

ჩვენი მხედრობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

29 თებერვალი 2008

№5(57)

1516
2008

მამუკა ნიკლაურის პოემა
მარკეისის პოლიტიკური ესეი
ჰუმანური დაბომბვის ქრონიკიდან
ნუ მივატოვებთ ფილმს უთვისტომოდ
გვეინ სტივენსი – საუკეთესო დეტექტივი
რა სჭირდება თანამედროვე მასწავლებელს

საქართველოს
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
რეგიონული
მუზეუმი

საქართველოს
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
რეგიონული
მუზეუმი

საქართველოს
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
რეგიონული
მუზეუმი

წიგნის თარო

რედაქციის განცხადება	2	ნუ მივბატონებთ ფიქვს უთმისტომოდ
ნაწილი მეცხრე, მთავარი ნაწილი	4	გაბრიელ გარსია მარკესი ორი გაღმავლებული გედი
	5	ივანე ამირხანაშვილი კუშმანავარი და ბორჯომის ძროხებიდან
ლიბანაშვილი თინათინა	6	რა სძირდავა თანამედროვე მასწავლებელს
	7	რა გადმარჩნის საშუაროს (სეფარიონ ნადირაძის წიგნების წარდგინება)
	8	თამთა ჯინჯოლაძე თარება და „უ“-თარება (წიგნებს თავი ჩამოუხრჩვიათ)
პარკა	9	შაკა ლდოკონენი ორი ნოველა
ანკაძე მთავარი ნაწილი	14	შაკა ჯოხაძე სამხრეთული მზით სავსა
პუშკინი	15	შამუგა ნიკოლაური შანი პარაზის უფიქარი
მთავარი	22	რობერტ ვალხური მწერალი (I)
ქალაქის მთავარი ნაწილი	24	ემზარ კვიციანიშვილი სინდრომისა და კითხვებისა გადასარჩენად (მელტონის „კომუსის“ თარგმანის გამო)
პირი და პარაზის	27	როსტომ ჩხვიძე 1812 (აკაკი გელაშვილის მონოგრაფია)
დავითიანი მთავარი	32	შაკა ჯალიაშვილი მთავარი ნაწილი და მთავარი სამხრეთული ნაწილი (გეორგი სტოკენი - ყველაზე მარტივი ფიქციონერი დეტექტივი)
კრიტიკა	35	იოსებ მუხომბერიძე წარმართული და ნაწარმართული (ნატო კოსანტიას „ჩემი სახლი“)
	37	ვისლი კიკნაძე თარგმანი გრძელდება... (ნოდარ გურაბანიძის „ქუჩის ცხოვრების თეატრი“)
მთავარი ნაწილი	40	შამუგა დიმიტრი სპირიანი ანუ სადგური დოდონის გარეუბანში
დავითიანი	41	ნაბიჯები ახალ გზაზე (ეკა ბუჯიაშვილის ესაუბრება ზახა ცოტიაშვილი)
დავითიანი პარკა	44	ელგუჯა თავბერძე მინიარსისა და მთავარი ნაწილი (ბიოგრაფიული რომანიდან „ნიხლას ტიხარი“)
კრიტიკა	50	მდინარე, რეალური პარკა და მთავარი ნაწილი (თამაზ ბიბილურის წიგნის წარდგინება)
მთავარი	54	ზურაბ ცხონდია რაც უნდა დამიძლით მეთქვა
მთავარი ნაწილი	58	ივო ანდრიჩი ნიხანი
მთავარი	63	მომდინარე ია-პარკაში

დაამუშავებელი „ილიონი“

მისამართი: თბილისი,
წებინაშვილის №41

რედაქცია - (995 32) 96-20-62

რედაქცია - (995 93) 65-93-68

გაყვანილობა - (995 99) 93-18-52

ფაქსი: (995 32) 96-20-62

E-mail: info@mtserioba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხვიძე

პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი

პოეზიის რედაქტორი - შაკა ჯოხაძე

კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატოშვილი

მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფაშულია დიხანური - მალხაზ იაშვილი

კორექტორი - ნინო დეკანოიძე და ვახაგოშვილი - ლევან ჩხვიძე

პოეტური რედაქტორი - თამაზ ჩხვიძე სარედაქციო მენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი

გაყვანილობის სამსახური - ლევან ზინაძე

გარეკანზე: ლუცერნი, შვეიცარია
შაკა ლდოკონენი

დამცირება-შურთაცხულობა მის დრამატულ თავგადასავალს, საჭარბოვლის გულისხმის საგადასავლო ბედს განჭვრეტს.

მაიმნ უკვე გამართლებული იქნება ამ ფილმის ჩვენება, რადგანაც შეიძლება მავრებელს და ისტორიულ მესხურებასაც, თვალსაჩინოვანად გაუფაროვებს. ახლავარდობისათვის იმის უფრო გახვეწა საცნაური ეპოქის ტკივილებზე, ისევე, როგორც ფილმებით „სახალგაოდელ ქაბუცი“ და „სინთი ჩამოვიდნენ მთადან“, თუკი იმდროინდელ რეალობას ზოგადად და მთუკერძობელად წარმოვუდგინებთ.

მხატვრულ-დოკუმენტურ თხზულებაში „ცემეტი ნე-ლინადი კონომი“ აკაკი ბაქრაძე ამ ფილმებს მოიხმობს იმ მოსაზრების თვალსაჩინოებისათვის, თუ როგორ გახადა საბჭოურმა მოთხოვნამ – საქმე გაფრთხილებულიყო ა დაამაინი მას მსხვერპლად შესწიროდა – არამარტო ცალკეულ პიროვნებათა ბედს ნათამამოდ, არამედ მთელი ხალხისაც.

საქართველოს საერთო ყოფას, როგორც მთაინ ქვეყნის, ბევრნილად განსაზღვრავდა მთის კეთილდღეობა, და მატრატონთა დინასტია მოთელთა ცხოვრებას ყოველთვის განსაკუთრებით უფროხილდებოდა.

და, აი, საბჭოთა ხანაში, 40-50-იანი წლების მიჯნაზე დადგა დრო, რომ ხელისუფლებამ ვადაწყვეტა მთიელი ხალხის ჩამოსახლება ბარად, ეს იყო ძალზე მძიმე, მტკივნეული პროცესი, მთიელთა აყრა-გამოსახლება განხორციელდა უღმრთელი ძალადობით, თუმცე ოფიციალური პრესა სინამდვილეს ასე წარმოსახავდა, თითქოს მთიელებს ოცნება აუსრულდათ და, როგორც იქნა, ელისწენ დიდი ხნის ნანატრს.

კონსტრუქციამ გადაღებული ფილმი „სინი ჩამოფდნენ მთადან“ ხელისუფლების თვალსაზრისსა და ტრეფენციას გამოხატავდა. ეს აუცილებელი გახლდათ კონონტრუქტურული მოსაზრებით. პარტის მონოდებას – მთიელები ბარში ჩასახლდნენ – ხელეწინება აღტაცებით უნდა შეგებოდა.

მაგრამ... შეიცვლებოდა ხელისუფლება და გაიქვებულთა საბელის გასატყუად პირწმინდად გამოატანდნენ მზის სინათლეზე, რა სამინილებაც დატრიალებულიყო იმუნად მთაში.

– მაშინ ჩამოსვლა ვიჩვიებთ, ახლა მათ უკან ასულას და მთაში დაბრუნებას ეზვიმობთო, – ტყვილიანი ირონიით დასძენდა აკაკი ბაქრაძე, – დაგრიბართ ასე უხვეია-ქვეით. ხან ჩამოსულს გვიხარია, ხან – ასულა. ხან ჩამოსვლას უუკრავთ ტაშს, ხან – ასულას. ხან ჩამოსვლა მიგვაქონია უკრავს ბეგნიერებად, ხან – ასულა. აღარცე ვიციით, როდემდის გაგრძელდება ეს აღმა-დაღმა სირბილით.

არადა, ბარცე საჭირო რომ არის და მთაც? ხალხი ბარცე რომ უნდა ცხოვრობდეს და მთაშიც?

კეთილდღეობა ირვიეგან რომ უნდა იყოს და ერთმანეთს ეერვ ვერასოდეს შეეკლიან?

ეს ურველით სინამდე დავეწინებინა საბჭოთა რეჟიმს თავდაყირა და უკმეფდა გუნდრეს ხელეწინება ამ მლგვრ გადაწყვეტლებასაც.

„სახალგაოდელ ქაბუცი“ სხვა პარტიულ მოთხოვნას ამყოლდა – ვილას სტრადება მეთურება, ახლა ყველაფერი ქარხნული ნებით კეთდება, აღარცე მთის მალღ სოფელში უნდა დარჩეს კაცო, ყველა ქალაქში ჩასახლდეს და ინდუსტრიული საქართველოს მწენებელი გახდესო. და სანთო, მიული ცხოვრება რომ ერთგვლობდა მამა-პაპურ ხელმისა და ოსტატურად აკეთებდა დოტებს, მერგებს, კვებებს, ქვევრებს, ამდენი წინინისაგან ვაგებრებულა და ნონსანორობა-დაკარგული, ერთიანად დაღუნავს თავის ნახელავს და ქალაქში გადაბარგდება.

შეიცვლებოდა საბატოული მოთხოვნა და... ახლა მეთურება დიდად საბატო და საჭირო საქმედ გამოცხადდებოდა. ლიზნებტიც არ დაყოფებდა: მოუარეთ, შეუიხებთ, გაუფრთხილდით იმას, რასაც ძველი ხელსნეიბი აკეთებდნენო.

და კვლავ ტყოილიანი ირონია ჩაერთვის თბობას: – ვინცე გუმინ მოვიტონო-დაზბა, ყველაფერი ძველი გაიანდაფურთა, დაინგრიეთ, დანვით, მოხიბეთ, დღეს

სხვა პანზე მღერის, ქუქას გავსანელი – პატატი ცეთა წარსულს, დანგრეული აღადგინეთ, გადაადებული მოიგბენი და შეინახეთ, ფეხებებს, ძირებს ნუ მოიკვითთ, აწმყო წარსულადი კავშირს ნუ განყვეტათო.

და ბუნებრივი შეკითხვაც წნდება: – კეთილ და პატოსანა. მაგრამ ასეთ ვითარებაში რაღა ეკუთო საახუდარული ქაბუცის? ფინლს? იგი ხომ ეწინააღმდეგება დღევანდელ კონონტრუქტურას?

მელოდრამატისზის, პრინტივიზის მღმა ასე თვალდათხლად გამოიკეთება ეპოქის ტრავმები, მოჩვენებით ზრუნებასა და კეთილდღეობას ამოჯარებული ანტიხალხური მოლიტკია.

სამომავლოდაც გასათვალისწინებელი იქნება ხელეწნურ, კონონტრუქტურელ ცვლებათაგან მოსაღმდენელი საფრთხე ყოფილი სინამდვილისთვისა და ხელეწინებისათვისაც. ყოველთვის ასე სცოდნა და კვეთილით აღტაცებასს...

ესე იმამინდელ რეალობაში დაეკრავდა გათვითცნობიერებული პროცესება „სახალგაოდელ ქაბუცი“ საუბრისას გათხრებდა ოთარ ჩხვიდის რომანავა „მეჩენი“, რომელიც დაუბრისპირად ხელისუფლების მოთხოვნას (უჩვეულო ამოღრება საბჭოთა ეპოქაში!) – შეზღუდულიყო და ხულაც ამიძირკველიყო ხელისნობა; მეთურებომა ქარს გაყოლოდა და ინდუსტრიულიზაციის იქით ხალხს სხვა სადარტალი აღარ შექონდა, მითუმტებს, რატომ უნდა ეზრუნა დრო-მოქმული მამა-პაპური ხელმისი შენახვა-გადარჩენაზე...

მხატვარი კარლო ფარულია

ჩეკოსტრუი კრიტიკა შეუზღვევლად დაიტყვევდა თავს მწერალს და „სქესის“ დანაშაულებრივ მოვლენად შერაცხადა... ხოლო როდესაც შეიკვლევოდა პარტიის დამოკიდებულება მეთუნეობის მიმართ; არცა, გადაჯარ-ჩინოთო, – თათარ ჩხების რომანი კვლავაც მყარფეხული დაირჩეობდა, კვლავაც შერისხული...

თუმც ამდენს სოფა მითხთხობე კინომიმომხედ-ველს... თუნდ რომაფე კომენტარი იქმაროს, მაგრამ ის-ტორიული ფონი გამომწნდეს ზოგადი იფირი და მამხინდე-ლი კონონტქტურაც აღინიშნოს, თორემ ზედის ანაბარა

მიტოვება არაფრისა ვარცა, მითუმეტეს, ნამლეკავი ნა-კადეს.

... ნუ მიატკვებთ ლექსს უთვისტომოფ, დროის, ეპოქის და სიერის გარეთო, – თავისას განიცდიდა გლავატორი და ექიმავებოდა უთვისტომო ლექსებს, უფროობის, უსერ-ცეკობის რეალობაში გამოკედებულთ. და უთანაგრძნობდა ველასას და ველეაფერს, რაც სამისოფ განწირულიყო.

წერეფ ფილმების მიჯაჭოვებთ უთვისტომოფ, ისედაც დადაღულთ კონონტქტურის დაღით, ისედაც გამეტე-ბულთ, ისედაც შესაბრაღისთ...

ჩვენი ყოფა, ნათისყოფი

გაბრიელ გარსია მარკესი

ორი
გადაჯახვული გაღი

მწელი სათქმელია, იყოფა თუ არა იმ ორმა ადამიანმა, რომლებმაც 24 მარტს განახორციელეს ბარბაროსული დე-ვალება – კოსოვოს დაბომბვა, თავიანთი გადაჯახვეული ბე-დის მსხვერპლი რომ იყო. ერთ-ერთი მაგრაფელი ზაფერ სოღანა მაღარაფავა, ჩრდილო ატლანტიკური აღიანისის (ნატო) გენერალური მდიონი, 57 წლის, ჰუნანისტი, ფონი-კოს ლექტორი, კულტურის, განათლებიასა და საგარეო საქ-მეთა სამი მოკული მინისტრის ფონზე უწენებლად გადარ-ჩენილი. მრავალრიცხოვან მეგობარსა წრეში იგი ისეთია, როგორც სინამდვილეში არა წერკინი, არამედ უპილობი-სა და მოუცვლელიობის გამო ცუდად გაპარსული ინტელექ-ტუალი, რომელიც საფუძელიანად ფლობს საბერის მავაისა და კარგად, ამასთან, სერიოზულად აქვს ნაკითხული ვე-ლა ის ნაწილი, რომელიც უნდა ნაკითხოს და ბერენ ისეთიც, რომელთა ნაკითხვაც არა ღირს. არა მგონია, რომ არ დაე-წეროს სასიყვარულო ლექსები, თუმცა ეს არამოდეს გაუმ-თავანებია. იგი დამსაფრთხელად სარგებლობს ისეთი ადამიანის საცქერო დადებით, უფად რომ არივებს ღი-მოდისა და ამბოროს, და იმ ზომამდე, რომ ერთმა მეგობარმა იხუმრა კიდევ: სოღანას მუფხლია ელექტრობომასაც კი მო-ხეთვისო. მაგრამ ძაღზე იმითიანად, როდესაც ურადებლბას აღურებს, მისი თვალუბიდან მარტობისაღმი მიდრეკილი სვეღიანი პოეტის მზერა გამოსქეფიო.

პოლიტიკურ წრეებში, საკუთარი კრიტიკურფუბიდან გამომდინარე, ნებისმეტრთან იცავს საფირო დისტანციას, თანაც ისეთი მომავალფეხელი თვავ ზიანობით, მისი პაპის ძმას, ფონ საღვადორ დე მაღარაფავს რომ სჩეკოდ. მაგ-რამ, ამასთან, ცნობილია მისი სიფაცებე, თუ მიზნუნი ამაღ ღირს, და არც ისაა საიდუმლო, რომ მოპასუზებს, ჩინისა და რანგის მოუხდავად, პირში ახლის ყველაფერს. საკუთარ თავს ყველაზე მეტად იმით დაუპირისპირდა, რომ თუ ად-რე თივგამომეფული ენობაღმდეგებობა ესპანეთის გა-წერკინებებას ნატოში, ანდა უკვე საბრძოლოდ მზადფეფი მგზნებარე გენერალური მდიონია. დასკენა: ჩეუ-

ღებრივმა სამოქალაქო პირმა, რომელმაც თით-ქისდა ბუნის მოკვლაც კი არ შეეწლო, უყოფა-ნოფ განახორციელა ამ საუკუნის ყველაზე საბე-დისწერო სამხედრო ბრძანება. ერთაფერთი, რაც მის მეგობრებს გვა-ნუგეშებს, არის რწმენა, რომ ის ვანდალური აქტი იყო არა მისი გულის კარ-ნახა, არამედ მისი უბე-ღობის ახერგობა.

მეორე პიროვნება, რომელიც პასუხს აგებს ამ ავიანტი-ურის ტექნიკურ აღსრულებაზე, ჩრდილოამერიკელი გე-წერალი უფელი კ. კლარკია, სამხედრო, რომელსაც მოფ-ღობით ყველაზე მეტი ადამიანი ემორჩილებოდა: 1977 წლამ-დე იგი მართავდა შეერთებული შტატების სამხრეო დაე-გუფებებს (ცენტრით პანამაში), შემდეგ კი ევროპაში, კერ-ძოდ, ბრიტელში, აღიანისის უმაღლესი მთავარსარდაღი გახდა. დაიბადა 55 წლის წინათ არკანზასის შტატის ქა-ლავ ლითო როკში, იმავე ქალაქში, სადაც მისი მეგობარი, პრეზიდენტი კლინტონი მოვერინა ქვეყანას. უნებ მოი-წნის სამხედრო აკადემიის 1966 წლის კურსდამთავრე-ბულთა შორის იფა საუკუთუბო იყო, ხოლო ინგლისში, ოქ-სფორდის უნივერსიტეტში ფილოლოფის, პოღიტკისა და ეკონომიკის მფისატრის საბატოი სამეცნიერო ხარისხს მოამთევა. გენერალი წარმოსადეგი მამაკაცი, ცოტა მანერ-რულიც. საბრძოლო მეგობრებში მას ძველი ყაფის პაკიო-სან, უანგარო და პირუთენელ სამხედროფ თღლიან, ვინც ჯაროსკაცებთან ერთად ტყეს პურს და, ამასთან, ყოველ-ღეთის უნდა იცოვდეს, თუ რას ფიქრობენ მასზე. ძალიან ცოტა ვინმე თუ წარმოადგენს, რომ კლარკის თიხი ვარ-სკვლავისა და ჯოღდითი მთელი წყეების მიღმა იმაღება დაუოკებელი ოცნება, აღიარონ ინტელექტუალ პოღიტ-კოსდა და სოციალური ბედნიერების იფოლოგია.

ჩემი ოცნღიანი ახლო და ნაყოფერი მეგობრობა ხაე-ერ სოღანასთან მიზიდულობის ძაღით აიხსნება. ხოლო ნაცინობა გენერალ კლარკთან ჩემი ცხოვრების ყველაზე უწეფული და განსაცვიფრებელი ეპიზოღია. ეს მოხდა პა-ნამაში, შაში წლის წინათ. პანამელმა მეგობრებმა, პრემ-

ერ ხორხე რიტორის ხელმძღვანელობით, დამსატივის ვი-
განტური დასაქოქი სათაბისოს, არის კაბოლესა და ჯერ
კიდევ მუდრთებულ მტატების მერ ოქუპირებულ ზონაში
არსებულ მოაზრის ბაზის მარტების დასათავილურებ-
ლად. ის-ის იყო საკორრელი პუნქტები გაიარეთ, რომ
გზა სახმრეთ დაეგუვების ოფიცერთა ერთმა შესაერთმა
გადაგუვლმა, მაგრამ, როდესაც ავტობოსიდან ღამის ხე-
ლანრელება ჩამოვიდით, გვეცნობებ, გენერალი კლარკი
თავის კაბინეტში გიცდითო, ვერაერთი ავხსენით, სამ-
სახურ კარტსა თუ სამხედრო დასჯერვის მემუნიბით გა-
იცო, მის ტერიტორიაზე რომ უნდა გაგვეყო. გველოდე-
ბოდა. ფლმებიდან გადმოსული კოლონიური ეპოქის კო-
მანდანტების ტროპიკულ ფორმში გამოხეობილი და ნა-
რ-ნარო კედელკატებისითა და სახეული დახვეწილი
მაცილის კრესთან იდგა. იფარებოდა, ის ის არ არის,
ბატონი პერსონა, არამედ რობერტ რედფორდა გენერალ
კლარკის ჩინებულად შესარელებულ როლიო.

მისი სურვილი, ესაუბრა ჩვენთან საქავობრო თემებ-
ზედ ოქუპირებული რიტორიკითა და საკარლტ ოპრანის
შვილთაშვილებისათვის ნიშანდობლივი ღალი მანერებით
გამოიხატა. მიკობ-მოკობის ვარქუდ ვავერიაზარა თავისი
თამაოდღებმა სხვადასხვა სახეიდრო თუ პოლიტიკურ
განამდებობაზე, დამყებული კიტანემადან და ბოსნიით
დამოაერებული. კლარკის აზრით, სწორედ იქ ჩამოუფა-
დებდა სოციალური ცნობერება, მაგრამ გენერალს აზ-
რადაც არ მოვიღია, რომ მე მისი თანამოსაობზე არ ვიდე-
ვი. მე საერთოდ არ ვაბანია აბსტრაქტული იდეების არც
ნიჭო, არც კულტურა და არც მონივდება, და ამიტომ
ძლივს ვავიდე ამებსა გენერალსთვის, რომ რვალობის
გაჯახებში მწერლის ადლო და ნინათერწნობა ხანდახან
ისევე საჭროა, როგორც აკავებუიერ მყენიერებანი.

ივანე ამირხანაშვილი

უკმაწერი ღაკოზობვის ძრონიკიდან

გულმტკივილი მსოფლიოს გამო - აღბათ ასე შეიძ-
ლება დაახსიათი ვრძინობა, რომელიც ამ თითქმის მის-
ტკური ამისი ნაკითხვის შემდეგ გუუვლება. როგორ და-
ბატარაგდა მშვიდობას შესაძლებლობა, როგორ გამყოფ-
და მსოფლიოს ზედა, როგორ გადიოდა აბსტრაქტის სფერო,
როგორც ჩანს, ეს ნერილი 1999 წელს არის დაწერილი,
როცა ოუგოსლავიის ამბები მომდინარეობდა. ყოველ შემ-
თხვევაში, საეიერ სოლანა იმ დროს იყო ჩრდილოატლან-
ტიკური ალიანსის გენერალური მდივანი და მიმინ დეი-
ბომბა კოსოვო.

დროს ნიშანი: მაგრამიდელი ჰუმანისტია სოლანა, რე-
შედეგ კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა ესპანეთის
მუსლეს ნატოში უცებ ამ ორგანიზაციის ხელმძღვანელი
ხდება და სწორედ ჰუმანისმის მოტივით ბომბავს მსოფ-
ლიოს ერთ-ერთ „ორი“ მხარეს.

თავის მხრე გენერალმა დაგვანაბა, რომ მშვენიერად
იცოდა ყოველივე ეს, თურცა ამ ცოდნის სახეიერო გა-
ნათლებების კელი ტყუილობა. როდესაც უკანა გზაზე, ავ-
ტობოსში ავიდით, მრეწომრა რიტორმა ამ იდეალი
სათანავერიდან ერთადერთი შესაძლო დასკვნა გამოი-
ტანა: ეს იყო ორი ურთიერთსაპირისპირო მონოლოგის
ჯამი“.

მადლობა ღმერთს, გენერალმაიც და ჩვენც მშვენიე-
რად გადაცნობილი ჩვენი კულტურული ნინააღმდეგობ-
რობა და პოლიტიკური დისტანცია, და ჩვენი ურთიერ-
თობა საერთო მგებობების შემგვობით მოგონებების, პა-
რათებისა და ნიგნების ურთიერთგაცვლით შემოიფარ-
გვია. მაგრამ არცერთს აზრადაც არ მოგვესვლია, რომ ამ
შეგობრებაგან შესაძლოა ერთ-ერთი საეიერ სოლანა ყო-
ველიყო. გამოიტყვევებთ, როდესაც გაევიცე, რომ ისინი
ნატო-ში გვერდიგვერდ შეუბამდნენ, ეს მიერინი იმ ერთ-
ერთ მისტიკურ დამოხვევად, რომელიც ჩვენ, რომანის-
ტებს, ძილს გვიფრთხობს.

დღეს უკვე ნაივლია, რომ კოსოვო არ არის მხოლოდ
ტყუარის რადაც ნაივლი, იგი ნერეული ცენტრია და მას,
როგორც მსხვრპლის აგრესიულობას, აქვს გავთვალის-
ნინებელი და საბინელი ექსპანსიის შესაძლებლობა. ეს
სახეილო გზაწივლია განაალებული ადამანისათვის,
რომელსაც არსაოდეს უოცნებია სახეიერო კარიერაზე,
და ამ სახეიერობისთვისაც, რომელსაც უნდა, რომ განათ-
ლებული ადამანის სახელი დამიკვიდროს. საწინააღმ-
რისკმა, შესაძლოა შესაშუ მსოფლიო ომის მავნებელნი
გავხვეით, გადააჯაჭვა ორივეს ზედი.

ესპანურიდან თარგმნა
ელენორა კუბაშა

ჩვენი ტვისის „ორი“ მხარეებსაც ხომ ჰუმანისტები
ბომბავენ.

კოსოვო - ნერეული ექსპანსიის ეპიცენტრი. თვალსა-
ჩინო მავალითი იმისა, თუ როგორ ნაგრავენ მცირერიც-
ხივანი ერები მრავალრიცხოვანი ერებს.

კოსოვო - ქართულ-რუსულ-აფხაზური მღელვარების
მძიმე საგანი.

კოსოვოზე რატომაც სრეკო კოსოველი მახსენდება
ხოდნე, სლოვენელი პოეტო, ნიჭიერი, მაგრამ უზბუდური
ადამანი, რომელიც ძალიან ახალგაზრდა ნაყოფა ამქვეყ-
ნიდა.

კოსოვო... კოსოველი... ნარმავლობის, შიმისა და გუ-
ლისწვეტის ერთი სახელი.

ეტვობა ეს ნოველური ამბავი მარკესს შიმში დააწერი-
ნა, უფრო სწორედ, იმის შედრძინებამ, თუ რა ახლოს ყოფი-
ლა მასთან და საერთოდ ვცვლა ადამანთან მიზეზი
მსოფლიოს საშამროებისა.

ეს მიზეზი თურმე შენი მგებობაა...

კიდევ რისი თქმა შეიძლება? ძალიან ბევრის, ოღონდ
ჩუმად, გულში, ხნამალეკ ე იმისდა ვიტყვი, რო უცქე-
ლად ქების ღირსია მთარგმნელი ელენორა კუბაშა, რე-
შედეგ მარკესის პუბლიცისტური აზროვნების კურსში
გეამოუფებს ბეჯითადა და მალაღპროფესორადა.

რა სჭირდება თანამედროვე განსავლელს

„ქართული სიტყვა“ – ასეთია სახელწოდება ახალი სამეცნიერო-მეთოდური ჟურნალისა, რომლის წარდგინებაც ნოდარ დუმბაძის სახელობის სახელმწიფო ცენტრალურ საბავშვო თეატრში გაიმართა.

გამოცემის იდეის ავტორისა და რედაქტორის ბატონი **გია მურდულიას** თქმით, ჟურნალი მომზადდა „პარტნიორ სკოლათა და მასწავლებელთა კავშირისა“ და შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის ძალისხმევით (დამფუძნებელია 24-ე საჯარო სკოლა). „ქართული სიტყვა“ სამეცნიერო-მეთოდური პროფესიის ყოველკატეგორიული გამოცემა იქნება და განკუთვნილია ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლებისთვის, უფროსკლასელებსთვის და მკითხველთა ფართო წრისთვისაც. ჟურნალი ხელს შეუწყობს ლიტერატურის სწავლების თანამედროვე პრინციპების დამკვიდრებას სკოლაში, შედაგოვთა პროფესიულ განვითარებას, სახელმწიფო ენის სწავლებაში გაუმჯობესებას.

– როცა ჟურნალის მომზადება ჩავიფიქრეთ, ბევრი ვიმაჯღელთ იმაზე, თუ რა სჭირდება თანამედროვე მასწავლებელს, გამოცემის ყველა რუბრიკის მთავარ დევიზად დაუასახეთ კომპეტენცია და გეგმიერება.

ჟურნალს აქვს საინტერესო რუბრიკები. ეს ნომერი იხსნება ქვეთავით: „საქართველო და ქართველები“. ვფიქრობ, ეს ნაწილი წყნს უფროსკლასელებს დაეხმარება საკუთარი ერის კულტურისა და ტრადიციების გაცნობიერებაში. რუბრიკებია: „სწავლების მეთოდიკა“, „სწავლების ფსიქოლოგია“, „ახალი საპროგრამო ტექსტები“, „ერთი დღისის ანალიზი“, „ქართული ენა მულტიკულტურულ გარემოში“ და სხვა, ერთგვარი „აურია“ შედგოვითაა, რადგან ერთია, რას ასწავლი და მეორე – როგორ, რა ფორმით და მეთოდით აწვდი ამ ყველაფერს.

გარდა ამისა, გვაქვს ისეთი რუბრიკები, როგორცაა: „ლიტერატურის სწავლების ნაციონალური სკოლები“, „ლიტერატურული ანექდა“, „მწერლები მწერლობის შესახებ“... ქვეთავით: „სააზრო“ ჟურნალის ამ ნომერში წარმოდგენილია ერთ-ერთი აბიტურაციის ნაწერი „აკი ამბას“ შესახებ. შესაძლოა ზოგიერთი მკითხველი გააღიზიანოს კიდევ ამ თხზულების ასეთმა ინტერპრეტაციამ, მაგრამ წყნს გვიჩვენო საზოგადოებას, როგორ აზროვნებს დღეს საზოგადოებრივი ახალგაზრდა.

რუბრიკით „სახისმეტყველებითი განმარტებანი“ წარმოდგენილია რეგულარულად საინტერესო წერილი: გვაქვს „პოეტური კლასიკა“, სადაც გაეცნობით თამაზ მხეცე-

ლის მიერ წინებულად თარგმნილი ჩინური პოეზიის ნიმუშებს.

„ხიმშიშიის სამსუბუქე“ კლასიკურ ტექსტებს მკითხველს შედარებით მარტივი ფორმით წინაშეს, რაც გააადვილებს მნიშვნელოვანი ზოგადსაგოებრივი პრობლემატიკის აღქმას.

ასევე გამოაჩვენებდა მეტად საინტერესო მუხლებიკაციას რუბრიკით: „კულტუროლოგიური გაკვირვებები“, რომელშიც განხილულია ცნობილი მხატვრული ფილმი „მკედარი პოეტების საზოგადოება“ [გახსოვთ ალბათ, რომ მისი ერთ-ერთი გმირი ლიტერატურის მასწავლებელია]...

ასე რომ, ჟურნალის თვალსაწიერი სცვლება მხოლოდ სკოლის პრობლემატიკის ფარგლებს და ვფიქრობთ, ის თავის ადგილს დაიმკვიდრებს ლიტერატურულ თუ სამეცნიერო ასპარეზზე, – თქვა ბატონმა გია მურდულიამ.

ქალბატონმა ზელა ნიფორიამ წარდგინებაც გაიხსენა ჟურნალი „ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში“ და აღნიშნა, რომ „ქართული სიტყვა“ სწორედ ამ გამოცემის ტრადიციების ღირსეული გამგრძელებელია:

– ამ ჟურნალში თავის ფორზე დაიბეჭდა რამდენიმე ისეთი კონსტრუქციური ხასიათის სტატია, რომელშიც შემდგომში სრულიად ახლებური და მეტად საინტერესო ხედა შემოიტანა არა მხოლოდ სასკოლო სივრცეში, არამედ ზოგადად ლიტერატურისა და მეცნიერებაში. ეს კიდევ ერთხელ მიგვანიშნებს იმაზე, რომ ასეთი ხასიათის გამოცემები არ არის ორიენტირებული მხოლოდ ზოგადსაგანმანათლებლო სფეროზე, მისი მნიშვნელობა და ფუნქციაც გაცილებით უფრო დიდია, სწორედ ასეთ ნიმუშებს უბეჭდებდა ჟურნალშიც, რომელიც გამოირჩევა ფართო სპექტრით და ამიტომ შედგავსებასა და უფროსკლასელების გარდა განკუთვნილი იქნება ზოგადად ქართული ენითა და ლიტერატურით დაინტერესებულ მკითხველსთვისაც.

ქალბატონი **მაია ელბაქიძის** თქმით, გამოცემა წინაგადადგმული ნაბიჯი იქნება სკოლისა და მეცნიერების ურთიერთთანამშრომლობის საქმეში. ლიტერატურის ინსტიტუტის ბევრი წარმომადგენელი დღესდღეობით ჩართულია განათლების სამინისტროს პროექტში „ირმის ნახტომი“ და ისინი კონსულტაციას უწევენ ბევრ სკოლას სწავლების მეთოდებში, ახალი ფორმებისა თუ შინაარსის განსახლებაში. ეს ჟურნალიც კიდევ ერთი ნაბიჯია ამ გზაზე და დასტურის იმისა, რომ სკოლისა და მეცნიერების ურთიერთთანამშრომლობა ძალზე ნაადგვბა ლიტერატურის ახლებურად გააზრებას ინტერტექსტუალურ, ინტერკულტურულ თუ ინტერდისციპლინარულ კონტექსტში.

ტელებატონმა **არინა ნავილიძემ** კი აღნიშნა, რომ **ფურნალის რედაქციის** არცთუ იოლ, მაგრამ საჭირო საქმეს შედეგად, რადგან ამ ტიპის საინჟინერო გამოცემის მიზნების **XXI საუკუნის** საქმიანობისთვის – მან უნდა უპასურობდეს განხილვას თანამედროვე მოთხოვნებს, ლიტერატურული ტექსტები იმგვარი რაობაა, რომელიც ყოველ ვაჭრს ახლებურად ეკუთვნის. ამიტომაც **ფურნალზე** მომზადებული მთელი ვაჭრული დიდი ინტერესით ჩაერთო ამ პროექტის განხორციელებაში.

ბატონმა **რევაზ სირაძემ** გამოცემის შესვერებს სახელწოდება „ქართული სიტყვა“ მოუწონა და თქვა, რომ ლიტერატურათმცოდნეობის აქვს მრავალი ფუნქცია – ადამრედაქციისთვის, საზოგადოებრივი, კულტურული, ლოკალიზაციის, მაგრამ მისი ყველაზე დიდი განზომილებაა მინც არის სკოლა, ამიტომ ამ ნაშრომისთვის თავის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს თითოეული ჩვენგან-

ისათვის. მან **ფურნალის რედაქციის** ის რჩევაც გავიხიარა, რომ ისევე უნდა ერთ-ერთი რედაქციად ეხილა „სიმბოლო“ მალალოპედაგოგის, შეკრებილ საზოგადოებას კი გაუმზავდა:

– ერთ დროს ვინა მურღულია ჩემი ასპირანტი იყო და ახლა კი კაცმა არ იყოს, ვინ ვის ამწვანებს.

შეხვეტილების შემდეგ **გაიშარა** ნოდარ დუმბაძის სახელობის საბავშვო თეატრის ახალი სექტორის „ლია გაცევილი“ პირველი ჩვენება. ნარწობდებოდა ილია ჭავჭავაძის შემოქმედების თანამედროვე გაახრებას ეტება და დადგმულია ვინა მურღულია სიქის მიხედვით.

ფურნალის „ქართული სიტყვის“ პირველი ნომერი დაფინანსდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სახელმწიფო ენის პროგრამის ფარგლებში და მისი გამონერა შესაძლებელია 24-ე საჯარო სკოლაში.

რა გადარჩენს სამყაროს

საქართველოს დემოკრატიის ინტელექტუალური ნაწილობა

ამასწინათ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სხდომათა დარბაზში მოქმედ სეარონ ნადირაძის ახალი ნიგნების (რომანი „ხაკისფერი ნადირი“ და პოეტური კრებული „ქრდილი დარჩენილი ლექსები“) პრეზენტაცია.

სადამო სესავალი სიტყვით გახსნა უნივერსიტეტთან არსებული ლიტერატურული სახელოსნოს ხელმძღვანელმა, პოეტმა ქეთევან შენგელიამ. მან საგულეისმო უწოდა სეარონ ნადირაძის ახალი ნიგნების გამოცემას და იმედი გამოთქვა, მკითხველი საზოგადოება ინტერესით გაცნობა.

პროფესორმა ხუთისო მამისონიძემოცლა დაამსწრე საზოგადოების გაცნო სეარონ ნადირაძის შემოქმედებითი ზიოგრაფიის დეტალები. **კერძოდ**, აღნიშნა, რომ მან ვერ კიდევ 1989 წელს მიხილ ღანიშვილიან ერთად გამოცემულ ლექსების კრებაზე „ორი ნადირი“. ეს იყო ორი ახალგაზრდა შემოქმედის დებიუტული ქართული პოეზია. მან შემდეგ სეარონ ნადირაძემ რამდენიმე ნიგნი დაატყდა: „სუ შევადგომი“, „ხამონის მონოლოგი“, „ბეთლემიდან ამოვლდა მზე“, რომანი „ექვალდავდილ სარული“ და აი, ახლა ავტორი კიდევ ორი ახალი ნიგნით წარუდგამოცხობდა. ამგვამ იგი უკვე შეიღო ნიგნის ავტორია. არის აგრეთვე პოეტური ორეტი „პარადახალი ენარის“ ნეერი და ერთ-ერთი დამოუძნებელი და ლიტერატურულ ფურნალ „ზედაქმის“ სარდაქციის გამომცემი.

სეარონ ნადირაძის პოეზია გაბოროტდა მხატვრულ სახეთა სოხებით, ორიგინალური პოეტური მიგნებებით, სიმართლითა და გულწრფელობით.

ახალ რომანში ავტორმა დააცნა ჩვენი დროის ადამიანების მეტად მტკიუნეული პრობლემები. საბჭოთა ეპოქიდან გადმოყოლილ მანკერ თვისებებს მწერალმა დაუპირისპირა ქრსტიანული მორალი. მისი რომანის გმირები საბჭოთა წარსულს ეცნობიან ერთმანეთს და განუყრელ შეგობრებად რჩებიან. ხაკისფერ გარემოში გამოწვევად ბაჭებს აერთიანებს საერთო ტყიული და სიხარული. ისინი ებრძვიან საბჭოთა წარსულს გამოწვევად ძალმოშობას, ენ. „დედოფნისა“, რუსი ოფიცრების დამამოქმედებელ მოქმედებას, დაპრობოლ ხალხთა უფლებების შელახვას და ა.მ. მინც განსაკუთრებულ გამოწვევად ბაჭებს XX საუკუნის ბოლოს დატრიალებული პოლიტიკური კატაკლიზმების მიხედვით ხდება, ბერია მითიანი ტრაგიკული ამთავრებს სიყოცხლენ, მაგრამ რომანის ვინავეს რწმენა სიმართლის გამარჯვების. ნანარშობების ფანდლში ავტორი გვეუბნება, რომ სამყაროს გადარჩენის სათნოების, ხელეობების სიყვარული, სიცილე და ღვთისწიერება, – დასძინა ხუთისო მამისონიძემოცლა.

ფურნალისტმა და მთამსვლელებმა ივანე ჯავახიშვილმა აღნიშნა, რომ ეს არის შეუფერავი სიმართლიანი დანერგული ნანარშობი ჩვენი ყოფიერების შესახებ. მან გამოთქვა სურელი, შექმნას ფილმი ამ რომანის მიხედვით.

სიტყვით გამოვიდნენ მწერლები ქეთევან დოლიძე, ტრიალან მახარაძე, რამაზ ბერაძე, ინერერი შოთა ნადირაძე, წყნეთის საჯარო სკოლის მოსწავლე მარიამ ჯავახიშვილი. მან დეკლარირებულ ხელეობებით შეწოდებული ორიგინალური საწუქარი მოუძღვნა ავტორს. სიმპოზიუმი ჩვეუქმდებელი იყო სეარონ ნადირაძის ახალი რომანის „ხაკისფერი ნადირი“ მინარშის მიხედვით მინარშულ ხეზე ფოთლების მიგორვად ეკიდა ხაკისფერი ნაქრები, რომლებზეც რომანის პერსონაჟთა სახელები იყო ამოქრავდული.

დასასრულ, სეარონ ნადირაძემ მადლობა გადაუხადა დედოფნისონიტის გულთბილი მადლობისათვის, სიტყვით გამოსვლა მწერლებს შეუძლებელი რჩევებს და გულისხმირი შენიშვნებისათვის, პასუხი გასცა შეკითხვებზე და ნაკითხა ახალი ლექსები.

თამთა ჯინჯოლაძე

თაოზა და „უ“-თაოზა

ნიგნებს თავი ჩამოხრჩვით

„თუ გსურთ შექმნათ რაიმე ახალი, რწმენა დაინცეთ დროიდან...“

... ნახევრად ჩამოხრჩვეულ ოთახს დამწვარი აღიზის სუნი ახდის. მუუღვისავ კედლებს შორის ათინათი ატყობტებს.

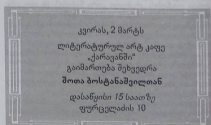
ნიგნებს თავი ჩამოხრჩვით, თოკზე ჩამოკონწიალდებულ პერსონაჟებს იმედგაცრუების დერი დაკრავთ, ბგერები ძირს დაუბრიათ – უთავლებო მკითხველთ გამომტვეულ სტრაქინებს... ლიტერატურული კლუბი „ნოე“ პიროვნების მადენტიფიკირებელი ბუტაფორიული მონშობებით აღჭურვილი – სიტყვად აღმართულია, დამსწრე საზოგადოება – სმენად, ახალგაზრდობა, რომელთაც ნიგნი შინათ, მართალი სიტყვა სწვრიათ!

ცინიკური დამთხვევაა, ნანგრევებზე გახრდილ თაობას სწორედ ეს, ოთახი- ნანგრევი მასპინძლობს. ეს ყველაფერი ვირტუალურ სასწრაოს მგონებს, რომლის ერთ პინაზე უარყოფითი შეურაცხყოფილი, თვითმკვლელი შედეგურება, მყოფრეუე კო...
ნიგნები გეაწვევენ, გეამზადებენ, გეასწავლიან, გეორჩევენ, გეპოულობენ უსასრულობაში... მათ ტკივილი მოაქვთ და ყელში მოხვენილი სიახლის სურვილი. პერსონაჟებთან დიალოგის სიზმირის დიაბაზონზეა დამოკიდებული ჩვენი (მითოსქ) ბედის გათითავსებთ, საკუთარ თავს ვაპოვით, სამყაროს შევიცნობთ თუ სანაგვეზე მოვისვრით ნიგნებს, რომელთაც ჩვენი უარყოფა სარცხვილად ელვენიებათ ყდაზე, ნაუკითხავი გვერდებია ცქლებათ, თვითმკვლელებია ხეჭიან...
ოთახში კო თანდათან პოეზიის, პროზის და სიგარეტის სუნი ირევა ერთმანეთში. ეცნობიან ერთერთის ნაახრევს, ტკივილს ქაღალდზე დატანილს... გამოსავალს ეძებენ... ლიტერატურა უყვარდებიან...
...
ნიგნიერების განმსაზღვრელი ვირტუალური სასწრაოს ნონადობა-უნონადობაზე „ნოსკი“ ნვერების აზრი მემდეგნაირია:
გოორგი ხახიაია: „ჩამოხრჩველი ნიგნები, ბროდსკის სიტყვებით რომ უთქვამთ, ნიგნების ნაუკითხობის შედეგია. ლოგაურად, ყოველგვარი პათეტობის გარეშე, მყოფრე მხარეს არის ნიგნების ნაკითხვა და სურვილი, გაბადე ლიტერატურის თანაზიარი...“

– რას ეტყვი მათ, ვინც ნიგნებს არ კითხულობს?
– ამ კატეგორიის ადამიანები უარს ამბობენ პერსონაჟებთან დიალოგზე, ისინი სწავიან ლიტერატურულ დანამაულს, რას გამოც შედეგები იტანებათ. მათ ვერწვე ნიგნებთან დიაბლოებას.

ბუბა სორდია: ჩამოხრჩობილი ნიგნების გვერდზე არის საზოგადოება, განსაკუთრებით კი მომავალი თაობა, რომელსაც ვეალება სრულფასოვანი საზოგადოების შექმნა. თუ ჩამოხრჩობილი ნიგნების მხარეს ვადანობა, მაშინ თაობები იკარგება, თუმცა ამ ვირტუალური სასწრაოს მოძრაობა და გადახრის კუთხე შეცვდილია ჩვენ თვისობის მიემართოა. ეფიქრობ, გაბოსწორდება ჩამოხრჩვლი ნიგნებისა და ვირების ამბები – ხელოვნური თავდასახმების განხორციელებით. ამ შემთხვევაში სიტყვა „ბელოვნი“ ხელოვნების მნიშვნელობას იძენს. იცი, რა მომენტში? ბუბის საერთოდ არ აინტერესებს, რა ხდება მის გარშემო, ამ პროტესტის ნიშნად უარს ამბობს ჩაერთობ ამ პროცესში, გახდეს ნათელი სიტყვის თანაზიარი... რატომ არ უნდა პეონდეს აბაღვარება კაცს სურვილი, მოუსწიოს თანამედროვე ნახრევეს? თუ ისინი არ მოელოენ ჩვენთან, ჩვენ მივალთ... გველაზე თამად და საინტერესო ლიტერატურული თავდასხმებით!

ხვიად კვარაცხელია: ვირტუალური სასწრაოს მეორე მხარეს რწება ნიგნის მოთხოვნილება, კაცს სურვილი, ჩვენზეა დამოკიდებული, ჩამოხრჩობენ თუ არა პერსონაჟები თავეს...
...
ზეგვიდი დიდი ისტორიული წარსულსა და მნიშვნელობის ქალაქია. ამ ბუბი ნიჭიერი ადამიანი ცხოვრობდა და ცხოვრობს. სწორედ ნიჭიერმა ადამიანებმა უნდა ვანახორციელონ მიზანმიმართული ხელოვნურ-კულტურული თავდასხმები. ლიტერატურულ სადამოებზე, ტარდება ეს სიმბოლურ ოთახ-ნანგრევი თუ პრესტიჟულ გაღვრებათ, გველა ლიტერატურის მოყვარულს ერთი სურვილი აერთიანებს – სათქმელის თქმისა!
„თუ გსურთ შექმნათ რაიმე ახალი, რწმენა დაინცეთ დროიდან...“
ჩვენ გვეკრია!
ჩვენ ზეალ უფრო მეტი ეიქნებით, ზეგ უფრო მეტი, ჩვენ ძალიან, ძალიან ბუერი ვიქნებით! ჩვენ ლამაზი სიღვრული შეგვიძლია...

მაკა ლლოკონენი

ორი ნოველა

პა მსოპროს ლალი

აქ ფარდავი გამზაზე, ლალი - საიქოს ხალიჩაზე გა-
ნებორებენ აქ მაკოცე, დალაღო, იქ ჩაიხურებენ ჩაიოსს!
აქ მოზალერსე მარტოსულს, იქ გაქვეპერდომებ ერ-
იგულად, აქ სიყვარული მარცხე და იქაა... იქა, ლალი,
მე ვიცი იქა!

პირდება ნაღმართი თუ თვალთმაქცი, ამურზურენ თუ
დოფინ-დოფინ, ხმელი თუ ზრეც, ნედლი თუ გამზორნი-
ლი, მუცინებენ თუ გონებადინი, ხელმოცარული თუ ჩარ-
მატებული, ენებიათი უფხი თუ შეუღსახვი მუშაკი.

პირდება!

პირდება და უფრო გულდამწევიდებული ტოვებს -

აბა, სახსოვარითი ხომ არ დაფორმება!

სახსოვარ არ უყვარს ლალისდარს!

ფორმები ფარდას საქვინებელი თითით მოაშორებს
ფარდას კუთხეს - უცქერს, სანამ თვალს არ მოეფარება
გასტუმრებულთ. მერე აგას აიხანს და შესცქერის არა-
ფურს - აბა, რაღა ქნას? ამდაღო უთხრეს: „თელი მოფი-
სი,“ იმან კიდევ: „აჰო, ვფავარ და ვსაქცაგებო!“ ში და
ლალიც აგებს. აგებს და ცრის ტანში - ეგრე სჩვეია, გაა-
კანტლებს ხომღე.

უნ იცის, მაგ კანკალი სიამოვნებს ჭრუნტელს ნიშ-
ნავს თუ ამგვარი ხერხით ცოტა ხნის ნის მოსმენილ საა-
ღურსო სიტყვებს იფრესებს ლალი - თავს აკრებს: რაის
ხედავს, რა ჩაუტება, რაის ქვეყნებდომი, რა ერთგულე-
ბა, რაის აქა-იქა დანაპირები?

მართალიც ვახლავთ - პა და პა, ეხოდან ვასკელს ნინ
სახლის კედელზე დაუნეროს: „აქა ცხოვრობს ლალი“, -
ნახშირით თუ გუამით, ცარცით თუ აკვარელით, საპკუ-
რით თუ მარკურით.

ვახსოვლენუ კი შენობებს თუ გაღებებს, ის ნარნე-
რაც გაქრება, მაგრამ ლალი გულს როვი დაირვეტს:
მიუღო დღე ქუჩაში დადგება, ათაქორდება, როგორ აავე-
ტებ ხარამოს, გაღებავენ პარაპეტს, ჩუქურთმასა და
თაღს. მუშები გუშაითი მხედვებიან, რომ შენობაზე დაწე-
რული სიტყვები: „აქა ცხოვრობს ლალი“ ამ ქალის შესა-
ხედ დაუნეროსი და სულ ბოლოს გადაუსვამენ საღებავში
ამოღებულ ფუნჯსა თუ გორგოლაჭთან საჯორავს.

სახლი ხან ლალის საყვარელ ფერად - მწვანეზე იღებე-
ბა, ხანვე ლალის ოთახის კედლებზეთი ცისფრად; ხან ლა-
ლის რუმინასავით აგურისფერია, ან ლალის კრებ-ფორ-
მების მურყარითი ვარდისფერი. ვიღაცა ფერზე ყაბულსაა
ლალი, ყველა ფერი ხიბლავს და ეახლბოლება. ამიტომაც
არ ელვავა უნაწყლიანი ფამირებელი თუ ხელმოყვანი
სტუმარი, ნახელს ნინ მისი სახლის კედელზე რომ მია-
წერს ვაბაზნულის დანაკალაინებულ სიტყვებს და ზოგ-
ჯერ ისარგებროს გულსაც მიხატვის ზემდგომი აბღღე-
ბისგან!

როგორც კი ფარდას
კუთხეს ფორმებიან ფარდას
ჩამოფარებს, სარკეს ჩამო-
ფარებს ლალი: თვალს ჩა-
უქრავს, გაუმინაურდება,
ათას ნერვილმანს გაახსენებს
და ამ შესაფხი, თმას ხან
შუაზე გაფოფს, ხანაც უკან
გაიფაფის, ნაწამებს აიპ-
რებს, ფერიმტაქვლას ამოი-
ფებს, ტარებს დაბერავს და
საცხის ფერს შუიჩრევს. მა-
ჯამი მოხორა მტკვენს ნი-
კასი ჩამოყვარდნობს, იქ, რომ სარკეში ფრჩხილები გამო-
უნდებს, გამოცდილი თვალთ შეაფხებს მანიკურის და
მერე ყვრიამაღებულ რბილ ფუნჯით აგურისფერ რუმინა-
სს გადაიფხებს.

- განა ლალი ხა-არ, ლალი? აგურის ნატები ხა-არ,
ლალის გვერდითი ვან დაგდოს, მარტო ამისთინ რო-ო
ნიოელი ხა-არ! - იტყვის მერე და დაფხვენება სიცილით,
აგურის ნატებიითი იმტყვება, ბეჭუნე ჩანთის გადოკი-
დებს და ნეცა.

ნაია, აბა, აფვილზე ფტომა რას არგებს ლალისდარს!
დავის დროის კვალს გავის რიტმული რჩევით: პლატ-
ფორმით თუ ფრანცუზუბით, ტანკუტით თუ ესპანურე-
ლით, საბითი თუ სახელებით, ფლანკით თუ ლოკით.

ხან ზაზარზე, ხან სკერში, ხან ხიდიდან დაუნეწეს
ხელს შეივლებს, მათი ნადავლით აღტაცებულთ, ხანვე
განურბაზე მცურდებდა - ყველა მგზავრის დაშლოც-
ველ-დამწვეურია, თითქოს ეტრინებთან ზონხითი ჩა-
ვიღის და გამეღელ-გამომეღელის გამოხედვას შეაფხ-
სებს. ხარში თუ აგი თვალს არ ატლია - გააფხედებს და
ზედვე დაფაფლებენ:

- ამაღ სინაღა ჩვენმა უბანშიო! - და ეს სიტყვები,
აქა ცხოვრობს ლალისო! მხავასად, გულს უხარებს, სია-
მათი აესვს ლალი.

- მოფიჯარ და სტავლა მომაქვს, - იტყვის და იფ-
ვენება სიცილით, - საფეფურის ღირსი ვა-არ? ვასნავ-
ლეთ, მო-არ ნავართით? ჩემოვინ ვისურვე, მივითვისე
თუ შოაბარულე გასტუმრებული?

დაფსებაც თავისუბური აქვს ლალის: პირველი ამბე-
ბი ვარგლებს აბაქი, მიქისაა თუ გოგოსი, ლალისთან
განხილავენ: ხან ტელეფონი იხმობს, ხან ფანჯრადან
ანიშნებენ, ვამოძიო, ვის დახარდება - განა ახე ოღდა
მატკებდნენ უნინ ოჯახებში?

დაბვე ლალი ადამიანის კეთილგანწყობას.

წყნის აფვილი სად აქვს გულში ლალისდარს!

საღამოობით თუ მოცლილია და ეახლითთანაც მიც-
ვლება. მისაღებ თიაბში შევა თუ არა, ქალბატონი ლემო-
ნას გადაღებულ ბოჭათისკენ გააპარებს თვალს, გულში
მისაღებება და სოფელ ვერზე გაახსენებს, როგორი ამაყი
იყო ვასილისის ცოლი, არაფრად აფეფდა და საღამოს
ღირსად არ თვლიდა ლალისდარს.

- მიღე ლალი, მიამბე შენებურები, საშველანიან, -
აღლირდება ვასილით და ლალიც ჩამოვდება, სარ-
კეთთან შესაფხი მიღებულ გამოცდილებას ოსტატურად

მთორგებს მხარა-მოხრანაში, ვერ მოიძღვს ქველუცობას – ლეშიონის ხსოვნის ხაზითათუ კი. ვასილიძე ყაზბულსა და ლალისთან დიალოგებზე – შეტე რაღა მერქლია – ალა-ღად მოყოლილი უზნის ამბების მოხმენა, ლალისთან მე-გორობა:

- გაფიცვებ, მაგ შენს ავტორისფერ კამეას, რა ვინდო-და გუშინწინდამ იმ სახელწოდან ოჯახში, ლალო? რა გა-ჭირვება ადევით და რა გაუხერხებ, რომ გადაგყვინენ დღეს და აბაგებს პადარკებით?
- ვაი-შე-უ! მახსენდება და ახლაც ვაფშვინები სიცო-ლომ, ვასილი.
- ასეთი რა დაგახვედრეს, შენ რომ ვაგაკვირვა და უნახავი ვაგახდა?
- ვამაჯვირვა სწორედ-რომ.
- მეგონა, კაი დარჩი რეცხვაში, ლალო და მანბი-ლებ!

- იცინი, ვასილი, მარა, მოგფიცვები და, ა, ნახე: და-მირკვეს შუაღამებზე და... შევედი თუ არა, ვრკერში გა-მიყვანეს. ვხედავ, სკამზე დაუყენებიათ თავიანთი ბოუ-მი, ხუთი წლის ვაჟუნა. ბაბუაჩემი რომ იცემამდა ოცანი წლებში ისეთ ნიჭბავშია გამოწყობილი და აპარპალებს ცრემლიან თვალებს. მოუფერებო-თქვა, დამეთუთქა რატომღაც გული, მაგრამ მაგდენი ვეღარ ვაგებდე და დავდევი. დავდევი და ვა-არ. აბა, აწვევდი ლალო ბებოსს, – დედამისა და უფრო აემღერა თვალბი ბოვს, ჩააფ-რინდა თავის ნიჭხავს პანია ხელებით. შე კიდო, ვე-რო ვიცი, ვის ვამცრა ტანში. ახლა მაშამისი შეუშენვა, ქალბატონო ლალო... ქალბატონო და ლამისაა დე-ვირგება სიცილით, მარა ვაკებ ლოცვებს შიგნიდან, ვდავაარ ისელებ და მახსენდება მაგის ათი წლისწინან-დელი ცქვირება. მიუახლოვდა უცებ ვაჟუნსა, ჩახადა ნიჭხავს და რას ვხედავ-ე, ვასილი, ვა-ა-აქვს ვაპრი-კონებული, მაშამისის კი არა და, ცხანებულ ბაბუამისს არ ღორწინა ეგეთი მისხდრავს. საღამოს ეწყება და არ აძინებსო, შემომჩივლა დედამისსა. შემოქანდა გული. მოკლედა, რა შეუქვა, აღარ ვიცოვდი და ნაცის აუღეთი-თქვა. ა? რაღერი ნათქმია, მარა, რაც მომადება ენახე, ე-ვე იფო! სიღანო? ჩამეკითხენ. უკანა ტანიდან-თქვა, ვუ-რასებ და, ვასილი-ი, ლალო არ კიდე, თუ მახსოვდეს, რამერ გამოკვებულ მაგაოჯახს და რაფერ აღმოჩენილი ჩემ-სა. დაუფევი ჩემი ხატების კუთხესთან, დაეუნთე ვაჩუ-ნის სანთელი, გამოვიხატე პირფერი და შეუხოვო ჩემი მხარის საღვთავებს: მონამეთას და ცხრა ჯვარს, უშ-ველე-თქვა ბოვს – დედის ლოცვა პო არ ნამქობხავს არასდროს, ან ვისთვის უნდა ნამეკითხვა, ა-ი-ი ლამეს გა-ფაგებულ ვაჩოუნასთვის – რაც მე გულები განვიცოდე, ვასილი, იმის გასაჭირი.

- ეშველება, ლალო, რამე? რა უნდა იფოს ნეტავ?
- ეშველებაო!... ეშველა და ეგაა ელდვენ ჩემს სიტ-ყვას, ნაულოწინ ნაცხი ბაქტერიოფაგში, დაუთესათი იქ და აღმოაჩინა რაღაც ჭია, გენისტი, გამოუძერებოდა ლამე და უღიზიანებდა იმას. გამოუწერეს ნამაძლი ახლა და დაიძინა რაკარც ოქმა, დომოშინდა ბოვში. გადმო-ვიდენი მერე უნებლ და რა მაშამანერკები და რა შიო-ლადები, რა ხილი, ანანასი და გროფერტო, მანკის ნეენები მომპრთევენ, უშ, რა აღარ – შენ რომ იცოდო,

ვასილი, კომუნისტების დროს ჩემთვის სახალწლო პაიოკები, ის ვამახსენდა. მადლობა ცხრა ჯვარის მად-ლსა და...

- შერე, ლალო!
- რადა მერე, ვასილი, მადლობა ღმერთ...!
- რადა მერეო-ო? ჭიის სახელი, გოგო?
- რა სახელი, ვასილი?
- ჭი-ი-ი! ჭიის ლათინური სახელი არ ჩაინერე?
- ლათინური-ი? რამი მჭირდებოდა მაგ სახელი...!
- რაში-ი? არ გჭირდებოდა-ა? ცოტა ვართ გაჭირვ-ებულენი ქვეყანაზე, ასე დიალოგებზე სასიარულოდ რომ შემოგრნით, ლალო?
- მაგი აღარ მიფიქრია, ხო იცო...
- ლალო, ლალო, მავას არ მოველოდი შენგან. გრცხვენიდეს, გოგო!
- ...ხედავ. ხედავ ფოტოგრაფი მთვალე გოგოვ-ბი, ვასილი, არ მცვლია და ზეჯ კი ვაგივლი ბაქტერი-ოფაგში... ჩავინერ. სიდორი სახელიო, რა მითხარი, ვასილი?

- ლათინ-ურ, ლალო, ლათინური სახელწოდება...!
- ში-ო-ს. ლათინურს ჩაუთენი! აბა, იმ ოჯახს ვერ მივადგები და ვთხოვ, რა ერქვა ჭიას-თქვა, უხერხულია მაინც, ამხელა პატივი მცეს უკვე და...
- ფოტოგრაფიო რაღა ვინდო?

- პეტრეა ერთი ჩაენი ძველი ნაცნობი ფოტოგრაფი. მაისის ბოლო შაბასს ვარდებს ვყიდულობთ მე, ინგზა და სარა, ვესტუმრებით ხოლმე და ელენე სურათებს. პატივს ვცემდნა თავის დროზე მაგ კაცო, სულ ჩვენს ფოტოები შექონდა გამოფინდება ვიტრინებში. აღარ აქვს მუშაობა ახლა ისეთი და...

- გასაგებია, ჩემო ლალო, გასაგებია. საპასუხის-მგებლო დღე გქონიათ გოგოებს, დაუბრმავებთ ხედა პეტროს თვალს!
- უშ, დაგებრფით, თორემ, თავის დროზე კი.
- რატომ, რატომ! რო დაიბანოთ სამივემ მარწყვის საბნით რა გითქო!

მარწყვის საბნით და იფშენება ლალო სიცილით. ნა-სასველად ეშხაგება, ფანჯარას უახლოვდება, ეზოს გა-დახედება – ერთი სათულები მალდა ცნობრის ვასილი-ნი, მაგრამ მანინ სტეა-ფრად მოჩანს იქაურობა, ლალოს ფანჯარაც მოჩანს, ფორიანი ფარდებით. დადგება ცოტა ხანი, გაცრის ტანში, სიმოწებების ფრთხილად დაუღვინს თუ ასეთი საშუალებით თავის ფარდისმომღმა ამბებს იფი-ყებს – არაენ იცის, მაგრამ მალე კი გამხიარულდება, ქალბატონ ღმრისას სურათს დაემშვიდობება ირობი მზე-რით, ვასილის – ჭიის ლათინურ სახელწოდებას გათვ-ებო, კიდე ერთხელ დაამირდება დაჩაჯერობლობისთვის, ძლი ნებისა, იცყვის და კიბზე რამდენიმე საფეხურს რომ ჩაივლის, ისევ დაიფშენება სიცილით – მარწყვის საბ-ნის გახსენებაზე.

სინამ მაისის ბოლო შაბათი გათვდება, რამდენიმე საათს გაატარებს ხარკესთან მუსიაფში ლალო. აბადო-კით გადაასწორებს და შობიდან მომპრთებს თმას, ტო-ნიკში დასველებული ბამბით გაიმწვინდა ლოცვებს, კისრს და ყელს, კიტრის მასკას დაადებს სახებზე, ფრჩხილებს ფორმას გამოუსწორებს ქლიოს, სამკაულს გაამზავებს:

აღურობდნენ კაპის და სერდოლტის საყურეებს შორისა-
ოლოდ, შედეგად ზოგს შუა თითზე მოირტყვს, ზოგსაც
საჩვენებელზე და ისევ შეინახავს, დღისითვის გადააქვს
არსებას.

გამოწყობა მერე ვარდისფერ პენუარში, ზემოდან ნა-
მონება ლოგინზე – მამრეც არ უყვარს ჩანოლა. ერთ
ხელს ლოვის ქვეშ ახოიდებს, მუარეთი საღებურს მოის-
წორებს თერძზე და მიამტვრდება პეტრეს გააღებულ
სურათებით აჭრელებულ კედელს.

ზოგან შავ-თეთრი მოგონება ხედება – ზოგან ფერადი:
აღერ მიუთინს ქვედა ბოლო აცვია, ამ დროს სატინის კა-
ბებიყო მოდამი, ხან ღლიპნობა, ხანაც უზარმაზარი ლაც-
კანბი უმწვერებს ჯიბეებს, ზიას ჯინსი ცვლის, ჩესურის –
ორგანზა, კაპრონის სტრელკიან ჩელდა – ზადისებრი
კოლმეტები, ვერო თან დაატარებს ლაღოს. ძალიანაც
რომ მოსურვოს, არ მოეგება, ან ღად დაიმალება, როცა
ყველამ იცის, რომ აქაც ცხოვრობს ლალია!

– შენ არ მოკვდი, ვახლიჩ, რავე გამსულელე და
ამაგდე ამ ხნის ქალი?

– ააარ გინდააა უკვდავყოფი შენი სახელითი, ღააა-
ლოოოო!

– ვიცო, კა-რო გინდა ჩემთვის, კარგი რომ დაერჩე
რეცხვაში, შარა, შო გაგიგონია, ავურს რეცხედონ და
უარესი წვენი გასდიოდაო, ასეთ ვარ შვეც, – და იფრენ-
და სიცილით ღალო, სიხმარბივაც ასევე, როგორც ცხადში,
სახანს თვარებს შემციფრებულ ხეულზე და ერთი წყოთი-
თავ არ წარმოადგენს იმ დღეს, შენობას რომ გადაადუბ-
ვენ და აღარავინ ფანტრს აქაც ცხოვრობს ლალია!
უამბოდა არ სჩვევია ღალოსდარს!

ლიტერატურული

საპეი

ახალმა საუკუნემ ის იყო წლები ათვლა დაიწყო. ფე-
დამანაზე, თუ არ ვცდები, ვესსი მაღიარებ ადამიანი
ცხოვრობდა (6 000 000 000!!!) და, რამდენად უცნობი უნ-
და ვსოფლოყავი, საკუთარი უპირატესობის მტკიცება
დაიწყო?

არც ვაპირებდი!
მონოდებით, განათლებითა და პროფესიით ფარმა-
ცეტიკო ვახდით. წარმატებულ კარიერასა და სტაბილურ
ყოფას ჩემთვის ცდილობდნენ სურვილი სრულიად გაქე-
რო.

მაბუდეები მსაყვედურობდნენ: ხარის რქაში გძინავს
ახუნაო!

ხარის რქასა რა მოგახსენოთ – ტკბილად კი მეძინა,
სანამ ოცდაათი წლის გაუხვედნოდი და გაუსაძლისი თავის
ტკივლი დამწიფებოდა.

შავთა, როგორც ნესი, 11.00PM-06.00AM შუალედში
მიტვია. რა ფორმისა თუ ფერის აბი არ ვულავ, როგო-
რი დიამეტრისა თუ სიგრძის ნესისი არ ვიკეთე, რომელი
ცნობილი ნეკროლოგისა თუ ფსიქოლოგიკაგებების საგარ-
ძელი თუ ფიგანი არ მოესისწავ – არაფერმა და ეერა-
ფერმა მიძვლავ.

ტანჯვის საათები რომ ჩაივლიდა, უძილობის შედე-
გებს ეგებოდა. მიუხედავად ამისა, მაინც მოახერხა
ცხოვრებულმა ბუბაჩიშვიმ და სიხმარში გამოშვებდა
კალთაში ჩამოსვლა, თავისი ფაფუკი ხელისუფლებით მი-
ღებულ ამადო და დამარნია. თან ერთისა და იმავის თეო-
რეზები:

– ნე-რო, ნე-რო, ნე-როოო. ნე-როო, ნე-როო, ნე-როოო...
ლოკით ბუბისა მეკრდს მივედრენი და ისეთი შეება
ვიგრძენი, სიამოვნებით დაერჩებოდი სახუდაზოდ იქ,
რომ არა მამბუდა ღარისას სატელეფონო ხარო.

– შემოგველე მაგ მტკიან თავზე რაგორ ვერაფრით
გშველიდი აქამდე, რამ დამაფრცხ, რამი არა და, ნუხელ
მესიხმრა ცხოვრებულ მაკრა და გამიჩათდა გორება.
მაკრა ჩვენს სოფელში ცხოვრობდა – ბერძენი ქალი
იყო, მუღოცვის დიდოსტატი, რამდენი ვინმე შემაძრებდა
ან „ტოლი თალითი“ შემომხდებდა ზაგონებში, რამდენ-
ჯერაც ზომაზე მეტს ვირბენდი ან შევტამდი, გამაძევუნებ-
და ღარისა, ჩამსვამდა მაკრას კალთაში, შემომხდებდა ის
ხელებს ხან მუცელზე, ხან გულზე, ხან თავზე და მოკვე-
ბოდა ბუტბუტას.

– ახლა თავ-ცემულისა, მჭვალისა, ახლა მუცლის
ტუხისა, ვლქუნისა, – არიკება მამბუდაჩემი და ვარწო-
დით მე და ვსუ ხარული მაკრა ბუბისა კრიადა.

– ვიციცო, ვძიბი ვაცი ხააარ, ექიმების ნრვმი ტრია-
ლებ, შარააა... – აგრძელებდა აიტტირებული ღარისა და
ცხვებოდი საითაც უხედედა.

– დაივიწყე დმეროი, ხომ?!. – შევანყვეტინე გატეც-
ხლებულმა ტელეფონის აპარატი კედელს შევანარცხე და
საბახანოსც კი გავეშურე.

სამსახურში გამოცხადების პერსპექტივა დიდად არ
მზიხლავდა: თანამშრომლების თანაგრძნობით სასეც მზე-
რისა და სარკებით დაფარულ კედლებში არცხელ საკუ-
თარ ამოღამებულ თვალებს საბოლოოდ გამოყვადი წყო-
ბიდან.

შეპის ქვეშ თვალდაბუქული ცხვილითი აღმდგენისა
შენყვეტილი სიხმარი და ბუბისა უცნაური ღიღინა:

„ნე-რო, ნე-რო, ნე-რო, ნე-რო, ნე-რო, ნე-როოო.“
ანაღობის პირველ საფეხურზე ნერისთან დაკავშირ-
ებულ ასოციაციები განფიხილ: ზოლოდოკორ მაკრკი ხომ
არ გაიხსენებო? იქნებ ორიგამების კუთხე დაიწყო? ან
სულაც თბილ ქვეყნებმა „აფაფრინებ“ და აღარ დაე-
ბრუნდნენ? ცხვ, ბავში ჩავსული ვინმეს და დღედღეზე
ნერი მომარმეგვს ამანათი?

განსჯები კვლავ ტელეფონის ზუმერმა შემანდგეტინა
– ამჯერად SMS მეტეზობრებას მობოლოკოპანისა შიგ ხავე-
ნიდა: ეს გახლდათ თვალდაზნებულ გოგონებს ფონზე
აქრეფელი ტექსტი All Hallows' Ewe!

ვერაფერი მივხვდი, გავეცხლდი და ახლა მოზილერი
მოყაროვლ შედარებით მსუბუქად, თუმცა სიმპარათი
მარც ამოვარდა ბუდიდან.

სამყაროსთან დამაკავშირებელი აპარატების წყობო-
დან გამოსვლამ დადებითი შედეგი გამოიღო: აფილიკში
არ გამოშვებდდი, მალე კი სიხმარის ქვემარტ არხსაც
ჩაენიდა: – უნდა ნერო! – აი, რას ითხოვდა ჩემება ბუბისა!
ჯერ, ჩვენი ფარმაცეტიკული კომპანის ლოგოთი აჭ-
რებულ საჩივებტო ფურცლებზე მოესწრე კაპისი

წევრი ვალიარებ, რომ პირველივე აბსაციდან ვიგრძენი საკუთარი გენილობა და გული დამწყდა წლებში მანძილზე ნაძლების ანტიკლებში კიბხეთი ფუჭად გახარული დროის გამო. ორიოდ საათში ხარცეებზე ფურცლები გვერდით გადავიდა, ხანრი მავიდას უფრა გამოვადე, თრეინებდათა თუ სიმპოზიუმებზე მოგრაილი ბლოკ-ნოტ-დვირები ამოვანდე, მერე ამავე სიმპოზიუმ-ორე-ნიტებში ნაწუქარი პასტები ერთ ლარნაკში მოვაქუსე. ამ ზოვადსაკნველარიო დიელათიდან ამოვარჩიე ლურჯ-ნივთელ ფერებში გადაწყვეტილი კალამ-დეთარი (საპან-მის მომხმნელი ერთ-ერთი პრესარატის წარდგენაზე რომ დაგვირავეს) და, მაკიბ-მოკიბის გარეშე, პირდაპირ ზესტელეერის სერა დაფინე-ვერწმობდი, რომ შემიძლო - საკლთარი უნიკალურობის შეგრძნება ფრთებს მისხამდა, მომავალი ფურორის ქერტება ნეტარ გრძნობებს მიზღვა-ვებდა და დიდებს ვორტლალურ გვერცენით თავმეკულე, დროლოდო ჩემს მომავალ გამომცემლებსა თუ მკითხველებს შეტეკარე ხმით გაქვამბოდა:

- ახალშობილი საუკუნის უსუსურო შეიღებო, არ-ნახულ სიამოვნებას მოგანიჭებთ მე, ექვსი მილიარდ-დან ერთ-ერთი, ამირიდან კი ერთადერთად ქცავალი!

ხუთი დღე-ღამის მანძილზე შეუსვენებლად ვწერე. განსაკუთრებულ აღზუნებას 11.00PM-06.00AM შუალედში ვაღწევდა და ვინაშდა თავის ტკივილზე საფექრალი დრო აღარ მწრებოდა, საბოლოოდ დაგრწმუნდი, რომ სიხმრისა და ბებობს დამოფრული ფრანკის ზუსტ ახსნას მივაგენე - საკლთარი ხელით შეზავებულ-ლიცენზირებულ-ლი ლიტერატურული აბები მაკოთან ბრძოლის ეფექტურ-ა პრეპარატე აღმოჩნდა.

მეექვსე დღეს, ოცდათერთმეტი ოქტომბრის მინურ-ულზე ბაბულებმა კოვლადსამგალოთიშელოიშელო ვა-ნაჩო მომიგზავნეს. გული და ცხელ-ცხელი ფურცლები ნათესავს სიამაყით გადაეუშალა:

უდაბნოს ყვითელ ქვიშას,
ნილად მოვლო მზის ცხელი სუნთქვა,
უდაბნოსფერი თავდაგინეცება, მხოლოდ და მხო-
ლოდ არის მირაჯი,
რომელიც იწვევს იაფ ემოციებს...

განაქმნის მოლოდინში კისერი შევიმბილდე და განუ-
მარტყე:

- ეს ეპიგრაფია ჩემი
მომავალი რომანისათვის:

***
- ჩემო აბუნა, შენს
რომანზე მოგვიანებით
გაგესუბრები.

სააბაზანოში შემადგო
და 10 წუთი მომცა ამჯენი-
ვე დრო ჩაემა-მონსტრივე-
ბაბაც დაფუთეთ და ნახევარ-
საათში ქალაქგარეთ აღ-
მოვინდა.

„ნაფტერებში პელო-
ფინ-ფართიზე მივდივართ

ქინასთან,“ მომასუნა და თვალენაბიბულო გოგრებით
მიხატული მოსაწველი გამოიჩინა. თუმცა, მაკოთან
შეზარის გაოცებულმა მხერამ იმდენად შეაფორინა,
საქაროდ ჩათვალა მყარედი ვესკურის ჩატარება:

- ბნელუბის პრიონიკი შამპინი ამალამ მკვერების
საუფლოს ესტუმრება, რაათა გარდაცვლილთა სულე-
ბი მიინახულოოს!.. რა მოგივიდა, ბიჭო? ფერი და-
კარგე! არაფერი გსმენია მჭედკელტური ლეანების შე-
სახებ, ცოცხზე შემოსკუპული კუდიანები ოქტომბრის
უკანასკნელ ღამეს გოგრებს რომ აპარაკუნ ზაღლები-
დან?.. ეპ, აბუნა, აბუნა!.. შარშან პირველად მოვხვედი
„მაგაბთან“ და, მინდა დაგარწმუნო, გვერზე გავერთე
ნიღბები, კოსტუმები, ქალები -ვედმოზენ“...

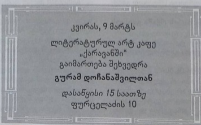
- „ვედმოზენ“
- თავად ნახავ ყველაფერს, გოგონა-ქინა კი მაკი-
საც დაგვიტყობ და...

ვაჩანოს სიტყვებში „ნაფტერებში“ პელოფინ-ფართი-
ზე ქინასთან“ გველაზე მეტად უკანასკნელი სიტყვა მიან-
ტრებდა. ეს სახელი პანკეასათი ღლურა. „ქინა, ქინა,
ქინა-ქინა!“ - ავლილიდ გულში და ის იყო, ჩემი დეათარ-
კალმები ვინატრე, ეპაჩოს მკაცრ მურას ნაეანყდი მანქა-
ნის საქარე მინზე მომავრებულ სარკეში. ეჭვი გამიჩნდა,
ჩემს აზრებს ხომ არ კიბხულობს-მეთქი და გზის დარჩე-
ნელ მონაკვეთზე შეკერად ვაკონტროლებდი საკლთარ
ფექრებს, კოვლი შემიხვევსოფის ხმასაც არ ვიღებდი.

შემოდგომის ფერებმა რეალობის განცდა გამომხარა,
ზუთფლანო კარნაკეტლობის შემდეგ, ქალაქგარეთ მო-
ლოვილე ვაერმა ტინის უჯრედები გამოვიხსილა და...
ჩემდა ვასაკერად, სახლში, მაფიანზე მიტოვებულ ლიტე-
რატურულ აბები იმდენად შორულ და არაფრისმთქმელ
ფარატინა ფურცლებად მომქეცა, რომ... გავნილდი.

ნაფტერებში ერთ, უზარმაზარი გოლაგინი გარმე-
მორტყმულ სახლთან დაემთხურეყვით. ეზოს შუაგულში
უზარმაზარი კოკონი ეწით, გარემო კი გამოიბინული
გოგრები დაეყუთა, მიგ რადმეული, ანთიბული სანთლე-
ბით. ნეტქიან ქუდში გამონყობილმა კოლიანმა გამოგო-
ციცხადა, „დრესკოქდს მოთხოვნებს“ არ აკმყოფილებოთ
და პატარა ზუბულასკენ მივიკითხა. იქ კოსტუმური გო-
გონა დაგხვებდა და გვიჩქულა კარში უკუსულით შესე-
ლყოფით. თავდაც უკულმა ეცვა ტინისამოსი - მიჯკის
სარჩული და შარვლის ნაკერებში მოუქანადა. რამდენიმე
წუთში ვაჩაო მუტანტად აქცია, შე კი სახე შეიე გრინით

დამიფარა და მავ, ხვე-
ულითიანი პარკი თავზე
ჩამომავახატა. ამჯერად
მეკარეკუდიანის კეთილ-
განწყობა დავიშახაზურე
- ნება დაგვრთო უკუს-
ვლით აესლყოფათი კიბე-
ზე და პარმალსაც ზურ-
გმქეცეით გადაეაბუჯო:
ოთახი კანაფისკან მონ-
წული ობნობის ქსელეში
მოქოთო, საპაერო ბურ-
თებზე თავის ქალები დაე-
ხატათ.

ადვილს ვერ ვყოფილბო – ლიტ-აბების ვარჯისაინო-ბაა უფრო და უფრო მეტარებოდა ცქვა და ერთი სურვი-ლდა მამობრავებდა, მაკიკის მორიგ მტკცვამდე საღი თვალა გადამხველი ლურჯ-ნიღოდე დავირასითის.

ხმური, აღკომოლსა და სიცარტის სური, უღნობი საძვები და დავარდული ვაჩირო ნახვლის საკმარის მიხე-ზედ მივინიღე და ის იყო, ზურგი უნდა შექცია ამ თვალ-თმაქციობისთვის, ქრელი კოსტიუმების ფონზე თეთრი წე-როს სილუეტა გამოიკვეთა.

თავი იმით გაფიხნვეე, რომ ლიტ-აბები ჯერაც სახლში მგულელოდა, ანუ არავის ეგემ-ნა ვაჩიროს გარდა და თითქოს ესკალატორზე შემეყურეს, ისე მიზირიალდი თეთრი ბადისებრი კოლგოტებისა და ლაკირებული ფეხსაცმელის მახლობლად. წე-როს თქოებზე გადაიპიოლი ქვედა ბოლო, უფრო სწრაფად, ზედა ბოლო მეფეთვალღერე ჩე-მი დაფიხნული მზერა იგრძნო, შემობრუნდა და თავისი უზარ-მაზარი ნისკარტით ღამის მარ-ჯვენა თვალ ამომთხარა. შე-წუნება, ბოღიმი ბოღიმიხ იხდი-და და ნიღბის მოშორებას ლა-მობდა. მოიხსნა თუ არა, ორი უზარმაზარი მწვანე ტბა აიღე-რედა ჩემს თვალწინ. ვაუსაძ-ლისი ტყვიელი ფიგრძენი მუზ-ლის არუმი, საათს დაეხვეო? 11.00PM წერიმ ზურგი მაკიკა – რიშელ ქალს მოვინიღებოდა სა-ათზე მაქცერალი კაცი?

სად იყო, სად არა, ყოვლად-სამადვალთოთოვილივილი გა-მოჩნდა, გვერდით გაშლია, თეთრ წეროს თქოზე ზელი მოხუა – სულ დაფუფა ის ქუდათუზე-დამბოლო. ყურში რაღაც ჩასმოუ-ჩელა და ისე გაუწინარდა.

უწინადა სივლ-ხარხარი მოშესმა: ორი ხელუბგათო-კილი კუდიანი ერთმანეთს ეყვარებოდა, ვინ უფრო მალე შექამდა მავიდაზე დაფიცსირებულ, ჩამნიფებულ ზურმას. მხარზე ვიდაკის ხელი ფიგრძენი, მიგრინდი და კელავ ის ორი მწვანე, უზარმაზარი ტბა დამხუდა.

– ქინა შექვი, არ გინდა ჩემი შეზავებული კოქტილი „სულთხამშუთავის ცრემლები“ ვასინჯო? – ჩამესმა თეთარი წეროს მონოტონური ხმა და მწვანე, ფოსფორისე-ბური სიბოხით სავსე ფართე ბოკალი გამომიწოდა.

მოვრეუე თუ არა, თვალის დახამამებებში მანსარდა-მი აღმოჩნენით. წერი-ქინამ კარი მიგნიდან ჩაკეტა, და-ჯექით, მიბრძანა, და სანაოლისკენ მიმოითთა. მოორილად ჩამოესკუფდი. და „სულთხამშუთავის ცრემლების“ წრეშევა განვაგრძე. თავად საკრის ნინ დაჯედა და უჯრებში ქვევა დაიწყო, ცოტა ხანში ლურჯი ქალადი ამოავურა იფიდან, ზედ რაღაც დაწერა, საფულადგულოდ დაქცვა, საკინძე

შეიხსნა და ბუხმალტერში ჩამალა. დაწვით, – ისეე მიბ-რძანა, კელავ უხმოდ დაევიბორილე. მოიმაბლოდა, ხე-ლის გულებით ჯერ მწვანეზე დამანვა, მერე აფრინდა, შემომასკუფდა და ფეხები გადამბაჯდა. ნელსქევათი აბ-სოლუტურად პარალიზებული, მუხლზე ცოვოლდასისხმე-ლი უსესურადა აივლელელადი:

– უჯერავად, ქინა... ქინა! იცი მე, მე, მე... ჩემოვით კრინხსულ პერიოღბი შევხედიო საამზაროდ... რო-გორ ვიხიხარ, მაკიკო... მავრამ, ქინა, შემიძლია ლე-სი გიძლენათ...

– ლექსებს აქ მე ვყავიო, შავტუხავ, – ცალყხად გამოვი-ნა, მწვანე თვალები მილულა და ხელეები, არა, ფრთები, თეთრი წეროს თქოთი ფრთები გამოქალა. რამდენიმე ურთბი საკინძე შე-იხსნა, მვერდის ქვეშ ორი თითი შეკცურა და ის ლურჯი ქალადი გამოიღო:

– სად გტოვავ? ანაზად მუბლისკენ ნაფილე ხელი და თითბი ვანიშნე მარ-ცხენა წარბის შიდა კუთხეზე. ქინამ ლურჯი ქალადი ზუს-ტად ის სურტულში დამაქირა და ამითქვა:

– მაკიკი ხნავს ყანასა, ჩვე-ნი საბოთის ძირასა!

მუხლზე ოფლის ნვეთები მყესულად ამოორტქდა, თავი გაიქეპ-გამოფაქივი, იმედი მქოდა, ეს ყველაფერი მელან-დებამ-მეოქო!

– ვგრე ჭამდა რკინასა, რო-გორც ხარი თივასაა!

შოკმა ჩავვარიდი – ამ სიტყ-ვის აბსოლუტურადსამედიცი-ნოვადებთი. ჩამობნულდა. ცივი

სიორუმე გამეფდა. ვილაცამ თავქვეშ ბალოში ანოზიდი და ვლიხი წარით: ჩემი აფთიკის ფონზე ლარისა, მავრა და ქინა შესმატკობილებული დაქალაქიფით ანოზებდენენ ერ-თმანეთს მაკოროფნს და, არც მეტი, არც ნაკლები, რიხბ უბრეფვენენ.

რა აარს მავის ნამალიო? ნა-მა-ლიოი, ნა-მა-ლიო? იკითხავდა ლურჯებდენენაკრული, ფიხის ბერმუ-დებში გამოწყობილი ლარისა. მა-მა-ლი, მა-მა-ლი, მა-მა-ლი, ეგვა მაიგის ნა-მა-ლი! პასუხოებდენენ დანარწუნები ცერა და საჩქენებელი თი-ოების ქვევიით.

გახურებული რკინა და, რკინა-და, რკინა-და ეგვა, მავის ნამალი, მავის ნამალიი ნა-მა-ლი!

ნახატი ავტორისა

აგრძელებდა საორტულ მიდამოში გამონფობილი მავ-
რა. მერე ქინა ბუნტი ტოვებდა მიხეულებს და არეიტატა-
ეებდა:

**ქორი ქანდარახა ქორი ბუდესა ხარი ზაგასა ტვინი
აღაგასააა!**

კლიამ რომ დასრულდა ზუტა ანთისა, თეალები უნებუ-
რად მოვტუტე და ქუთუთოებს შორის დაჩრინელ ნაპარლ-
ში ისეუ დავინახე ჩუმა მენჯებზე გადამჯდარა თეთრი ნე-
რო, უზარმაზარი მწეანე თეალებით, გადმოიხარა, მკერ-
დით მკერდზე მუშებო, ტურები ყურთან მომიტანა და ჩამ-
ჩურჩულა:

**გა-უნ-სურეს დამ-ბა-დუ-ბელი, გა-ი-პარა დ-ილა-
სააა...**

პირველ ნომებრს, დელით, საკუთარ ლოკინმა, კინ
იცის რამდენი ხნის ნანატრმა, საზარდულებს შორის აღ-
დგენილმა ძღვერების მტრძინებმა გამოაღვიძა. ნამოფე-
მაროე, ავდუტე, ოთახს თეილი მოუვილე და პირველ რიგ-
ბე ტელეფონის აპარატი მოვიყვანე მწყობრში. მანაც არ და-
აყოვნა - ყურმილიდან ბაბუდა ღარისა ჩაირთ:

- ქინას ღაუბარებობა ეარუნახთვის, გადვიძლი
ჭინჭარი ღვინოში დაასველოს და აბრეშუმის ცხვირსა-

ხოციტ შემოიკრიბა თავზეო, ის ღურჯი ქალაღლო, ტყე-
ლის ტყლაბი, ნუში, ნიორი და მარილო...

სამასიურში ექვანრეე ატტაკეებით მათეალიერტ-
დნენ. მესეყნების საათებში ჩემმა ნერვოლოგმა მუშობა-
რა, დამაკურდა და არანაკლე აღურთოვანდა:

**- გეუბნებოღო, მავან თავის უნდა მოჭამოს, სხვა
არაღფრი შევლის, ბოლო დღეს შეიძლება შეიხავთთან
მიხიდეუ და იმას დააბარალო მორჩენა-მეთუე, ვეეთია
მავიკი!**

12.00-ზე საბოლოოდ დაერმუნდი განკურნების ტე-
მარიტებაში. ფანჯარა ფართოდ გამოიღე, ნადეტერე-
ბისქენე მამავალ სერმანტინს გაეზედე და ოსაკარის მთელ-
ბელივით მოეუბადე მადლობა ყველას: ქინას, ეაუნას,
ღარისას, ცხონებულ ბებიაქემს, მავრას, ნეროს (და
სხეებს) იმისათვის, რომ ეაკობრობა ჩემი ლტერატურ-
რული აბებისგან იხსნეს. მერე კი საწერ მაგიდაზე დაგ-
რიოვილი ხელნაწერები დაუნდობული გულკარობით გა-
დაეუბახე ურნაში.

თუმცა, თუმცა!!! ურნა იტყე გადავამლე. ანუ, ღლიკი
„აღდგენა“ ნებისმიერ წეთში შემოძლია ავამოქმედო.
თქვენ კი ურრადლებე მართებთ - წინის მღაზინმა მავი-
კიანი მწერლის ბესტსელერს არ გადაანწყეით შემოხევეით.

პირველი შთაბეჭდილება

სამსახური
მზით სავსე

შაკა ღლოკონენის ხალისინობით იშვითათე ვეუბან ამ-
ბებს...

დღეს თვით ბავშვობის გამომზობაც კი წარსულის მღე-
მეებთან უმძიმეს მშობიარობას ნაავგეს, მრუმე ფონს „მო-
თხოუს“. რადგან ხმარ შემოხევეთი ვულურბელოდ ფიქ-
რობენ, რომ პათოლოგიის ვარეზე ვერ მოიქცევენ მკითხე-
ლის ყურადღებას, ამ „მოთხოუნას“ აღმარეური გადაურჩა
მეურყვევილი, აუშტერეველი, თვით დედაშეულობის უკანას-
კნელი ინსტიტუტიე კი უღეოოდ გაიხრეს.

ან იტყენ მართლაც იმდენად სტრესულია მათი ბავშვობის
ფონი, რომ ევლარ უღებენ, ავიკლდე ინსტრუქციან... თავის
დროზე შობით გამოუთქმული პროტესტის ვარძობას მოგეა-
ნებით შურისძიების ვრაგალებმა გადაურჩეს, ასე გადაიწეა
მდღეური ფუნჯზია და დამაწუნდა მათი სიკეთე.

ეს ღრმა და საგანგაშო თემა, ვფიქრობ, ცალკე კვლევის
(და არა მხოლოდ ფილოლოგიური კვლევის) საგანია ზოგა-
დად თანამედროვე ლიტერატურის მიმდინარე კვლევებში.
ფუნური წარმოშობის ახალგაზრდა ქართველი ქალბატო-
ნის შთაკა ღლოკონენის წარმისახე კი იმდენად საშორეული
მშთაა ნაკლები, რომ ამკარად შედეგ - თავის დროზე რუსე-
თის მცერ მტკაცებელი ფუნების ტერატორიიდან ციმშირში გა-
დასაღებულ მაქას ღრე და ჰაბა ალექსანდრე ღლოკონეი ვერ
კოვეტ ვებით მკზავრობისას როგორ დასტურებს საკართეე-
ლოით და მისი ხალხით. რა იყო ეს, თუ არა მინოდულობის აუბ-
ნენლი ძალა, რამედ ახალგაზრდა სამთო ინჟინრის ტყაბულის
ფეროშარგანეცის ვეროიანებში ამოაყოფინა თავი. ასე რომ

იმერეიმა არა მხოლოდ სამოღვენჯო ასპარეზით, არამედ დიდო
სიყარულითაც დაისაბუქრა ღლოკონენი და მუდღეუდ ექსპი
ქალბატონი შარამ აბამიძე-ბარათაშვილი უსყალობა.

ასე „დაეაბნა“ საზრეოელმა გენმა ჩრდილოეთო. ვინც
არ შეთანხმებდა ამ „აპართიდუმს“, ნაიკითხოს შაკა ღლოკონ-
ნის მოხარბებთ და ნახავს ზღაძრების, ანუაზების, ღვეტე-
დების, მოთებისა და შელოცვების რა უცნაური ნაზავი იმლე-
ბა ჩვენს თვალენ. თბრობის ნებისმიერ მოსახეობა საქარ-
თეულის ყრველი კუთხის ლექსიკური ბერხაგებია გეამლო-
ლი. სისხლსავე, მუფე, მდღეარია... ჩრდილოური სუქსისა და
შეღანტოლის ნატამალიე კი არ იგრძნობა.

მართალია დედაქალაქშია დაბადებული და გაზრდილია
შაკა ღლოკონენი, მავრან დროთაა და სიყრით სულ ცოტა
ორი საკულეუ ხომ მაინც აცლუბს ძველი თბლისის აიონან
ქალაქს“. არავა როგორ ცოცხლდება ახალგაზრდა ავტორის
თბრობმა იმგროინდელი თბლისის კოლოკაი, რომელიც
აიურკავკასიის ფსიქოლოგიურ ტინაგებსა და მეტყველების
მანერას ასე უხუტად აღივტენს.

გენტეკური თუ ინტელექტუალური გამოცდილებით ათ-
ვისებულ ეს სამეყარ აღმოსავლურ ხალისინობით შედამ-
ლებდა ჩვენს თვალენ და რეალობის განეცდს ბადებს. და ეს,
რა თქმა უნდა, შემოხევეით არაა. ასეთია მწერლის კონცე-
ცია: „ზღარის ზღაზრობა იმამა მარსელ, რომ ჩვენგან ამ-
სურდლის ტემმარტებედ აღიარებას მოითხოეს“. (გაულ-
ნისნა.)

სხვათაშორის ამგვარ აღიარებას ის მშვენიერი ილეს-
ტრაციებეუ მოითხოვს, რითაც სხვა წინგებთან ერთად საკე-
თარ მოთბრბებლაც ასურდება თვითნასადლი მხატვარი
შაკა ღლოკონენი.

მამუკა ნიკოლაური

შპვი არაგვის შვილები

I. პირველი სიტყვა

შენ გულებზე, შავი არაგვი:
ჩვენ შენს მკლავებში გავლევდი და გამოვლივდი;
შენი შრიალი, შენი ჩქორლეის ნიაღში გაწნდი;
შენი კალთიდან ჩიტებივით ამოფრიალდი;
შენს დუღუნში და დინებაში ავიდვით ენა.
ჩვენ შენგან გავჩნდი!
... მაგრამ შენ ვინ ხარ, ენმა სულმა ანოგიტყორცნა,
ეონ დაგიშვაგასა, ეისი სული გრგვინავს ჭალებში,
ეისი ხმა აესებს ამ ხეობებს, ამ დღე-ღამეებს,
ეონ შეკრება და გააბრაზა ამდენი ღომი
ეისი ქალარა ინწყება ემაგ ჩანქრებამდ,
ან ეონ ხარხარებს ამნაირი ახარხარებით,
ან ეონ ქუთონებს ამნაირი აქუთონებით?..
ეისი სულია, ექოებამდ რომ იტოტება,
ეისი სულია, რომ გადადის მთებთან მთებზე,
მინიდან – ცაზე, ერთი დროდან – მეორე დროზე?..
– ეს სული შენ ხარ, ამ სულს სახელად
„შავი არაგვის ხეობა“ ჰქვია –
სტორიად ხარ, მომავალიც, დღე-დღევანდელიც.
შენ შეერთებ ზნელს ლამე და დღე – შზიანი,
მაგ შენს ჩანქრებში პაპარუნის ჭალარა ღვთის,
ვე კლდე კო არა – მამაქმის რკინის გულია
და დედაქმის თვალები გატვს, როცა მიყურებ.

II. შიში

ეიცო, რა ფიქრშიც შემოგწივდა ახლა ქორივით –
მარტოად დარჩენის შიში დაძრწის შენს ხეობაში,
შენი ჭალები გაიღლიანენ ამ შიშის სუნით
და გეზმანება: ნასახლარებ-ნასოფლარებში
ნკვარამ-ნკვარამი ღამეები ჩაბუდებულან
და ღამეებში აჩრდილები დაფოთოფოთებენ.
აქ დღე არავის აღარ სტორდება.

შკედარ მონადირეს,
შკედარ მუნელ-მთისველს,
შკედარ მენახორს
დღე არ სტორდება – მან ღამეში დაიდო ბინა.
ტყუილად თინდება, ტყუილადა ჩამოდიან დღეები,
ტყუილადა მოუძვლება მზე მზექლა დღეებს.
მარტოად დარჩენის შიში ნივის შენს ხეობაში.
ვინ იფიქრებდა, რომ შენც რამე შეგაშინებდა?
და აი, ახლა შენც შეგაკრათი ტორის ნივლიმა.
რალა გაჩერებს? – შენც ენ გკვირს – რალა გაჩერებს?
მთებს რომ არ იყო გამომშული თეთრი ხვევები –
შენც ნახეიდი, შენსავე შიშს გაქვეციდი.
ახლა კი რალა?! – ჩასული მზით ვიდგია სული.

III. შთაარება მალა

მე ვიცო, ახლა ვინც გაგახსენდა,
რა მწარე კვამლიც ამოშართა მენსიერებამ! –
აი, ისინი! – იონა და ევა ატკივდა.
უღრავდაი მთვარე – საშინი იფენენ მთვარესთან ერთად –
ხან თუიონ მთვარე ჩამოდიოდა,
ხან კი მთვარესთან აფოღენენ ცაში ისინი.
– ერთად იყავით, არ დაშორდით, ქარს არ დანებდით, –
ვეუფრებოდა მთვარე ორივეს;
– არ მივტოვო, იზრადღე და იკამკამე, –
ვეუფრებოდნენ ისინი მთვარეს;
... ოში დაიწყო. ნიფინენ ოში იონა,
ნიფინენ და ჩიკარგა ომის ხახაში.
ცნობა მოვიდა: უგზო-უკვლოდ დიკარგაო.
ის შილოდ ომის შემდეგ გამოჩნდა –
დაბრუნდა, მაგრამ მთვარისი ღამე დაღამდა:
ფამს ეამის საქმე ეკლებინა –
სხვებს გაშულოდა ის, ესითვისაც ღვოდა მთვარე,
ესითვისაც ზეცას მორღვედა იონა ფრთებით.
ციდან მოწყვეტილ ფრინველივით დაასკდა შინა –
მიიფო მუბლზე რეფოვეერი და მზეც გამავედა...
... ეიფრე ასეთი ზიჭტი გვაგას – იფენ, არაგვი,
ფიფრე ასეთი ნმინდა სისხლი იფრება – იფენს
მას შეუღლით აჯობონ სიქედოსს,
ასწონ თუის სიფარული მთვარეზე მალლა
და სიფარული გაინათონ შევეთას გ ზენი.

IV. ღურბელას „განკულაქება“

მე ვიცო, ვიზეც შეკითხები – ბოლოს გაგვიგდა,
ხურეშიში ბოლოს ქვებს აწყობდა და ცოლს ჰკოებდა –
აღმა და დღმა ატარებდა საწყალ დედაკაცს –
ქალაქში ვიფა, ქეამარილი მოვიტანეო.
გაგოქდა კაცი –
ერთი დროს ღამაში ცოლის პატრონი,
ოთხი მალხაზი ქალ-ეფის მამა,
სტუმრის დახვედრით და პურ-ღვინით გაინთქმული კაცი.
„განკულაქეს“ –
ნართოებს სახლი, ხარ-მარხობი, ცხენ-უნჯავირი,

ნაართვის რისი ნართმევეც კი შეიძლება...
 სულაც ნაართვის – ამოართვის... გაგიტდა ბოლოს –
 დროების ნისლით დაენისლა მახაც თვალები.
 მე მასხოსის იგი, ჩემს სიყრმის ნაწილად იქცა,
 შარვალნიხდილი დადიოდა სოფლის შარაზე.
 ხატის იდნიდან ჩამოყარა ხატის ზარები,
 – ხადაა ღმერთი?! – შეპკოვდა ცდასულ იფნებს.
 – ხადაა ღმერთი?! – ჩაკოვდა ხევისბურის ყურში.
 ... და, ბოლოს, ყვლში გამოსცა სამართებელი.
 ... ებ, ჩვენი ღმერთი საიქოსი ღმერთია მხოლოდ!
 თუმც იქაც ისევე ჯოჯობეთი ელის ღურბელს –
 თვითმკველდობისთვის დაისჯება იმისი სული...

V. ვადა

... მე ვიცო, რატომ დაიკლავნე ევეთი ტანჯვით.
 მისი სახელი ვუკანნივთ ამოიღვარა –
 ცვიცხლიან ღვად.
 მისმა ამბავმა გააჩრა ქაშის დანება
 და კიდევ უფრო გაგიმედა მაკი ტალღები.
 საერთო კუნსით ამოივსო მთელი ხეობა –
 ქარიდან ქარზე ატოტოვდა მისი ამბავი:
 – მედეა მოკლეს. სოფარულით გაგიცებულმა
 ვაგიკამ მოკლა.
 ეატიკას თოფმა ყველას ყურთან დაიგრილა
 და თოფის კვამლით ამოივსო მთელი ხეობა,
 ყვევ-ყორანივით მიესია ტყეში-მართლას
 მოკლულ მედეას.
 და როცა ეკამლი გაიფანტა,
 როცა ყორნების ჯუნდი აივინდა –
 ღურჯო ცის ფონზე სოფარული გამოსახა
 სამთავიანი ურჩხულის სახით –
 ბეგა, მედეა და ვატიკა გადაიხლართინენ
 ერთერთის გზებზე.
 ამან იმსხვერპლა – ამ ურჩხულმა მოკლა მედეა.
 ... რომ ვუფიქრებდი, უკდავებაც საზარელია –
 მესხარების ჯურღმულებმა შხამი გროვებდა –
 მაც შეი ფერთი, ალბათ, შხამი გამღერყეს, არაგვო.

VI. ღმინსარისა გემა

მე ვიცო, ვისმა სულმა დაგებრა
 და გაგაფროლა, გველის შხამად გაგიტდა ტანში
 სამ ხანჯალს შორის ჩამწყვედილი გიგად აგტიკვა –
 სამნი დაეცნენ, უნამუსოდ შემოხვიენენ,
 სამმა დაკენა ღმინსართა გევე და მერე
 იქიდან გაქრნენ, თავისსავე ცოფვას გაეცქნენ.
 მე ვიცო, ახლა, ვისმა სულმა შემოანგრია
 შენი სიმშვიდე და აყმუვლეა ქარიშხალივით;
 თვალნიან დაგიფგა, როგორ ეგდო გევე შენს გვერდით –
 სული და სისხლი ერთდროულად ამოსდიოდა.
 ... მეგრამ არ მოკვდა. მისი სისხლი შინამ შეიმპრო,
 სული კი – ზეცამ.
 და, აი, ვბედავ, არ მტყუნებთ:

მივღვეო ბიჭი, თქართქურით რომ მოპყარს ცხენი,
 გვეცხ სულა, სიკიცხების ცხენს მოაჯართებს –
 მენს ტკივილებში, შენს ქალეში და შენს ჩამტრეხში
 გვეც კელა ცოცხლობს!
 ... ის მველვენი კი თავის ნკვარამ სულში ჩაიხრტენენ –
 გორდიდის ზევათა ჩატანა იმაცე ღამეს.
 ეგრეთა – ცოფვა ნყალი არა,
 რომ გასტკობო და არხენიან გახვიდე გაღმა!

VII. შენ წყლის ბუკი ხარ!

აი, ამ ქვის ქვეშ მომღერალი გაბრიელი წევს –
 მისი სიმღერა ხატის მალალ მუხებს ასაფედა,
 მერე კი ღამე ისრტავდა, ზეცა იმრობდა
 და მოკამაშე ეარსკელაებში ნანიღვლეოდა.
 ხომ გეცოდება გაბრიელი, მაგო არაგვო!
 ვინ იცის, როგორ ენატრება ტრით ხელადა
 კახურ დეონო, ჩვენს წყაროში ჩაციხებულო
 ანდა, ვინ იცის, როგორ უნდა ერთი სიმღერა –
 აქ დარწნილი სიყვარულის ამომღერება!
 შეი არაგვო, შენ იმღერე მის სიყვარულზე –
 ღამამა ციოზე, ცისკარით ბრიადა ქალზე,
 გაბრიელის ძელებს შენი ხმა და შენი სიმღერა
 გადახრის ტქით თქმულ შენდობად დაედინება.
 იასთვის და იესავთვის იმღერე,
 ანდრესათვის, ირინესთვის, ანანოსთვის იმღერე...
 ენელ იმათთვის, წყლის სანიელი ხარ, ილოცე მათთვის.
 ენელ იმათთვის, წყლის სანიელი ხარ,
 ჩამნეღებულო საიქოსი გაწმინაებულო.
 შენ წყლის ბუკი ხარ – გემმა მთებმა ჩაგებრეს სული,
 შენ წყლის ბუკი ხარ – სიყვარულის მომწოდებელი.

VIII. დაგველანანაკი!

... ენეც ხომ ბვერჯერი მიფიქრა:
 – ნეტავი რას წერ მაც შენს ქალეზე
 და როგორ ხატეც ამ საოცარ იეროგლიფებს?
 რას წერ, რატომ წერ, ვის უგზავნი ამგვარ წერილებს,
 ვის ეძებ ვეფთ გატაცებით, ვის ევერ მოულობ?
 ვისთვის ლოცულობ, ვის მოვლი, ვინ იგვიანებს,
 ვისთვის წერ, რას წერ ამ ქალეზეზე ბრიალის შირფტით,
 ვისთვის გამოგყავს ეც ახალი იეროგლიფი?...
 ნეტავი ერთხელ ერთმანეთი გაგაცველვინა! –
 ეა, რამდენ რამეს ვამაზობდი, რამდენს ვეტყოდი...
 ... დაგველანანაკი, დაგველანანაკი!
 გვიამბე შენი გრტელი ამბავი.

IX. შპიონის ქალა

ზედმეტ სახელად „შპიონი“ ერტვა,
 ნამწვილ სახელს კი ევერ იხსენებდა.
 კულაკობის დროს ხალხს აბეზლებდა –
 კომკავშირული რეველერით ზაფრავდა სოფლებს.

ვიღაცამ მოკლა „შპონონობისთვის“.
 წელს სირას ედუო ყორნებისგან თვალღებდათხრილი,
 ავსუსტის სიციხი ავროლებულ-ამპორებულ.
 უსაზარდები სუნი იდგა იმ მიდამოში.
 ნასახეცნებლად მარეკლი ხარტი დაფრთხინე –
 ხელმა გატეტეს, გამოგებულა აქურდები.
 ... ძველები ახლაც იხსენებენ:
 – ძალიან დიდხანს იდგა ის სუნი,
 ვერც თოვლმა მოსპო, ვერც ქარ-ნემამ გააბნიაო.
 ... თუ დამიჯერებთ, მე ავიერ, ახლაც,
 იმ ადგილებში რომ ვაგივლო,
 სუნი მცემს მძორის –
 სამოვდათაი ნიღს შევმდევი არ ვაქარ სუნი.
 ... შპონონის ქალა პეტია ამ მინდორს,
 ნეტაც ახევიარ სამანელი სახელწოდებით
 რატომ დასაყენ ეს ლამაზად გამოლი ქალა?!

X. შუაწყობი ხარ

აპრილში გნახავ – გულარეულს, გულაჯანყებულს –
 მოკრანები ვაეცემებულ ველუშაბიყით,
 დატბორავ მინფერებს, ყლამავ ბელტებს, ანგრეც
 ნისქელებს,

მოტაცებული ხიფები და ჭამკრები მოგატეს –
 ბარბაროსული თავდასხმის შემდეგ;
 აკენები, სახლის სახურავები
 და ფუტკრის სკები მოგაქვს ალაფად;
 ვეღარ ეტყვი ხეობაში, ებრძვი ხალ კლდეები –
 აფეოს დამტევი სადინარი გეცოტავება.
 ... ზოფულო გნახავ – დანტარებულს, დამომინებულს –
 ხმა დაფანქვია, გაფანტულა სიკეთის ნისლი,
 მოფიხარ ლამაზ ხეობაში ლამაზი ჩქროლდით,
 მტრედის ლულუს და შურთხის სტეენას მოატივტივებ,
 რა ლამაზი ხარ, რა ლამაზად გიორთის სხეული!
 ... უცნაური ხარ, შეუცნობი, შეუღწეველი,
 თუმცა ჩვენც – ჩვენც ხომ ეგეთები ვართ –
 ერთი ხელით რომ სანთელს ვანთობ, – მეორე ხელი
 ძმის მოსაკლავად გამზადებულ ხანჯალზე გვიდევს,
 უნაზურია ჩვენი ღმერთიც, მარლეთებს ეძებს,
 მამონ, როდესაც მარლავილა ზედ თავზე აზის!
 ღუმის დიდი ღამე – ათასი წლის მავი ყორანი.

XI. მშლავი

ერთი გული გაქვთ შენ და შენს მგლებს, შავი არაგვო,
 ერთი ძარღვით და ერთი რკინით ხართ შეკერილი.

... შენ შეგაძრუნა იმ მშლავს გაქვლამ,
 გუნთისწყაროსთან მონადირე მოსემ რომ მოკლა –
 ნადირს ერთ ფეხზე რკინა ჰქონდა შეხორციებულ.
 აღბათი, ხაფანგში გახმობლა მგლებმა
 ჭაჭივი განწყობა, ზაფანგი კი ვერ მოვიცლა
 და იმის შემდეგ ჭამდნენ ერთერთს რკინა და ძვალად.
 მგელი მგელა! არ დანებდა ხაფანგის კბილებს

და გაუტეტელ სულთ ზიდა ხორცის ტკივილი –
 თოვლში, ყინვაში, კლდე-ღრუბი და ადამი-დადმარაში...
 გახსოვს, ჩოხელთ რომ ჩამყვულა მგელმა ერთში?
 – ჩოხელი ჩოხელამ თოვს დააგლო მამანვე ზელი
 და მგელს კი არა, ვწვილს ესროლა.
 მგელს გაწვდა – მავის ყწელი მოკლა ჩოხელამ.
 გვანდაც იყო –
 იმ ღროს, როცა მგელმა ჩამყვულა,
 ჩოხელას შვილი ღადო ეკვებოდა –
 უცხო მზარემა, უცხო კაცმა ჩარატყა დანს.
 მგელმა ის კენესა გაიგონა და დაიწყულა.
 ... ის მგელი გაბნობს, ნატყვარი რომ ედვო ქვებზე? –
 ქვებში კენსოდა, ქვებს ღოკავდა სისხლიან ნიით,
 თითქოს მობლორ კლდის ნატყბებს ვთხოვებოდა.
 მკვდარი იყო და სიყვილს მაინც არ ნებდებოდა!
 მამინ ვიფორტ, როგორ მოკლა ეს სული ტყვიამ?!
 როგორ მოხდა, რომ ტყვია სულზე არ მოიქცლია?!

ერთი გული გაქვთ შენ და შენს მგლებს, შავი არაგვო,
 ერთი ძარღვით და ერთი რკინით ხართ შეკერილი.

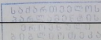
XII. ნააღრიტაი

რად დაგყვებინა, რას ვაიმობენ,
 რად გეხევიან ეგ ნააღრიტები?
 ასე უსაზღვროდ და უსაშველოდ
 რამ შეაჯერა შენი ქვები, შენი ჩქერები?..
 გათყვინებდა დაღამებამდე
 შენთან არიან, ვერ გეუცილებ;
 დაგტოკტკებენ, დაგძაბიან, დაფორალებენ;
 გეტტებინან, გელტბიან და გეუცერებინან...
 ერთბედა ჰაპამ თქვა: ეგ ნააღრიტები
 წყალი დამზრწავლია სულელებით,
 წყალია მათი სამუდამო სამყოფელიო...
 შავი არაგვო, შენ ხომ ისიც გეყოფინებდა –
 მაც ჩიტებიდან რომელია მარინეს სული?
 ... მამინ ხეობა ჩააბნელა მისმა აზნავემა –
 წყალს მისცა თავი მარინეობი.
 ნწორის ფეკებზე ნააღრიტებით დაბნულ ნახებს.
 ... ლამაზზე უფრო ლამაზი იყო,
 ისე ლამაზი – მამინებდა ის სილამაზე –
 მთარის ქალი და ვარსკლავების ქალი მცეონა
 და... თუ შენ ახლა მარინეს სულს ეთამაშები,
 ბეჟინერი ხარ, სხვა რა არი ბეჟინერება?!

XIII. ვააღლომთ ცარაღისთვის

... ზოგჯერ მაგ ვაგუნ-გრაილიდან, ღენა-მტრევიდან
 დატორების ხმავე გამოისმის, შავი არაგვო
 და მუქეუნება, მე დამტკრო, მე დამქეთონება. –
 როდესაც ზედაც, რომ გამოგდეს ფეხქვეშ დღევებმა;
 კანცელარიოს ობობა რომ მიშველ გულსიკენ
 ასი ფეხით და ასი კბილით მინიზება,
 ასა უფურცლით რომ მიოტტის გულის სისხლისკენ...

მეც

მე აქ ჩაერჩები სამოქალაქო,
 ამ მშობლივ სართულადინ ვერ გაშორებტები,
 ვერ გამოვლენავ რკინის ურდულს შიშველი ხელით.
 მაღლობთ ცრემლისთვის, თუ... მე დამტკირი.

XIV. ნოთაღი ვაჟა

მოდის და ღებავს ნაცრისფერ ქალას,
 მოდის და ნოთელ გვეღვლეშას ხატვას.
 სხვისთვის წყალია – მოდის ქლაზე
 ნოთელი ვაჟა, „რკინის წყალსაც“ რომ ეძახიან.
 შინთვის კი იგი ან წავლელი ფამის სისხლია –
 ურთადერთი ძმის, ერთადერთი თვისტომის სისხლი –
 შინ და ვაჟა ხომ ტყუპი ძმები ხართ,
 თქვენ ერთი დედის შვილები ხართ და ერთად გაინდით
 იმ დროიდან იღვრება სისხლი –
 ვაში ვაჟაა კლავს, დღე-ღამეს და ღამე კი – დღესა.
 გაუნწყვეტელი და უსასრულოდ იღვრება სისხლი.
 ნოთელი ვაჟა ფამის სისხლი,
 ფამის გულადან ამოდის იგი.
 სხვისთვის წყალია – ქალას ღებავს ნოთელი წყალი,
 შინთვის კი – ღია ჭრილობიდან გადმოდის სისხლი,
 შინ ძმის, შინი ტყუპისგანლის სისხლია იგი.
 ... უკადგებხავდ აქვს ჭრლოვები,
 უკადგებხავდ ზრავს ტკივლი გაწვეურები.

XV. ბათარკას შაქითხვა

... ერთხელად შივრალი ბათარკა მიადგა არავგვ
 და ადიდებულ, ადევებულ წყალს ჩაქითხა:
 – მე რომ ჭირა მჭირს, ვიცო რაცა მჭირს –
 ლიბეყვას ზეაქვა დედისერთა შვილი დამხარბო!
 შინ რა გჭირს,
 ფისი შხამიანი ვაფრი ხარ, ნეტავ,
 რა ზგერულიდან და რა მსხერულიდან მოეფინები? –
 რის ნანწერი ხარ, შინგი-შინგით და დნება ჯავრად,
 ემაგ რისზეად და ემაგ ცველებად რა ანეის, ნეტავ?
 რა ისეთი, რომ არა და არ დაიღია,
 არ ჩაიარა, ხეობიდან არ ჩაივალა?!

XVI. მართლა რომ მოჰკადე?

თითქოს საძილედ გამზაბებულხარ.
 ჩაგ, კრეფია შირვი კლდეშში.
 თითქოს სიკვდილმა თავის სახლი შიგნატიოცა
 და ეშხადები სეფიანი პეგმანისთვის,
 – დავიღალეო, – დუშმილით ამბობ.
 – ვკვდებიო, – თითქოს შემომჩივო შენი დუშმილით.
 არა, შენს სიკვდილს ვინ დაიფრებს,
 ვის უნდა უთხრა – არავკო მოკვდა?
 მგორამ, ეთქვათ, მოჰკადე,
 ეთქვათ და მართლა შეგინაროს ვაჟმა –
 როგორ გიტყრო, შივტი როგორ ავატუთინო,

მე სად მაქვს შენი სატრიალი სიტყვა და ცრემლი?
 ნავიდნენ, ვინც შენ დატყირებდა,
 ვისი ცრემლებიც მოსკდებოდა ფელგმა ნეიშებად,
 ვისი სიტყვებაც ლღობდებოთ ამოტყებოდა
 პიტელო კლდედან.
 ნავიდნენ, ნავი... ფამის ქედი გადაიარეს,
 ლურჯუნათ თოვც ნავიდა და – ზახნელი ლელაც
 გადაეფარნენ ღრუბლებზეთი, ცრემლაც წაიღეს.
 ... მართლა არ მოჰკადე!
 არ გაგახსტტეს დაღლილი სულ!
 მართლა რომ მოჰკადე, დაგმარნავენ დაუტყირებლად –
 შემოკვდებულ ღტოლეულივით, უცხო მგზავრით.
 ისე ჩაგფლავენ, კუნთსაც კი არ გაღორსებენ.

XVII. შიოთ შიოლას სახეარებალი

შიოთ შიოლას სტუმრობა გახბოეს? –
 შისიარულე მკეფარს შგავდა იგი;
 შიოდა დარდით დაზენიული, ფოსზე დაყვდნო
 და ამ სიტყვებად ჩამომარცვლა საფეფრებელი:
 – როგორ თელავდი, როგორ სჯუჯენიდი,
 რა გულქეობით ანამებდი, სულს უზუთავდი,
 ქვებს ახეტქებდი, ხელ-ფეხს აბტერევიდი,
 და ქვიდას ქვაზე შიარყეფდი გაპლილი თმებიო...
 არავკო, მტრობა რანიარად გადავიხადო? –
 ვერც დაგამრობ და ვერც დაგახარობ, ვერ მოგვრევი.
 ვერც ტყვია მოგკლავს, ვერც მახვილი გაგჭრის შუაზე...
 ნეტავი შენთან საუბარი შეიძლებოდასი –
 შიოვიდე, გული გაგნამლო და შეგვეფერო:
 რატომ დაიხრბო თავი ანამომ,
 რა გითხრა მამინ, რა შემოგტრა –
 გაქვაებული ტუჩებით და გაყურულ გულით;
 შავ ტალღებში რომ ჩამოხტედა შავი ფიტრებით,
 რა ჩაგურწულა, რატომ გკვავებოთ,
 სიკვილ-სიციცხლის მივან რატომ დავარღვიუო,
 სიკვილ-სიციცხლის მუღლში რატომ ჩავეერიო?
 შიოთ შიოლა ხომ არ ახსენა?
 მიითხარ, არავკო... ნუ დამზოგად, ნურც მე დამზოგადი –
 აი, ასე თქვა შიოთ შიომ, შავი არავკო,
 და ჩაიკვცა, ქალის ქვეშში დარჩა ქვახაიოთ.

XVIII. „ყარაღანი“

ხოცადენენ, მაგრამ ვერ დახოცენს.
 მარღვალისგან მოგზავნილ მკვლელებს
 აუღდათ ყველა ნასაროლი ტყვია.
 თავისი ნებით დაიხოცნენ ის „ყარაღანი“ –
 თვითონ ჩავიდნენ თავისსავე სამარეფებში
 და მინა თავზე თავის ხელით გადაიფარეს.
 და აი, ახლა, იმ დაკარგულ საფლავებიდან –
 თავის უღრანი ტყვეებიდან და ეხებნიდან,
 ლეჩსებიდან და სისხლით ნანერ ლევენდებიდან
 არწივებოვით და მგლებოვით გამომგვეურებენ:
 – ჩვენ ფარებოვით ავიფარეთ კლდის ნამარალები,

მხატვარი შალვა იაშვილი

ვერ გადაგვედგეს, ვერ მოგვხადეს მძიმე ქუფები,
ჩვენი თოფები საფლავებზეც ვერ გააჩუმდა...

...
ნელაღერ გარმოსს, ხატობებში და დელობებში,
ღამა ზ-ღამა ზი, გრძელთმიანი ქალთამზრები
და იმათი ხმა ვარსკვლავების ხმასავით ისმის:
„ან კლდეზე გადავფარდები, ჩამყვება როტო მგლებისა,
ან ტყვია შემათამაშებს, გამოსროლილი მტრებისა,
რა შამა დამიღონდება, რა დედა ატკირებისა!
შენ მაინც დამიტკიროდა, ქალაქ, მასკელავო ზეცისა“.
... უცნაურია ჩემი ფიქრი და ჩემი შური:
ნეტავი ახლა ერთ დაკარგულ საფლავში ვიწვევ
და ეს ღამაში მსუბუქლები ჩემზე მღეროდნენ.

XIX. შუაღმისი

მე მივხედი, რატომ დაიკვნეს, შავო არავგო,
ვიცო, ამ ტყენით ვინ გეტკინა, ვის ვატკირე,
მეცნო ამგვარი ამოთხვრის ფერი და გემო,
ვიცო, დაჭრილი საყვარული როგორ ვარდებო
მალალი ციდან...
გაფრინდა მურთხი – გაგაფრინდა, გადაგეკარგა,
გაფრინდა, გაფრო... შეიფიქრე ქვედი გადაიარა.
ფრთხი ინატრე... მიავლოდე თვალს მითს ფხამდე
შენსავე მუნჯას ვერ გააქვევა ვერ ამოვარდი
ღრმა ხეობიდან და... დაიკვნეს-დაიქვითინე.

მე ვიცი ამგვარ ამოკვნესის ძარი და ფეხები –
რა მწარეა და რა ცუცხელია შიგ შერეული.
დამარცხებული სიფარული ცვენის ამ კვნესით.
მე ვიცი ამგვარ დამარცხების სუნნი და გემო,
და ჩვენ ორს გვეშაის – რას ღმუხან ჩვენი გულელები.

XX. საბა

მივხედი, შენ ვისაც ისაკლესებ – ციმბირში მოკვდა.
იზისი ბრალი ის იყო, რომ არ მოიღვრა.
ხარირემოვით ამარული მიწილიოდა,
ხარირემოვით ენელებოდა ვარსკვლავებს რქებით.
შენ ახეთები ცოტა გყავდა, შავო არავგო,
თავის გეარ-სახელს ფარ-ხმალეოვით რომ ატარებდნენ
და შორეოდალე ფრომებოვით ბჭრათ ვულეობი.
... საბა სიტყვისთვის დაიჭარეს –
ერთხელ ამგვარა, ფანით ღერო აუნევიდა
და ასე უთქვამს:
– კაციჭამია ხტალისს კი არა,
პაპაჩემ ბერდაის გაუშარჯოსო,
ოცდაერთი ნელში, თბილისის კართან,
რუსის ვარებთან ბრძოლაში რომ დაიღუპო...
... ვიცი, შენ ვისაც ისაკლესებ – ციმბირში მოკვდა.

XXI. 561 რაბი

ემ, ნეთო ესეც სიფარულია,
შენ რომ უყვარხარ მენი ქალის ნოორებს, არავგო!
გამოწადებდი მღეროე მზურით, შავი ტოტებით
და მიტყრები ნწორის ქალებს ხარბაროიოვით,
რომ ამოთხარო, რომ ჩაკლავო ფეხებეიანად...
შაინც უღვარხარ და უშენოდა შაინც ვერ ძღლებინა
და სადაც შენ ხარ მოკვებეიან, ვერ გეხსნებინ –
მენი ხმა უყვართ, შენ უყვარხარ, მენთვის კვებეიან
შენ ხომ იმათი სიკვდილი ხარ! – შაინც უყვარხარ!
შენ ხომ იმათი საშარე ხარ! – შაინც გულტუაინ
სიკვდილიანი სიყვარული ხარ –
ვერ გეხსნებინა, შაინცვერ სიკვდილისაკენ –
თრთან, რწთან, ნაშინანზე ელოდებინა,
როდის იგრევიან, თავზე როდის კადაფეზობი,
როდის ჩაგრევაე, შენს მკლავებში როდის ჩაიხვეე
და შაგ შენებურ საყვარულში დაასაშარეე.
ასეთი არის საყვარულის ენება, არავგო,
სისხლზე და ცრემლზე ცვაეილობენ მისი ვარდები.

XXII. მოფი, ერთმანეთს შავფიცოთ

რატომ კითხულობ იმის ამბავს?!
რატომ ვატკირის გული იმისთვის,
ვინც გუთმანოვით ამოვარდა ჩვენი მონიდან
და ვინც სოლიოვით ჩაგეტყვდა ფატრის ქალამში?..
მოდა, შეეფიცოთ ერთმანეთს, რომ არ ვავიხსენებო –
რაც იმან ქნა და რა ცოდეებიც გადამოაფინა –

შენს ჩქერებში რომ ჩაიღვარა დარწმუნებით.
მოდი, მეფეცოთი, რომ მის სახელს აღარ ვახსენებთ!
დავიწყო უფრო – სხვის მანძილზე გაგაგებინებთ,
რაც ქარი გრგვინავს ჩვენს ხსოვნაში,
რა ცეცხლი ნივთი.

... ციხეში მოკვდა. თქვეს – ქურდებმა ჩამოაბრწყვსო.
შეიღმა ციხეში ჩაიკითხა გარდაცვლილ მამას,
მაგრამ ცხედარი არ დაანებეს –
შეიფი ნელი აქვს მოსახვედლო, მერე მოდიო.
... რატომ გიტჩირის გული იმისთვის?
რატომ კითხულობ, რატომ ჩაგრაი ფაქრში სოღიეთ?
რატომ კითხულობ?! – რა მხარეა დედა-შვილობა!
როგორ ძნელაა ღობის ჩადგმა დედა-შვილს შორის,
რომ შხამისაგან სიყვარული განაცალკევო...

XXIII. ქალ-აღლ

ვიცი, რომ გიყვარს, სიყვარული ზღვად გექცა, მაგრამ
ის ქალ-აღია, ქალ-მირაჟი, ქალ-მოჩვენება –
ქალი-ცეცხლი და ქალი-ქარი, ქალი-გრიგალი.
იღვანობი ცეცხლისფერ თმებს მთარიალებს.
ნითღ თრმლებში აღისფერი ქარივით დაჰქრის.
მწარე ქალია, ეჭვანი და რისხიანი:
ქალი-მამი და ქალი-გველი, ქალი-სიკვდილი;
ტბილი ქალია – ღამაზე და სხივებიანი,
სიყვარულისგან ადვილად – ადვილად;
ის ქალ-აღია, მითვას და ზღაპრების ქალი –
მამ მონადირე ფაფარენი ამოიქვამა,
გადატრფა, დაუფინა ნითელი თმები
და ღურჯზე ღურჯი სიმღერები უშლურა ცაში.
მერე კი ციან ჩამოაგდო, როგორც ვარსკვლავი –
კლდეზე დასცა, დაამხვრია-დაანადგოტა
და თავისსავე სიყვარულზე იძია შერი.
ის ქალ-აღია, ქალ-მირაჟი, ქალ-მოჩვენება,
ნითღ კაბაზე მოციმციმე ღურჯ ღილებს იხნევა,
ვლელ წერილ-წერილი ვარსკვლავების მძივი ავლია.
ის მთავა, ღამით, ჩაძინებულ წვეწმისებთან ნებება
და იმათ სიზმრებს ცეცხლმოგებულ თმებით ახათებს.
... მეც დაშინახავს ზეშს სიზმრებში ქალ-აღის თმები
და მეც ცეცხლივით მომდგება მისი კისკისი.
მე აი, ახლაც დაჭრილი ვარ მისი ღიმილით
და ვეღარ ვხედავ, ქრილობიდან ამომდის სული.
... ვიცი, რომ გიყვარს, სიყვარული ზღვად გექცა, მაგრამ
ის ქალ-აღია, ქალ-მირაჟი, ქალ-მოჩვენება
და... ფაფარენის ნაკვეთი ცას კლავ ატყვია.

XXIV. აბი, არაბში!

ჩაიარეს ცხენოსანმა მწყერებმა.
პატარაძლი ბრიალებდა, როგორც დეკის ვეჯილი.
დეკის სითეთრემ აათროლა სალი კლდეები
და მონყენილი ვარსკვლავები ააბრაილა.
ჩაიჭროლეს ცხენოსანმა მწყერებმა,
ჩაატარეს სიჭრწილო სიმღერა.

ნითელი ვლი ამოვარდა შენი გულიდან
და დეკის ვეჯილი გამოიწინა შენი თვალები;
ნითელი ალი ამოვარდა ჩემი გულიდან
და დეკის ვეჯილი გამოიწინა ჩემი თვალებიც.
დრომ დაეგმნა: მე – ჩემს გულში,
შენ კი – შენს გულში,
მაგრამ ამგვარი დანებებით ნუ დაეწებებთ!
აფე, არაგვო,
ჩვენც შევკანზობი ჩვენი ცხენები
და თქართუტრით ჩაღილ მწყერებს გამოეკვიფოთ.

XXV. ჰჰჰ

მთარეს უყვარხარ და მთარე გიყვარს
და სიყვარულის სიმთრალეში ღილივებს ღამე.
ჩამომღის ხოლმე ღამის მენს მკერდზე,
ჩაკობებს სხივებს შენს სიზმრებში ნანანებებით.
ხან კი ჩამოდის და დაცურავს შენს მორევებში,
გერწმის და გვერის, გერთვება და გულღართება,
იფოთლები და იბურები მისი ღამილით
და ღამნოსიეთი გეკიდება მისი ჩურჩული.
ზოგჯერ კი მიღის, იკარგება და უსამველო
ეჭვი იჭრება შენს გულ-მკერდში, როგორც მახილი:
– ხად მადის, როცა აუღდა მიღის?
– აქ რომ არა, სადაა მაშინ?
– ვის ღამებში, ვის ბაღშიზე შლის თეთრ ნანანებებს?
– ვის გულზე ახნებს თეთრ გვირილებს და ქრიზანთუმებს?..
აკედებს ამ ღიქრს, ეფის ღღებს მიაგრიალებს
და ხუმიბდა აწვეტება და ავარდნა გინდა,
რომ აფრინდე და მოუღის იქით გადახიდელო...
ნუ, ნუ ცოფებები, მოცილე ეჭვის ეკალი!
მოუა სად ნავა? უშენოდ რა გააძლებინებს?!
აი, გადაპყრის ქარა ღრუბლებს,
მოვა და გატყვას:
– როგორ წერილი, ხად იყავი, რატომ არ ჩანდი?..

XXVI. დჰჰჰ

დეკები ღამით ამოდიან სორობიდან,
დაუბედიან გვიან მგზავრებს, მგზავრებენ
და ბუბუშა გახედავენ დევური მზერით –
თუ მგზავრს ბეჭებში სინათლე გასდის,
გაცივრებს და გაუშვებენ:
ნადი, დედაშენს მატყლის რთავში მოეხმარე...
ხოლო სინათლეგაუმტარ და ქვით ნავებს ეაფებს
არ გაუშვებენ, დევურ მულით ეშულლებიან.
... ფაზიჯულ თედოს დახვედრია გზაზე დედედი,
გადახიდელო და ბეჭებში გაუხედა –
არ გასდოდა ბეჭებში შუქი თედიორებს –
შემართეს მხრები და იბრძოლეს გარინგრაჟამდა.
ხოლო მამალმა რომ იყილა, შენფიცტის მული –
დედს შეეწინა დილისა და მიწაში ჩაიჭრა.
თედო კი ოჯახს მოღრცელი ყბით დაუბრუნდა –
რო შეგხედელოდა, დადინებოთ შემოგნიცილებდა:

– ხო ხედავ, როგორ ამირია დევმა სახვო და ოქვე ცოტა დაკეცვებში მოაყოლებდა...
 – ჩემი მაგარი დაკრულვებიც გაეატანეო...
 ... დადანი გ ზებზე, გაპყურებზე ბუჭებში მგ ზაერებს.
 მენს სწრაფ რქვრალებს გასტკოავენ-გამოსტკოავენ და ქვეშ ესერიან ვორის ფხაზე ამომდარ მოყარეს: – ნადი აქედან, შავი ღამე დაგვანებო.
 უყვარხარ დევებს, გვებვეინს, გუხუტებინს, მენს რქვრალეში დასურავენ, დაფაფუნობენ.
 ... ასე მგონია, როცა ლოცავ მტნებურ ლოცვით მენს ელ-მონდურებს და გალმითობა-გამოღმითობა – მენ არც დევები გაეანყება – იმთაც ლოცავ: – მაცოცხლე ჩენა დევებო – ცის ვეფერებო.

XXVII. ვაგნისი

... ქორის ჭალაში ერთი ეერხვი ფგას.
 გზოდან გახედავ, სამარეზე დამობილ ქალს ჰგავს. აივლი ტირის, ჩამოივლი და ისევ ტირის – მტორალ მარიაშე ექახის ხაღვი.
 გარდახული დღის აჩრდილივით ფარჩა ღვგენდა: ომში ნასულან მარიაშის საბი შვილი და მყოთივც ქმარი. ნასულან და ევლარ მოსულან. ომი რომ შეწყდა, ქალი საბაღში ევლარ გაქერდა. ის ყოველ დღით მთავარ გზაზე გამოდიოდა და საბორთისკენ შეპრუნულვით, გზას გაპყურებდა დაღამებამდე – იტყდან უნდა მოსულყვი მისი ქმარ-შვილი. თოვდა და წემიდა. ქარი ქროდა. დრო მიდიოდა. ლოდინში ჩარჩა, ჩანაგლა, ჩახმა, ჩანაცრდა, ლოდინის ფსკერზე დაიღეძა. და დაიშროტა... ქვედან გადოდა... იფგა გზაზე გარინდებული... თუკი შკითხავდი – ვის ევლიო, გიხასუტებდა: – რადიოს უთქვამს, დღენ მოვლენო და ეელოდებო...
 ... ბოლოს –
 ინვა თოვლში და ცას უმზერდა გაყინულ მზურით... იქვე დამარხეს.
 სამარიდან ეერხვი ამოწნდა – ამოხარდა, ამოტორდა, ამოქეითინდა – მტორალ მარიაშე ექახის ხაღვი.
 ასე მგონია, გავაფხულობით ფოთლებს კი არა – მსხვილ ცრემლებს ისხანს, შემოდგომობით კი ყუთივლი ცრემლებით ტირის.
 ... ექ, ტანჯურისა ეს საწურო, მეო არაგყო, ტანჯვის ნისლი დგას ტკორების სასაფლაოზე.

XXVIII. სიხმარი

... იმსაც ვერ იტყვი – სოფელი მომკვდარაო. აქ აღარც სიცოცხლეა და აღარც – სიკვდილი. როცა სიკვდილი ცოცხლი იყო, მაცოცხლებე იფგა სიკვდილის გვერდით: ქალი გარდაცვლილს დასტორდა, კაცი კი კუბოს ფიცრებს რანდებდა.

ახლა ამ ცის ქვეშ ორადგორი სულელი ფარჩა – ზევი და ქარი.
 სრულ სიწუშში, აყენებულ სიცოცხლე/ავით იქებებს ხოლმე ზევი და გრგვირით ცხოვტებინს ცხოვტი გაკმურდულ ზევის: ეს ქარივ სიკვდილს ვორის, თავს არ უტყვება და ამ კახის გრგვალების გუგუნ-გრიანობა ღვეას, მანდილას, გაბრილას ჩოქოლი ისმის – ცულებს ღესავენ, აფხავეტენ იმეარ-იარალს, შეედრება, მაგრამ დანებებას არ ამორებენ.
 ... ამიტომ სიკვორს, რანარად შემოეპრათ ამ მაგარ ბიჭებს ის სიხმარი, წუხელ რომ ენახე: პირიწუ ფურის ანგელოზს ტავ ინჯებოდა და მარღვილი დაფორინავდა ცეცხლის ენებში: – ჩემი და ცეცხლს ქორნილიაო, ფორნებს, ღამურებს, მავლაჯუნებს გვაბატლებით, ვეღლინი მოდი, ჩეენებურად მოვლბინიოო...

XXIX. ... და ბოლო სიტყვა

ნაილო-ნაი... ნამღებელმა ქარმა ნაილო, ნაი-ნაილო, ნაიშავა, ნაისამარა...
 მეც ასე ნავლე, მეც ნავეველი ქარის დინებას. არავინ ივის, რა ორწოდებს აესებს ეს ქარი, ანდა ეარსკვლავებს სად შოულღოს ზევის მებაღე; სად აბინავებს ნალეხლებს ნამღები ქარი – ცის ნიაშე თუ, მინს ნიაშე...
 და მეც არ ვიცი, ეარსკვლავივით ჩამობრწინდებო, თუ შემოდგომის ფოთილივით ჩავიშენებო ეამის თოვლში და ეამის წვიმში.

ზოგჯერ მგონია, ღმერთისა ვარ, ღმერთი ნამოცვანს, ღმერთი დამხედავს ჭრილობებზე დეფურ თვლებით და ჩემი ბნელი ტკორილებით შეკრთება იფო. თბილი ფიქციით დამადნება უფლის ჩურჩული და მისი მზერა ფოთილივით დამოფინება.

ზოგჯერ მგონია, მარღვილი მოცა და მეტყვის: – დაბეჭდილია ჩემი ბეჭედი შენი დროება და ჩენს შხამინს ბრჭყალებში ხარ გამომწყვედილი. შენი სიცოცხლე ნაჩუქარი გალია იყო, მაგრამ იმავე გალიაში გამოგამწყვედილი ჩადი წყადაღბო, ქვევით დიდი მაცლი გელის მისი ფაღალები გველბოვით იცესლებინა, ხოლო იმისი ღონილდან შხამი გაემოდოს...

ზოგჯერ მგონია, ნისლისა ვარ, ნისლი ნამოცვანს, ნავლე და ნავლე, ნისლელებს შევეურთებო – ჩვენ ხომ მინდან ამოვდივართ და ცად აუდივართ და ამ ტყელი გზით გაგრძელდება ჩემი მგზავრობაც...

... მოელე, ნავლე და საით ნავლე – მე არ მკითხავენ, მაგრამ თუ მკითხეს, – აქ დამტკონ, – შევეყვირებო, რომ შენი თიების ეტრები საბნად მესუროს და ეამი-ეამზე შენმა გრგვირებმა გამომაღვიძოს.

1906 წელს ბერლინს დასახლებულმა რობერტ ვალზერმა მალევე მიიტყია დედაქალაქის მკითხველთა ყურადღება თავისი პირველი რომანი და პოპულარული პუბლიკაციები „მაუზონში“, რომელთა შორისაც იყო ასეთი პედაგოგი, როგორცაც „კლასიკ ტენისი“. 1907 წლის გვიან შემოდგომაზე გამოქვეყნდა მისი მინიატურა „მწერალი“, რომელიც შემდგომ მწერლის თხზულებათა კრებულში შევიდა. მანამდე კი, დაახლოებით სამი დედა აწერდა ამ პუბლიკაციამდე, გახუტ ბერლინერ თავისუფლების რევოლუციამ ახალგაზრდა ნოქიერ მწერალს შესთავაზა, მიეწოდებინა მათთვის თავისი „სოსტრუნი კალმის ქაშინიკი“. ვალზერი გამოცემურა და 21 სექტემბერს რესპუბლიკური გამოცემის ფურცლებზე გამოჩნდა მინიატურა ასეთვე სათაურით. ამ ტექსტს, როგორც ჩანს, „მაუზონში“ გამოქვეყნების განმეორებად მიიჩნევენ და ამიტომაც მიიჩნევენ, რომ ვალზერს საუკუნის პოეტოს ეტიუდმა იცვლიდა მისი სიანაღლე ლიტერატურულ ფუნქციას. ამ ტექსტში, რომლის შემდგომაც ეტიუდმა პეტროვ უტყმა, ვალზერის უცნობი ნაწარმოებთა გამოჩნება რომ მიუთითებდა, შენიშნა ვიდრე ამ შედეგად მწერალს კითხვარებს, იგი ავტორულად თავის თქმულ მცირერიცხოვან, მაგრამ ერთგულ მკითხველთა დასაბუთებლად ახალ-ახალი ტექსტებით. ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, თითქოს არც სიკვდილის შემდეგ ვალზერა კალამი და ფანქარი ხელიდანია.

რობერტ ვალზერი ცნობილია წვენი მკითხველისთვისაც ჯერჯერობით მხოლოდ ერთ ნივნად გამოცემული ორი მოთხრობით „გასაიწინება“ და „მარია“, რომლებიც ქართულად იარგმანშია მარიაანსკილში. მანვე გადმოიღო კარლ ზეილის მემორუალ-დოკუმენტური თხზულებაც „ხეტიალი რიბერტ ვალზერთან ერთად“. ორივე ნივთა ფუნდამს „ქვენი მწერლობა“ ნარკვევითა მკითხველს შიდა ჯალაშვილის მომხილელით სტატიით „გასაიწინება [ერმანუელეოანი ლიტერატურის ახალი იარგმანები]“ (2007, №12). წლის დამატებათვის კი თვით უფნადი კვლევა დაბრუნდა კარლ ზეილის ეკერმანული ნაწილის ნივნს და გამოხებურა როსტოპ ჩეხების სეთით „საკვილი რევილი, დიდების ცეცხლი“ (2007, №2).

რობერტ ვალზერი

მწერალი (I)

მწერალს, როგორც წესი, ორი კოსტუმი აქვს. ერთით გარეთ გადის ვიზიტებზე, მეორეთი – მუშაობის. უყვარს ნესრავი. ვინრო საწერს მავიდასთან ჯდომამ იგი თავშეაბაღ ადამიანად აქცია, ყოველდღიური ცხოვრების სიამოვნებებშია და სიხარულებზე თავს უარს ეუბნება; რომელიმე სასარგებლო საქმიანად შინ დაბრუნებული სწრაფად იხდის კარგ კოსტუმს, აკურატულად, როგორც წესით, კიდებს შარვალსა და სურთუას ტანსაცმლის კარადამი, იცვალს ვაკვეთილ ხალათს, ფლოსტეტს, შედის ხაშ-ზარეულში, ადუღებს ჩაის და აწვებს მუშაობას. მუშაობისას ყოველთვის სვამს ჩაის, ეს ძალიან სასიამოვნოა, ჯანმრთელობას უნარწუნებს და, მისი აზრით, ყველა დახარტენ ამქვეყნიურ სიამით უცვლის. დაქორწინებული არ არის, რადგანაც გამხედობა არ ეყო – მიყვარებოდა. ბუნებისაგან პოეტული მთელი ვაკაცობა გახარჯა ხელოვნების ვალის შენარჩუნებაზე, რომლის აღსრულებაც, როგორც ცნობილია, დროდადრო უზარმაზარ ძალისხმევასა და თვითმშენებლას მოითხოვს. საოჯახო მუშაობისას თვითონვე უძღვება, ხანდახან მეგობარი ქალი თუ შეუმეღვლეა და დასვენების, უხილავი მთარგელო ანგელოზი კი საინტერესო აზრს მოუტრეფს. მწერლის ღრმის რწმენით, მისე ცხოვრება არც განსაკუთრებულად სახალისოა და არც ძალიან დუნე, არც მარტოეული და არც მძიმე, არც მონოტონურია და არც საშუალოდროვანი, არც მიღვად გართობა და არც შემთხვევითი გართობა, არც ყვირობა და არც მხნე, სახეზე ხანგრძლივად შერქონილი ღამილა. იგი ქმნის და მისი სიყოცხლეც ესაა. მუდმივად ცდილობს ჩანდებოდ ყველასა და ვეცდებოდეს. სწორედ ასეთ უწყვეტ ცდებისაგან იწყობა მისი უშუქქმედება და, თუკი ერთი-ორი ნუთით მოწვეება საწერს მავიდას, სიგარეტზე რომ მოწიოს ან ქიქა ჩაი მიირთვოს, ორი სიტყვა უფობარს კატას, ვინმეს კიან გაუტლის ან ფანჯრუდან გაიხედოს, საფუძელანს ასეთ სულის მოთქმას ვერაფრით დაარქვევ: ეს ყოველივე მხოლოდ მხრებში გასასწარებ-

ლადაა საკმარისი. ხანდახან ოთახში მსუბუქედ ვარჯიშობს ან რომელიმე ნივით ყონგლორობს. ასევე ხასარგებლობა პატარა, მხირაული არის შესრულება ან ლეტის მხატვრული კითხვა. ასეთი ვანტერითა ნებას არ აძლევს ქუილანს შეიშალოს შემოქმედებისაგან, რასაც, ნინაღმდეგ შემთხვევაში უნდა უფრთხოდეს. ნესრავი უყვარს. ამისკენ პროფესიამ უზიძვა: განა შესაძლებელია შეუთავსო დაუდგრობა და ფეთხებობა ყოველდღიურ ლიტერატურულ შრომას? სურვილი და ღტრულება, დახატო ცხოვრება სიტყვებით, ნარმოთობა სულის კირკატისა და ამაღლებული შედანტრობისაგან სულას, ტვიღის რომ განხივდის, როცა ხედავს, რამდენი მშენიერი, ცოცხალი, სწრაფმავალი, ნამოერი ქრება ამ სამყაროში, უფის ნივანკო რომ ამ შესულა. რა დაუცხრომელ ზრუნვანა ადამიანი კალმის ხელში – თითქმის გამორა, ბინდით მოცული, და მისი ქმედებანი თანამედროვეთა მიერ მხოლოდ იმიტომ არ აღიქმება კეთილშობილურად და ბრწყინვალად, რომ მათთვის ეს ყოველივე უჩინარია. ამოად არ საუბრობენ „კალმის გამოცხებზე“. შესაძლოა ეს მხოლოდ ტრივიალური გამოთქმა ასევე ტრივიალური საქმიანობის აღსანიშნავად, მაგრამ მუხანარეუ ერთგვარად რაღაც ტრივიალურია, თუქცა გამოირცხვლი არ არის, რომ საჭიროების შემთხვევში გამრად იქცენ, სხვა ადამიანთა სიყოცხლეს თუ იხსნიან. თუკი გაბეჭდული ადამიანი საკუთარი სიყოცხლის უფსად შექდებს გადამარჩინოს ბავეში ან სხვა ვანმექარ მდინარებზე დახრობას, მწერალი თავისი ხელოვნებითა და მოღვაწეობით, როგორც ჩანს, არცთუ იშვიათად უნარწუნებს სიყოცხლეს გულდროილად და უზრუნველად ჩამომდინარე ცხოვრების ნაკადში ფსკერისაკენ დაკანებულ ესთეტიკურ ფასეულობებს, და თანაც საკუთარი

ჯანმრთელობის რისკის ფასად, რადგანაც მაგიდებისათვის ათი, ხანდახან კი ციმციკ საათი შეუსვენებელი ჯდომის რისკისა თუ მოთხრობის წერისას, - ორგანიზმს ასეთი რამ სულაც არ რეგებს. არე მწერალი, როგორც ჩანს, შექმნილია მამაც, გაბედულ ნატურას მავაკუთვრით. სახეობადობაში, ხადაც ველოდური უნდა ბუნაედეც და ბრწყინაედეც, მწერალი ხანდახან დაბახულია - შორიგებულობის გამო, უბები - გულცილობის გამო, მოუქნელი - რადგანაც დახვეწილი მანერით არ გამოირჩევა. მაგრამ სცადეთ და ლაბრაქი აყოლოთ, გულთიდაი საუბრის ბადები შეიტყუეთ და დაინახეთ, მაშინვე როგორ გადაიადებს უზრუნლობის ბორკილებს. მისი ზნეების მიერ სხვა ენასაეთი აღაპარაკება, ხელები სრული ბუნებრივითი აუზმარადეობა, თვალები კი ავტოლელად გაულოდებდა ისეთივე ცეცხლით, როგორც ამა თუ იმ სახელმწიფო მოღვაწის, მენაჩისა თუ ფლოტის მეთაურის თვალში კიაფობს. ცოტა რამე თუ იქნება მასაეთი გულგობა. ასეც ხდება, რომ მივიღო წლის მანძილზე ახალ მიაბედილებებს ვერ იღებს, გაბანჯელი ზუსტი სიტყვისა თუ სწორი ინტონაციის ძებნით, ატაკებული სწრაფით, დასარულის ნანარჩობი, მაგრამ, მომთმინეთ, ამ ყველაფერს ხომ მისი გადატანის ანახელებებს? თუ ფანტაზიის დღეს სულ არ ფასებენ? თავისი კლავირებრივით მას შეუძლია სიცილით დაოსოს ასე, თუ კაციანი კომპანია, გააკეროს გამომწიფობა, თანაც ნამიფიფი, ცრული მოადნოს საკუთარი ლექსის უბრალო ნაქოთიყი. რაღა უნდა თქვას იმ წუთზე, როცა მისი ნანარჩობები წიგნის პაზარზე წინება თავის მანსარდის მარტობაში ჩაბირულ მწერალს პკინია, რომ მივიღო მსოფლიო ანთებულია სურვილით, შევიძინოს მისი წიგნიები და მათაც - ლამაზ, შესაბუთო ტყავის ეფაბი საბუთით - იტაცებენ. ეფაზე მისი სახელია, როგორც გულუბრყვილოდ ფიქრობს მწერალი, სრულიად საკარისი საფუტეული ხაბისაოდ, მის შესახებ მივიღმა მსოფლიო რომ შეიღყოს. შემდეგ საფუტეებს იმედაცარება, იწვება კროჭამი ზადგობა და ხმის ჩანაცვრება გაზეთის ფურცლებზე, გულსმომველი ცნობა, წყურება კუბის ფიქრამდე, ზეენმა გვირამს კი ვეღარ ვიხედავთ უნდა გადაიტანოს. მიღის პინ, ანადგურებს თავის ფურცლებს, ფეხის ერთი დარტყმით აყარაეებს სანერ მაგიდას, ხევის დაეცული რომისას, ანაკუნებს საკადღაფს, ფანჯრადან ბრის კიდებებს, სწერის თავის გამომცემებს, მანყავლი ვატიონო, ვთხოვთ, ჩემსას წელარ არწმუნებთო - და მიღის სამოგზაურად. მართალია, მალევე საკუთარი რისხვა და

სირცხვილი სასაცილოდაც არა აუყოფნის და თავს ეფებება, ნინადთანინდა ვლის მორჩილი ვალდებულები ვარ მუშაობა თავიდან დაიწყოთო. ასე იქცევა ერთი მწერალი, მყოფი - შესაძლოა ცოტა სხვაგვარად. ადამიანი, დაბადებული წერილისათვის, არსადეს ეცემა სულით. იგი უსახელოდ უნდათ სამყაროს და იმ უმარჯე ახალ შესაძლებლობებს, სამყარო რომ უშლის ყოველ დღით. სასწრაფაკეთაც და ბედნიერების განცდაც მისთვის ყოველგვარი გამოღონებითაა ცნობილი. რაც უნდა უცნაური იყოს, საკუთარი თავისადმი უნდობლობა უფრო წარმატებისაგან უწინდება, ვიდრე წარუმატებლობისაგან. შესაძლოა, ასე მხოლოდ იმიტომ ხდება, რომ მისი აზროვნების მანქანა შეუტრეხლებელ მუშაობს, ისეც ხდება, რომ ზოგჯერ მწერალი ქონება დაგროვებს, თუმცა მოპოვებული ფულით გროვოს ღამის რცხვინია და განზრახვით მისი ყოველთვის წარმოაჩინოს საკუთარი უმნიშვნელობა, რათა მიწვე დაღწიოს თავი შურის მომხამულ ისრებსა და სარკაზმს. სრულიად ბუნებრივი ქცევაა და თუკი სიღატაკეში ითიშება და მას არაფრად ადებენ, თუკი წესტანია, ცივი სხეენის ზინადარია, სადაც მაკადებზე ტარაკები დაჩნდის, საიწლი კი თვისია, ცხოვრობს სახლში, ხმავრისა და გნისისაგან რომ ზანხარებს, ან უაკერულ გუნებზე, გაქმანურებულ წეამის წუნწუნებში, საარსებო სახსრის ძებნაში, რომელიცა მისი სულელური გარეგნობის გამო არცერთი გონიერი ადამიანი მისთვის არაფერს არ გაცემებებს, ამ დადექაუბის მცხუნჯარე მხის სხივებქვემ, სრულიად უზადრე ღამის გასათიფებში, შევიწნავი ქონებუთა მარეო, ამ თავმესაფრებში, სრულიად რომ მოკლები სისითი და გულდასდობა, რომლითაც სურთიქვს თეთი სიტყვა ასეც? თუ ასეთი სვედანი ხევიერი გამოიჩეხულა? ასე რომ, მწერალს შესაძლოა გამოიჩეხებ დაფუდაზადეს და ნებისმიერი აფტანელი პირობებისაგან მისი შეცვლების გენალურ უნარზე პკიდია მხოლოდ, როგორ გადაიტანოს მათ. მწერალს უყვარს სამყარო, რადგანაც გრძობს, რომ თუ სიფარულს ვერ შეძლებს, ეღარც მისი სისხლის ნეთი იქნება. სამყაროს სიყვარულის გარეშე მფარე ლიტერატორად რჩება. ამიტომაც ვს ნათლად აქვს გაახრებული და ცდილობს, არ უტყროს ცხოვრებას პირქუშად. ამის გამო ხშირად უნათია, გონებაშეზღუდული მოცუნებე პკინიათ და არ ემითი, რომ ის ადამიანია, რომელიც თავს უფლებებს ვერ მასცემს ვერც მორიგით დაყინობის, ვერც ზიზღისა, რადგანაც ამ გრძობებს შეუძლია ძალაზე იოლად მოუკლან ყოველგვარი სურვილი ქმნისა.

ქარქია

17 თებერვალს არტ კაფე „ქარქანა“ ვაგა ნახუკრიძელს უქსიხმბდა. აქვე გაიმართა მისი მჭებელ წიგნის სხენაირი დრო“ პრეზენტაცია. წიგნი გამოქვეულია „საარს“ მიერ, რედაქტორია ვაგა დარსალია, კრებულს პოეტის 50 ლექსი აერთიანებს. სადაში ლექსი შეუიომქე გახსნა, მან მოულოცა ავტორს ახალი პოეტური კრებული, ხოლო დამწერე საზოგადოებას სისარეული აუთია, რომ ფრამცეცხლული კომპანია აყვრის“ ადგირიდან თითოეული მიხვეულ სტუმარს გამოუყოფს პირიარსა, რომელიც ავტორს შეხეფრის დასრულებისთანავე გადაეცემა.

შეიძლება ითქვას ვაგა ნახუკრიძელის პოეზიის საღამო მჭებელ ორიგინალურად წარმოართა. დარბაზმა აუყოფნა ესმის მისთვის, როგორც დეტლამბტროხისთვის, ვიდრე საკუთარი აზრი სიტყვით გამოხატება. თუმცა მოუწინააღმდეგე მისქანამე (კოტემა თითქმის მთელი კრებული ნათიარს) დადასტურა, რომ ახალდასრდა სისყვარი შეუძლებელი მოუხის მოვერულია სიმამითვის იმსახურება. დასასრულ კოტემა მადლობა გადაუხადა იმ პირებს, ვინც წიგნის შექმნაში იმუშავა, ვისი ფულისმომწიფითაც ამ გამოცემამ დღის სინათლე იხილა.

ემზარ კვიციანიშვილი

სინგიდისა და კეთილგონიერების გადასარჩენად

მილტონის „კოშკის“ თარგმანის გავრცელება

ჯონ მილტონის ცხოვრებასა და შემოქმედებაზე დანერგულ თავის ერთ-ერთ საუკეთესო პორტრეტში, სადაც მრავალი უმნიშვნელოვანესი ცნობაა თავმოყრილი, ვახტანგ ჭელიძის მოაქვს სახელმძღვანელოებსა და ქრესტომათიონებში არცთუ უსაფუძვლოდ დამკვიდრებული თეატალაზრის: „ამ დიდ პოეტთაგან, რომელთაც ინგლისურ პოეზიას საქვეყნოდ გაუთქვას სახელი, შექსპირის გვერდით, უყოფმანოდ, მხოლოდ მილტონის დასახელება თუ შეიძლება“.

ასეთი შეხედულებას ინგლისშიც კი სერიოზული მოწინააღმდეგეები ჰყავს, მაგრამ მილტონის რომ ეგება ფიგურა, ამას თვით მიკერის ოპონენტებიც აღიარებენ. გარდა იმისა, რომ დროთაღმდეგად არ იყო მაინცდამაინც დამორჩილებული გენიალური წინამორბედი, მილტონის სხვებზე ღრმად შექნობდა შეცნობილი შექსპირის სიდადეგ, რაც „პამელის“ ავტორისადმი მიძღვნილი დიდებული სონეტადანაც ცხადად ჩანს.

საყოველთაოდ ცნობილია – შექსპირი უხვად იყენებდა ხელნაწი მტკვარელებს, იდიომატებს, მინიმზებებს, სიტყვათა უბადლო თამაშს; თავისი კანონებით არაფის ზღუდავდა, ყველასათვის ღია, მისანდომი იყო მისი უზარმაზარი სუფილის შემკვიდრუბა, მრავალ საიხლეს დაუდო სათავე.

მილტონის მიმართ არაერთხელ გამოუთქვამთ საყვედური, რომ მან შეაბრკალა, შებოჭა ინგლისური სამხედრო ენის განვითარება, რომ მისი გავლენა იმდენად დამთრგუნველი იყო, გამგრძობლები აღარ შეაფა და მის კვალი ჩამდგარი ერთსადაც ემიგრანტობისთვის იყენებდნენ განწირვას. იმასაც ნერდნენ – მისეულ კონსტრუქციებს, ინგლისურზე უფრო, იტალიურ, ტოსკანურ პოეზიასთან ანალოგიური (ლათინურად და იტალიურადაც სიყრმადანვე თანაბად ლექსებს) და რომ იგი განუდგა ინგლისური ენის ბუნებას.

ერთი რამ უწყველია – მილტონი ნაკლებ ლტოლვას იჩენს ვიზუალური ხატებისადმი და მიუღი ძალიანბნევი ლექსის ფორმალობაზე გადაიქცა. ეს თვისება კიდევ უფრო გაუმოკლებდა მისი ნააფრევი, 44 წლის ასაკში დაბრძაგების შემდეგ. სწორედ ამის გამო, მილტონის შემოქმედების საკმაოდ კრიტიკულად განმხილველი ტომას ელიოტიც კი იმძულებული იყო თქვა, რომ მუსიკალობის, კეთილმზოფანების მხრივ, მას მთელ ინგლისურ პოეზიაში ყვერევი გაუტოლდებოდა.

ტომას ელიოტი ბევრს ფიქრობდა პოეტური მტკვარელების საიხლეზე, მაგრამ ენის არაბუნებრივად სწრაფი, ხელოვნურად დაქარებული განვითარება ლიტერატურისათვის სახიანდო მიაჩნდა. ელიოტი შეუფასებელი არ დარწმუნო მილტონის პოეზიის დიდი ღრმბუნებულობა, მაგრამ მისი მოქმედების კითხვისას, როგორც აღინიშნავს, მტკვარეობა, პეტრეების ლაბირინთის“ შიდაბუნებულობა რჩებოდა და სწრდა, რომ „დაკარგული სამოთხის“ ხანტაში მუსიკას, აკუსტიკური წარმოსახვის თამაშს“ ითხოვს და მისთვის არაა ნიშანდობლივი მტკვარელობისთან დაკავშირებული ხატები. ამ მოუღენაზე დაკვირვებისას, ყველაზე შეყოფი და ერთადერთი პარალელად ესახებოდა სიტყვასთან ჯოისის მიმართება, უნიადან „ულისეს“ ავტორი, სიცოცხლის პოლი ნლებში, სულ უფრო ძუნად იყენებდა ვიზუალურ ხატებს და თავისი მძღვარი ნიშის შესახებულობაში, თითქმის მთლიანად, სიწყვის ბგერით აღნაგობაზე, უფროაღობაზე ჰქონდა გადატანული, რამაც განსაკუთრებულად იჩინა თავი „ფრენცანის ელენის“.

ეხმავ ნერენ (ასეთი შემთხვევები ლიტერატურის ისტორიაში აზვრთია ცნობილი) – მილტონის მოქმედების შემდეგში ეპიკური ნაწარმოებების შექმნა შეუძლებელი გახდა და ეს იყო საბაბი, რამაც მის წინააღმდეგ რამდენიმე მტრულად განაფრ გენიალური რომანტიკოსი პოეტი ჯონ კიტსი (დიდი მოყვარობის პოეტად განზრახული თავისი მშვენიერი „პიპურიონ“ მან ფრამგმნებად დატოვა).

მილტონმა, რომელსაც ყოველმხრივ უწყობდა ხელს მუსიკალური და პოეტური ნიქით დაჯდაღობებული, მზრუნველი, შეძლებული მამა, ბავშვობიდანვე გამოიკლენა ცოცხლისაგან დაუკლებელი მისწრაფება, უწყველად სიბუთისის იჩენდა, გულმოდგინედ შეისწავლა მითოლოგია, ბაბლია, ძველი და ევროპული ენები. კუმბრიჯის უნივერსიტეტიმ შეიდა ნლის განსწავლის შემდეგ, ხუთი წელი, მამასთან ერთად, უღამაზეს სოფელ პორტონში გაატარა. ესეც იყო ნაყოფიერებით გამოირჩეული, თავაუღებელი გონებრივი შრომის ნლები, რამაც საფუძველი ჩაუდგარა მის კოლოსალურ განათლებას. პორტონში უფლის დროსვე, 23 წლისამ, დაწერა „კოშკის“. ამ უმწვენიერეს პასტორალურ პოემაში სათნობა, უბირობა, კეთილგონიერება უპირისუპირდება და ამარცხებს ტლანც, ცხოველური ინსტირქტებს, მრეგადასულ დიონისურ ენებებს. თავის მდებარეობა, ქვედა გრძობებს, თავაშეხეული, ველორად მროკავირობითი გარემოტრქმული, მაცოვნებელი კოშკის ციხეირად იჩნებოდა და სწმინდის განსახიერებას, მის მიერ ტემში დატყვევებულ კეთილშობილ, უღამაზეს ღვდის ურჩევს, უარი არ თქვას ბუნების მიერ უხვად ბოძებულ წვალობაზე, დედამინის ულევ ნაყოფზე და ზორციელ ნეტარებას მიცეს, მაგრამ ჩააფრებული მოძალდის მზავრულად ნადლის აღსრულება არ უნერია, ცოურ ალთა თანადგომით, ქალწულის ძმები დათრგუნაენენ ბოროტებას, რომელიც გაქცევასა და მიმალვას მოასრებს.

მეხედვადამ აქარად გამოკვეთილი ალტერირული შინაარსისა, „კოშკისში“ იდნავადაც არ იგრძობოდა სქემატურაობა, თავის მომამებრებელი დიდაქტობის; პოემაში მრავალად მომხმბლევი პეზიანები, კონსოური სიგრძეების მომცველი მილტონისეული აზროვნებაც ქარბად ჩანს.

ახალგაზრდა პოეტმა უკვე მიიწიე იყოფა – იგი გრანდიოზული მასით იყო მოვლენილი ამ ქვეყანაზე.

შემოსახულია ზუსტი ცნობა, რომ „კომუსი“ ნარმოდგენილი ყოფილა 1634 წლის 29 სექტემბერს, მთავარანგელოზ მიხეილის დღეს, ღვთისთვის კომეცხ; ორი ძმისა და ლეღის როლები უთამაშებია ლოდ ბრიჯფუტურის შვილებს. ეჭვი არ უნდა შეგვეპაროს, ნამდვილად ნარმბატი, ფერწიული სანახაობა იქნებოდა.

შეიძლება ერთგვარ ახერხებად მოგვეჩვენოს, რომ ეფვარ პო უარყოფდა „დიდი პოეზიას“ და „დიდი ლექსის“ არსებობას. მაგალითად, მილტონის „დეკარდული სა-მოთხე“ მას ამ პირობით მიამჩნევდა დიდ ნარმოდებად, თუ მას პატარ-პატარა ლექსებისგან შედგენილად ჩაეღივლიდა. ასეთ შეხედულებას თავისი მიზეზი ჰქონდა; „ყო-რანის“ ავტორს სწამდა – დამაბნის გონებას არ ძალუძს, პოეტური ტექსტი, ემოციურად, ნაგებო საათზე მეტიც ხნით ათითოს; მისი აზრით, მხოლოდ ამ დროს განმავლობაში შეგვიძლია ლექსის კითხვისას განვიცავოთ ამიალებული მღელვარება“, ვიგრძნობთ „ტემპორატად პოეტურს ცხვეტის ზარისში“. ეტყობა ამან განახლებრა „კომუსისადში“ მისი აღტაცება. ერთ-ერთ ნერილობს, ცოტა არ იყოს, უმეცურად ახმობს, დარწმუნებული ვარ, აქავე უნდა იმ-მოთხესაც“ და „დაბრუნებულ სამოთხესაც“ თვად მილტონს „კომუსი“ ერთიგნად.

მილტონმა ცხოვრებაში ბევრი უბედურება იცემა, მაგრამ სულიერად არასოდეს დაეცემულა. მსოფლიო ისტორიის გამოვლოება მას სანუღვლის არიდების ეფინებოდა – ომები, სისხელი, ღალატი, ხანძარი, ნგრევა... ამ უსასტიკეს სამყაროში სიკეთარული მიაჩნდა ერთადერთ ნათელ და ემე-დით ძალად, რაც დამაბნის ყოფას ახატებს გახდოდა. მიზლიური თემები და სიყვეტები მოხდენილი გარსი იყო თავისი მღელვარე გულისთქმა და ენებობი დრამატულად რომ გამოიხატა.

შეაერ პირტანულ ნეს-მეგობრებსა და იფალებზე აღზრდილ მილტონს მონარქიზმი სიუფლა, ოლიერ კრომ-ველის თანამოაზრე და ერთადელი მეგობარი იყო, მაგრამ რომდესაც ძალაუფლების მოპოების შემდეგ კრომველმა გადაწყეტებული სისასტიკე გამოამოვლენა, იგი მას სიხოიედა დიტტატურაზე ზელი აიღო. მომინადმდგეტესამ პაქტობისას, მილტონი დაუნდობელი იყო და მრავლად დარჩა მებრძოლი ხსიათის ტრატებტები, მომაკვდინებელი ძალის პამფლეტები. მეორს ხელისუფლების აღდგენის შემდეგ და-პატარბრებასა და სიკეთლით დასჯას ძლიეს გადაურჩა. გარდაცვლილამდე სამი წლით ადრე დაწერა თავისი ერთ-ერთი უძლიერესი დრამატული პოემა, ლიტერატურისმყოფნება უმეტეი ნაწილის მიერ შეფერად მიჩნეული „სამსონი“, რომელშიც, არც მალად შეფერულად, პირად ტრადედა, სრული სიბრძნით გამოწვეული სისამარკეთილგება შაქსპერს, ბედისმურსის წინააღმდეგ გულში დაგუბებული ვარამი გად-

ჯონ მილტონის ძველი წმ. ვილხის გულისთქმა (კრამლევიტი)

მოღერა. მილტონი მტკივნეულად გარსეცოდა ამქვეყნიდან ნაადრევად ნასულ ფეაბინათა მწარე ზვედრს და მათი ხსოვ-ნის უკვდავსაყოფად, სხვადასხვა დროს, არაერთი ბრწუნ-ცალკე სიმამრით ფესაქვე ლექსი დაწერა.

რა ტრანსპირი ძალა უნდა ჰქონოდა ცხოვრების ქარამხლებში უმოსიყოფად ნაგვე, სამუდამოდ ნათელდამრეტულ მოხეტ შეპოქმედს, რომ მიმწერსზე რბევ აფეაგზიხეზინა მოთვინების მიწადეული ნაკვერცხლები და ახლო-ბელთათვის ლუთაებრევიად აფელერებული სტირიტონები ევარნახა.

***

ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებაში განსაკუთრებული მნიშვნელობის მოვლენა იყო, როცა 1956 წელს ცალკე წიგნად გამოვიდა ეახტანე ქელთის მიერ ჩვეული ოსტატობით თარგმნილი, ბიბლისის პოეტებზე აგებული მილტონის ვეება პოემა „დეკარდული სა-მოთხე“. ამის მერე დიდი დრო არ გესულა, რომ ჩვენს სიერმის მეგობარმა ზურამ კიქნაძემ შემოთავაზა, მასთან ერთად შეთარგმნა მილტონის ორი მეორე დრამატული პოემა „სამსონი“ და „სამსონი“, რაზედაც სიმარცხებით დეუთამხმდი. ახალგაზრდები ვიკავით და სამაგალითო შემართოთაც შეუდედეთი სანქს. დაახლოებით ერთ წელნაბში თარგმანზე შემომა დაფამთავრეთ და ორივე პოემა, გამოსაცევენილად, გამოცემულბომა „ნაკადელში“ ნარუდაგინით. წინაშე სარეცენზიოდ, შესაფავსუნლად, იმხანად უკვე სახელმწიფოქველ პოეტს შოთა ნოშინაიძეს გადასცეს. მოგეტხენებათ, საბჭოური ეპოქა იფა. „კომუსი“ მამინ რუსესხაც არ ჰქონოდა თარგმნილი და ეს ფაქტეც საეჭვოდ გამოიფურებოდა. შოთა ნოშინაიძეს უარყოფილი რეცენზია არ დაფურნია, „სამსონი“ ძალანაც შეკო, მაგრამ „კომუსისა“ დაფიქრა, ფრიად მსატყურირ განწყობლების პოემა, მათოლიგიური ნაღსქელებითა და ლუთაებათა სახელებით ერთმ გადატვირთული და მისი გამოცევერება საყმინეული ლიტერატურისათვის განკუთ-ენილ გამოშველბომაში გამართლებულად არ მიმჩნიაო. ეს ჩვენ სანუყნად არ დაგურბენია და რეცენზიის დაწერისთვის არანაირი საყვედური არ ვუთქეამს; გამოიფა მხოლოდ „სამსონი“. იგი სამოციანეული ბრეტენმა მომღერამმა და გზის ვამკავებულმა, ბატონმა ეახტანე ქველიძემ ძალზე მოგვიწონა, ნაგებალისა და მერე მსოფლიო ლიტერატურის თანხმობტმოდელის ერთ-ერთ ტრამში შეგტანა, მის მიერ თარგმნილ „დეკარდული სა-მოთხეთთან“ ერთად.

ამ დროიდან ორმოც წელზე მეტია გასული და ახლა ფუნნალ მყენ მწერლობაში, მისი რედაქტორის, როსტომ ჩხეიძის კეთილი ნებით და მხარდაჭერით, სამუდამად გვექლევა, ახალგაზრდობაში ნათარგმნი, მილტონის საუკეთესო დრამატული პოემა-ნიღაბი „კომუსი“ (ტექსტს მტკიროვლენი ვამალებუ მინიც დასაჭარდა) ქართულ მკითხველს ნარეუდგინოთ.

აქ მინდა თავს ოდნავ მოულოდნელი გადახვევის უფლება მივცე. ამ ცოტა ხნის წინათ თანამედროვე ფრანგი მწერლის, ფრონტული კულტურის პირმისსა და მშვენიერის პასხაელ კინიარის ერთ-ერთ საუკეთესოს რომინს [ტერასა რომში] გკითხულობდი. ისლანდიური საგვებოთი უკიდურესად მოკუმბულმა, მკაცრი, ქუჩური ფერებით დაბინძურებულმა მინათობა შექმნა. შთავარი გმირის პარიზში დაბადებული და მატერის ხელობას დაუფლებული, შემდგომ რომში მყოფი, ტრაგიკული ბედის ხელოვანი, გრავიორი მოუმა, ვინაჲ ერთი ქალის სიღვარულს ანაცვალა ვეველაფერი; იმ ქალის გაბოროტებულმა საქმრომ სახეში მგავა შეასხა და დაუწვა, სამუდამოდ დაამახინჯა. საზარლად დასახიჩრებულმა, დაკარგა საყვარელი, უკუგდებულო, თავადვე გადაიკარგა და მთელი ცხოვრება იმ ქალს ხატივდა. გრავიორების მოზრდილი, საუკეთესო ნაწილი თავისებური ტექნიკით, „მაკი მანერით“ ჰქონდა შესრულებული. ხდება ასე, რომ სიტუაციში საყვარელ ქალთან განცნობი და მისგან უნახავი, უცნობი შეიღი, მამის კვლის მოსაძებნად რომში ჩასული, შემოხვევით მის გვერდით აღმოჩნდება, დაცქებული, მოუშს მისვე გრავიორის მოპარვას დააბრალდება და ხორმის მახვილს გაუჭრის [ვეველაფერი ანტიკური ტრადიციის ბედისსწერასავით ხდება]. სასიყვარლოდ დაქორცილი მოუში შეიღეს თავის ვინაობას არ უშვლად და მერე საშინელი ტანჯვით იღუპება. მისი ცხოვრებისა და შემოქმედების ცალკეულ მნიშვნელოვან მომენტებზე ნაცნობები, ახლებლობა მოგივითხრობენ. ერთი მათგანი ასეთ რამეს გვაშეცნობს:

„აქი გამოსახვადა მთლიან იმას, რაც მის მინაგან მხერვას წარმოუფლებოდა და არა თავალებს. ხასტივდა წრფილისაგან, მოცურავად უფსკრულიდან, ამოიღრტკეოდა წყვედიდასაგან, რომელსაც სინათლას არა გავეგებოდა-რა“.

ერთ-ერთ მომგვეწო თავმა მოუში თვითონვე ადსატურებს ამ უწვეული უნარს [ესეც სხვისთვის უთქვამს]: „შე აღებქდავე წყვიდაისგან მობილ ხატებს“. სრულდება არ გავეციკორებოდა, ეს სიტყვები გენიალურ პოეტს, ბრმა ეპიკორებს, ვრო მილტონსაც ეთქვა; დანტე ალიგიერს თუ არ ჩავთვლით, მისოდენი პირადებული, შავად მოზიზზილ უფსკრულები, ჯოჯობათის სახედ ამოზიზზილი, კვამლდაბეჭული ნაპირლები, სატყუა, რომელიმე ხორციელს ებოლს.

პასხელ კინიარი თანდათან აძლიერებს, ამცეთორებს ამ ხანს, უძლიერეს მეტადორას იმტვლიებს იმის წარმოსაჩენად, თუ რა შთაბეჭდილება ახდენს ზემოთხატვლებს „მაკი მანერით“ შესრულებული ერთი ნაწილი მოუშის გრავიორებისა: „გამოსახულება სინელიდან გამოსული გვერდნება ისევე როგორვე ჩველი გამოდის დედის საშობან“.

დაბოლოს ერთი, მწვლად მოსაგერებელი ექსიმონით განმშტავალული ფრანავი, მოუშს თავივი მეგობრის, ფრან-

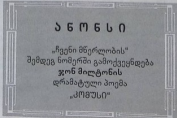
გი ფერმწერის კლდე ველესთვის რომ უთქვამს: „ადამიანის სულის სიღრმეში გაუტრეული წყვიდაიდა დახადაგურებული“.

ამ ადგილებს როცა ვკითხულობდი, ისეთი განცდა მქონდა, პასხელ კინიარს – უთვალავი იდუმალების, შექცინობისა და გამჭერევის, მოვლილი აქვს წარმოსახვის თვალდაუწინებელი მრეები. მისი ქვედა, ჩალუკუმბული ნილი. ცოტა ეინვე შევულება, მასავით ენარვევებოდეხს ხელლოვანს ექნატაზა, შემოქმედებითი აფეთქების ღვთოური ნაშების ასე სახიერად წვედება.

მთლად მოულოდნელი არ უნდა იყოს, რომ ყოველივე ამან ჯონ მილტონის ტრაგიკული ხვედრი განამახინჯა. გრავიორ მოუშს აზრთა მოძობაზე მისი დაცერებები იმდენად ზუსტი და შემეპრობოვლია, თითქმის და ფრანგ მწერტვალს დამარტვებული მილტონის ანრიალეულ სულებს ჩახებდოს. უცნაური დაბოხებვა – გრავიორი მოუში (მას უთუოდ ვეცლება რეალური პროტოტიპი) მილტონის თანამედროვე და თითქმის თანატოლია, მისზე შეიდიოდეხს ნლით ადრე იღუპება. ორიენტი წყვიდაიდიდან უზიდეტიან თავითანი ხელმწიხებზე, უკედავე ხილვებს.

დასასრულ ერთ რამესაც აღვნიშნავ – ტომას ელიოტს არისოდეხს აცქებედა მილტონის „ტრატიკული ოსტატკმა“ და მის შემოქმედებაზე დანერლი, ზემოთ დამონებულ ცესის მერვე ნაკვეთი, სადაც ჯონ დონის პოეზიის მნიშვნელობაზე მსუქელობს, მკვეთრად ანხსვავებს გემოვნებას და მოდას, თავდაპტირილად გვიჩრვებს, რომ იისი ერთმანეთობა არ აფერიოთა. „კომპოს“ მხატვრულ ღირსებას თუ გავუთხრობინებთ, შევიღვლია ცოქეთი, რომ მსწრადელნარეველ მოვასთან მას არაფერი აქვს საერთო, ზოლო დახვენილი გემოვნება კი უსათუოდ ესაჭიროება ამ უნატონეი უწილობის სრულყოფილად აღების და გაათავისებას. ესეცა, გრასხზით ვერ დავიჭრებთ, რომ თავად ჩვენი, დიდი ხნის წინანდელი თარგმანი ცალკეული ხარვეზებისგან დაზღვეული და სრულყოფილია. განსაკუთრებულად რთულდება მოემის ტექსტი იმ ადგილიდან, სადაც თანმტლები სული ნიშვა საბრანას გამოხმობს. აქ მართლაც უხედადა ბერანულ-რომაულ მითოლოკიასთან დაკავშირებული ღვთაებას სახელები. ზოგ შემთხვევებით (უფრო ინგლისური სიტყვების სიმოკლის გამო), ქართული თარგმანის სტრიქონთა რაოდენობა დედნისულის არ მიესატყვისება, თითქმის ორჯერ აღემატება, თუმცა ვფიქრობთ, ეს არც ისეთი მოუტყეებელი შეცოვებაა. ჩვენი მცირედი გარჯა აღბათ გამართლებულია, რადგან ნანარმოების სულის, ინტონაციის გადმოტანა რამდენადმე მაინც შეუძელით.

ერთი რამ ცხადია – დღევანდელი, გაქიანერებული ქალისისა და მწილტვებობის პრობებში „კომპოსი“ გამოტყვევება არანალებს ხასტივდელი და საჭიროა, ვიდრე იგი ორმოცი თუ ორმოცედაათი წლის წინათ იქნებოდა.

როსტომ წიხიძე

1812

საქაი გვლახვილის
მონობრაფია

„უძველნი 1812 წლის კახეთის აჯანყების მონაწილე თავდადებულ გმირთა ხსოვნას“ – ნაწერს აკაკი გვლახვილი მონგრავლის – „კახეთის 1812 წლის აჯანყება“ – თავფურცელს, და ამ მიძღვნის ორად–ორი სიტყვა მაინც აკლავ, დაწერული ფრაზა:

– ახალი საიმედოდ.

იქნებ შეკვლევარ – და როგორც მონგრავლის გაცნობა გვარწმუნებს, შექანიშნავე ისტორიკოსი – შორიდა ზურაბ ავალიშვილის მხატვრულ-დოკუმენტური თხზულების [საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-21 წლებსა საერთაშორისო პოლიტიკაში] ნაწერის განმეორებას? ისიც საქართველოსათვის აღწერილობითა ხსოვნა რომ მიძღვნებოდა, კიდევ მოუფენებოდა ახალი საიმედოდ.

ზურაბ ავალიშვილისათვის სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დრამატული წლები არასოდეს გადაციქულა ისტორიად, წელთა სულა ვერ გააფურქვითალებდა მფლურვე განცდას და მის ორგველვ მსჯელობა და ფიქრი უპირველესად პოლიტიკური ხელთი ამიტომაც იფინითედა.

შთაქნება ტყვერის ზეფურელობას მის სახსნელად შემართული პატრიოტები?

ახალთა საიმედობის ნაქერაც შთაქნებათა ახალსა და ახალ ტალღებს გულისხმობდა – ტრაგიკულსა და აუცილებელს, რათა სახელმწიფოზე ოცნება გარდასახულიყო უკეთეს სახელმწიფოდ ტყვერის ოცნებათ... მერე კიდევ უკეთეს სახელმწიფოდ... მერე კიდევ უკეთესად.

ამ იმედუწებითა და, იმედგროვლად, განგამის სულისცეცებითი განმსქედელობა თვის დროზე აღექსანდრე ფრონელის მხატვრულ-დოკუმენტური უწილეგანი მთოულებითა და კახეთის აჯანყებებზე, ლამის ვახტევერი ექსპრესიით აღესილი და მასითვეც შთაგონებულმა – ეგაა, მხატვრულ ქარვას დოკუმენტური კომპონიციური ჩარჩო შექნაყვლებოდა თომც ალექსანდრე ფრონელის მწერლური მადლეც ისე დაწმწეოდა თხრობას, ბელეტრისტებს სუფარებებოდა.

ალექსანდრე ვახტევით შთაგონების ასე სკოდნისა..

„მთოულები 1804 წელა“ სულაც და უშუალოდ „ელგუფას“ ისტორიული ფონის, თითქმის მის გრცედი ნილსდღეზად და სქოლიოებად გაშლილა, ამბობება კახეთისა –

1812 წელა“ კი ამ მხრე ვახტევიძებულად დაწმწებოდა, რაკლად თავისი ვახტევი არ გამოუწმწებოდა ამ ისტორიულ, სანიშანსევეტო ეგახოდა.

ეს კი არის, წყნს დროში ელრისებოდა აღექსანდრე ფრონელის ამ მთორე წყნს განმეორებთი გამოცემა, განსხვავებთი მთოულებითი ეგამეის აღწერისაგან, ამჯერ ხანის ბიბლიოგრაფიული თემათობის სახელი რომ უნდა ექმნა.

მისი ხელახალი გამოცემის სერეც დადგება და ის დღევც, როდესაც დღევანდელი გადასახდედიანაც მოპოვებს ზელს ესა თუ ის მკვლევარი მთოულებითი აჯანყების სრული სურათის აღგვენას და უმორველესა გზამკვლევად აღექსანდრე ფრონელის თხზულებას მოაშველებებს, ისევე, როგორც აკაკი გვლახვილი გააქვდა იმ ზელს და შთაფრისადაც დადაფასა მოქმედელო მწერლის ლეანლა.

ამიტომაც ნარმოდება ეს ახალი მონოგრაფია – ერთი თვალსაჩინო ნიმუშთაგანი არტბუნევის ჩინებულ გამოცემებსა და პროექტებს შორის – წინაშობების გზის ნარმატებულ გაგრძელებადაც და პოლიტიკური სულისცეცებითი განმსქედელო ობიექტადაც.

ახალი საიმედოდ – იგულისხმება ალექსანდრე ფრონელის ისტორიულ ამბავთა ნარწერადაც.

ახალი საიმედოდ – იგულისხმება აკაკი გვლახვილის წიგნის ნარწერადაც. და ამიტომაცაა მიხედი წერეთლის სტატიოდან ამონარიდი ამ მონოგრაფის გულისგულის გამოშობატველაც იმ მადლეატბუნებლობით, რასაც ბუნებრივი გადასახილი აქვეყს ხოლმე:

„მამის ვერ კიდევ თერმე კაცებთ ეყოფილვართ და ქუდი გუბურებთა. ებბროლეთ როგორც შეგვედოდ, დამარცხებთა მაინც მოიგოვეთ საუკუნო სინდისი შთაშობავლობის წინაშე, ხოლო მოდალატბრე წყველის ბუქდითა და ლენერლის ჩინებით გამოვიდნენ ამ ბრძოლიდან“.

ელთა ტუქტუვაპას დაკრძალვისას თუ ვინმე მოითხოვდა შურისძიებას, უმორველესად მიხედი წერეთელი. შურისძიებას არა უშუალოდ მკველვებზე, არამედ ამ პოლიტიკურ შორახსაზე, რომელიც ნანამურის ტრაგედიის აღსკრულებითი გზის იმენმდა ძალუფლების ხელში ჩასადგება და საქართველოსთვის კრუსეანის პროვინციის შესანარჩუნებლად, სულელირ მშენობის, პერიოზის მანავლება ამინება ქართველობაში მიხედი წერეთელს და ალექსანდრე ფრონელის მხატვრულ-დოკუმენტური უწილეგანის ამიტომაც მოუფილებოდა და დაფორალებდა ამ შთამავრებულ სახელმოდებითაც და გვირგვინებულ სტატიათი ასი წლის წინათ, კიდევ კაცნი ეყოფილვართ“.

პოლიტიკური მონდებებად გვიხმის სათაურიც და ცალკეული ფრაზებაც.

ოლონდ წრე მამის შეიკერის, როდესაც ალექსანდრე ორბელიანის სახელიც გამოწმდება ისტორიულ-მეზოარული თხზულებით, მამა ჩემისაგან დალატა შევის ორკლასა“, შექსპირული ტრაგედიის თავისებურ ლიბრეტოდაც რომ შეიძლება გამოდგეს.

კახეთის აჯანყების უმთავრესი მიზეზის ასახსნელად და ჩარხოსატრანსად მას არ დასქირდებოდა დაეთი ბატონიშვილის თვალსაზრისზე (გვინა იყო ფრად შვედრეცხელი საქართველო რუსთაგან) დაფიქრება, რადგანაც ბავშვობიდანვე ღრმად ჩარჩნოდა მუხსინერბათი თვისტომათა დრტყნება, რომელიც გამოაჯავალ ეძებდა ამოსაფრეველად და გამოსავალიც ეს აღმოჩნდებოდა:

„კახეთში რომ არეულია მოხდა, რა მოხუბი იყო? ზოგი რას ამბობს და ზოგი რას. მაგრამ ისინი არც ერთი მართლი არ არის – მართალი ის არის, რომ თვითონ მე ჩემის ყურით მესმოდა რომც, ვამა ჩემთან და დედა ჩემთან რომ მოვიდოდნენ მამინდელი დიდი კაცნი და ჩემათ ლაპარაკი ჰქონდათ და დანკობლობა რუსები როგორ გვკლავდით? – ეს იმითი დანკობლობა მთელ ქართლ-კახეთში მოფრული ჰქონდათ თვითათი კაცების პირით და ზრუნავდნენ ამაზე“.

ამოდ შეეფრებოდნენ რუსთა მუხლიცატ-ისტორიკოსები, ვანსაკუთრებით მარტინიშვილი გაბრეუბლნი, კახეთის ამბოხის სოციალური მოტივებით აებნათ და ქართველი თავდაზნაურობისთვისაც ისევე გადაებრალბინათ ხალხის ამბოხი, როგორც რუს წინიერეთათვის, თითქმის თავადობა და გლეხობა ერთსულ და ერთხორც არ მუხმდნენ იმპერიის აბლომირებას, შეთანხმების პარობების პირნიმდედ დარღვევას იმპერიისგანის მხრიდან და უსამართლო მართვა-გამგებლობის დაპყრებებს, რამაც – ალექსანდრე ფრონელის მართლაც სხარტი და თვალნათელი ვანსაზღვრებას არ იყოს – საქართველო აბოხისა, გაბატონა, ძველი წესი და ჩვეულება მიღწე-დაზღვრა და მის წინგრევეზე ისეთი შერობა აავტო, შავ პირტუცყასაც რომ არ შეეფრებოდა.

მიკრეპობული ანაღობი იმის მტკიცებამდევე კი შეიძლება მასულიყო კახეთის რევოლუცია ირანის მიერ ინსპირირებულ ბრძოლა გახლდეთ, რომელსაც ეს ინგლისის თანდადგომითა და მეფისსულ ალექსანდრეს მებრეებით ახორციელებდით.

ალექსანდრე ბატონიშვილს სხვა ასეთსავა შეშხებევითი არც საფრანგეთის, ირანისა და თურქეთის ერთდროული აგენტის სახელი მოაკლდებოდა და... ამითაც ლამობდნენ რუსოფილი მექსტორენი კახეთის ამბოხების მიზანთა გადასახეფრებასა და მიწმუნელობის დამცრობა-დაკნინებას.

რა გამოვიდა – საქართველოს ეს კუთხე უნებურად მყოფლიყო დიდ სახელმწიფოთა პოლიტიკურ თამაშში და ამბოხებულ ხელთნერ ჩაყრინებას უფრო გამოეყენა, ვიდრე რეალურ მიზნებს.

თეს ეს სწამება აგენტობას...
დემგოგობას უსაზღვრო ავად და ასპირენი მისცემოდა და სახელმწიფოებრიობის აღდგენისათვის თავდადაკლულ კაცი ირან-თურქეთ-ინგლის-საფრანგეთის მიერ შემოგზავნილ წამქნებულად გამოიყურებოდა თვდაყარა დაფრევილი სასურვიანად.

განჯგონებულ თვალთახეფებს ანკი სხვაის რას მოსთბოდა...
და ალექსანდრე ფრონელი ამ ყალბი შეხედულების უარყოფას რომ შეეფრებოდა, იძულებული შეიქნებოდა, ალექსანდრე ბატონიშვილის შთამგონებლობა ცოტა

უკანაც გადაეწია იმ დიდი მღელვარების ფორმე მართალია, ხელშესახებად გამოაკვეთა სახელმწიფოებრივი თავისუფლების მათიგელი უფლისწულის პერიოფლასა და მორმქტურ სახებას აგანტების წარმართობა, ამხელა იმპერია აფელიდა რომ ეერ წაახობობა, მაგრამ მკითხველს არწმუნებდა:

„ისე გამოვიდა, ალექსანდრე რომ არ ყოფილიყო და არ ჩავერბინება კახელისთვის აჯანყება, ნამებული ერთ კრინტს არ დაასრავდა და სავეზეკუციო კამანგების ვაფკაცობა-გმირობას ისე მოთმინებთ აიტანდა, როგორც ასატრია ბეერი სხვა უსამართლობა-მწმუნება“.

ალექსანდრე ბატონიშვილი მართლაც მერე გამოწმუნება და მოელენათა მუგულმობე მოეცევა, რადგანაც კახეთში ამბოხების ცეცხლი ავარდება, მაგრამ მისი სახელი, როგორც დაუმორჩილებელი და რუსთა წინააღმდეგ მუხართლი გმირისა, უცეე კარგა ხანია ქუბა და აერყოლებდა ყნაილუკაცობასაც და მონიფულ ვაფკაცობასაც, თავმოყვარობას უფორიაქებად, სომხნევეს ვანშტკიცებდათ, წარსულის პერიოფულ ვამს ავრნებათ და ნამებლისა და დამეიერებას აბლომაყ ვედარ შევეფრდნენ.

ეერ მისი სახელი აყოფილებდათ და შთავრებაც ეს გახლდათ. აუცილებელი სულაც არ იყო, კარდაკარ ჩამოველო ალექსანდრეს და იარაღისათვის ხელს ვანაღლებდად მოწოდებასა. თამც უნაც მალე მოხდებოდა, როგვაცც შორეულსა და ამაღლებულ სახელს თვითონ გმირიც მუხომავებოდა და დიდ თავსატხისაც ვაწუნდა რუსეთის იმპერიას, რომელსაც იმგანად ნაბოლენი ბონაპარტეს დამხობაც კი შეეძლო და პარისის დაზღვრება.

ირანიც უფროთობდა ამ იმპერიას, თურქეთიც, საფრანგეთიც და ინგლისიც, ამკარად ეერ გამოწმუნდნენ ალექსანდრე ბატონიშვილის მიღმა, და არც ფარული მემწეობა აღმოურჩნიათ. ირანი დაპირებით კი პირფებოდა საკუთო დაზნარებას, მაგრამ საბოლოოდ ისიც მავურებლის როლს იკმარებდა – დაე კახეთსა და მის წინამძღულს ცვათ თავშიც და სისხლის უკანასკნელი წვეთაც გაედით, ვიდრე უსამართლო ძლიერება გადასწინიდა თავისუფლებისაკენ სწრაფვას.

კახეთის... უქართლოდა...
გათიშულებობასა და ჩამოცილებას ვინ ჩივის თურმე, სულაც მეამბოხეთა წინააღმდეგ დაპრადნენ რუსები ქართლად თავდაფიქლებას თავთავიანთ მებრძოლებთანად, და ერთგულებაზე რომ დაფიქვებნენ, მინც ეერ ენდობდნენ და ყველას სახელ-კარს ზარბაზნებს მიუფრენდნენ ამა, გაბატებული აჯანყებულთა მხარეს გადასულა, ათელტრელი ცოლ-შვილის ნახევის ვედარსოდეს ეღერსებოთ.

თუმცე რა ქართლელი თავადმიწლები – ალექსანდრე ქუეჭავაცე კი მეამბოხეთა გვერდით კი არ აღმოწმუნებოდა, არამედ მათ წინააღმდეგ და ჯილდოსაც მოიწვეჭდა თავდაპრედებისათვის.

მუსუს ვებტკენადა და ძალიანაც გეტკენდა ეს და ამისთანა ცნებებიც და, მითუბტეს, ამბოხების თანდადგომითი დაზღვსება, დიდი პერიოზში ბოლის მინც ამოო გაბრძობლებამ რომ გამოწმუნებოდა; მაგრამ გატხებით არ უნდა გავტკებოდა ბული, რადგანაც ახალი საიმფორობის მუეკაგონებდა ალექსანდრე ფრონელის ამბოხება კახეთისა“

– ჩვენი სივსამედიის უსაფრღველეს ნივთიანეი თაგისი გუ-
ლისმეპტერული ექსპრესიისა.

და თუ სავკურის მეფეგომ აკაკი გელამაღლი კლდე-
მოცის აუტელეულობით იმასაც მერისმაც ზოგჯერ ნაკ-
ლებად მეცნიერული სახე აქვს და თხრობასაც ფრამგენ-
ტულობა და არათანმამფეგრობა ახასიათებო, – არც შე-
საღებებს ეპიფიტებს დათმობებს: იგი უფაოდე დიდი, მთუ-
კერძოებულ, ქემმარტ მამულიშობლად და პორუთენულ
მკულეპრად გვეცელნებოა.

და კიდევ ამ ნაშრომშიც არ დალატობს ჩვეულებას, მი-
სი სტილი არ არის ვისიმე გაქლიეკება, შურნაცხუთა, იგი
ამ მეზობეცეკავში მშაფდი, განთანსორებელი ავტორია,
რომლის დასკვნებიც რეალური ვითარებიდან გამომდინარ-
ეობს და აღბათ ამიტომაც არ სწყალობენ მემფეგომი ხა-
ნის ნაშურისმყოფარე, რუსიფიკატორი ასტროლოკოსები,
რომელნიც მკაცრად აკრიტიკებდნენ „პურუფაზიულ მე-
ხელეულებათა“ გამოი.

ვეულაზე უკითხი და ხელშესახებთ დასტური აღექვან-
ფრე ფრონდლის დოკუმენტური რომანის გამოჩნეული
მნიშვნელობისა მიიცი აკაკი გელამაღლის ეს მონოგრაფი-
თა, ნაწამორბედის თხზულებას გზამკლევით რომ გამ-
ხეგობდა და იმ ნაკლებმეცნიერულ, ფრამგენტულობა თუ
არათანმამფეგროვლ ადგალებსაც შეაგესება თუ დახოზს-
ტეზა ახალი მსაღებრის მიშეკლევითა თუ ანალიზის
გაღრმავებით, და თაგის მხრივაც გამოღდა ძიებასა და
მისეულობას, რათა იმ საწამანსეგრო საზოგადოებრივ-პო-
ლიტიკური მიზეღების სრულყოფილი სურათის წარმოსახ-
ვას დატვობოდა, რომ იმ ჩინებულ ანტერის მეშვეობით სა-
უკუნე გაბამეკლეოყო და კლდეპ-მოცეკვ წინ მიდგომდა.

აკაკი გელამაღლის მონოგრაფიის თაგისათავე დორე-
ბულებაც აქვს და იმ მხრივაც ვასათაგისმინებელია, თუ
როგორი კვილსინდისიერებითა და პროფესიონალიზმით
ხეგდა ნაწამორბედის გზის გაგრძელება. და სხვა რომ არა-
ფერი, აველანებებს დაწარჩენ მკულეკართაც, თრმდ ალექ-
სანდრე ფრონდლის „მთელითის“ მეცხება-გაგრძელებაც
ასევე მხრებდა – ზოგჯერი თრამეცნიერებულ, ფრამგენტუ-
ლი თუ არათანმამფეგროვლ პასაფის ამოცეგება-აფსუტე-
მით დაიწროს და თანდათან უფრო სრულყოფილ სურათად
გამოიკვეთის.

და მამინაც იმავე რეალობის მონშენი ვაგებებით, რი-
საც ამჯერად მეციტებით – აღექვანდრე ფრონდლის არ-
ცერთ ეს მონოგრაფიით არ გაგაინახებლებს ასტორიამ და
მკულეკავ შეინარჩუნებს სიკოცხელისურმართობას.

უფრო სრულყოფილ სურათად წარმოსახებოა...

ეს სურათი კიდევ ერთხელ გადამავიწყდა თვალწინ,
თუ რა არახებული შიში ვენწილი დავიმარცხებულ რუს მკომ-
რებს აჯანგებულთაგან და იმთავითვე როგორ ვაღბდებო-
და რეალური ცნობების, რათა რუსული არმისი და იარაღის
მკულეკაოსილებას ჩრდილი არ მიმდგომოდა. და მარკოს პა-
ვლუნეს პარტილი მე ტოლუთან 1812 წლის 22 თებერვალს
გაგ ხაწილმ წერილით უზებურად რომ ნაცვებოდა: ცოტატ
დაწრა, კინადამ ამონყდა რუსის ჯარით, – იმპერატორი-
სადმი წარმეგვილ რამპორტის ასეთი რამ ადარ დავმართი-
ბოდა და მხოლოდ მონინაღამდგის დიდი დანაკარტებასა და
საკუთარ საამაყო გამარჯვებებს იუწყებოდა.

ვიითმ ძალთან მიმდომებელიყო დანაკარტება სუსტ

აღრიცხებას, რაკილა საგანებოდ დავეცლებინათ თაგის მო-
ხელეუთითისა, და მათ მერე მიწოდებულ ცნობებს უსაბე-
კება ხელმწიფეს:

„საკატორილი მომხდარას შემთხვევად ჯარის დაუ-
კარგა 6 მკობა-ოფიცერი, 10 იმტრ-ოფიცერი და 300 დაბა-
ლი სოფლას მოკლულთა და უგზოუკლავად დაკარგულთა
სახით.“

მაგრამ ამ ცნობებს სინამდვილეში ის დაწინშელებას და
მიხანი პერნდა, რომ ერთადერთი წყაროდ დაჩრწინილიყო
მკულეკათითისა და მთავარმართებლის ეს ციფრები ყვე-
ლაზე სახელო მონაცემებად გადასულიყო ისტორიკოსთა
ნაშრომებში.

კიდევ გადავიფიქრა და მრავალჯერაც განმეორებო-
და. და იქნებ სინამდვილე ამ ყალბ მონაცემებში ჩასამარე-
ბულიყო, საექსპრტილო რაზმების უფროსთა მოხსენებ-
ში უნებურად რომ არ გაფიხილიყო რეალურთან ასე თუ
ისე მიახლოებულ ციფრთა: აჯანგების პირველ ეტაპზე
დაღუბულიყო 636 რუსი (151 თელავში, 212 – ზოდგონსკე-
ში, 109 – სიღნაღში...), ტყვედ აიყვანათ 510 კაცი და დაქ-
რილიყო 1352.

ასე თუ ასე მიახლოებული, თორემ ეს ციფრებიც გუნე-
ბასად შეთხზული რომ გახდებოდა, თვით თვებდაკლულ
რუს ასტროლოკოსებსაც ვერ უარეკეთ.

ზოლომდე მინც ვერ დაფარულიყო რეალობა.

ჯერ მარტო აჯანგების დაწეგინთათანაც – 1812 წლის 1
თებერვლას – თიანეთში 150 რუსი გამწედაფიყო.

დიდი იქნებოდა რუსთა მსხვერპლი სიღნაღშიც, და
თუმც ამოხეგბის თანამეგროვლე ავტორის ჯოჯბ გაიმე-
ბას ამჯობინებდნენ, ზოგჯერ მინც უარეგობათ ზარ-
ას სინამდვილედ ცნობენ.

– მისამართი, ნიეტგროვლებიდან იმ საბეღინსკრით დღეს
ყველა არ დაღუბულა: ერთი ოფიცერი, პორუჩიკი იანე-
სკი და ცხრა დაბალი ჩინი იქნენ გადარჩენილნი, – ვ. პო-
ტის რომ ნაცვებოდა, აკაკი გელამაღლი მამინებ შეუფა-
რებდა ამ ფრანზას ო. მარკოსას გამოკლევეთი დამომე-
ბულ მონაცემებს: იმ დღეს სიღნაღში იმყოფებოდა 70-კა-
ციანი გარნიზონი, 43 ნიეტგროვდელი ჭეჭითა და 4 უნ-
ტერ-ოფიცერი. იქვე იყვნენ პოლკისა და ესკადრონის უფ-
როსები და კიდევ 4 ოფიცერი. გადარჩეული ერთადმე-
ღიყო სულ 10 რუსი, მათ შორის ერთადერთი ოფიცერი.

რა გამოთვლიდა – სიღნაღში სულ ცოტატ 60 რუსი ჩაიხე-
ციო.

დაე პოტის თაგის ყაფაზე გადაეკეთებინა: მხოლოდ 5
ოფიცერი, ერთი ჩინიეტიკი და 39 დაბალი ჩინი დაეკარგე-
თო.

ზოდგონსკეზე აჯანგებულთა შეტევისა აქ ჩამდგარ ნი-
ეტგროვლის პოლკი 470 ჯარისკაცისა და ოფიცრის სი-
კოცხელ შეწინაგებას.

ყარდაღებში მდგომი ნიეტგროვლის ორი ესკადრონიდან
მამამხიებებს აუჩებავთ 4 უნტერ-ოფიცერი და 43 ჯარის-
კაცი.

ვერც თელავის ბრძოლებიდან გამოსულან რუსები
მცირე დანაკარგით – პირველი შეტეკებისას 11 ჯარისკა-
ცი დაღუპვრადი. მეციფრეუთა დასამარებულად წამოსუ-
ლი 250-კაციანი რაზმიდან კი მხოლოდ 148 მეომარი გა-
დარჩენილიყო ცოცხალი.

რუსთა ზარალს განსაკუთრებული „გულუხეობით“ დავით ბატონიშვილი აღნიშნავდა და, მკვლევარი მის ცნობას და მარკიზ პალეუსის მოსაყვამებს ერთმანეთს რომ შეუდარებდა, უპირველესად დღისა და ღამის განსხვავება გაასხვავებდა. ანკი სხვას რას იფიქრებ, რადეისაც, ეთქვით, მარკიზი ირწმუნება, საგარეოზე აჯანყებულთა თავდასხმასა ერთი კაცზე არ დაგვიკარგავსო. სხვები აქ 35 სამხედრომდე დაღუპვას ვარაუდობდნენ, დავით ბატონიშვილი კი... 500 რუსის გააღვტვას მიუთითებდა.

საგარეოში რუსთა დიდ ზარალს უნებლით დაედასტურებდა და. ბუნთაშვილიც: „დრავუნები ქვეითად მოდიოდნენ და ცხენები სადავით მოჰყავდათ. რამდენი კაცი ვიყავით, ოთხი იმდენი ცხენი გვყავდა, რადგან კაცები ზოგი მოვლევდა, ზოგი ვაგზავნიდა-გამოგზავნიდა იყო“.

რომ წაჰკითხოვდნენ: შაჰაჯარბაჩიყელის ცნობები სიმაართლეს შეუფერება თუ არაო, მუხლიმოდრეკით განუცხადებდა: „უწყველია და უტყუარი, აბა, სხვაგვარად როგორ იტყობოდაო...“

არადა, თავისთავად მოტყუებდნენ ხსოვნამ ის სურათი, რამდენი მებრძოლი იყვნენ, ოთხი იმდენი ცხენი რომ მიჰყვებოდათ.

6. დუბროვინიც ანახევ იტყობანბნობდა: დრავუნები ფხიბი მდიობდნენ და მიუყვებოდათ ორჯერ მეტი ცხენი დანაკარგებისა და მივლენბეთა გამოისითითო.

და ჩადიმიოვდა აკაცი გელაშელს: ხა მივლენბებში იყო ერთადერთად ამდენი ხაზლი ვაგზავნიდა, ანდა რატომ მიდიოდნენ მივლენბებში მაინცკამაინც უტყებნებოდო?..

გაზიარებით თუ გაიზიარებდა დავით ბატონიშვილის ცნობას: კოხიანთკარში გამართულ ბრძოლისას 150 რუსი დაიღუპა, - რასაც ალექსანდრე ფრიდელიც ადასტურებდა.

რუსულ და ქართულ წყაროთა უკიდურესი დამორჩილება დაღუპულთა თიბაზე ძალაუნებურად სხვა შემთხვევებშიც აწელებდა რეალურ სურათის აღდგენას. როგორ გინდის დაგვეგინა, ეთქვათ, თუ რა მოხდა 13 ოქტომბერს მილდის ცხენით, ხავეს მესამედაცხესა და სამთავრობო ჯარებს შორის გამორჩეულად სისხლიანი შეტაკება გამართულიყო რუსების ცნობით, ამ ბრძოლაში ქართველთაგან ჩვეულებრივად უმრავლესობა დახოცლია, მაგრამ... შემდგომ დღეებში რატომღა შესიოდა დიმიტრი ორბელიანი შთავაზინარებულს: უამრავ ხალხს ეკარგავო?!

განა ანახევ არ ადასტურებდა ბართის, რომელიც ალექსანდრე ბატონიშვილი გორჯასპი ნათალასშვილს 13 ოქტომბრის ბრძოლაზე უამბობდა და დასტყდა: იმდენი ლბერი წვერ შევავნიოს, რამდენიც ჯარისკაცი და ოლიცერი იქნა იქ მოკლულიო.

მეორე დღის შეტაკებისას კი: „რუსთა ჯარის საერთოდ მოკონრენ, ისე, რომ იძულებული გახდნენ, თავიანთი დაჭრილები წყალში გადაეყარათ. ჩვენს მხარეზე დაიღუპა 2 ლეკი და 4 დავავეტრა. სხვა ზარალი არაფერი შეგვიმთხვეია“.

იძულებული გახდნენ, თავიანთი დაჭრილები წყალში გადაეყარათო...

შეშინებულ ცნობაა, რომელიც არსად გავრთება რუს და რუსოფილ ისტორიკოსთა ნაწერებში, თითქოს ყალბის-

მწელობით სიმაართლე დაიფარებოდნენ და ადრე თუ გვიან მივიღო თავისი სიცხადითა და შეუფერადებლობით არ ამოპოვდნენ თავს.

წყაღმდე გადამარა მინც რა იყო... ამ ერთი ფრაზით ზუსტად და სრულყოფილად წარმონახება რუსული მორალიც და ჩანერგული მრწამსიც, ის მანქანურული ხული, თავისიანსაც რომ დაუნანებლად გაამტკებინებს, ამარცმთუ სხვას.

სწორედ ამ მორალისა და მრწამსის გაბატონების ვერ ურიგებდათ ალექსანდრე ბატონიშვილი, ირან-ოსმალეთისა თუ საფრანგეთ-ინგლისის აგენტობას რომ სწამებდნენ, რათა მისი თავგანთირული მოქმედების სანყისი და მიზანი ყოფილად უკულმართად აეხსნათ.

ამასობაში კი პოტი პარადოქსულ ვითარებაშიც ამოვლიდა თავს ხეცსურეთში სამხედრო ექსპედიციაც საუბრისას, რუსული წყაროები ირწმუნებდნენ: აქ გამართულ ბრძოლებს 600 ხეცსურის სიკიცხულ შეწერილი, პოტი კი ვეამცნობდა: ნივეგოროდელბს ხულ 4 რაგითი დავილუმათ და ერთიც უგზოუკლოდ დაეკარგათო. ხოლო მერე იმასაც დასწენდა: ექსპედიციის სართულიდან გამოდგინარა, საგრძობის უნდა ყოფილიყო დაჭრილთა რიცხვიო.

მართლაც გასაკვირია - ჩვენი მკვლევარის შენიშვნისა არ იყოს - მაინცდამაინც რუს დაჭრილთა სიმრავლეთა რატომ გამოხატა ექსპედიციის სართულზე, რადეისაც ისეთივე რთულ მორბებში - პოტისავე მტკიცებობა - დანაკარგების მოკლულ-დაკარგულთა სახით ყოფილად უმნიშვნელიყოფილათ?!

ისე იქმნალოდა ამ ღამშქორის ამბები, ა. ანახევან სიმაართლეს გაიმორჯვებს რომ მივცელებოთ XX საუბაშენ 10-იან წლებში, დაწანებით აღნიშნავდა: რამდენი კაცი დაკარგა ხეცსურეთში რუსის მხედრობამ, საუბეფეროდ, ვერსად ცნობა ვერ ემოხე, ერთგან ნათქვამია: 123 ჯარისკაცი და ორი ოფიცერიო, მაგრამ რამდენად მართალია, არ ვიციო.

მაინც ვერ გამოვიღო სასურველი ნაყოფი რუს სამხედრო და სამოქალაქო მოზღვლეთა მონდომების და ჩვენი თანამედროვე ქართველი ისტორიკოსი სანდო წყაროსა რომ აღადგენს, იმასაც დავებუტეობებს: 1812 წელს რუსების მსხვერპლი საქართველოში ძალზე დიდია და 3000 კაცს უნდა აჭრებდესო.

ხაზინის მიმიე ზარალის მიქმნალების მცდელობა კიდევ ცალკე, მაგრამ... აუცილებელი იყო კი მოკლულთა ცნობების ეს დეტალური შედარება მონოგრაფიაში და მერე მისი დაწვრილობით განმეორება ამ გამომსაურებაშიც?

პირმინდად მატარისტიკური მნიშვნელობა რომ შეუნდეს ყალბ და მართებულ მონაცემთა მომომლბს, ასეთ დეტალიზების მონოგრაფია ასე თუ ისე აიტანდა, მაგრამ გამომსაურება - არაფრისიდიდებო... მაგრამ მატარისტიკის მიღმა ისტორიოგრაფიის მორალურ მხარე მნიშვნება ხელშესახებდა და ცრულწენებათ დეტალურ წარუეის აუცილებლობასაც ითხოვს. და აღდგენილი სართული ციფრების თამაშისა თვითკმარ ღირებულებასაც იძენს და განზოგადებულ მნიშვნელობასაც ერთსა და იმავე დროს.

თითქოს მართლაც დეტალური ნიველის ქარცა იყოს ასე მოჩინს მონოგრაფიაშიც.

ასევე გადაიღო გამომგორებებიც. და კიდევ ერთხელ შეაგროვა ყველა ყალბისმქმნელს, რომ ფუჭად ჩაეღვლით ისტორიის შეცვლა-გადაკეთების მსვლელი ვინა.

წერდა ამჟორე, მოლოდ 300 კაცი დაეკარგეთო... მაინც გამოვიკვლიე, რომ თორმე 3000 ყოფილა.

წერდა იმჟორე აჯანყების მიზეზად რუსთა მოძულე ქართველების ნამქებულობა... მაინც გამოვიკვლიე, რომ მამდილო შთამგორებელი ამზობულობა განუკითხოება, შთთანხების პირობების შეუსრულებლობა და სახელმწიფოებრიობის აღდგენის სწრაფა ყოფილა.

იქ კი, მაინც სახელდახლო სახრობულებიც გამიართობდა გლეხების ჩამოსახრობება და სასამართლოც მით გამოუტანდათ სახიკედლო განაჩენს, მით შორის, 75 წლის ქალისაც, როგორ თუ შენი ვაჟ აჯანყებაში მონაწილეობდა, შენ კა პროკლამაციება აერკელებო.

მაგრამ 1818 წლის ამისტია ცარიშთი გადასაღებულეთ შინ დაბრუნების წებას რომ დაწოიადე, ეს უფლებები არ გავრცელებოდა საზღვრელებებზე, რომელნიც ისედაც სასტიკად დაესაჯილენენ იმისათვის, რომ არ მოეზიდენ თავიანთ ნოდებას და ამ ნოდებისაგან გამოშდინარე ვალდებულებებს, მონაწილეობა მიიღეს სამივე აჯანყებაში და სხვადასხვა უბიძგებდენ უკანონო ქმედებებისაკენ*.

ნამდვილი მიზეზი ერთადერთია და მონოგრაფიაშიც მართებულად აღნიშნულია, რომ უმეფეო დარჩენილ ქვეყანაში ერის ზნეობისა და სულიერების ნარმშარტილუბა ხელეღერი მამები იქნენ და რსულე მშროთლობასაც ყველაზე ძალიან ისინი უზღედენ ხელს დამპყრობლურ მიზანთა აღსრულებას.

აღარც ესატყრენო მოლოდამულის ელარებაობა გადასახლებიდან – კურსის მონასტრიდან – დაბრუნება. როდესაც მას და მის დას, გულქანს, დანაშაული ესატყრეთო დათ*, ესატყრენო ცოცხალი აღარ იქნებოდა, გულქანი კი უარს იტყოდა მტრის მიერ შეთავაზებულ დახმარებაზე და შოლოდ კერძო პირებში შეტრეხებულ თანხით გამოემგზავრებოდა საქართველოში.

ორივე და ისედაც ჩაებობდა ეროვნულ მოძრაობაში, მაგრამ ამჟორედ თითქმის მისი ცოდვის გამოსყიდვაც უნდათო, იმ აქტებზე ორბეზობისა, უსაც ბედად ეწერა აღუქმანდრე ბატონიშვილის პირისპირ ბრძოლაში დაღუბა.

ვერა და ვერ მოეცილებინათ ეს შებენილი ღაბი მის ცოლ-შვილსაც და, 1832 წლის აჯანყების რომ ამხადებდნენ, ოჯახის უფროსის აზრდის გაკურხებების გულმტკივნეულნი იმ ჩამოურევებაცი ცოდვით, უპირველესად მაინც აღუქმანდრე ორბეზობის, ვინაც ელარ ნარმოდგინა სიცოცხლელ რუსთა მყყობილობაში, და, ფარული ორგანიზაციის შეაგულნი რომ ტრიალებდა, მის სწრაფასა და დაუპომიზნებლობის კახეთის აჯანყების წინარე ხანა აღუქმანდა და გაუნელებელი წერჩულ-დრტყინვა: როგორ გავლალით რუსებო!..

... ახალთ საიმედოდ, – იდუმალ ძახილად გამოსადგედა კახეთის აჯანყების ეპოხისა და სამეფობაც ეს უნდა ყოფილიყო, ახლა 32-იანელებიც რომ გადაშეშეულიყვნენ რუსული უღლის გადასადგებ მელეპარებაში.

კახეთის ამბოხის სუნთქვა მოხდევდა აღუქმანდრე ორბეზობის, ყმანეულურ მათერ შთაბეჭდილებებს შესავებული მონიფული კაცის ფანატისში, და უზუალოდ 1812 წლის სოცეული ქარების განმეობა უოცნებობოდა, ოდნე, ცნადია, ტრაგიკული ფინალის შეუვლით. და ისე ფადაგარამიფილის დახმენის ტალადი მოელ მათ სამხადის წდას რომ გაატანდა, ამიტომაც გაირედა ამო ტყილელის ნიშისაკენ, თავმოსაკეთად მზადყოფი, თითქმის ლოწონიდან კი არ ნამოფდით თანამზახველებითა, არამედ აჯანყების უჭოლად და დამარცხებას შესაფერისი სახველიც უნდა მოყოლოდა.

ის სუნთქვა ხელშეახებად თუ იდუმალად შთაგონებდა ქართველთა სწრაფებს სახელმწიფოებრიობის ამოსაგებად, ისტორიკოსის ფორმულით კი თავისი მისმბაბეობი, კავშირებით, მოქმედებითა თუ ხანგრძლივობით შემოვტრებოდა ერთ-ერთ გამორჩეულ ბრძოლად საქართველოს ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობის მრავალსაფეხურად ისტორიაში.

სხვა ფორმულა კიდევ ერთ რეალობას გათავალხარინობდა თუ როგორ აღმოჩნდებოდა ეს აჯანყება რუსული მმართველობისათვის დიდა ეკვეთილი. იმერისას გამოაფხინებოდა და შეამფოთლებდა, რომ ერი, რომლის სულიერი ტრეგვიაც მიანახის ვასსურებული და განადგურებული ევანთა, ასე მძღაერად გააბეზანებდა გენეტყურ კოფში ჩაქურულ მარადეულ აზრსა და მშეართებას ბრძოლისა და ნინაღმდისათვის.

ამიტომაც აუცილებლად უნდა გადახედულიყო ის აგრესიული პოლიტიკა, რასაც მანამდე იქნებდნენ ქართველობისა და მათი ეროვნული ღირებულებების მიმართ, და შედარებით ღმობიერი, ნაკლებ გამომწვევა დამოკიდებულებით შეეცდებილიყო.

მერე კი... მერე თანდათან ჩაკარგულიყო კახეთის აჯანყებაც ვადალებულ საისტორიო ქრონიკებში. სახდებშიწობო, აღარ არის მისი მიქმედება-გაფერმერთალების სამიზრობა, რაკიდა ორი მონოგრაფიული ქმნილებისათვის შეუფარებია თავა: აღუქმანდრე ფორნეღლისა – საფურცის წინათ, და აკაო გელაშვილისა – ჩვენს დროში.

ეგაა, აქამდე ვერ გამოუჩნდებოდა თავისი აღუქმანდრე ყახებეც, იმ მდღეევე განცდებს რომ ჩაღვრება ამ სოცეტურ რეაღმთა, თვისი თანამედროვე გრიგოლ ორბეზობისათვის ძლებული შეეფერებებანა.

... ახალთ საიმედოდ* ახალ მომზებარობითა გამოიწუნასაც გულისწინაობი, და კიდევ აცხადებოდა ეს სწრაფეა – რაკიდა მშატყრული სიტყვა გადაფარებია და შემოუნახეს ჩვენი ახალისტორიული ცხოვრების ტრაგიკულ-შეკროკული ეპიზოდები.

მაგრამ აი, კახეთის ამბოხებაც რომ... კახეთის ამბოხებაც...

მზამხარეულია დრამატული ფორი, მომუმენტური, რომანტიკული ხასიათები კი თავისთავად ამოზახდება სულის შეტებისას.

ის ხელი სადაა... ის სული და ფინ ყახზეღურნი.. ისეც იქ – ახალთ საიმედობაში. და მრუწანებს წუთოსოფული ტკივლად, სწრაფად, გადაჩრენად... მაინც გადაჩრენად...

მია ჯალიაშვილი

ჭაშმარითაბაზა მითაღ – აღამიანი და საბართოლიანობა

მავინ სტივისი – ყვალაზა მახვიღმონიერი დაქაქაძი

დეტექტივი ლიტერატურის მარიალი. მართალია, როგორც დამოუკიდებელი განრი, მხოლოდ XIX საუკუნეში ჩამოყალიბდა, მაგრამ კრიტიკოსებმა მისი კვალი უძველეს ლიტერატურულ ტექსტებში მოიძიეს, მათ შორის, სოფოკლეს „ოიდიპოს მეფეში“. როგორც ვახსოვთ, აქ თვითონ თიდიპოსი იძიებს მამის მკვლელობის „საქმეს“ და დამამავე თვითონვე აღმოჩნდება. დეტექტივისთვის დამახასიათებელი პრინციპები ძალიან ბევრი ცნობილი მწერლის შემოქმედებებში დაიძებნება, დოსტოვესკისთან, ჩეხოვთან, მაღაჯთან, დოუსტოვთან... უდგარ პოს მოთხრობა „მკვლელობა შორის ქუჩაზე“ მოიწვევს პირველ კლასიკურ დეტექტივად, მამ შემდეგ ამ განის არხი არსებობდა არ მეცვლიდა, მთავარი ხეივისა და ბორბტების ბრძოლა, ერთგვარი პეივიენდით, დანაშაული იხსნება და მკვლეელი იხეება.

დეტექტივის მოქმედებითა ზღმოსაწდომობამ, თითქოს იოლია მეთაზა მეთხველიანთვის საინტერესო ჩახართული სოფეტი, საიდუმლო მკვლელობითა და მურე მოულოდნელი ვახსნიო, ბევრ ფსევდოკლასიკოსისა აუბნია თავგზა. ამიტომაც ვედაზე მეტი მკულატორი, აღბთა, დეტექტივის თანშია შექმნილი. გმოქვნიბანი მითხველი ამიტომაც მალავს დეტექტივთა კითხვას, თუ ცნობილი მწერლის არაა. ინტელექტუალური საზოგადოებაც ერთგვარი ამრეზთა უფერებს. ნამდვილი დეტექტივი კი მკითხველისაგან იმგვარადვე ძალისმეება მოიხბოს, როგორც სხვა თანის ტექსტი.

ფოლკორის დეტექტიორი მოთხრობები სწორედ ამ თანშია მადალი ოსტატობის ნიმუშებია. გამორჩევა ფსიქოლოგიური ხიღმითა და ფოლოსოფიური განზოგადებით.

„ქეწნა მწერლობამ“ საინტერესო წერილებს გამოაქვეყნა დეტექტივის წარსულსა და აწმყოზე. საგულისხმო იყო მოსაზრება ლევან ბრეგაძისა, ვინც ულხან-საბას არაკი „გრძნულე ცოლის პატრონი“ პირველ ქართულ დეტექტივად გამოაცხადა. ამ აზრს მომხრეებია და მონახალმდეგებიც გამოიჩნდნენ, თუმცა დისკუსია არ გაგრძელეულა.

1949 წელს ფოლკორმა გამოსცა დეტექტიორი მოთხრობათა კრებული „მეფრის გამბატი“. სწორედ ამ წიგნიდან სამი მოთხრობა ღამა გიორგაძემ თარგმნა და „ქეწნა მწერლობამ“ (2006-2007 წ.წ.) დაიბეჭდა: „ბერე“, „ხეიღ“ და „შეცდომა ტიბამი“.

ეს მოთხრობები გვარჩმუნებს, რომ ფოლკორმა ამ თანსაც თავისებური კვალი დაატოვა, აქ მთავარი არც მკვლეელია, არც დანაშაული და არც გამომჩეველი. ეს საბევე

იმისთვისაა, რომ ადამიანური ხასიათები დიხატოს, ყოველდღიურობა, სიტასტიკე და სიბრალული, სიყვარული და სიძულელი, ერთი სიტყვით, ადამიანის „გულის მდილი“.

სავულისხმოა, რომ „ბერე“ პირველად 1937 წელს გამოქვეყნდა. პირველ ამერიკაში აღწედა და მთელ დედამიწის სწეებოდა საბჭოთა იმპერიაში დაღერილი სიხლის სუნი. ამას ებმანება ერთი პერსონაჟის სიტყვები: „მეოვე საუკუნეში პოლიტიკა-ბინძური ქმნილებაა. კაცმა რომ თქვას, ზოგჯერ ისიც მეგონა, რომ მთელი მეოვე საუკუნეც-საქოთად ბინძური რამ არის, ცამდე აყროლებული და იქ ვიღაცას უღიგნებს ცხვირში“.

მერლე პოდსინი (პრტურ კონან-დოილი), ერკულე ბუარი (ადატ კრიბტი), კომიარო მერე (ფორე სიმეონი), მამა ბრეუნი (ქეტურტონი) – ცნობილი და აღიარებული ლიტერატურული დეტექტივები არიან. გვერ სტივენსის, უილიამ ფოლკორის გამოჩეული პერსონაჟები კი, სამწუხაროდ, ნაქლები იცნობენ, არადა, არც ერის არ ჩამოგვარდება გამომჩეველის აღდოთი, დედექტიორი აზროვნებით, დაქვინებულობითა და მახვილგონიერულობით. მიზეზთა ახსნას ახლა არ გამოუვადებთი, ვფიქრობთ, საქროა, ფოლკორის დეტექტიორ მოთხრობათა გამოსკლა მისივე რომანების ჩრდილიდან.

დოსტოვესკის წარმოსაბეზე მეტად სინამდვილე მამინდა ფანტასტიკურად, მოულოდნელად, დეუჯერებლად ვერაგითარი ფანტაზია ვერ შეთხზოს ისეთ გამაჯს, როგორსაც სინამდვილე იველებზე უყველდელე ავანტურისა. ამიტომაც ხშირად მიმართავდა დეტექტივის ხერხებს.

ფოლკორის რომანებსა და მოთხრობებშიც დაიძებნება დეტექტივის ელემენტები, მათ შორის, „ნეშტის შემხენეელში“ და „ვარდი ემილიათის“. ამ უკანასკნელს დეტექტიორი სათაური აქვს, რადგან მოთხრობაში არსადა ნახსენები ვარდი. როცა მწერლად ჩაუკითხნენ ამის შესახებ, მან უკანახა, ჩემი მოთხრობა საქურად მოიწვეული ვარდი ამ უბეღური პერსონაჟის, ემილიათისა. ადამიანური თანგრძობის, გულგატეხლის გახსენება საფიქრის შემოქმედების მთავარი ძარღვაა, რომელიც მის დეტექტიორ მოთხრობებშიც მალავრად ფეითქვს.

ვინ არის გვერ სტივენსი, რომელიც ამ საწივე მოთხრობაში ითა გვერნად მოიხსენიება? იგი მოთხრობლის წარღ მალისორის დევის მამა, ბიბა, რომელიც ოლვის პროკროროს. საწივე მოთხრობის მიხედილი კარგად იხატება ამ გონიერი, დავერეველი, სამართლანი კაცის ფიზიკური და სულიერი პორტრეტი. სწორედ ის არის ამ მოთხრობებში დეტექტივი, ვინც ვითომდა გახსნილ საქმეებს ახლიდან

ხსნის და ძიების პროცესში, რომელიც სულაც არ არის მოთხოვნის მთავარი ამბავი, მწერალი ხატავს ადამიანებს ყოველდღიურებაში.

ფოლკლორის სფეროში, რომ ადამიანის გულის ისტორიის მარაგშია, ვსადენ პარადოქსული და ურთიერადგამორჩევადეა, კი, მხოლოდ ლიტერატურაში შეიძლება მოთავსებოდა ერთმანეთს და ხელოვნების ძალით დამაჯერებლობა და უტყვარობა მიიქცებოდა.

ასეთი დამაჯერებლობითაა შექმნილი დეტექტიური მოთხრობის სტეროი" მთავარი გმირის სახე. ეს არის გონებასუსტი ბერო, რომელმაც ციხის უფროსის მკვლელობა აღიარა (ბერო ფოლკლორის სპირიტი და მჭინქარების" ილოტ ბუნებისაც გვაგონებს).

მწერალი ბეროს გვიჩვენებს გასამართლებსა. მას სასამართლო ირთი მკვლელს დაუნაშნავს, რომელმაც სიხილის სამართლის პრაქტიკული გამოყენების შესახებ ბეროზე ოფენდ მტეტი თუ იცის. ანგვარად, მკითხველი ამ გონებასუსტი დამნაშავის მიმართ თავიდანვე სიმრადულითა და თანაგრძობით იმსჯელებს. ბერო დანაშაულის ადვოკატს დააკავს. მკვლელობა დაწ ურთი ხაათის შემდეგ კი აღარ ახსოვდა, ვინ მოკლა, და სულ სხვა ადამიანებს ასახებდა, თუმცა არ უარყოფდა, რომ საერთოდ ვიღაც მოკლა.

ერთი სიტყვით, მწერალი თავიდანვე ქმნის დაძაბულობას, საიდუმლოს, საერთოდ, მოკლა კი ბერომ ვინმე, იქნებ მისი გონებასუსტობით ისარგებლებს და დააბრალეს? მწერალი არ მკარავს საიდუმლოს გახსნას, თუმცა ამ დაყოვნებისთვის არ მიმართავს მოწმეთა დაკითხვას ტრადიციულ ხერხებს, ჯერ დანაშაულის ვალზე ვერსიების შექმნას და მერე უარყოფას. ის მკითხველს ბეროს უფრო ახლოს აყენებს, მისი სულის მოძრაობებს აგვირდებს, მისი გონების უკრულვლებში ჩაახედებს. მოკლედ, ადამიანი პრაქტიკების და არა "საქმე". სასამართლოზე ბერო მკაფიო, გულწრფელი, კეთილმოსურნე ხმით ლაპარაკობდა, ცდილობდა, რაღაცა აეხსნა, თუმცა არა იმისთვის, რომ მოეწინიებინა, სასჯელი აეცდოდა. თითქოს ცდილობდა, რომ რაღაც დაესაბუთებინა, უფსკრულზე ხდიდ ვადო, რომელიც დააკვირებდა სამყაროსთან, ცოცხალ ადამიანებთან, ღონიერ და მრავალტანჯული მინასთან.

მწერალი ხატავს ბეროს ტრაგიკულ ბედს, რომ მას არაფერი ენაქმებოდა ცისქვემოში. ამცეცხვად გაჩნდა, უფრო სწორად, აღმოცენდა. არაფერ არაფერი იყოფა მისი წარმოშობის შესახებ, თუმცა ყველა იცნობდა მის გამწრედ ბუბიას. ასე რომ, სანამ ბეროს ჩაენილი და აღიარებული დანაშაულებების განაშენი გამოიტანენ, მწერალი დამნაშავის ამბავს გვიყვება, გვაცნობს გარემოს, სადაც გაიხარდა

და აღიხარდა. ბეროს სიკვდილმა ყმარეული ბერო თითქმის გაავლურა, შემდეგ ვიღაცამ მოკვლია. დაბადე ტანის, მომსახური, უღაბაო და ენა, უკრ-ლენგური გამომეტყველების ყმარეული, ძალიერი ერთგულებით ემსახურებოდა ახალ პატრონს, რომელმაც ვისკის ვაძიობა ასწავლა. ბერო შემდეგ 7 წელი ბენზინსამართალი სადგურის მუშაკონსულთან მუშაობდა. აქ აიღვეს მოკლეული კაცი, რომელმაც პასტელტით ხელში ბერო დასკურებდა. სწორედ ამის გამო დააბეჭდურეს. სასამართლოზე დაინყო ლაპარაკი და ახსნა, თუ რატომ მოკლა. პეცებოდა ალერგოვანებელი, კეთილმოსურნე ხმით, თითქოს გაბრალდამ მისი ის ბარბოტი, რომლის მიღმა ოცდახუთი წელი ცხოვრობდა და ახლა მის ფერხითი განმარული უსული სხეულის გამოშობით უცქრდა გვადალხას აფსურული, რომელიც მას ცოცხალ ადამიანთა სამყაროსგან მოკლდა", თუმცა ის ვერც სიკვდილს ვერ გაიანებდა. მოკლეული მისთვის უზრდოდ უსული სხეული იყო, რომელიც ვეღარასოდეს გაივლიდა, ვერ ლაპარაკებდა, ამიტომ ვეღარ ჩიუნდა ვერც სიკვდილს და ვერც ბორბტებს. ბეროს არ გაანებდა მასხებისმეცხლობის განცდა.

სასამართლოზე ბერომ გახსენს თავისი ნაწილი სახელი და გვარიც - სტორენული ჯეკსონი, რაც დაუფერებელი და აუესნელი იყო. სასამართლო, მისტიკური, მავრად დამაჯერებელი მწერლის ახსნა. სტორენული ჯეკსონი, აღბაო, არც სწენოდა. და შაიხ აჭარბდა ამ გვარს, მემკვიდრეობად მიღებულს მიწისგან, ნიადაგისგან, ნილად რომ ვერც იმ ადამიანთაგან, რომლებმაც აირჩიეს გარიყულთა სხედერი, როგორც სიმბოლო მწარე სიამაგისა და დაუცხრომელი სიმტიკისა, რომელიც მოეპოვებდა მომადე მინას და მამობა და მდედრობა, რომლებიც დააბოჯებდნენ ამ

მინაზე და იძინებდნენ ამ მინაში". ადამიანის კავშირი მშობლიერ მიწასთან საოცარი ძალით არცვლება ამ სიტყვებში. ბეროს სამუდამო პატიმრობა მოუსაჯეს. ციხეში კი მერეც მკვლელობა ჩადიდა.

რატომ გახდა მის წარსულში ასეთი ენაკური საჭირო? ბერომ ვანაშენის შემდეგ უსეველი სიტყვები წარმოიტვა, რამაც ყველას განცვიურება გამოიწვია. გვიან სტივენსი კი ღრმად ჩააღიურა და მიახვედრა, რომ ბეროს დანაშაული რაღაც აუესნელი იმალბებოდა. მწერალი მკითხველს ასახეებს ბეროს წარსულს, რათა დაარწმუნოს, რომ ბეროს ნათქვამი სრულიად გულმართლებულია.

გვიან სტივენსი იყო ერთადერთი, რომელმაც ბერო უდარებდა. იგი გრძობდა, რომ ბერო უფანასხელი, უნებელი დამნაშაუ იყო, სხვათა ხელში გამოყენებული იარაღი, სხვისი ნების გავაზრებელი და გულმართლებულია.

ვილიამ ფოლკნერი

აღმარულდება. ხუთი წლის შემდეგ ნამდვილმა დამნაშავემ სიკვდილს წინ აღდგარა, მკვლელობის მტერ ბეროსთვის ზღმის ჩაუდგია იარაღი და უთქვამს, მტევე ერთი, ეს რა ჩაკვლინოა.

გვერს სტკევენსა ბვერი ხლადონის შემდეგ ბეროსთვის მუწყალედა მოიპოვა და, როცა პირადე გენდესა, თოვისუფალი ხარო, ბეროს არ გახარებია. ის ცხის უფროსის სახლში მუშაობდა და დედაკაცოთი უფლიდა სახლს, ქსოვავ კი ისწავლა. შთამბეჭდავია ებიზოდი ბერომ ტროლით უწევნა ძია გვერს სიგტერი, რომელსაც ცხის უფროსს უტხოვდა დაბადების დღისთვის, ერთ კვრამი რომ უნდა ყოფილიყო. სრულად მოულოდნელად ამ ერთ კვრამი, ბერომ ცხის უფროსს მოკლა. იგი გვერს სტკევენსთან მტევედონას ცდილობდა აეხსნა, რომ იყო რაღაც ახალი, მაგრამ ვერ გამოვიტყვა. დასჯის წინ კი, აღტკევენული გამომტეველებით, ვიდრე ჩამოახრამბდნენ, წამოიქცია: ამ შევიკვედ ღვთისა და კაცთა წინაშე, მაგრამ ჩემი ტანჯვით უკვე გამოვისყიდე ცოვდა. ახლა მე გამოვლდე თავისუფალი ცისქვეშაში და დავიწყებ მის დაშემშავებს“. ეს იყო გამოვიტყველი, დაუტყვევლები სტკევება, ბეროს ზომ არასადეს უმუშავია მინაზე. ღვანაბარი ღოვკოთი ვერ აიხსნებოდა. მკვლელობა უახლესი მეგობრისა, ცხის უფროსისა, სიკვდილს რომ უტყოდა.

სტკევენ გვერს კი მიხვდა, მართებული შიურის მოძებნა იყო საჭირო ამის ასახსნელად. მისი აზრით, ბეროს სახით მკვლელი არის, მკვლელობის იარაღი ჩამოახრამდა. შიური კი მოულოდნელად გამოჩნდა. ფოლტერი ახლა ამ კვთხით წამართავს თხრობას, მოთხრობაში ახალი მუქარაგებები შემოადან. გუბერნატორი მუწყალებუთია საქმეებს განიხილავს, ერთ-ერთი ვინმე ტრელი, მკვლელობაზე გასამართლებული, ამოვიდა, პირტუმი, ქვეშაღლობისა და მირვერობის ნაზავი გამომტეველებით. ამ კაცს მუწყალეების თხოვნა რამდენჯერმე შეუპოვანა და ცხის უფროსს ეთქვა უარი. ახლა კი იფევა და ამბობდა: თქვენი დღისება და მატრევიმული ჯენტლმენებო, ჩვენ შეეცოდეთ ღვთისა და კაცთა წინაშე, მაგრამ ჩვენი ტანჯვით გამოვისყიდეთ ეს ცოვდა. ახლა კი გვენადა გამოვლდე თავისუფალი ცისქვეშაში და დავამუშავოთ მინა“. გვერს სახტად დაწინა. ეს სწორედ ბეროს სიკვდილის წინ ნათქვამი სიტყვები იყო. მან გუბერნატორს აუხსნა, ცხის უფროსივცა და ბეროს სწორედ ამ კაცს მოკვლიდა არიანი. დასდებულნი ისიც იყო, რომ მინაზე არც ტრელის ვებუვა არასოდეს. გვერსი ხედება ტრელს და მათ შორის იმართება საინტერესო და დასაბუთი საუბარი. აღმოჩნდა, რომ სწორედ მან ჩააგრა ბეროს მკვლელობა, ოღონდ პირდაპირ არ დაუვლიებია, მოკვლა არც უსწევნია, უბრალოდ უთხრა, რომ ღმერთის უფრად, მათ მინა დავამუშავებინათ, ხელს უშლიდათ ცხის უფროსი, რომელმაც ჯერღმეული გამოიკვტა და არ ათავისუფლებდა ღვთის ნების აღსასრულებლად და გარეთ გასადნევიდ კი საჭირო იყო მასტოტკევა.

ეს არის კლასიკური მაგალითი, როგორ ხედება იდეური ჩაგონება (სტავისი „მეთოთია“) გამომტეველი დოქატოკესისი, ამქვე (სტავისი „შოუქებში“), მაგრამ კიდევ ერთი კვანძი აუფრება ბოლოს, აღმოჩნდება, რომ ტრელიც „შთამბეჭედილია“, ოღონდ აღარ ჩანს, ვის მიერ და რა ეთართებში. მთავარია, რომ ეს „შთამბეჭედი“ არის ჯატკო, რომელიც ადამიანთა ცხოვრებას შემორტყმია და სუნაქვას აინდულებს, თა-

ვისუფლებას ართმევს. თანაც ისე, რომ შეიძლება კაცი ვერც კი იახრებდეს ამ ტკევებისა. აქ ჩანს დოქატორული და ტოტალიტარული რეჟიმების არსი. იდეოლოგიით განიხნას რომ უნდებლეს ადამიანებს და იარაღებდა აქცევს. ამიტომაცა, რომ სტკევენი გამოვლდე სისამართლოს მინაზიბდა და მოუყვლა მას კავალედ, ხელს ნისლოვანსა განვეულ მინას, უფალი ღმერთის დაუშრეტელ, უმთოთველ აკრებზე გადაქმეულ სიზიფისა და ბამბის ნათქვებს შუა, რომლებიც გადავილიან ყოველგვარ უნებუნასა და უსამართლობას. უხაროდა, რომ ოფლი მოსდგოდა და მასთან ერთად განდევნიდა იმის სუნსა და გემოს, რაც ის-ის იყო გარს ერტყა“.

მოთხრობა „მეღვთაბო ქიშიამი“ ირვება მკვლელის შიერ დაწამულის აღიარებით, ცოლი მოკვალყო. საშილები აფვილებს, ამიტომაც მკვლელებს ამატმობენ, მაგრამ, როგორც ხუთი აფენიშენი, აქაც მთავარი „მკვლელობის საქმე“ კი არა, ადამიანთა ხასიათებია, რომლებიც ყოველდღიო ცხოვრების ფონზე იძურებნა. სწორედ ამიტომაც ამბობს გვერს სტკევენი: ქვეშარტება საინტერესოა, მაგრამ უფრო მეტად ადამიანები და სამართლიანობა მაინტერესესო. აქ ნაზავსმულია ის, რომ ქვეშარტების, რაღაც განზოგადებულსა და ამაღლებულის ძიებისას, ადამიანი განხე რჩება და ნაკლები ყურადღება ეთმობა. არადა, ადამიანის გარეშე არც ქვეშარტების აქვს ფასი და არც სამართლიანობა. სტკევენი შიურის არმშენებს, რომ „ქვეშარტება ყვედაფერია, რასაც კი იწებება, ოღონდ სამართლიანობა – შურის უკაცრავად. და იმიტოდ დავიწინუნი, რომ სამართლიანობისაკენ სწრაფვისას მართლმსაჯულება იუღნებს ისეთ იარაღს და ინსტრუმენტებს, რომლებიც უღერება მეხოზებდა“.

სტკევენი გვეს შეიტანა მკვლელები, რომლებიც მოულოდნელად ცხიბან გატრება. იგი ყურადღებას აქცევს იმას, რომ მკვლელი ბეროსინახული ფოქსისამქნელია და რომ ის და მისი სინამრის ერთსა და იმავე ჩრდილს მოაფრდნენ. ეს მკვლელი, ჯოელ ფლინტი, მასხრად იფებდა საშრეთილთა ჩვეულებას – წყლითა და შაქრით გახვევული ენაკის სმის. სწორედ ამან გასცა იგი საბოლოოდ. სტკევენის დავიკრებულობამ და მარჯვე დემუტკოურბმ ახალწინა გამოვიღინა, რომ ჯოელი არა მხოლოდ ცოლის, არამედ სიმამრს მკვლელებს ადმოჩინდა.

საოცარი და შთამბეჭდავია ხასიათი ჯოელისა, რომელიც ამ მკვლელობებს თეატრალიზო დადგმობივით აწყობს და თვითონაც მსახიობივით თამაშობს, მას სწორედ ამ თამაშით სურს გააცუროს შიური და სტკევენი, მაგრამ, ცველიფერის გათვლისს მორედევიდ, ერთ სამშემი შეეცა. მართალია, მოკვლული სინამრის ნიღბი უნაკლოდ მოეცა, მაგრამ ენაკის შაქრით გახვევისას სწავლა დავიწყებდა, ამიტომაც სტკევერებს სასამელი შეთავაზნა, მათ თვღლინ ერთი კოჭნი შაქარი ფასკი ჩააგრა და მორვედა დაუწყო. არადა, სხვანაირად უნდა გაეტყუებინა, შაქარი ჯერ წყალში უნდა გახსნა და ეს კი მერედა დაემტკებინა.

სტკევენი იმასაც ხედება, რომ ჯოელ ფლინტისთვის მთავარი იყო არა სიხარულ ფული მონისა, არამედ, ამისთან ერთად, და უფრო მეტადაც, სურვილი ადამიანთა ვაკურებისა, მოტყუებისა, ამიტომაც მას ის კი არ შეიძლება ენანა, რომ დაიჭირეს, არამედ ის, რომ ტლანტკი არ ეყო და უფრო ადრე დაიჭირეს, ვიდრე თავის სამსახობში ისტატობას მო-

დებატების მაგირა

ლომდე გამოაქვეყნდა. კავშირობისაღმის უფლები ზან-
ლის გარდა რის შედეგო ვანენა ამგვარი ტალანტისა, როგო-
რიც მას ჰქონდა? და თავის ტალანტს რაც უფრო წარმატე-
ბით იყენებ, მისი ზოლი მით უფრო იზრდება».

შეირიგი ბოლისა ისინებს, იქ მო წერია, **ავბამირო გე-
შინიდეჲს მენი თავისა, მენი ადნიერებისა, ზეკობისა და
ამპარტაგანებისა, და სტეფენის ჩაეითხება, განსაველე-
ლი პრძანებით, კოდეე რომელ წიგნისა ამგვარი რამ წათ-
ქებით, გვიერი უპასუხებს: „ყველა წიგნი, უფრო სწორად,
კარგ წიგნებში სხვადასხვაგვარად უთქვამთ, მაგრამ ეს
ყველა კარგ წიგნში გვხვდება“. ამ მოთხრობის სათქმე-
ლიც ესაა, რომ ავბამიანის გველანგ სახიფათო მონსიალე-
მდედე ამპარტაგანება და შედეფირობაა.**

უბრალო ავბამიანების წიგ, ერთი შეხვეით, გავუგებარ
და აუხსნელი ვრძობებზეა ავბელი დეტექტორი მოთ-
ხრობა „ხელა“, მოკლედ, ნათეს მსაყველითგან მხოლოდ
ერთი ეწინააღმდეგება მკვლელის გათავისუფლებას, ავ-
ბამიანის თვითმეტ თანახმაა, რადგან ადგოკატმა მათი
დარწმუნება შეიძლე. გვიერ სტეფენის ცდლობს ახსნას ამ-
გვარი სოფრუტე ერმე სტოფურული ჯეკსონ ფენტრისა, რომ-
ელისა, ერთი შეხვეით, არაფერი ავამჟღერებს არც
მკვლელობან და არც მსხვერპლობან. სტეფენის დისშეილობან

ერთად მიდის ფენტრისთან, რომელიც მინ არ შეუშვებს, და
მეზობლები დივლასპარაკება, მწერაკვია, რომ მოკლული
გამზრდული მამისადაცაღია. ვერაღვი მოგეოთხობის ამ
დრამატულ ამბავს. ფენტრს ცოლისმებმა ბავშვი 20 წლის
წინათ ძაღვ ნააროვეს. მიუხედავად გასული დროის ხან-
გრძობებისა, რომელიც მესიორებთან თითქოს ვეღო-
ფერი უნდა წიგნალა, მაინც დარჩა რაღაც, მოკლული ავბ-
ამი, „გათახსირებული და სასტიკი კაცის გვამი ჯერ კო-
დეე ინახავდა საფლავ, ვეგბ სულს თუ არა, რაღაც მოგო-
ნებას იმ მაღლე, ჯეკსონ და ლონგსტირტ ფენტრს რომ
ერქება, თუცა იმ კაცმა, როგორც ვახავა ის მაღლე, არა-
ფერი იცოდა ამბავს. ეს იცოდა მარტოოდენ ფენტრმ.“

ფოლკენრის დეტექტივები უფრო სულის, ზნეობის
„საქმეებია“, სტეფენს ავბამიანის სულში მომდინარე ცვლი-
ლებებს, იქ დატარებულ ტარიშობებს მიაფენებს მოვლის
და კეთილ თუ ავი საქმეების ფესვებს პოვლობს. იგი ხა-
ტავს ავბამიანის თვისის ჭდილს თავისსავე ბოროტ ბუნება-
სა და გარემოთან, სისურტისა და ბოროტებას, რთა მკით-
ხელს წაავაზონს საკუთარ თავზე გამარჯვების რწმენა.

იხვეე გვაქვს, ლამა გვირავდის მირე შენაშინავედ ნა-
თარგნე ფოლკენრის სხვა დეტექტორე მოთხრობებზეაც მა-
ღე ერმეღვეთ.

კრიტიკა

ოსიგბ ჭუმბურციე

**წართმაული
და
წაურთმაველი**

ამას წინათ ერთმა არცთუ სახელოვანმა პერსონამ, ცო-
საც წანდახან, რატომღაც, ჭყუას ვეითხებთან, ტელეფონით
განაცხება, საქართველოში მისაბაძი ფურნალისტები არ
არიანო. ამ „პრანდულო“ აზრის გამომთქმელს საიმოვნებოთ
დაეპატავებოდი ნატო კორსანტიას წიგნის წარმფერებაზე,
ახლახან სასტერმო „ამბასადორის“ საკონფერენციო დარ-
ბაში რომ ვაიმართა. ცნობილ მწერალთა და პუბლიცის-
ტთა გულწრფელი გამოხატება უეცრელად დაარწმუნებ-
დნენ, რომ საქართველოში მისაბაძი ფურნალისტები ნამ-
დებითად არსებობენ.

ერთი მათგანი სწორედ ნატო კორსანტია – მისაბაძი
პროფესორილიზმით, მამულებოლური გზნებით და მო-
ქალაქობრივი პასუხისმგებლობით, მშატერული მისცილი
დაუზავებელი მმართველი პუბლიცისტი, ვინაღლი, ვინაღლი
ზნეობით...

ნატო კორსანტია ის ფურნალისტიკა, ესაუც უკან მოხედ-
ვის არასოდენ შეუბრძნება, ესაუც ნიშნისმოგებით ვერაქონ
შეეკონება, „მამინ“ სად იყავო, რადგან კუცლეთის იქ იდ-
გა, სახელე ვეღლაზე მეტად იყო საქირო – ამ მშობლიურ
გალში, ან თბილისში. იქაც და აქაც „ხელი აფხაზეთის მავა-

ზე ელო“ (წვენი მეგობრისა და კოლეგის გიგლა გობეჯიას
გამოთქმა).

გაღას ჩაიხსნული გაზეთის რედაქტორი, გაღამიც და
თბილისშიც (თავის გაზეთთანად „დილის გაზეთს“ შეეკედ-
ლებულა), უკომპრომისო სტატუსისა აქედნებდა და აფხაზე-
თის ტრაველის სიღრმისეულ მიზეზებს გამოკვეთდა ამის
გამო, არაერთხელ განუცხვია თავდასხმა მათგან, ესაუც მი-
რუთუნულად ამხედდა, მაგრამ უკან არასოდეს დაფრთია.

მის ფურნალისტურ გზას და წიღავს რომ აფხაზე, ვი-
ციონ კოდეე, ვარეგულად მშეიღს, ნახსა და სათონს, რო-
გორ აღმოაწინა ესოფენი შეუპოვობა. – პუბლიცისტიკას
რომ თავი დაეანებოთ, მშობლიური სახლსა, კენ ფარული ბი-
ლიცებით სიარულსაც (ამდენი წლის განმავლობაში) ზომ
დიდი ძალა და გამბედაობა სჭირდება.

***

ერთ-ერთ სტატიაში ნატო მკითხველს მოუთხრობდა
ამის შესახებ, თუ როგორ არ გაუშვებს პოლიციელებმა 27
სექტემბერს დედაქონის ძველობან შეკრებილი დევენილები
9 ამარლის შემოროალასაკენ, რადგან ასეთი მსვლელო-
ბით ორ თარიღს შორის ორგანული კავშირის ხანგასმა
სურდათ.

ფურნალისტმა ეს ფაქტი არა მხოლოდ აღწერა, საფუძ-
ვლიანადვე გააანალიზა და უწინავეცინ დასკვნაც გამოი-
ტანა:

ამ დღეს მოუთხველი არ გამოატარეს გათიელო, გა-
ფილეთი, მისათან გასწარმეფული აფხაზეთი კი არა მშო-
ლოდ, ამგვარი აფხაზეთის აღდგომის და დაბრუნების იმე-
ფიც (და ვაღლას, თუ ამ ფაქტს თბილისში მყოფი აფხაზე-
თის დევენილი ხელისუფლება ემყოფილებით შეხედა)... ამ

გათიშული საქართველოს შემგურვ კი, ახვ ცალ-ცალკე, ნაკუნ-ნაკუნ რომ გლეობდა, პროტესტის აქციალებმა (სასაღვილო ფორტო, რომ ამჟამად ქვეყანას რუსეთისა რაიმე დეჟოროს, მით უმეტეს, ნათიშეული ტერიტორია დაბრუნდება), შეპრინუებული ფორტობი: მუდღობით, აფხაზეთო, იტამდე მანინ, ვიდრ არ მოვლენ „ოსინა“, უნაჯ მუნთოს სკამის დაკარგვის არ შეეზინებდა“.

„მუდღობით, აფხაზეთო!“ – ძნელი ნარშოსადგენია, ვინმეს ამ ორი სიტყვის ერთად თქმა ნატო კორსანტიაზე მეტად უმძიმედეს, მაგრამ მაინც თქვა, რათა რეალბომა მთელი სამხაფრით გამოეხატა.

კიდევ უფრო სულისშემძვრელად აღენრა ნატო დარჩეღბი მომხაფირ ტრაგიკული ამბავი, როცა ქართვეღბმა (მხედროინფეღბმა) ქართვეღბო სახღლები გადანეს:

„ნარკოტიკებით გაბრუებული ჯერ გარეღან ცხრილადგუნ მშექორ სახღლებს, მუნდეგ შეღიდუნ მინით, გამოპრინდი ავღლადფერი, რაც კი ზღღში მოხეღებღდათ და მერი, პირმინდად გაპარულ სახღლებს ცეცხლს უკიდეღენ არ სღღად აბეტიკეღდათ“ უზენდენ ქურღებს და აფუტოტღდენ... მუნზარეღ სანახავი იყო დარჩეღი მერიღ დღღობი... ჩანატრული სახღლები ჯერი იღღე პოღღადგენ, ქრეში დახოცილი პარუტყვა – ხარ-ვაქეში, ძრისა და ღორი ცეზრა, იღღე სიმინდი დატორიული ტრაქტორი ეღღო“.

ნატო კორსანტიაში, ბასირ და მართალა კადშით, თანამეღრუვე საქართვეღოს ტრაგიკული რეღღობა პუბლიცისტურ სინამდღელად აქცია და, ამით ჟურნალისტის მოქალაქეობრივი ვალი აასრულა.

აქ ფღღლისხმება ის სტატეღბი, რომღღებიც მის პირეღღ ნეღბში – „ნარამეღულ ხმეღში“ შევიდა (1999 წ.)

„ამბასადორბო“ კი ჟღრნალისტის მერიღ ნეღნის პრეზენტაცია შეღდა.

***

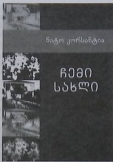
ნეღნს „ჩემი სახღო“ ჰქვია.

ეს ის სახღია, ნატო კორსანტიას ენფერს გღღმა რომ დარბა. მისთიის ის გაციღღებით მეტია, ვიდრე სახღი, იმდეღად მეტი, რომ მის შეგობრებს ზოგჯერ, გავღზინანება კიდევ ეს „მეტობა“. ვინ იყოს, იქნება, ქვემეცნეღლად, გემურღა კოდც და ამიტომ გავღზინანება, მაგრამ მურს რა შეუღღბია?! ფაქტია, რომ ეს ორი სიტყვა – „ჩემი სახღო“ ისეთი ემოციით არევისგან ისმის, როგორც ნატოსგან.

არც ის ეციო, ვინმეს, ნატოს გარღა, ეს მოტერეზინოს: მშობღღორ სახღთან ურთიერთობის, მასი მიტერეზინოს, მისი ხეღღრის აღღრით, მთელი კუბისის (აფხაზეთის), ანდა რაღბო კუბისის, მთელი ქვეღნის (საქართვეღოს) ტრაგეღია დაეხატოს.

***

მარკესი ამბობს, ჩემს მშობღღორ სახღში მოქვენება უფრო მეტი ცხოვრობდა, ვიდრე რეღღორი ადამიანიო.

ნატო კორსანტია

ჩემი სახლი

ნატო კორსანტიაში მშობღღორი კუბთხ, სამეგრეღო (სამურზაქანო), აღბათ, არანაკლებ მღღიდარი მითხობი და ლღღენღებით, ვიდრე მარკესის სამშობლო, მაგრამ ნატო, თთვის ნეღნში მოქეღნებზე ნათიშეული ნერს. ის ნერს რეღღორი სახღის რეღღორ თვეგადისავღს. ნერს ისეთი მხატვრულ-პუბლიცისტური ოსტატეობით, რომ უმთაფრესად განახადეღუნებს იმას, რასაც აფხაზეთის ტკეღილი უქვია.

ნერს სახღზე, დეღაზე, მამაზე, დღაზე, ძალღზე, კატაზე, საქენღაზე, ღღემღზე, დეღის ნარშითაც სუფრღაზე, მერიცხღებზე და მათთან მოხალადე ზღღღორებზე... ნერს, რა თქმა უნდა, საკუთარ თავზეც, მათთან ურთიერთობაზე, ნერს ისეთი გღღადღობით, რომ, ზოგჯერ შეიღღება, გაბრაზედ კოდც.

მოქვენებებზე არ ნერს-მთეღი. სამამეღროდ, ხმღებზე ნერს, ნერს მართლად რომ ჟრუანტღლის მომჭურღლად. შემთხვეთი არ არის, რომ ნეღნის ეს თავი („ხმეღი“) ჩეღნმა დღღმა ნაქსატრომ, ბატონმა ნოდარ ტაბიძემ განსაკუთრებით მოუნონა.

აქ სულ ორი ხმა იღღღლისხმება: „პირველი ავღიანებული ხმა, რომღღლაც ფოღადის ნაკარენი დეღარეტი, დღღაობით მღღენებდა ზოღმე... სამზადის უქანა ავიანებ ფეზმორთხობღღი მინა რკინის მორზე შემთხვეღმა ცეღლს უზღღენედ ჩაქეღს მორტორიერად ზღღტყამდა და დაბღღავეღღელ მირს უბსარეღებდა. რკინის საგნებს მორის მომწყადეღელი ფოღადიც საამოდ ნაკარუნება... რაც შეღებდა მერიღ შემორეღული ხმას, ამ ხმით, ჩეღნს სახღში დღღა იწყეღობდა და დღღე მოაგრეღობდა. ეს ხეღღება მამბო, როცა სანღღავიღანი მობრუნებული დეღა სამზარეღოს მღღადღზე თბიღი, ქაფიანი რიღით საღეს ვეღღროს შემოფეგამდა და... სახღღორს ზღღს შეუღღებდა. სწორედ ვეღღროს კდეღენ სამოჭრეღბელი სახღღორი გამოსეღმეღა იმ მერიღ ჯადოსნურ ხმას, რომღღიც დღღობი მთეღს სახღს აფხიზღღება – ადგომის დრღაო, ზოღო საღამოს ამცნობდა, ვახშის რიტუღღლისთვის შეემზადეღო“.

***

არანაკლებ სუღღსმეღმეღელია ნეღნის ბოღო თავი, რომღღლაც „თღღისმა“ ჰქვია (ღაბა, სწორად გაფიქრეღი: რა დეღარ არის სუღღსმეღმეღელი?).

მამის გარღღავღღების შეზღღე, ნატოს თღღისმად მისი უქანატრული სახღღორი – ყვითელღღლა ყვავილი აურჩეღია (კურსია, ფეზობის ტრადიციკული რიტუღღალი). აღამინორღული ყვითელღღლა ადღეღეი თღღისმად, რომღღიც, ამერიღდან, თბღღისსა და ჩემს სახღს მორის განოღღი უშაკერეს ზღღზე მღღამეღად მიღღეღებღა და მიმღღე ზურღებდა“.

ერთ დღღე ნატოს მოპარეღა მანათა, რომღღიც უღღღის თღღისმა ეღღო. მღღე დეღავც გარღღიცავღა. დარჩა უღღღამაოდ და უთოღღისმოღ.

და აქ ნაკეღითხე ფრღაზა, რომღღლაც გამაოცა, რადგან ამას ნატო ნერღა: „ჯერც ნარშომეღგინა, ამერიღდან, რა

ხიბლი უნდა პქონოდა უფლებამოდ დარჩენილ და გაცილებულ სახელს, რას უნდა მივხედო მისკენ”.

საბუნდოვროდ, გაოცება მალევე გამოქრა, რადგან რამდენიმე სტრუქტურის მიხედვით ეს აღსარება დაშვდა: „შაბათზე, სახლო, ის დროებით დაბნედა და შენდამი გავლდებოდა მანამაც. მე მალე მიხვდები, რომ თავად შენ ხარ დედ-მამის დატოვებული უფიქრეი სახსოვარი და შენთან მოხსენებლად სხვა არანაირი თილისმა არ მქონდება. შენ თვითონ ვაქვს მიზიდულობის ისეთი ძალა, რომელსაც ვერანაირი ბარბერი ვერ შეაკავებს... მე და შენ სხვა გზა არ-

ცა გვაქვს, სახლო მე უშვებოდა უნდა მოვიფიქრო, შენ – უწემობა. მე ყოველთვის შენკენ უნდა ვიხრებოდი, შენ კი ყოველთვის უნდა მეუფლებოდე”.

ექვს არ მესარება, რომ საღამო ამატია. და რაც შთაგვარია: ამ აღსარების ნაშთებზედ ასეთი იმედისა კითხვა გებადება: არსებობს ძალა, ნატო კონსანტისა მშობლიურ სახელს რომ დათმობინებს? რაგანდ სუსტნივ იყვნენ „ქლიურნი ამა ტექნიკანი“, რაგანდ ეპროფეტი სკამების დაკარგვის...

ვახსოვ კიკნაძე

თამაზი
გრძელდება...

ნოღარ გურაბანიძემ ზუსტად გამოხატა ჩვენი ცხოვრების ილუზიურობისა და თამაზის არსი მემუარებში „კემო ცხოვრების თეატრი“.

ხომ მართლაც თეატრიული ილუზორი და ნარმავალია ჩვენი ცხოვრება.

„ცხოვრება სიზმარია“ – თქვა შექსპირმა. საქართველოში იგივე აზრი პოეტურად განავრცეს – „ბნინდფირის სოფელი, უფრო და უფრო ერთ სტრაქციონი, მთელი ცხოვრებაა მოქცეული ამ ერთ სტრაქციონში, უფრო და უფრო დაბნელება“ სიტერისაქენ დაშვების გულისხმობის და იგი განსაკუთრებით გასაგებია ჩემი თაობისთვის.

მოგონებები ხომ შეტნილად წვლია დაღმართზე დამეუბის გამს აწერება. ასე მგონია, ურთველი ანგარმის ვაბარება მოხვალ თაობებს დაე, მათ განსაჯონ, თუ როგორ გვიცხოვრია, რა შეცდომები დაგვიშვია, ვის გვერდით გავტარებთა წლები.

იქნებ ვინმეს გაეცეთილადაც გამოჰგვის რამე, თუმცა საქართველოში ამის ნაკლები იმეტი უნდა გეძონდეს, რადგანაც ქართველები სხვისას ვა არა, საკუთარ მედომებსა-საც არ ვიშასხოვრება, ამიტომ მყოფრება ვანუნვეტლეუ ერთი და იგივე შეცდომები, თანაც საოცარი სიზუსტით, მაგრამ თუ მაინც აღმოჩნდება, ვინმეს ქუჩის ხანსაველებლად რამე სურს ნაიკითხოს, ნოღარ გურაბანიძის მემუარებსა უფრჩევ, ადინახოს, თუ რამდენი რამ უნახავს ავტორს, მოუვლია მსოფლიო, უცხოვრია დიდი ადამიანების გვერდით, ცხოვრების ბევრა სიკეთითაც დამტკბარა, მაგრამ მაინც ვაგრჩევს, მარად გვახსოვდას გენიალური კონსტანტინე სტანისლავსკის სიტყვები, რითაც მთავრდება მემუარები: „მარამტება? ამოიგებათა ამოიგება“. თუკი ამას ამბობდა ბედის ნებეირი, ბუნებისგან უხვად დაჯუღადოებულ, – ნოქით, სიღამაზით, მდიდარი და უზრუნველი – ჩვენ, ცოფელს რალა გვეთვის, ვინაც არასოდეს გვენეცა მხგავსი დიდება და ახლა, სიბნელში დაქცეუბებით თვალბდაახინილი ოდიშისივითი?!”

ჩვენი თაობა, ვინც ვადაურია ათასგვარ ქართველებს და დღესაც მუშევრნად წრიალებს, რადგან ვერ ეღობრა მწიფე ცხოვრების, – უკვე მართლაც დამწულ სიბნელში ხეტიალობს და თითქოს მის ფურტოს არ შორდება ისევე შექსპირის სიტყვები: „ოჰ, ღმერთო, ღმერთო! ვეველა საქმე ამ ნუთისოდღის, როგორ ფეცია“...

მაგრამ ამ შეგრანბებს, სიტერის ფაშს რომ ნენეცა ახლამანს, თვით სიზმრისეულ ცხოვრებაში კი მუდამ ებსოვის ბარათამოღვივებული შეფრება: არც კაცი ვარცა, რომ ცოცხალი მვედარია ენსგავსოს, იყოს სოფელში და სოფლისთვის არა იზრუნოს”.

ასე „სოფლისთვის ზრუნვაში“ გაბატონ ნოღარ გურაბანიძემ მთელი ცხოვრება და იგი მართლაც თამაზი „ცხოვრების თეატრში“ ნამდვილი არტისტი იყო, ის ყველაფერს არტისტულად განიცდიდა და უბრალო ყოფით ამბავებს კი რიტუალურ იერს სძენდა, მისთვის თითქოს სულ ერთი იყო თხილამურებით დასერილბედა ბაკურიაინისა და თეატრის მიტეში თუ კულტურის მინისტრის პარველი მოაფიქრის საეარქელში იჯდა. თუმცა სამთავრობო კულსებში მაინც ჩურჩულბდნენ: „ეც არასერიოზული კაცია, თხილამურებით დასერილბეს ბაკურიაინში“. პარტული აზროვნების სტერეოტაში არ უფებოდა ნოღარის ცხოვრების წესს, მაშინ იგი დროს უსწრებდა, თუმცა ვერც ერთი მოკვდავი თავის ცხოველი ფანტაზიითაც კი ვერ წარმოადგენდა, რომ ოდესმე საქართველოს თვით პრეზიდენტს კი ისარილებდა თხილამურებით...

რა დრო გასულა, მართლაც დროშია მოქცეული ყველაფერი – „დრონი შედგება“. მართლაც ნოღარ გურაბანიძე, როცა წერს: „ადამიანი ვარეშობსა და ვითარების მსხვერპლიაო“, საოცრად იგრანობა თავისი დროის ატმოსფერო, როცა იგი შევეხა ათასგვარ თეატრალურ თუ პოლტიკურ მოღვენებზე. ჩვენ მხოლოდ ერთ-ერთის დავი-მონებში, რაკი მას ხშირად უხვებოდა მალად ინსტანციებისთან ურთიერთობა. ამავე შეეხება იმ დღეს, ბიორის სხდომაზე რომ გამოიძახეს: „ბიორის სხდომაზე პირველად რომ შემეფავნეს, ახალბუტურად არ მქონდა გაცნობიერებული ამ პარტიული არეოპაგის მაცდური, დამთრგუნელი ძალა, არ შეიძლებოდა იქ გამოძახებულზე არ ემოქმედა საერთო ატმოსფერო: ირვცივ გაფორებულ, შემრეზულ სახეზე ირვოდა, როგორც სათამაშო კალკიდოსკოში ჭრელი ფურცლება, თვით გულმდგარნი და მართლანდვ ამბლდადაცემებულბით იყვნენ, ვრიალან შეიძლებოდა ციამდე მართალი ადამიანი კი ვყოფიხეთის გურდბელში აღმოჩინილიყო. შესასვლელში დიდი კარის

გვერდით, ვეჭმი იჯდა პორტრეტული აფიშით, რითა გონებადგაქრულსათვის თავის დროზე ეძვებოდა. ჩემი თვალთ მინახავს გულნასული ავამიანები, რომლებიც ზოგჯერ სხდომასზე შესასვლელად გამომსვებას ელოდნენ. რამ წარმოვა ეს შიში, თავისი ბუნებით ასე ეგზისტენციალური? ბავშვის შესაძლო შემობრუნებამ? შეიძლება კაცი შესულიყო ამ სხდომასზე და იქნებ არარაობა გამოსულიყო. ამიტომ ქირის ფლანკებით მხოლოდ ცუკში მისვლა, მეტიც, მეზობლებოდა და ფლანკზე მეზობლებაც ცუკს ყოფილი შენობა, იმედნად დამამყირებელა იმ გრძობების გახსენებაც კი, რაც მაშინ მიწვეულვოდა”.

ამ ვრცელი ამონაწერი მინდა მკითხველს, ახალ თაობებს შევასვენო, რომ ასე იყო საბჭოთა სასტუმრის შედარებით „აპატივად“ პურიოდშიც კი, აქედან ადვილი წარწობადგენია, თუ რა იქნებოდა საბჭოების ეპოქაში, ჩემი და ნოვარის სტუდენტობის დროს დამთავრდა სტაიონის ეპოქა, მაშინ მეოთხე კურსზე ესწავლობდით თეატრალურ ინსტიტუტში. როცა მეორე კურსზე ვსწავლობდით, რეპტორად დაგვინიშნეს ფართო განათლებას, ნოვბერგის პროცესის მონაწილე, სამფილი ცერამიკული ტაიის მოაზროვნე მიხეილ კვეციელავა, რომელსაც ნოვბერგ უგერეან პატრის მიაგებს თავის მიწვევარებში. მიხეილ კვეციელავა საღამოს საათებში საპორტის მოყვარული ზოგიერთ სტუდენტთან მეორე აუდიტორიაში „პინგ-პონგზე“ კი თამაშობდა. ნოვბერგ და ჩვენი ჯგუფიც იყავით თქვენზე ფანჯლიძე ხშირად ეთამაშებოდნენ რეპტორის ერთხელ ნოვბერგა და თქვენც კერძა ფლანკზე მოუწიდათ თამაში და მივიდნენ ინსტიტუტში. ზოგიც, სონღულამკვილმა უარი უთხრა ინსტიტუტში შესვლაზე. ბერეს ხეცენენ, მაგრამ ხომუნამ რომ არ ეპეტრა, მაშინ პიეტები დაემუქმრნენ, სამაგიეროს გადავიხდითო, და მართლაც კედლის გახვითი ვანერეს სონღულამკვილის საქციელი. სონღულამკვილმა პარტბიუროსი იჩივლა. პარტბიუროსი დიდი გულმოდგინებით განიხილა საქციელი, რადგან თურმე კომკავშირელმა კომუნისტური პარტის ნევერზე კრიტიკული მასალის გამოქვეყნების უფლება არ ჰქონდათ, თვით კედლის გახვითი კი...

აი, ასეთ რთულ ეპოქაში ადვილი არ არის სურთადა გამოლატარი შენი მოგრაფია, როცა მუშაობ მინისტრის პირველ მოადგილედ, ხარ გამომცემლობის (ბელეფონმა) დირექტორიც, თურქალის (საბავალი ხელფონებმა) რედაქტორიც, თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტის პრორექტორიც და მედიავთო, გეკავა სხვა თანამდებობებიც, ამასთანავე უწევთ კრიტიკოსის, მეცენარისა და საზოგადო მოღვაწის ტაპანს. ეს არის დიდი და საინტერესო ცხოვრება, რომელიც საოცარი გულწრფელობით და გულმადილობითაა გადმოცემული მეშუარებში, ავტორი არაფერს აღამასხებს, ნერს ათასგვარ წინააღმდეგობებზე, ქართული თეატრის კონფლიქტებზე, დაბრანის ხასიათების სირთულეებზე, მათ შექრნილობებზე.

მართლაც ამბობს ყველა შემუარისტს „სურს შთამომავლობას არტისტული მომხიბვლელობით აღბეჭდილი ავტოპორტრეტი დაუტოვოს“.

ასე სურთ, მაგრამ ხშირად ვერ აღწევენ, რადგან თავად უნდა იყო არტისტული ბუნების, რომ მსგავსი ავტოპორტრეტი შექმნას, ნოვბერგ გურბანიძე კი სწორედ ასეთ ავტოპორტრეტს უტოკებს შთამომავლობას.

მოუღებები მოუღებებს ცელს, ქვეყნები ქვეყნებს, ნოვბერგ გურბანიძემ თითქმის მთელი მთელი მოიარა რუსთაველის თეატრთან ერთად, ნოვბერგ გამოცვა თეატრის საავსატრალი მოვზარობებზე, მაგრამ სულ სხვა არის შემუარისტის თვალთ დანახული თეატრის კლასები, როგორც ერთ-ერთი ვეღლავ საინტერესო სამყარო, სავად მართლაც ერთდროულად განიცდებდა ჯოჯოხეთიცა და სამთიხეც...

ნოვბერგ გურბანიძის ხანგრძლივი საქმიანად და პირადი ურთიერთობა ბუკინად მწერლებთან, მხატვრებთან, თეატრის, კინოსა და საპორტის მოღვაწეებთან. ყოველთვის იყო მოუღებების ეპიტეტები. არსებითად ეს არის მთელი შემოქმედებით და ინტელექტუალური სამყარო, რომელსაც შექმნა მე-20 საუკუნის ქართული კულტურა. სწორედ მაშინ შეიქმნა დიდი ეროვნული ქართული კულტურა, როცა საბჭოთა კავშირში, დედამიწის ერთი მუქვესდზე იბრძოდა თავისი ეროვნული თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად. მოუხედავად ათასგვარი კომპრომისებისა, დანაკარგებისა, მაინც გადულა „მოღვაწე-მტრის“, – რუსთაველის გლობალიზაციის პროცესის. ეს არის ძალბორის გაკვეთილიც და გამოადილებიც დღევანდელი გლობალიზაციისა და ამერიკანიზაციის დროს. სახელმწიფებებს რა მნიშვნელობა აქვს, თუ არ შექმნა ეროვნულის ნიველორების ამ ტენდენციებს, მთავრია ერის ცვლელეზათა თვის არს. არც ერთი ქვეყანა კარსაკეტულად არ ეთარებდა, მით უფრო ჩვენსათანა პრატა ქვეყანა, ისიც ჩვენისათანა გეოპოლიტიკური მდგომარეობის პატრონი. ასე გამოვიარეთ ბერძნული თუ რომაული, სპარსული თუ მიწლოლური, თურქული თუ რუსული ეპოქებით დადასამული ურთიფლენი გზა, არც ერთი პერიოდი არ იყო ადვილად გადასატანი, მაგრამ ფლანკზე მოვიდით.

ნოვბერგ გურბანიძის შემუარებში ნათლად ჩანს ერთერთი ასეთი რთული ეპოქის სახე, მანს თუ როგორ იკვლევდა გზას ქართული თეატრი მოუღებლის სხედასახს კონტინენტებზე. ხშირად მივიქრია: ნოვბერგ გურბანიძის უშუალოდ რომ არ ენახა, რაც რუსთაველის თეატრის გასტროლებზე ხდებოდა, მას რომ არ დავერს ნიჭიერებათა და შემოქმედებითი ტემპერამენტით გამორჩეული ფუნდამენტური ნიჭებით. „რობერტ სტროფა“ და „ფანტასტიკური რამას ჩიქვაქი“, ხომ დარჩნებოდა მღვინ თეატრის ისტორიის მთელი ეპოქა „აღუფსებული“?

მკითხველს მხოლოდ ნოვბერგ გურბანიძის მოცონებებიდან შეიტკობს, თუ რა ხდებოდა ზემო ინსტიტუციებში, როცა თერმალტეჯერ მეტარებს რობერტ სტროფის სექტელად „გვამყარებ“, როცა ხშირად ატყავა „ჩიჩიარად მესამის“ და სხვა ნარმოდგენების დაფიშის დროს.

მკითხველი მეშუარებიდან, მისა უშუალო მონმიდან შეიტკობს, თუ რა ხდებოდა ფარდის მიღმა. თეატრის კუ-

ლები ბევრი უცნაური ამბებით არის სავსე. ოქდან მთავარი უნდა გამოირჩეს, ამას კი თვითმხილველი ადლო, გვერდებზე და წერის კლასტრის ხეობებზე, ამ მხრითაც გამოირჩევა ნოდარ გურამაძის ნიჭი. მემუარისტს ზოგჯერ მწირი სიმართლის თქმა აწუხებს.

ასეთ მწარე სიმართლეს ხშირად ამბობს ნოდარ გურამაძე, მე ვგულისხმობ ვროსა მანველიანისა და რობერტ სტურუას, ეროსისა და რამაზის, მიხეილ თუმანიშვილისა და მისი მოწაფეების ურთიერთობებს. ეს არის კონფლიქტების სამყარო. თვატრში პირად ამბიციებს პირდაპირ სახლვარი არა აქვს. ამას მარტო მე არ ვამბობ. ჩემზე ადრე პრეზენტაცია ილია ქავთავაძემ თქვა: არც ვროსა ადამიანს ევერეირებაზედ გრძობა თავილობისა ისე გაძლიერებულ არა აქვს, როგორც ატორის, არტისტისა და სხვა ამისთანა ხალხს, რომელთაც საქმე კაცის გონებისა და სულთან აქვს. ყველაფერს შეგინებოთ ავტორი, არტისტი, ილიად ავტორობას, არტისტობას კი ნუ დაუნუნებთ, რაც კინდა სპირითულ გაძლიერებამ, რაც გინდა გულწრფელად და სკეთის სურვილით გამოთქმული თქვენ მიერ ნიჭი”.

ილიას სიტყვები ბევრჯერ შემხსენდა ნოდარ გურამაძის მიმუარებმა, სადაც რუსთაველის თვატრის მიდარსტორებს იხსენებს. იხსენებს ეპიზოდებს დროს ალექსანდრის, მიხეილ თუმანიშვილისა და მათიობებს შუახანს. ძალიან საინტერესოა ეროსი მანველიანის, გიორგი გვეტქორისა და საეროდ მისი თაობის მსახიობთა შინაგანი გაცდობებს შალდ ურთიერთობის ანალიზი სტურუას ახალ თვატრალურ ესტრეჯისთან. რუსთაველის თვატრის ყოველი პიროვნული იყო ქართული თვატრის მოგონებების პროფესი. ასე იყო „დარუჯინ“ დროსაც, 50-იან წლებშიც და 70-იან წლებშიც. თვატრის თითქმის ყოველ თხელენდში იქმნებოდა გარდამავალი პერიოდის კრიტიკული სიტუაციები. ადრე გამოჩენილი მხოლოდ აკაკი ხორავასა და აკაკი ვასაძის ხელმძღვანელ ეპოქებში მოხდა, რომელიც ოცი წელი გაგრძელდა, მაგრამ მისი სტაბილურობა შესტად შეესაბამებოდა სტაბილურ ეპოქას, სადაც თვატრალურ ექსპერიმენტებს ზურავი გაბედავდა.

სულ სხვა ძვრები მოხდა რობერტ სტურუას მოღვაწეობის პერიოდში. მოსკოვში მის თვატრის დიდი ნარმატების შემდეგ, თურმე თვატრის ხელმძღვანელებმა მხოლოდ სსრკ კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის კულტურის განყოფილებას უფროსება. ასეთ შედეგებზე ყოველ სიტყვას, ყოველ ფრაზას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა. სხდომაზე გამოსულა გიორგი გვეტქორი და თვატრის ესთეტიკის შესახებ გაცუქციება შენახებოდა. უარყოფითად შეუფასებია რობერტ სტურუას თვატრის გრძობების, პირობათა სტლი, რომელიც აკნინებს მსახიობის ხელმძღვანელს. ეს უაღრესად მნიშვნელოვანი ფაქტია. ვინც გვეტქორის კარგად იცნობდა, უნდა გაეკურეებოდა მისი ასეთი გამოსვლა, თითქმის სრულიად უაფგილო ადგილას. გიორგი გვეტქორი იყო ნამდვილი ინტელიგენტი, ზომიერი, უმაღლესი პროფესიონალი. იმპოტივდ მიხატავს უფრო ნერვიოზი და კეთილგანწყობილი მსახიობი, როგორც ვოცი გვეტქორი იყო, მაგრამ მისი გამოსვლა მოსკოვის იმ თათბირში მართლ თაობას პრინციპული პოზიციის დაფესტარება. ნამყოფდგენილია მსხვერპლი, რომელიც თვატრში ყოველ ახალ ესთეტიკურ

ძიებას ახლავს, უაღრესად დიდია, თუ მისი არეალის მიღმა რჩებოდა ტალანტები. ეს მტკიცუნელია, მაგრამ ასე თუ ისე მოსაძიებია ერთი ღრებულების ჩანაცვლება მეორე ღრებულებით, თუ ქუქიანი ხალხი თვლისმინივით უფროთხილდება პირველსაც და მეორესაც, მაგრამ სამორელეხა, როცა უკუთი ივცლება ვარგი.

აქედან იწყება ეროვნულ ღრებულებათა გუფასურების დამანგრეველი პროცესებიც, რომელიც ასე მკვეთრად შეიგრძობოდა ფლს.

ნოდარ გურამაძის სურვილია ისტორიას შემოუნახოს სამართლუ. არ შეიძლება მას თვლილ ვასურითი და გული არ გეტკონოს, ზოგიერთმა ამბავმა კი პირდაპირ არ შეგტროს. კარგად მახსოვს, როცა მიხეილ თუმანიშვილი აიოფლეს თვატრადან ნასულყო (მანამდე ასე მოეცქენდოდა ალექსიძის), როცა სერგო ზაქარაძემ გარდაიცვალა, ვლადიმერ (?) მიხეილ თუმანიშვილის სახლის კარზე ნაიწინერა გაუკრა – „შკულები“!

„მე ვარ ზაქარაძის მკვლელი“ – მუებებოდა მისა და ვხედავდი, პირდაპირ განაფურებული იყო კაცო. ამიოდ ეცილოლობი შემქმსებულების მასთვის ტკიული.

ნოდარ გურამაძემ დაუფრავად მუებმა მიოული თუმანიშვილმა შეხევერებზე, მათ შორის იმ ტრავიკულ პერიოდზეც, როცა მიხეილ თუმანიშვილმა ნოდარ გურამაძის უობრა: სერგო ზაქარაძე რომ განრდაიცვალა, თვატრის დრეტქორად დაინიშნა მთარ ქინალო, რომელმაც თვატრთან პირველ შეხევერებზე განაცხადა, რომ საქორია ველანი ერთ მუებად შეიკრათ, გაგაათკეციოთ მუშაობა, რათა გავამართლოთ პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ნებომა. ამ კრებაზე, კრქელაქმ რატომღაც ჩემი განხაფისუფლებების საკითხი დასვა, ველანი გოაცუბლური დაერჩია. სელმდრე ჩემი მცგობრები: გოგი გინაძე, მედეა ჩახავა, სალომე ვანოილი, ეროსი მანველიანე. მხოლოდ რამაზმა ამიოლი ხმა ჩემს დასაცავად: „ხალხო, – თქვა რამაზმა, – ერთი უზარმაზარი ზობი ნაგვექცე და ახლა ჩვენს ნებით, მეორე დიდი ზობი ვინდათ გამოვაცალოთ თვატრს?“ ვერ ვტივია, რომ ამ შეკრების შემდეგ გაავანეყრებ თვატრიდან ნასელა. ჩემში ეს გადაწყვეტილება ისედაც მომნიშეებული იყო, მაგრამ როცა „შეიქცალება“ ველანე გამოჩენილი წერებო ასე გაქმუნდნენ, ესე იგი თვატრიდან ჩემი ნასელის დროც დამეფებარს.

ნამველად დრამატული ეპიზოდი.

ასე შეუფარავდა, პირდაპირ საუბრობს ავტორი, ამიტომ სურია მეთხველს მისი და გატაცებით კითხულობს მემუარებს. მთოქოს ერთი ამოსუნთქვით, პირდაპირ მხატვრული მეთონებით არის დაწერილი ყოველი მოვლენა და სტალიანი, მშული ნიჭნი. ეპიზოდი ეპიზოდს ცვლის, ლაღად მიედინება ამბების თხრობა, რაღაც ზეიმური და რიტუალურია მთელ მის თავგადასავლებში, რადგან იგი მონაწილე და მთავარი გმირია თვატრისა, რომელმაც თითქმის თამამ-თამამით, არტისტული მრავალსახეობით მთოფლიოს გზებოც მოვავტარა რუსთაველის თვატრისა თუ ცუკვა-სიმღერის ანსამბლების კვლადკვალ.

თავისი ნაგვეობისა თუ სიტუაციის წლებიც გავგახსენა, როგორც სათივე დიდი და რაული ცხოვრების თვატრისა. ყველაფერი ეს თიხად არის მისი მისდამსაცე და მულელოც ცხოვრების ერთსებურის საგა, რომელიც ყველაფერი ხალასი ნიჭიერებითა და არტისტულობით არის აღტქმული.

მამუკა დოლიძე

საკოჭავი ანუ სადგური ღონდონის ბარეუბანში

კამილ პისაროს „სადგური ღონდონის გარეუბანში“ საუკუნის მანძილზე შელოდა მე; როდეს ჩავიფიქრო ღონდონში, როდეს შევებუტებოდი იმ მუზეუმში და შევხვდებოდი მას; ჩემთვის დახატულს, ჩემთვის შემქმნელს სამუდამო კურტოს მიერ, მიწვევათბეულს შედეგთან შორის, რომ უცებ გადაშლილიყო თვალნათესა თაყვანის ნეო-რეალისტური სიერცილი, ზეცას შერწყმული რკინიგზით, უცვლად გაღვლეული ფიქრით, რომ ცხოვრების გზა ბნელი დასასრულისკენ კი არ მივსვნივარ, სინათლისკენ აღმავალი ღიანი-დავია, სადაც პატარა მატარებელი დაბაჯბაჯებს, ჩამოდის ზეცის ნაკრახლიდან და ჩამოაქვს სიციცხლის გემოდ ქვეყნული ცხოვრების აზრი, მაღის ამ აზრის იტიაიც, ფერითა თამამის ფიქრითომუნდამილ ხაღრმეში.

ღონდონის გარეუბანის ამ პატარა სურათზე ორთქლიმდინარე ერთად ფეხს იდგამს XX საუკუნის ცივილიზაციაც, თავისი საშვენიერო-ტექნიკური რევოლუციით და აბსურდის ბელოცხებით, თავისი დაუნდობლობით, კუბანობით, სიურრეალისტობით და სხვა ათასფერო „იზმებით“, ფერთა შიმოჭველის და უჩვეულო ფორმის დაბადებისა და გაქრობის კალეიდოსკოპური თამაშით. უფრო უცნაური კი ის არის, რომ სამყაროს ფრისაცვადების ეს მასშტაბური სურათი სულ პატარა პეიზაჟია, ფერწერის იმდენად ინტიმური და გულშინაშემდეგში ქმნილებაა, რომ მხოლოდ ჩემთვის არსებობს, მხოლოდ მე შელოდება, შელოდება მთელი საუკუნე და კიდევ ოცდაათცხვამეტა წელი, რათა 2007 წლის 8 დეკემბერს, დღის ორის ნახევარზე შედგეს ბუფითორილი ჩვენი ქვეყანა და ერთი ნახეტი შევარდნის პირველი წუთიდან ეს შეხედვარა მოგონებად იქცეს, აღარ განმეორდეს, რომ გამოიჩინოს ნოსტალგია ერთნულ ნანახის და აჩიტიმაც გულში სამუდამოდ აღბეჭდილი სიღამაზის მიზარია.

რა უზარმაზარი განცედა ამ პატარა სურათზე! თითქმის ბავშვის ნახატი ჩაკარგულა ნახატებს შორის, ვერც ბედებს გამოხედვას ეკედელზე ზღვასივით გადმოდირილი ირისებსა და ნუბით მოკრიალებულ მანდერებში. ეს პატარა სადგური, ახალი სამყაროს გარეგარეზე სხვითა თამაშით შემგვარა, სავსე სინათლით, იმედებით და მომავლის გრანდოზით, გატრუნულია მედეგებს შორის, მაგრამ მხოლოდ იმტრუნ იმალება, რომ მე შელოდება, ჩემთვის ინახავს თავის უმანკობას.

მივფიქარ, მივაფიქრებ მის გაუქვალად, ვერც ფერმუშობრად გზებზე, იფიქარ მალა და მალა, მზის ღრუბელნარევი სიერცილი და გავფიქარ ნაცნობ ბილიზეც ვგრანობ, რომ ეს დაუფიქრია, მხოლოდ იქ და მაშინ შემდგარი შეხედვარა არის ბედნიერი შემთხვევა დაეუბრუნებ სახაბლწო საჩუქრებით დახურბილულ ტყებს, ნიკოლოზისბრიბილად ძველ სადგურს, გამოთ გაბზარულ ზარს, უხსოვარი დროის უტყველეს ტელეფონს, მშვანე მანქანაში სარკესავით მოელვარე ტბას და შორს, ლურჯად მოციციმ-ციმი ტვის სანაურზე კოდიანის დათოვლილ მწვერვალს.

მანქანებს გატყვეული, საუკუნის მანძილზე ხელუხლებლად შემონახული სადგური, გარდასული დროის ეს უღამახუთა ქმნილება, თავისი სიმეფრეოთით და სიმშვიდით ღონდონის გარეუბანსაც ეკუთვნის და ბორჯომის ხეობასაც. ის ასევე იმ ორთქლიმდინარე ელუდება ქმნილი, სვენებ-სვენებით რომ ამოდოდა აქ. მის ნაცვლად ახლა ელექტრომატარებელი მოვიდა, რომელსაც დათარ-ორულა მონადირე ამ შეშისმჭრელი თუ ალიყა, აღარ არის ის საყვარელი ბაკურიაანისკენ მამავალი ბავშვებით, აღარ მოაქვს მას მზავრობის დღესასწაული და მანაც ისეთივეა ის მზიარულება, რომელიც აღარ შერბა პატარა მატარებელს, საკოჭავის სადგურში ტყის მარადმწვანე სიწუმში გადაიტანა, თავის ხაზმოდებულ ქვაში ჩააქვია და სახაბლწო ნაქვარით იმ სიხარულით ააფხო, რომელსაც შესულ პატარა ბიჭს, აქ ამოსვლასას შევიგრძნობდგი ხოლმე.

ღონდონის ქუჩებში მოხეტიალემ, „სიტი“-ში, ტაუერსი ხიზზე გადასვლაში, უკან მოხედვისას აღმოვიჩინე ეს გარდასული განცედა, განცედა, რომელიც მზავდა ისე მოურჯოს ყოველდღე უცხოლად და საკვირედას, რომ არ განეფიქროს კაქონი იმ ნარუნდელ სადგურთან. ქალაქის საქმიანი ცენტრის სათვიან შენობებთან არეკლილი მზე, მწუხრის მუქ-ჩრდილებში ურჩიულებად ქვეყნული სასახლეები, ზარიაცვმა წინდა პავლეს ტაძრის სამრეკლოდ შესანამწვავად ერწყმის კამილ პისაროს ორთქლიმდინარე გულწას, ბორჯომ-ბაკურიაანის ტყეში. თითქმის ნახეტი გახვეულ ფერთა ციმიციმით ილუზიაში კი არ აღმოვჩნდი, ხელახლა დავიხედე, ხელახლა გავცოცხლდი, ხელახლა ვამოვლდივდი XXI საუკუნის პოლიტიზებული სიზმრადან, დაეუბრუნედი რაღაც ცოცხალსა და ნამდვილს, რაც იმ მუსტების მიერ სართულის კვლადან იღებს სათავსს, ამ პატარა სურათის ხილვადან, რომელიც თან მდევს საშობაოდ მორთულ ქალაქშიც. ბრუნდება უკან, მესხიერეის ტყეში და იმდენად დამორბულია ჩვენი უსულგლოვი ცხოვრებას, რომ ვეღარ გამოჩვევია, მიწვეული ნარსულა ეს თუ კიდევ უფრო შორის მყოფი მერმისი, მაგრამ ხედვის რა სიმორთავაც არ უნდა ნდებოდეს ჩემი უფალი, ის მანაც ამნუთორის სიღამაზით ფეტიქვს და ესხებოდის ჩვენი საწინა – მე, დედა და მამა იმ ძველ სადგურთან, სიამით შევეცდები მის გაქვავებულ სახეზე აღბეჭდილ სვედანიარე ლიბობს და აღარ შემძლავა ატყვან ნასულა, თუმცა ვაუთავებლად დაეებეტებში სახეიმოდ გაბრწყვილადებულ ქალაქში და მანაც ეყრ მივფიქარ აქედამ ურჯად და-ვათურ მისი მთიარული სვედას მთელი დედამინის შერატზე, გადამატვს ის ღონდონის სასახლებზეც, ნიუ-იორკის ცათამბეჭებებზე და საოცრად მთიამოვრებს განცდის ეს გადატანს, ეს გარდასახვა იმ სიმშვიდში, სადაც მუდგროვ

* ეს დასახლება შერწყმულია სურათის მანარისის მიხედვით. სურათის სახელია – Lordship Lane Station, Dulwich.

ვერწმობ თავს, რადგან არ ვცდარეგბო. პირიქით, უცხო ქალაქი ნაცონობელი მილიონი, წემს თავთან მამრუწრები და მანქანები იმ პატარა უსასრულობას, რომელიც ვატარებ გულით და არა გინებით.

როგორ შეიძლება ყველაფერმა იცვალოს სახე და ყველაფერი დარჩეს იგივე? დარწმუნებს ის, რასაც ვერ მოუწეხნი სიტყვას, ვერ უწოდებ სახელს, ვერ შეუბამებ ფერს და ვერ მიაჩნებ ფორმას, რადგან გაურკვეველობა კი არ არის ის, არამედ გაურკვეველობის თვალისმომჭრელი სიცხადე, სულის მოცუბა საკუთარი სიცოცხლის დაუმრეტელ ნყაროსთან, საიდანაც იბადება ყოველი სიტყვა, ყოველი სახელი, უთვალავი ფერი და ათასფერი ფორმა; და ისე ტყბილია იქ ყოფნა, რომ ეღერა ეწერაფები აქ სულ მინდა რომ ეწერო და ვიპოო ახალ სტრატეგიებზე, გაუყვალავ გზებზე; უსასრულოდ ვიძობრავო მიუწვდომელი მიზნისკენ - მზით ვასხივოსნული ბავშვობისკენ, ჩარჩოვანად გადმოხული, უფებ რომ იყვლის ფერს, იძირება ტყის მწვანე წვედოვამო, სადაც ფოთლის ერთი გვიგარუნებაც სააღურსო სიტყვასავით ჩამქმნის, მუსიკასავით მათრობს

და იბადება ჩნმნა, რომ შეუდამ ვიარსებებ, ვიღერ ვიწერ-ბი აქ, ვიღერ არ დავიცინებ ტყელ გზას და მოვდებან აღდგომად ვერ არსებულ მარცხ აბოვალ აქ ან ნაბილ აქ, იმ დიდ, სადღესასწაულოდ მორთულ ქალაქში, საიდანაც ისეც მიიძლება მოხვედრა აქ, ამ პატარა სოფელში, რომ ყური მიუღვდო ნარსობებზე შექმნიბილი საკოქაქის სუბთქეას ვით საკუთარ გულისცქერას და მოწინებით გარს შემოეფუ-არო სახაბუნლო საწურუბით მოკაბუნლო სიტყვას ღონს-დონის გარეუბნის იმ მორთული სადგურის მუხაბებ, რომ-ლის მნიშვნელობასა და აზრს ვერ ნეგება ჩემი გონება, მავრამ გული ზედავს მის სიღამაზებს, შეიგარწმობს მის ხიბლსა და ჯაფოს, ტყბება იქ ვამეფებული სიმეფეფილი... თითქოს ღვთისმშობლის კალთა გადაეფარა მის წილ-ხვედრ ქვეყანას და ჩემი ცხოვრების გზასაც და მასსნა ყოველი განააცდელიდან და განაებრვა ყოველი ტკიული და დამიცევა მე სიბოროტისგან და თავიმი ნახს, სეფდამარ-რევი ღმიწილით ჩამსასხა გადაჩრქნის სახიბება და რწმენა სიტყვით გაჩნდელი და ღვრთა თამაშით შემეფგარი სიცოც-ხლის მარადსდონის მიზარა.

ლილამი

ნახიჯები
ახალ გზაზე

კაა გუჯარასვილს
ესაშუბრება
ზაზა ცოტინასვილი

ხელმძღვანელობდა... დღესდღეობით კი გორის უნივერსიტეტის რექტორია და აქტიურად არის ჩართული საგანმანათლებლო რეფორმის პროცესებში.

ერთი სიტყვით, ჩვენი ჟურნალის სტუმარი ბატონი ზაზა ცოტინასვილია. ის თავისი ამგანმეფელი საქმიანობის შესახებ გვიამბობს და სამწირე-აქმოსავლელ საქართველოს ერთადერთ უნივერსიტეტში - გორის უნივერსიტეტში დღესდღეობით არსებული ვითარების შესახებ გვესაუბრება:

- საჯარო სამართლის იურიდიული პირი გორის უნივერსიტეტი ჩამოყალიბდა საქართველოს მთავრობის დადგენილებით (22.VIII.2007), ორი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების, ცხინვალისა და გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტების ინტეგრაციის საფუძველზე, - ამბობს ბატონი ზაზა, - ჩვერთან მუშაობს 106 აკადემიური და 80-მდე ადმინისტრაციული პერსონალი. ბაკალავრისა და მაგისტრატურაში დაახლოებით 1500 სტუდენტი სწავლობს. უახლოეს მომავალში მიღება გვექნება დოქტორანტურაშიც.

მთავარი და ყველაზე მნიშვნელოვანი აღბათ მივინც მის არის, რომ ჭერე უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება ერთადერთი უნივერსიტეტია სამხრეთ-აღმოსავლელ საქართველოში. აქედან გამომდინარე უასუსტმეფელობაც დეიბა. მან უნდა ითავოს საუნივერსიტეტო სფეროს განვითარება ამ რეგიონში. სწორედ ამიტომ, ოქტომბრის დასასესიონს, ჩვენი გვეფმავთ საერთაშორისო კონფერენციას, რომელზეც მოეწვევით მეცნიერებს მსოფლიოს სხედასახეა ნამყვანი უნივერსიტეტიდან.

ამავე ფროს, ბევრი სახაბეა უნივერსიტეტში. დაქტობრივად ახალი სტრუქტურა ჩამოყალიბდა. ბევრი რამ შეიცვალა... ეს ყველაფერი დიდ ძალისხმევას მოითხოვს და, თანაც, პროცესები არც მთლად უშტკიუნელოდ მიმდინარეობს. სწორედ აქეა - ნებისმიერ სიახლეს ახლავს თავისი პრობლემები...

მას საზოგადოება სხედასახეა ხეყროვან იენოსი. პრფესორი ისტორიკოს-ფოლოლოგია. საქაბედატო დაყუბო აქეს ლატერატურაში, სადოქტორო - ჟურნალისტიკაში. მუშაობდა პრესაშიც; საქართველოს პრეზიდენტის შიდა ქარლის რწმენებულთან არსებელი საზოგადოებრივი სამუქის ნეგრიც აყო; მკობხველი ივან მუნჩინის და დეილი კარნევის საანტერესო თარეამანებოთაც იენობს; ავტორია არაერთი მონოგრაფიისა, სამეცნიერო სატეიონსა თუ უბულისტური წერილის; მის მიერ ბოლო ათა წლის მანძილზე ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნებული წერილების დეიი ნაწილი გავრთიანდა კრებულში „წერილები, პორტრეტები, ფაილოვები, გამოსვლები, თარემანები“, რომლის წინასიტყვაობაშიც პროფესორი ნოდარ ტაბიჭვი გამოცემას ასე აფასებს:

„ნაწილი დამთავმწერელის მუფიდი ფუნისა რიფია. ივა გავრთიბილბეაყა და მოწოდებაც; ეყოლო უფრო გონიერნი, ფრთხილნი, მომამბოენი. გვერომებს მხოლოდ საკუთარი თავის იმედი“.

ერთხანს ის ცხინვალის სახელმწიფო უნივერსიტეტში კედეგოვიერ მუშაობასაც ეწეოდა, მერე ამ სასწავლებელსაც

- პრობლემებში თქვენ უნდა არეხება, აღბაძო ში-
ნიც შემცირებების პროცესს გულისხმობს. მიმდინარე
რეფორმებში ეს საკითხი ხომ ყველაზე მტკივნეუ-
ლი ეტაპია...

- დიხა, ასეა, და ეს პროცესი, ცხადია, ძალზე რთუ-
ლად და მძიმედ მიმდინარეობს. არადა სიტუაციაც ასე-
თი, ბევრი არა შესაცვლელია. ჩვენს უნივერსიტეტშიც
საერთო კრებაგვით მუშაობდა ცამეტლარიანი ხელფასზე.
რეფორმის გარკვეული ეტაპის შემდეგ მინიმალური ანაზ-
ღაურება 250 ლარი გახდა, იანვრიდან კი 350-მდე გაიზარ-
და. აკადემიური პროფესორის ხელფასი 550 ლარს გუ-
ტოლდა, მაშინ, როცა იყო 150. ასე რომ, ამ თვალსაზრი-
სით, მინიმუმდღევანეობა ზრდა გვაქვს.

უახლოეს მომავალში
ეგვიმავთ მოკლევადიან სა-
სურათოეკატო პროგრამებს,
რომელიც გათვლილია აქვება
საბაზრო ურთიერთობებზე.
რეგიონში ბევრი დაუსაქმე-
ბელი ადამიანი, მათ მწვეფ-
მენტის ელემენტარული
მოთხოვნების დაკმაყოფი-
ლება რომ შეძლონ, გადაამ-
ზადება სჭირდებათ. სწორედ
ასეთ კვალიფიკაციის კურ-
სებს შესთავაზებს ზეინ სა-
განმანათლებლო პროგრამ-
ები.

უნივერსიტეტის თანამ-
შრომლებისათვის გადამზა-
დების კურსებს იანვრში დაიწყო. ეს ყველაფერი აუცი-
ლებელია, რათა შევძლოთ ექსპანსიით დროის გამოწვე-
ვებს.

მათვარი მიზანი კი მანც სწავლების ხარისხის გაზ-
რდა თანამდროვე მოთხოვნების შესაბამისად - იმ პე-
დაგოგობის განვითარება, რომელიც დრომ თვითონ
ნამონია და, რაც ჯედაზე მნიშვნელოვანია, ჩვენი კურ-
სდამთავრებელი უნდა იყოს კვალიფიციური პროფესიო-
ნალი, რომელიც აუცილებლად დასაქმდება.

სულ ახლანდ კომისიამ შეარჩია უნივერსიტეტის ვერ-
ბი, რომელზეც არის ლათინური ნაწარმა. იგი ქართულად
ასე თარგმნება: „ცოდნა ცხოვრებისათვის“. იმის თქმა
მინდა, რომ ჩვენ ვცდლობთ პრავმატული მომენტები სუ-
ლიერს შევთავსოთ და სიღრმისეულ საუნივერსიტეტო
მოთხოვნებსაც არ დავშორდეთ.

- თქვენ რეფორმის პროცესებზე საუბრობდით... ამ
ცვლილებებს არავითგვაროვნად შეხება საზოგადოე-
ბა. როგორია თქვენში დამოკიდებულება მიმდინარე სი-
ახლეების მიმართ?

- საერთოდ რეფორმის, ნებისმერ ცვლილებას, და-
დებითთან ერთად აქვს ნაკლებ - მტკივნეული მხარე.
არადა მოხდა ასე, რომ რეფორმის ეს ეტაპი ყოფილ კბრ-
ეალის უნივერსიტეტშიც ჩემი ხელმძღვანელობით
გაჩნდა და ამჯერადაც მე ვუძღვები მას. ეს ძალზე რთული
პროცესია, როცა უნივერსიტეტში არსებობს ასეთი სამ-
ტატო ენათუღი, როგორც არის კონცერტმეისტერი -

და მას აქვს ხელფასი 22 ლარი, ან სახანელეებლში არის
106 სამტატო ერთეული მაშინ, როცა 1000 სტუდენტის-
თვის 30-40-ც სრულიად საკმარისია, ბუნდებდა, რომ
ბევრი კითხვის ნიშანი ნდებია.

ცხადია, არის კიდევ ერთი კითხვა: რა ქნას იმ გათ-
ვისუფლებულმა პედაგოგმა, რომლის მოტყუაცია, ხელ-
ფასის გარდა, საკუთარი საქმის ვეუბაც არის? და ამასვე
მასთვის გაცემა ძალზე ძნელია.

დღესდღეობით შემცირებების ეს მტკივნეული პრო-
ცესი გორის უნივერსიტეტშიც ზეაგატრებ. დაინიშნენ
მოეაღუბის შემსრულებელი. თათოეული მათგანი, ჩე-
მით დანებული, კონკურსს ელოდება. თუმცა, გარკვეუ-
ლი თვალსაზრისით, შერჩევა ამ ეტაპზეც მოხდა - კვალი-
ფიკაციის, საქმისადმი და-
მოკიდებულების, ნდობის
თუ სხვა ფაქტორების გათ-
ვალისწინებით. აკადემიურ
პერსონალს შემცირებები არ
მეხება. ისინი კვალიფინე-
ბურად აგრძელებენ მუშაო-
ბას. მესმის, რომ ეს ყველა-
ფერი იოლი არ არის, მაგრამ
ჩვენ მომავალი თობა
გვყავს მოსამზადებელი,
ხარისხიანი და კონკურენ-
ტულიარინი სახანელეული
გვაქვს ჩამოსაყალიბებელი,
დროის გამოწვევებზე მასუ-
ბი გვაქვს გასაცემი და ამ
მოთხოვნების დასაკმაყო-

ზანა ცოდნიაშვილი

ფილებლად ბევრი რამის გაკეთება და შეცვლა მოგვიწევს.
სამისხოდ უნივერსიტეტს თავისი სტრატეგიული გეგმაც
აქვს...

- როცა რეფორმებზე საუბრობდით, ძირითადად
სტრუქტურულ და საკადრო ცვლილებებზე გაამახვი-
ლეთ ყურადღება. განათლების მინიარსობრივ მხარეზე
რას იტყოფთ?

- ჩვენთან გადახალსდა ხარისხის მართვის სამსახუ-
რი, რომელიც მასუბისმეტყლბა სწორედ მინიარსობრივ
მხარეზე. ის პირველ ნაბიჯებს დგამს - დაიწყო ლექციე-
ბის მოსმენა. მეც ზეაგატრე ჩემი საჯარო ლექცია ხალხურ
ზეპირსიტყვეობებში თანამდროვე შეთოვნების გამოყე-
ნებით. აეთი, როცა ეახანგ კოტეტიშვილმა სტუდენ-
ტებთან საკრავი შეიტანა, ეს ძალზე კარგი და საინტერე-
სო სახეოდ იყო, მაგრამ დღევანდელი მოთხოვნები კიდევ
სხვაა - პრეზენტაციის საშუალებით ჩვენ მეტბს მიცემა
უნდა შევძლოთ სტუდენტისათვის.

ამ გამოწვევას სხვა პრობლემატიც აბეჭვებს და საჯარო
ლექციებშიც დაგვგებს. ბევრი ძალზე საინტერესოც
იყო, მაგრამ ეს ყველაფერი მაინც არ არის საკმარისი თა-
ნამდროვე მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად.

ლექციების პარალელურად დაიწყო მუშაობა პროფე-
სორთა გადამზადებაზეც. იგეგმება მათი გაგზავნა კვა-
ლიფიკაციის ასანაღებლად ნამყვან უნივერსიტეტებში
- როგორც საქართველოს მისმტაბით, ასევე ქვეყნის საზ-
ღერებს გარეთაც.

- დღესდღეობით ჩვენი ჭეჭუნის საგანმანათლებლო სისტემის მთავარი გეზი და პრორიტეტი ევროპულ საგანმანათლებლო სფეროში ეგვიტონება. ამ თვალსაზრისით რა მიმართულებებში იკვეთება გორის უნივერსიტეტი? რამდენად არის მზად შედგენის სასწავლებელი ამ სფეროში გასაერთიანებლად?

- ევროპული კრედიტებისა და ტრანსფერების სისტემა დღეს საქართველოს საინფორმაციო სფეროშიც მკვერდრება და, ცხადია, ამ პროცესების მონაწილე ჩვენი უნივერსიტეტიც, ეს ყველაფერი გულისხმობს იმას, რომ მსოფლიოს მასშტაბით ნებისმიერი უნივერსიტეტი-სათვის გასაღები იყო რაში აქვს დაბანდებული კრედიტები ქართულ სტუდენტებს. მინდა ვთხროთ, რომ ამ მიმართულებით მუშაობისას ერთდროულად მოცდებამოცილებული სტუდენტები, ვარკველნილად, მაინც გამოირჩევიან. თუმცა, ჩვენ გვყავს მეოთხე კურსის, რომელსაც ეს გამოცდები არ გავლავა და ასევე ბილეს ბაკალავრის დიპლომი. ამისთვის აქტიურად მომდინარეობს მუშაობა მათი სასწავლო გეგმების განაორიანებლად საკრედიტო სისტემაში. ასე რომ, ჩვენი უნივერსიტეტი მიანიჭებს ბაკალავრის, მაგისტრის, დოქტორის ხარისხებს და ეს დიპლომი მისაღები იქნება როგორც ევროპულ, ასევე ამერიკულ საგანმანათლებლო სფეროშიათვის.

- ერთგულად გამოცდები ასხეუნებ... ამბიტიონიტის დონის შემომშენებს ეს ფორმა ახალი ხილია ჩვენთვის. ამიტომ ამ რეფორმასაც ანაროტგაროვნად შეიხვედ საზოგადოებრივად. ჯერჯერობით ისევე აზრთა სხვადასხვაობა მის გარემოში. თქვენ რას იტყვით ამ საკითხის შესახებ?

- თვითონ ის ფაქტი, რომ აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს, ჩემი აზრით, დემოკრატიული პროცესების განვითარებაზე მიგვანიშნებს. მგონია, რომ ეს ასევე უნდა იყოს, უწყველი არაფერია. როცა ახალ ვაზზე პირველ ნაბიჯებს დგამ, ცხადია, ხარვეზებიც შეიძლება იყოს, მაგრამ ერთგული გამოცდები რომ ისტორიული მოვლენა საქართველოშით, ამას ვერავე უარყოფს. მე თვითონ ვარ მონაწილე ამ პროცესებისა და თამამად შემაძლია ვთქვა, რომ ამჟამად სხვაობა ერთგულ გამოცდებამოცილებულ სტუდენტებსა და მანამდე ჩარიცხულ ახალგაზრდებს შორის.

- გინდათ თქვათ, რომ მათი მომზადების დონე გაიზარდა?

- დიხ, სწორედ ამის თქმა მინდა. ცხადია, მანამდეც ბევრი ნიჭიერი სტუდენტი მოვილენ უნივერსიტეტიში, მაგრამ ერთგული გამოცდების შედეგად ჩარიცხული ამბიტიონიტები მაინც გამოირჩევიან არიან.

- თქვენი სასწავლებლის სტრატეგიაზე რომ საუბრობდით, რას გულისხმობდით?

- მონაწილე სტრატეგიული განვითარება ძალზე მნიშვნელოვანი საკითხია ჩვენთვის. სხვათა შორის, ამ მხრივ ძალიან დავგვიპაძა მშვიდობის კორპუსი - ამერკული ორგანიზაცია, რომელიც საერთოეული მოღვაწეობს. მათ ჩაატარეს გამოკითხვა ჩვენს უნივერსიტეტიში, როგორც თანამშრომლებს, ასე სტუდენტებს შორის და რჩევებზე გავეჩიარეს. ცხადია, მათი აზრი ჩვენთვის საგულისხმობა და მნიშვნელოვანიც, მაგრამ მთავარი მაინც ჩვენი კოლექტივის მიდგომაა ამ საკითხებისადმი.

ეს სტრატეგია ათ წელნადზეა გათვლილი და ყოველი წელი წინაზე ნარმანებული უნდა იყოს. ვრცელად რომ ვისაუბრო ჩვენს პროგრესის შესახებ, შორს ნაგვიყვანო, მოკლედ კი იმის თქმა შემიძლია, რომ ყველაფერი იმისთვისაა გათვლილი, რომ ცვალიციური კურსდამაბიორეული იქნებოდეთ.

- კიდევ ერთი მთავარი პრობლემა, დღესდღეობით, ამ აკადემიციური კურსდამაბიორეულია? დასაქმებაა. ახლა ისეთი ვითარებაა, რომ უმაღლესი სასწავლებლების ავტორიტეტი და პრესტიჟი განისაზღვრება იმით, თუ რამდენად შეუძლია მას ამ პრობლემის მოგვარება. ცხადია, ძალზე კარგია და მნიშვნელოვანი, როცა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება სტუდენტს კარგ განათლებას მისცევს, მაგრამ ახალგაზრდას ამ ვეღღების რეალიზებაც ხომ უნდა შეძლოს...

- დიხ, ეს ძალზე მნიშვნელოვანი პრობლემაა. დღესდღეობით პრესტიჟული უნივერსიტეტების პრიორიტეტი და მთავარი სლოგანი მაინც ის არის, რომ თავის კურსდამაბიორეულია 97%-ს ასაქმებს. ჩვენი უნივერსიტეტის სტუდენტების დასაქმებაზე ზრუნვა ჩვენს პრიორიტეტად დავსახეთ. ორ-სამ წელნადში, ამ თვალსაზრისით, ჩვენ მნიშვნელოვანი პროცენტის დასახლებასაც შეუძლებს. უნივერსიტეტს სულ მალე შეიქმნება კარიერის სამსახური, რომელსაც ურთიერთობა ვქნება სხვადასხვა ორგანიზაციასთან და ჩვენი კურსდამაბიორეულიების დასაქმებაც იხრუნებს.

- ხანს ძალზე აქტიურად ხართ ჩართული ამ საქმიანობაში. შემოქმედებისთვისაც თუ გრჩებათ დრო? თქვენ ხომ მკითხველი საინტერესო თარგმანებითაც ვიცნობთ?

- თარგმანი ჩემთვის საინტერესო და საძატიო საქმიანობაა, მაგრამ როგორც ჩანს ამ ტტაბზე საქმარისი დრო არ მაქვს მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადავდგა.

- თქვენ ძირითადად ქართულ-ოსურ ურთიერთობებზე წერთ, ჩანს, ეს საკითხი გამორჩეულად მნიშვნელოვანი და მტკივნეულია თქვენთვის...

- ბუნებრივია, რადგან ეს საკითხი ჩემი ცხოვრების ბედინწერის განმსაზღვრელია. მამა მთელი ცხოვრება ქართულ-ოსურ ლიტერატურულ ურთიერთობებზე მუშაობდა. მე - ფრანლოსტური ურთიერთობების ერთი ვტაპი გამოვიკვლიე...

- სამეცნიერო საზოგადოება თქვენს საინტერესო ნაშრომებსაც იცნობს. ამ სფეროში თუ აგრძელებთ მუშაობას?

- საკანდიდატო დისერტაცია დავიცავი XX საუკუნის 90-იანი წლების ქართულ ნოველაზე, სადოქტორო დისერტაციის თქმა კი იყო კართულ-ოსური ურთიერთობების ასახვა პრესაში XX-XXI საუკუნეების მიჯნაზე, მთელი ხანს, რაც ორგანიზაციის სტრუქტურის ფორმირებასთან მომზინა ურთიერთობა, ძალიან დაინტერესდი ორგანიზაციების მართვის სისტემების შესწავლით და შესაძლოა ამ მხრივ გავაგრძელო მუშაობა.

- ეს კიდევ ერთი ახალი მიმართულება იქნება თქვენს საქმიანობაში?

- დიხ, ეს უკვე მენდემენტის სფეროა.
- ნარატივებს ვისურვებთ.

ვლგუჯა თავებრიძე

მენავისა და მგზავრების აგზავი

გომგრაფიული რომანიდა „ნისლის ტინარი“

სერგი მესხი, რედაქტორი „დროებისა“, უცხოეთში წაყოფა, იქ რამდენიმე თვე დაბრუნება, უცხოეთშივე მიმდებარება ისტორიისა და ფილოლოგიის შესასწავლად გიორგი წერეთელა, „დროებას“ კირილე ლორთქიფანიძე ურედაქტორებს, ეს არც ისე სახარბიელო ამბავია, მაგრამ სასიხარულო ის გახლავთ, რომ საზღვარგარეთიდან ახლახან დაბრუნდა „პარაფილი მონტევისა“ და „თანამედროვე მუნიციპალიტეტის“ ავტორი დავით მიქელაძე, რომელიც ადამ მოგანდენის თავისი მშვენიერი სტატიებით – წერდა გაზეთი „დროება“ 1873 წელს.

ისინი იქ წავიდნენ, ვახუშის ეს ურედაქტორებს, მაგრამ სასიხარულო ისაა, რომ დავით მიქელაძე დაბრუნდა. ამოდენა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ თანამედროვენი მუშევის დედანსა და აბაჯ „დროებას“. ასე იყო „ივერიაშიც“, ვახუშის სულაც მასზე ჰქონდათ მონათობა, ესეც არ დაღატობდათ, ეროვნულ გულს ვახუშტაძე იცავდა.

მეცხრამეტე საუკუნის ქართული პუბლიცისტიკის ისტორია წარმოადგენდა დავით მიქელაძის მხატვრობა, პოლემიკური, საკაცობრიო ცოდნით გაჯერებული და ეროვნული სულისკვეთებით გამსჭვალული წერილების გარკვევა.

არსებობდა დიდი მწერლები, მაგრამ საეჭვოა, ყოფილიყვნენ ისინი ისეთი, რომ არა დავით მიქელაძის მსგავსნი თანამებრძოლები, ეროვნული ჯარისკაცნი და გუმადენი მათი და თათარიანი საქმისა, – წერდა ვლგუჯა მაცრედი მუშევისათვის მიძღვნილ მიმოხილვადელ გამოკვლევაში.

მარტლად აბაჯ.
თითქმისა ნისლის ტინარია, აქვთ მუშამ მანათობელი ვარსკვლავნი კიანთოჲნი, ოქოთ ნისლის ტინარს მიღმა ვახუშტაძე არსდგომი მცველნი მუშევისა, რომ არა ისინი, ესენი ნაკლებს იკავებდნენ...

ნისლის ტინარს იქვთ და აქვთ...
დავით მიქელაძე იყო მძაფრი პოლემიკოსი, ფუნდამენტი გამაგრებული კვატორი აზრისა. ამიტომაც ბევრს არ უყარდა, უფრო იმთა არ უხატავდა ვლგუჯა, ვისაც მისი ხასირი ტკიპის შეუგებოდა. ფსევდონიმზე რა უზარალო და საქვეწორო კალმის გამოყენებულ იქონია – მუშეველ ნისლის, ბალანსის მუშეველ ნიშნებს. ისიც ერთი გამორჩეული მცველთაგანი იყო, ერთდღელი გუშაგა მამულისა.

საინტერესო პუბლიცისტობა, პიროვნებაც, ზოგისთვის ახერხებულა, თავისებური, უცნაური ხასიათისა სინამდვილეში მამულის ქართველთა ვლგუჯაყენიდა. ეროვნულად მოაზროვნელი საქებათ სიტყვებს არ იშვებდნენ მანამ, ჩვენსმა ევროპულ კულტურის დამამკვიდრებელად ითვლიდნენ, ელასთა ბრძოლის იუროკრეტიკობები კი პირიქით – ათავებდნენ, ძირადად ფსევდონიმის მიწაარსზე აკებდნენ ფუნდამენტებს:

რომელ ვანის ვარაუდობს, ან ვისთვისა ჰქოვდომ, ამის ნათესს მორევია დღევნოდა და ქოტობა.

ან კიდეც:

შენ მუშეველი არ ვარაუდობ, ბანამ ხარ და ბანის ქვლა, რაც ოხერი ნახობა, შენს ვანში მუშეველია.

მაგრამ დავით მიქელაძე მათ ნათქვამს უფრადლებას არ აცხადებ, ფიქრობდა და წერდა ისე, როგორც გონება კარნახობდა, როგორც მის ვრს ქირდებოდა.

ერთი სიტყვით, ორი პოლუსი მუშეველის მუშეველებშიც ახრეკლა იმთავითვე დღეს კი მხოლოდ ლიტერატურის ისტორიკოსებს და ფაინტერესებს ეს დამატარებელია, ვახუშტაძე, ვინ საით იდგა, ვინ ვრს კილავდა და რატომ?

დავით მიქელაძე საინტერესო პუბლიცისტი იყო, საინტერესო კაციც, მისი წერილები მარადიულად დირექტულებების მატარებელია, ცხოვრება – მისიამბი. ამიტომაც ღირს, კიდევ ერთხელ ვახუშტაძის ნაწინაში ფაქტები, მოვიხილო უცნობი ამბები, რომლებშიც კიდევ ერთხელ წარმოჩინდება ის, თუ რატომ დავინტერესდით მუშეველი, რა ხალხი დარბაზ როგორც პუბლიცისტისა და როგორც კაცს.

1893 წელისა. მათი. თბილისის ქალაქის საბჭოს არჩევნები კარსა მომდგარი. ვერ იტყვოდ, დანდევტებს კანდიდატებსა ერთმანეთი, ნათქვამს, ან კიდევ ვლგუჯა-ვლგუჯის რაღაც-რაღაცები გამოუჩინებს და გაიამბეველი. გარეგნულად მშვიდად, უფრო ქარიშხლის მომასწავებელი სირომით მიედინებოდა წინასწარცემი ცხოვრება. იყო რამდენიმე, ხმის ჩახლტამდე რომ გაჰყვებოდა თავის სათქმულს, ამომჩვენებებს პირდებოდა მუშეველებელს. მცირე ნაწილი, გულთი რომ ყველაფერი უნდათ, მაგრამ განმარტება უზარებდა, თუ მიარსომევენ, უარს არ იტყვიან, სულაც არ იწირობდა. ვაგვიოდა საბჭოში – ძალადა კარგი, თუ არადა, უამისოდაც ცხოვრობდა და იცხოვრებდა მომავალშიც.

კანდიდატთა საკმაოდ დიდ ნაწილს, სომეხ ვაჭრებს, სოფდარებს, მეცხამეებს არც დღე ეძინათ, არც ღამე. მაღულად ხუდებოდნენ ერთ, მეორე, მესამე და ა.შ. მცირე ვაგვიუს ამომჩვენებელი, ზოგს სუფრის უმდიდრესი, ასმეცაქმედდნენ, ზოგს ფულს ჰუქნიდნენ, ბანკში დავიორიეველი სახლისა თუ მამულის გამოყვადებით მუშეველდნენ. მერე ამ ვაგვიუს უნდებოდა მომზადერთი, ისეც იქ კანდიდატთა ფულებით რომ იესებდნენ ვიბებებს, ესენიც ნახულოდნენ თავისიანებს, ისინი მუშეველ თავის თათიანებს ითორვედნენ საბჭოში, მერე ჩითარებელი ამამდნენ სხეებს და ასე ვახუშტაძის მიმართ იყვნენ, ერთად რომ შეგვეკრიბათ, ზრბოდ მოგვეკრებოდნათ. არადა, თვალში მომსახველად ორი-სამი კაცი თუ დავიკრეკლობდა ამ კანდიდატთა მხარდესაქმრად, ის კი არაინი იცოდა, მათ უკან ნახევარ ქალაქზე მეტი რომ იდგა. უფრო შესაშინევი რამდენიმე ქართველი კანდიდატი იყო, ქალაქის მოვდინაზე მუშეველებელ ათ კაცთან მზამკანკალეული რომ ფხრებდა პარსს, იმერტყავდა გულის დავითარს, ყვეროდა, ვაგვიუს აზრებოდა უფრო თვალის სასუროდ მოსულვებს, ვიდრე თავგადაკლებულ მხარდამხატრებს. ეს ჩანდა, ისინი – არა.

ამიტომ ხელუფლების და უზღვევლობის ფიქრობდა, რომ ეს არჩევნებიც ჩვეულებრივად ჩაითვადა, თუმცა გულში მანაც გაკარგდა ფიქრი, მე რომ სომეხს უნდა მივცე ხმა. მაგრამ თავს იმით ინტეგრირებდნენ - ჩემი ერთი ხმა რას იხამს, შედეგს შევცდის თუ არა? ამას გამოფიქრებულმა არ იცოდა, რომ ასე ფიქრობდა ბევრი და ამ ერთ ფიქრს უკვე ნუღმა ემატებოდა, ხედავდა ათი, ასი, ათასი და უფრო მეტი.

გაზეთებშიც დაიბეჭდა კანდიდატურა გაყოლა-გაყოლების ერთ-ორი ამბავი, მაგრამ გაგრძელება არ მოჰყოლია, არ აღიპარავებულა ამის გამო მთელი ქალაქი, უცებ ჩაწმენდა, ჩათრუნდა თაყვის სომეხების მდინარეებში.

არჩევნების დღეს განვიმდინავა უცებ მუხუდებოდა, ისე მალე დაუშვებდა, გადაკარგულმა მზე აცხუნებდა, მაგრამ მოულოდნელად გამტკვრისფერდებოდა ცა, ისე ნამოუშენდა, დღითაც ნუმიდა, მურცე... მოქალაქეებს ვერ გაერეციათ, რა ჩაცვით ამიტომ ზოგმა სადარო, ზოგს კიდევ საფერო სამოსში აყენენ გამოპრანჭულები, ერთი ანდელი მიიტქარადა, მეორე ფეხბარძეთი მიზოხინებდა. მიდიოდნენ, ესაღმებოდნენ ერთმანეთს, ზოგს გულთანად, ზოგს უფულოდ არამედნენ ხელს. მიდიოდნენ ახალგაზრდები, მოზუციები მიხანხალუბდნენ, შემოდგომის მიწურულს ქარს ადევნებულა ხნელა ფოთლოვით მიახვლიკალებდნენ ფუხებს, მაგრამ მიდიოდნენ ვიჭურ, იმის აღსასრულებლად, რაც განეზრახათ, ჩემი ერთი ხმა რას იხამისო, ამ ფიქრით და იმის იმედით, რომ მათ ნამოქმედარს ვერაფერს შეიტყობდა, მიდიოდნენ, უფრო მიფხოკალებდნენ თვალბში ემაქაქასაბლებოდა, ხაარჩევნობა აცეტებული ბერიკაცები, მიიქაროდნენ უფრო ახალგაზრდა მოქალაქეები.

დავით ბექლადი (ბექლადი)

მოარულეს ამბავია - ღმერთმა ადამიანთა ვჯუფს ცოცხლების მტკვლების სანაცვლოდ ქვეყრის ღვინით ავსება შესთავაზა. ერთმა იფიქრა, ღვინის მავიერ წყალა რომ ჩაეახა, ვინ რას გაივებსო, მყოფისაც იციე აზრი აეკოცაბა, მწანამტავი, მესესესაც... ერთი სიტყვით, ვცლამ წყალა ჩაახსნა იმის იმედით, რომ მანაც ვერაფერს ვერაფერს შეიტყობდა.

გაიგოს ქვეყრი წყლით, ღვინით რომ უნდა ავსებულყო.

ქართველებსაც ასე დაემართათ იმ არჩევნების დროს - ხასობივად მიცემული ჩემი ერთი ხმა რას იხამს, ამათ ფულს მანაც ვაფორმაც, ხბებში ზომ ქართველებს პირმეცევი და მორჩაო - ფიქრობდნენ.

იცხებოდა ყუთები სომეხთა ხბებში, ისე, როგორც ქვეყრი წყლით.

შედეგები გამოიჩინებელი იყო. 58 სომეხი ეროვნების ევკარი და მისთანანი აორჩა ქალაქის საბჭოში, 14 კიდევ - რუსი და ქართველი. ისიც არსად წერია, ამათ შორის რამდენი - იყო ქართველი, რამდენი - რუსი, ერთად შეეკრებოდა, რუსიც ჩვენად მოწმენული ამ პირით. ისინი - ყველანი სომეხები, ერთი რუსი მკვლელები, ერთი საქმით დაკავებული, ერთი მხნით ატაკებულნი, ესენი, ნარცი, ისინი - ოთხჯერ და უფრო მეტი, ესენი - ოთხჯერ და უფრო ნაკლები.

არის ასეთი ანდაზა: ან არ ვარგა ნავში ვდგობა, ანდა შენავესთან ბრძოლა, თუ ნავში ხიზარ, მენი ბევი შენავესა და მოკიდებულა, ამიტომ არ უნდა ნაკეთო, თუ არადა, ნავშიც არ უნდა ჩაჯდე. ამ ანდაზაზე აავო დავით მიქლადემ "იკერიამი" დაბეჭდილი თავისი წერალო, 1893 წლის ქალაქის საბჭოს არჩევნების გამოიჩინებულ შედეგებს რომ მოუძღვნა.

ამ სტატიის მიხედვით შენავე ქართველობა, ნავი - საქართველო, მგზავრები კიდევ სომეხები. შოდა, ისე გამოიფადა, სულაც აღარ ეკითხვოდნენ მწანავს, რა ხდებოდა, თვითონ წყატბდნენ ვცლაფერს.

წერილი შრავალი საგულისხმო მინიშნებითაა დატვირთული, ფიქრულიც იმით, რად უნდა სლომეზობათ სომეხ გაქრებს, სოფადგერებს, ასე უღიან-კაცინადა შევიკვინულადნენ ქალაქის საბჭოში? რა გაქტირებოდათ ისეთი, რომ ეს გზა მიქნიათ ერთადერთ ხსნად და იმედად, ისეთი შიამეტეილება იქმნებოდა, თუ იქ არ მოკალათდებოდნენ, ევლარც ივაქტირდნენ,

ევლარც იმუამავლებდნენ, ვერ იყიდნენ და გაყიდნენ. ქალაქის საბჭო ყოფილა თავი და თავი ყველაფერისა. იმას კი არავინ ფიქრობდა, ეს ქალაქი სხვა ერის დედაქალაქი რომ გახლდათ, სომეხები კიდევ სტუმრები, არაქაურნი, რომელთაც ისე გადგათ ფსკვი აქაურობაში, რომ რაც უნდათა, იმას იქმოდნენ. უხელოდათ, გაომარჯვებდნენ, მწანავს სულაც არ დაეკითხებოდნენ, ისე მოკალათდებოდნენ ნავში.

შედეგის წერილისათვის საორტული შინაარსის სათაური სასტყუი დამარცხება დაუქრეცია. მართლაც და, მარათონს დამტავესობდა მძილოდ ვაჭართა და მეცხბეთა, მათი მოქმედება ქალაქის საბჭოში მოსახვედრად უფრო ღინს მავადა, საფინიშო გამარჯვების წყურვილს, რომლის მოუღწევლად ვცლაფერს უკარგავი, მიღწევით კი ჩემპიონდები. შოდა, გამეპიონდა ფინისუ გადავიდარი სომეხობა, რომელთაც იმ დღეს, როგორც უფუტით, 58 თვლისანი გაიყვანეს, ქართველებსა და რუსებმა თითმთავრად, რჩემოდა კიდევ მ კაცი ასარჩევი (სულ 80 ხმისანი უნდა ყოფილიყო), რომლებიც, თუნდაც ქართველები ყოფილიყ-

ვინ, მინაშენილობა აღარ ჰქონდა, ორი შესამდეი ისინი იყვნენ, იტყვიან, კენჭისყრას დაავიწყდნენ, უპრობლემოდ გაიტყნენ ნებსმიერ საჯახს, დარწმუნდნენ ერთ მესამედს ვინღა დაეკოხებოდა.

მეველს მოეხსენიოთ:
...სომეხთა რიცხვი ტვილისში შესამედზედ ცოტა მეტია. ამითვის საბჭოთა ისინი მომეტებულად იქნებოდნენ, ვიდრე ქართველნი ან რუსნი*.

შესამედი ისედაც იქნებოდნენ, რადგან ჩვენი ქვეყნის დედაქალაქში ამდენი სომეხი ცხოვრობდა, და ისინი ქართველებით ხომ არ გაცვლიდნენ ზმას ქრეფში, ფულში, ერთიანად თავისაინებენ მიემხრობოდნენ, გაახმოსნებდნენ, ქართველები კი ამდენი არ იყვნენ, რუსების ან სხვა ეროვნების ხალხის არჩევით თუ გადაჯაბნიდნენ, თორემ სხვანაირად ხომეძინი იქნებოდნენ უმეტესნი. ერთი სიტყვით, რუსი სათიქნავა გადაიხრებოდა, ის მხარე გაიმარჯვებდა, სომეხმა ვაწარადებული გაიწაღდეს, ქართველების სხემა დაიაროს და ერთი შესამედი ორ შესამედად აქციოს.

რატომ, რა მიზნები ამორჩევდათ? – კოხეულობს დათა მიქელაძე

... ახრ სომეხთა მოქმედებისა მიანიც ვერ გავიგოვია. რა საჭირო იყო ქალაქის კეთილდღეობისათვის, რომ საბჭო მარტო სომეხთაგან ყოფილიყო შემდგარი; ქართველები და რუსები, ყანაში რომ აქა-იქ საბრძოლოდ თითო-ორიოლა ხეს დასატყვიებენ, ისე კენტად ყოვლიყვენენ ნამშვედრად?

გამოდის, თბილისის კეთილდღეობაზე სომეხთ უნდა ეზრუნათ, დაბადებუდან თავის თავზე ფიქრობდნენ, ნებისმიერ ქალაქსა თუ მხარეს საცხოვრებლად იმბოკი ირჩევდნენ, მტკი სარგებელი მივიღო, მის ხვალსადელ დასესა და საიქუს სულად არ დავადიდდნენ, თბილისში იყვნენ, აქაურს ჰყავდნენ ოსმალეთის სომხობის დასახმარებლად და დიდი სომეხთის შესამქნელად, სადაც ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიებსაც მიითვლიდნენ და ახლა ისე როგორ გამოკეთდებოდნენ, სათავისოზე უარი ეთქვათ.

თავისაყენებდნენ ვაგადომოდნენ ქართველებს საქმე. მეველესაც რა საფლავისში მუდარება მოაქვს – ყანაში გვლები საგანგებოდ დატკობენ ერთ-ორ ხეს, შუამომზადებენ დღე-ღობა ჩრდლის რომ შესადაროს თავი, მოდა, ამას ჰვავსო ქართველთა მიერე ნაწილის ყოფნა საბჭოთა, სომეხები კი სულსაყით მღელავი ყანასაყით ვლყვიობდნენ, იმ ხის ჩრდელშიც მშვენიერად დივიდებოდნენ, და, თუ მოესურვებათ, სულხან-საბას იგავის ერთი პასაჟისა არ იყოს, ტოტალური დაამტყრევენ იმ ხეებს, ზხანსადენებულბში საბჭოსაგან რომ დაიფარონ თავი.

საგულსინაში, მეველეს ნერილი ილიას „ქვათა დღე-ღამე“ ევხის წლით იდრე დაინერა. თუშვა იქაც ბევრზე მეტი ამბავია ანბარი, სომეხთათვის ჩვეულებრივი, ქართველთათვის – თავმისაცემი და საჯალალო.

გახეი „მცხეთა“-ის კორესპონდენტ კუტულს ჩრდელთა ერთიან საქართველოში ყოფნის შემადგენისათვისად დახვდა ცოცხა მუშელთა სომეხი ოციკური, რომელიც პატარაშვილი სტუმარი „მშაკოს“ რედაქტორის გრადოდ არჩურებს მიუღვანა. მოდა, ანაზ უდრ სომეხური ენისთვის მოატარა; სომეხ ინტელიგენციას შეხვედრა, ქალაქის საბჭოში მი-

იყვანა, რომელიც პარლამენტად გაასაღა, სომეხი ხმისინები – მინისტრებად, ასეა, აქამა, ტყუილი ასჯერ და თასჯერ უფრო მეტად დაავიწყდნენ. კუტულს რომ გავიყვარა, დადებურიანები ყოვლბნარით, „ეს დიდებურანები სულ ქართველები არიანო.“ – უფრო. არაც მეტი აქეთ, ის მინანქრებისათვის არა ჰქურთ, გულუხვად გითავაზობენ“ – ნერის ილია.

ამის მერე არც ფყო გასაკვირი ის, რაც საქართველოში ჩამოკუთვლებულმა ფრანგულ განუთით დანერა – პარლამენტში, სკოლებში, ეკლესია – სომეხისა, ფილოსოფოსებში, კათალიკოსზე უფრო განათლებული ინტელიგენტებიც, ესენია, საქმელი სომეხურია, ლხინა, ცეცხა, ტანციმანიცი ისეე ანათ იციან თუ იციან, მოდა, რა გასაკვირია, დასკვნაც ასეთი გამოტყვანა: „უთუოდ ედები აქ, სომეხთა ყოვლია“.

ერთი სატყუილი, საქართველო – სომეხთად მოაყენენ, თბილისი – სომეხთა დედაქალაქად, ქვეყნის ძირველ მკვიდრად – სომეხი. ისე დაუმეგობრდნენ, ჩაებტნენ კეტულს, რომ იმათ ნათქვამი კორესპონდენტი უცილობლად შემზარებლად ცნობდა; ეტყვიდნენ, დანერა, მთელ ევროპას გაავებებდა – თბილისი სომეხური ქალაქი რომაა, აქ ძირითადად ამ ეროვნების ხალხი რომ ცხოვრობდა.

მტკი ვაულებრობა შეიძლება? სომეხებს კორესპონდენტისათვის ისე აუბამთ თვალნი, ისე დაუხეზიან სმენა, ისე მოუტყვივით, რომ ყველა ნინადადენამი ქართველებს დაწმინდათ, სომეხებს ვანადიდებდა.

თავანითი დიდებურიანებიც კი ქართველებად გაასაღეს...

ეს ამბები მეველეს ნერილის დანერადან თხოვმეტკორედ წლის ნინათ მოხდა, რა გასაკვირია, ან ხის განამეღობის სომეხთა კიდე უფრო დახეხენან ბნობლის ტაქტიკა, ისეთი რამებიც მოფიქრებიათ, რომ ქალაქის სამეჭო დედაბუღიანად გაესომეხინათ.

ისევე მეველეს მიუხერუნდეთ:

„ამბოპენ, სომეხები ანგარიშის ხალხი არიან – და ყოველს მათ მოქმედებას ერთი რამ განადებლობის ნიშანი ასკენი. ან შექმნივეთი ჩვენ ვერ გხვდეთ, სომეხებს კარგად ეანგარიშობი. გვგონია, რომ ნამეველი თავისი მდგომარეობა დაიგნებიათ. სომეხები, რამდენადაც ციციო, ყოველგან საქართველოში და თვით ტფილისშიაც საზოგადოდ ვაჭარი ხალხია, ისინი ერთი ორტისაგან არას უმანტებენ ხალხს სმიდიდნენ თავის არსებობის, რადგანაც არავერს არ ანარმოებენ, არამედ არიან შუამავალიც ყოველსადაც და გამყიდველს შორის.“

არც არავერს ამარმოებდნენ, დოვლათის, სმიდიდნეს არ ქმნიდნენ, მიყიდვებას და გამყიდველს შორის შუამავლობითი კი იმდენი დაეგროვებიათ, ერთიანად მოეთაფლათ სომეხთაც და ქართველთაც, ქალაქის საბჭოშიც იმატო გავიდნენ, რომ იქაც ისე მოენყით საქმე – დოვლათისათვის დოვლათი დავებტებნათ.

მიღელი ქართლ-კახეთის მოსახლეობის ქირანახული თბილისში ჩამოაქეთ გასაყიდად და ეინ იქნება იმის გარანტი, რომ „სომხის საბჭო“ მათ კაბალურ პარობტებში არ ჩააყენებს, ისე დადგენილებებს არ მიიღებს, ისედაც შეჭრებულ ქართველობა კიდე უფრო რომ შეჭრედეს და

დავლახადეს - კითხულობს წერილის ავტორი და პასუხსაც თითოიწვე სცემს, - სწორდაც ამბობს გაციუნენ ჯგროფი და ხროვად საბჭოში, რომ ამგვარები მომუქუნენ- ნაოო. ეს კი ომის გამოცხადების პევეს ქართულთათვის სომეხთაგანა. ვერ გაიმტყუნებ, ვერც წერილის პაოოსს დაწუნებ, რამეთუ სომეხები ასე მოკლავთებულუნენ ნაებო, ისე ვედათი ზელთ მისა მართვის სადაცენი, მენავეს სულაღ არაღურს ეკითხებოდუნენ, საკუთარ ნება-სურვილ- ზე მკაძებდუნენ.

სომეხები ადრეც ბლომად, ქართველებზე მომე- ტებულად იყენენ ქალაქის საბჭოში. 1893 წლის არჩე- ნების დროს კი სულაც უქართულებოდა უნდოდათ დაე- ტოვებინათ ქალაქის თვითმმართველობა. მაშინ, როცა ქართველები, დამიტრი ყოფილი ქალაქისთავობაზე ათ- ქებოდნენ უარი, ახლა კი გაცხარებაც აღარ დაქირ- ავებოდათ, ისე მიაღწევდნენ სანადვლა.

ერთ ახალარჩულელ სომეხ ხმოსანს ქალაქის საბჭოს სხდომაზე დავით უნდა უნდადო, მიედა მღვდლის თანხლე- ზით და სომეხრად დაიწყო ლაპარაკი. უსმინა ცოტა ხანს დამიტრი ყოფიანმა, რომელმაც კანონი ავადებულუნდა სხდომაზე დასწრებას და, მერე უთხრა: სომეხი არ ვიცი, სჯობს, რუსულად ილაპარაკოთ, ან კიდევ ქართულად, თბილისი ქართველებს დედაქალაქია.

სომეხი მღვდელი გაესტარა, აბილიზდა და ხმახაღლა დაეკითხა ქალაქისთავს:

- არც რუსულად და არც თქვენს ქართულ ენაზე საუბე- რის ნებას არ ვაძლევ, თქვენ ჩვენი ენას უფლებებელ- ყოფთ.

დამიტრიც აწერიოდა:

- არც მე მოგცემთ უფლებას, იმ ენაზე მესაუბროთ, რომელიც არ მისმის...

მღვდელი გაიქცა, ხმოსანი გაეკვივა, დანარჩენებზე ბურღულენ-ბურღულენით გაბუნენ. დამიტრი ყოფიანმა ქა- ლაქისთავის ძენცი მოხსნა, მაკლავზე დადო და გაეცალა იქაურობას.

ასე გასრულდა თბილისქალაქისთავობა დეისტრუქტი- ვი სტატუსი სოცეტროკისა. თუმცა ეს ამბავი მეგვიანე წე- რისა აღწერილ მოვლენაზედ თოთხმეტ-თხუთმეტე წლის წინათ მოხდა. მაშინ იბრძოდნენ, ცხარეებოდნენ, პროტესტს გამოხატავდნენ სომეხები, ახლა ამგვარი აღა- რადგური ჭირადებოდათ: იტყოდნენ, იქმოდნენ.

ისევ ამოხლე!

არც ტაქტი, არც თავიზანოზა ჩრეგობა მეველეს მხედველობიდან და შევიბრძო დამარცხებულ მობრე- ლის გულსტკევილით წერს:

„როდესაც ერთ-ნამცეცა ხალხი ისე არის მომწვედული უტოი ქვეყანაში, როგორც სომეხი საქართველოში - რა- ტობს ეს აღარ ვაასუნდათ, რომ ამისთანა მდგომარეობაში ცოტა ტაქტისა და თავიზანოზის გამოჩენა პუფროზიანი?!”

რაღა ტაქტი, რაღა თავიზანოზა, არჩევნების წინ, ქართველებს რომ არადგრი ეტყობანათ, ჩუპ-ჩუმად ათ- ქრებოდნენ, უხმებოდათ თორცდნენ მომხრეების თვანით მარაქაში, შედეგამც არ დაჯოფუნ - მამეპურები გაბატონ- დნენ, სახელს პატრონმა გულხელი დაიკრიოთ.

საქართველოს დედაქალაქში მოსულ ერთ მუტა ვეძ- რებისაგან ისე გაკადნიერება, არა ვცვლიან, გონიერი საქ-

ციული ყოის!“ - ვთომ ნაბუბზე ავდებდა, თან გულის- ცრომასაც არ მალავდა, მაგრამ მოსაზრენი უკვე მომზად- როყო, გამოარგებელი მედევებით დასრულებულყო საარ- წეენი მართაოთ.

ფინალში მოაგრენებს მეველე სომეხობას იმ ანდახას - არ ვარცა ნაემი ვჯდის და ბრძოლა მენავესთანო, მაგრამ ისიც კარგად იცის, რომ იმა უკვე ნადეთო... ახლა სხვა რამ იყო სადქერი, თორემ სომეხობა რომ ქართველის სა- სარგებლოდ არადგრი გადანევეტდა, მტკიცედ სწამდა და სჯეროდა.

ხმოსანობს კანდედატი ქართველი კი არჩევნების დლე- საც ხმაური ელაპარაკებოდა წუძის გამო ვაფანს თავმე- დარებულ რამდენიმე კაცს, რომლებიც ზრდილობის გუ- ლისთვის უსმენდნენ, თორემ გულში არჩეული რაკე- თებული ზურგდათ, სასომხოდ უნდა მიეცათ ხმა, გადგან იბინი მიკრებდნენ, დატემარენ და ამბოაც, იმ იმედით, რომ მისი ერთი ხმა რას შეეცდოდა, სტუმრის ვასაბატო- ნელად გადახედეს ხანოყო.

ეს ერთი ამბავია თავდასულ სომეხობასთან დავით მიქე- ლაძის დამოკიდებულებისა, მეორეს ილია ჩიქოვანი (პოს- ტელი) იგონებს. იმ დროს დათა მიქელაძე უკვე ქუთაისის საადგილმამული ბანკის დირექტორი გახდებოდა. მოდა, მა- სულა მასთან ერთი ტაბახმღელი სომეხი, ბანკში რომ მ- ლელი ჰქონდა დავირავებულ და ვადის გაგრძელებას ითხოვდა. ამბავი მეზუარისტი ისე მოვიტორობს, ვე კარ- გად არ დასჯერად, ვერ ჩანებები დედაბრძო, ვერ იგზო- ნენ მეველის მახვილგონიერებას, უფრო მეტიც, გაუ- გებარეც დაგრძება ს ძირითადი, რის გამოც მიქელაძემ ამგვარად წარმოართა დავოყო.

ბარც ვიტყვიც, სათავადაზნაწერი ბანკს ქვეყნის ამა- ლობისმეტელ დაწესებულებათ თელიდა, „დროების“ ერთ- ერთ პირველ კორესპონდენციკაში წერდა:

„რამდენს ძვირფას განზრახვის, რამდენს ცხოველ- სიმედსა და ოცნებას სდებს ჩვენი ღვაფამიანებული თავა- დაზნაურება ბანკზედ.“

ქართველი თავადნი და აზნაურნი სწორედ სომეხთაგან იყენენ „დავაზიანებულნი“. ამიტომაც დავით მიქელაძეს ბანკი იმ ეთიარების გამოსწორების ერთ-ერთ საშუა- ლუნად ესაბუბოდა. თუმცა იმსაც უუნებოდა იმევე ნე- რილიმ მითხვდეს, რომ ქართველმა ნარჩინებულებმა აქედებურ ფლანგებასა და თავადეცელობას თუნი უნდა დაანებონ, თორემ ერთი ამისთანა ღარიბი ბანკი უ არა, ათასი უმადირსიც ვერაღერა უშველს“. თუ კინახთა ვიბუბის ისევ იმ უძლიო ქვეყნის დამცეცელსა, მაშინ არა- ფერი გამოგვივა, წარსულ ცხოვრება მავალეთით უნდა იყოს - ფულების ფლანგებსა და გადაყრას თავი დავა- ნებოთ, მამულსა და სახლის სომეხ ჩართათვის მიყე- ვდას თუ მიგრავებზე თუა შევიკავითო - წერდა. ეს იყო ადრე, როცა სათავადაზნაურო ბანკი იქმნებოდა, მაშინ ყველა გამოთქვიანდა თავის მეხედულებას, ზოგი მუცლარს, უმრავლესნი - სწორს.

ბანკის ქუთაისში დაარსების დროსაც წინასწარმეტ- ყველებად:

„ზედ ვცვლიან, რომ პირად დამოკიდებულებას, სიძულულსა და სივეარულს იმერლები ერთობ დიდ მნიშ- ნებლობას აძლევენ ყოველ საზოგადო საქმეში, თორემ

ბრძოლა რომ კაცის ნამდვილ ცოდნაზე და ღირსებაზე და იქნეს, ეს, რასაც ვერ ვხედავთ, მოსახლნი იქნებოდა ყოველი კაცისგან.*

თითქოს წინასწარ ხედავდა იმ მოვლენებს, ბარე ათი წლის შემდეგ ქუთაისის ბანკში რომ დატრიალდებოდა, როცა მარტო პარტიებზე კი არ დაყოფოდნენ, ათას ხრისს, ორის მოვლენებდნენ თავიანთი კანდიდატურის განაგრენდა, ის სულაც ფეხებზე ეკადათ, შეეძლო თუ არა მავანმა და მავანს საქმეს გაძლივდა, მთავარია, ვიღაცის კაცი იყო, ის ვიღაც კიდე ვიღაცისა და ასე შექუქვდებოდა მოზრები, საბოლოოდ კი საქმეს იბარებდა ის, ბანკზე წარმოდგენა რომ არ გააჩნდა.

მეველეს ამ სიტყვებს რომ კითხვობ, უპირველეს, კილასტრატე რიკვაიძის მატრიაციული წარმოიდგენება თვალწინ, მაშინ მომიდარო „ქუთათური ოინები“ გავახსენებდა.

საოცარია, დავით მიქელაძე ყოველთვის ბანკის დარსებობაზე ამბობდა – თუ მევენსა საბანკო საქმის მცოდნენს ვერ ვიპოვებთ, მაშინ, სჯობს, მოვიწვიოთ, მაგრამ იმას გულისწავლობდა ატკივდება ზედს ვახატორზე, ამიტომ ისიც ჩვენებური კაცი უნდა გამოეზარდოთ, პეტრებურგში გაეუზმათ, იქაური ბანკები ნახოს, გავრვეს და წესდებოს დამტკიცების საქმეც დააბჭაროსო.

მეველეს სხვა დროსაც არაერთი სტატია დაუწერია თბილისისა თუ ქუთაისის ბანკებზე, უთქვამს ის, რასაც ფიქრობდა, ნულიც ვაუწყებდნებოდა ბანკობას გამო, იქ დატრიალდებოდა ფარსი საქვეყნო ტკილავდა მორწინება.

ეს ადრე იყო. მერე კი, ალერსიანს* რომ გამოეთიზოვა და ქუთაისში გადმოხარდა, მასზე უკეთესს ვის იპოვებდნ საბანკო საქმეთა აღმსარებლებად. ასე რომ, თუ ახალგაზრდობაში კალამს აწდობდა ფიქრებს, შემდეგ სულად თითონ გაუხდა ის აზრები ცხოვრებაში ვასატარებელი.

ქუთაისის ბანკში დავით მიქელაძის დირექტორობის დროს მომიდარა ილია ჩაქვიანის მოხარობილი ამბავიც. „აერიაში“ დაბეჭდილ ნერილში სომხებზე, მათ შხაკრულ ზრახებზეა საუბარი, აქ მხოლოდ მეველე და ერთი სომეხი მეყრილან.

კაბინეტზე ვერც დაარქმევიდა, უფრო საუკუნეა ოთახს ჰგავდა, აქეთ-იქით ფიქრით ვახატორულს, ტიზარს იქით სხვა იჯდა, ტიზარს აქეთ სხ – დირექტორი, ვახანდარო, მხელ-მხელი კაცი, სიმაღლე ჯდომის დროსაც ეტკობოდა, მაგიდაზე გადმოწობილი მარცხელადა კრიალოსანს, თითქოს ჩამოქონდა მძივები, მიეგებოდა თანმიმდევრობას აჭრებოდა. თვალებით ანიშნა სომხებს, დაბრახნდითო, – ისიც იჯდა და, რომ ეგონა, კრიალოსანს ვერაღზე გადვდებს და მოსახსენო, ამან უფრო აჭკარებთ ვაგვრებოდა ჩამოხრულა. სომეხი იჯდა, თვალს არ აპორებდა მას-მოხრულს, რომელიც სადღაც ტურში იტყობოდა. უცდიდა, რამის მტკიცეს ან მემკითხებო, ის კრიალოსანს ჩატყლისყურებოდა. ერთა-ორი ნუთი საუკუნედ მოეჩვენა ტახახმელებს და, რომ დარწმუნდა, სჯობს, ვთქვა, ერემ დაველოდო, მეველემ უფრო ჩქარა ჩამოყარა კოჭები, აათავა, ხელზე გადახეხია და ისევ თივანამ დაწყო. კრიალოსანი თველებურს ჰგავდა, მძივები მსხვილი და ღამანად ჩამოვანდაკებული იყო. ეს კრიალოსანებდა, ის წრიალებდა, ნერვიულობა დირექტორსაც ეტყობოდა, ჩქარ-

ჩქარა მარცხელადა, თითქოს რაღაც საიდუმლო აზრი უნდა ამოეცნო ამ ჩამოთითობში კრიალოსანისა.

სომეხი იმის ფიქრობდა, მამულის გამოსწავლის ვადას კი გადამინვევ, მაგრამ უნდა ვეცდო, რაც შეიძლება იქით გადავდო, დრო მოვიყო – ერთ წელს მეტყვიან, ორზე დავედროყო, ორს შემოთავაზებენ, სამზე დავეცდორო, და მისთანანი. ამგვარ ფიქრებში ბორიალებდა კრიალოსანით გაართულ მეველესთან და ვერ გაეგო, როგორ მოქცეულიყო. ბოლოს უახრას სათქმელი, აუხსნა, მამული რომ ჰქონდა დავარავებული და ვადის გადაწვას ითხოვდა.

დაამა მშვიდად მოუხსინა, აცალა სათქმელ-სათხოვრის ჩამონივნიკება, მერე თვალები მოწკარა, გამჭოლი მწერით გახედა ტახახმელებს, კრიალოსანი დინჯად ჩამოათითოვა და, ის რომ ელვდა, რაღაც ვადის დამოსახელებსო, ბავჯე გამკრიალი ღიმილი შეაკითხა:

– თქვენში, ბატონო, მწერებზე ბევრია, მიმინოთ იქტროს?

– სომეხი დაიბნა, ვერ გაიგო, რა უთხრეს. მეველემ გაუმიოჯა:

– ზლოთადა თქვენსკენ მწერებია?! – ჩამომარცხელა არ შეუნწყვტია

– მერეველ, ენია ზედან, – ქართული მწერნივრად იცოდა, ტახახმელაბი რუსულად და სომხურად ვერაის ელაპარაკებოდა, მაგრამ მინც შეამონნა ცოდნა.

– პო, მწერებია... – თვალთ თვალში გაუფარა.

– რა მწერია, – ხელისგულები გადაბარნ-გადმოაბრუნა სომეხს და დაბნელებს ისე ჩაქინდა თები, გგოვნებოდა, საკაცობრიო პრბოლებსს შეუნწყვტიაო: იჯდა მატიცემებოთ თიავის წინ, რომისგანაც სრულიად განხედავულ მასებს ელვდა, უთხრის დამატრიალურად სხვა, ისეთი, უცებ რომ ძნელად აღიქვამ და გაისიგრეგანებ კაცი. დახვედრაც უცნაური იყო, საქმიან კაცს ელოდა, კრიალოსანით მოთამაშე დახდა. ისიც გაიფიქრა, რაღაც პრბოლებზე უნდა ჰქონდეს, ნერვეებს ანთ მსმეილებს, იქნებ ბანკის შემოსავალ-გასავალს თვლის, აქეთ ჩამოათითოვებს – ხარჯს, იქით – მოგებას, მაგრამ რა ბედუნაა, მარცხელ ზომ ყოველთვის ისევ იმვენი იქნება, ქართულების ბუღალტერიაც ესაა, ისე, უფიც არ ჩანს, აღბათ, უფრო ნერვებს იწინარობს, მე ჩემი მოვადვარო, კისკრიც უტყობია, – ფიქრებში დაშვრთხილი მწერკრიათი მოზრულე ტახახმელები.

მეველემ გაუმიოჯა:

– მეცრია ზომ მწერი ტახახმელაბი, მიმინოც გველვაბი მომინარებულე?! –

– აბა, მიმინო, აბა, მიმინო... – დაბნევა ვერ დამალა სომეხმა, აიჩრა, ანერვიულდა და სახენამონილბებულმა ხელმეორედ ჩაიღუღულა:

– რა მწერია, რა მიმინო, მამულის გირაოს სროსკ გადამინვეთ?!

– ვერ გამოვიტ, გვეკობებთ – მწერი ბევრია თუ არა თქვენსკენ? – დაუკონკრტა მეველემ, რომელიც გონებში იმას გულსისხმობდა, რომ სომხებმ ქართველებს მწერებზე თვლიდნენ, მიმინოსავით დააცხრებოდნენ მათ ტონებსა და ნება-ნება გლეჯდნენ. კრიალოსნის მარცხლებივით ითილიდნენ და ითილებდნენ. მეველეს ამ ფიქრს თუ ვერ ჩანდებო, ისე ნაღუტამს აზრი ეკარგება.

იქნებ ამ საუბრის დროს 1893 წლის არჩევნებიც გაახსენდა და მაშინდელი ბრანო ტაბახიძეზე ზეგეგმოაპირქვა. ან გაახსენდა, ან - არა. სულაც ასეთი იყო მუდამეპოს, ფიქრის დაუბრუნებლად გამწვლეული, ხიტყვის პირში მიზნულა.

- მწყერი, მიმინო! - გონს ვერ მოსულა სომეხი.

- ხომ იცით, მაშინოს ჯობზე დაბნული ბედურით იჭერენ. დაინახავს თუ არა მტაცებელი ფრინველი ბედურას, დააფრინდება, ისე დაეცხრება, ვერაფერს გუბულობს, და ადულად იბელთებენ. მერე ასე დაჭურლ მიმინოს დაგუზავნ და მწყერზე ნადირიბენ მისი მეშვეობით. ბედურით მიმინოს, მიმინოთი მწყერი. - ხალისიანად განუარტა მიტელადემ და ნება-ნება ჩამოინა კრიალონის ქვეტი.

- რა ბედურა, რა მიმინო, ტაბახმელაში არაფერი იციანი, მიბული მაცეს, კინახჯან, დაგირავებული, ეადის გადაწევის თხოვნით გეახელით, - ხმის ოდნავ აუნია სომეხმა.

- მაშ ტაბახმელაში მწყერს მიმინოთი არ იჭერთი?

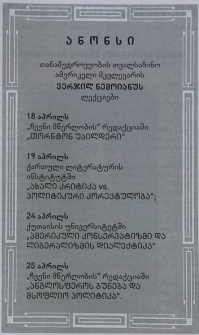
- რა მწყერება, მაშულა მაცეს დაგირავებული...

- ჩვენ გვეწყერება, მწყერები ვართ ისედაც... დაიტყრენ მიბინოს, მერე მიმინოს მწყერს მოუტყვენ...

- კინახჯან, მიმინო რა საჭაროა, განა ბედურა ვერ დაიჭერთ...

ეს თქვა სომეხმა და ისედაც თვადებგაჭართოებულ მწყერებს საზე მოურღვა, ისე ახარბარდა, გვეგონებოდა, ეკლუბი გდმო-გამოდინაო. ეს ხარბარბადა, კრიალოსანს მაგიაზე უბათურებდა. დაბნეული სომეხი აქეთ-იქით აცუცებდა თვადებზე, ვერ ვავგო, რა ხდებოდა, რატომ ბერეგებოდა ბანკის პატრივემული დირექტორი, რატომ აირთა მწყერი, ბედურა, მიმინო...

მეველე ხარბარს უბატებადა, სომეხი სულ უფრო და უფრო იბნებოდა, ისიც გაიფიქრა - სხვადას ხომ არ შემოვდიო, მიგრაბ კარგად ახსოვდა, ბანკის აბრა გარკვევით რომ ნაიკითხა, აქაც არაფერი შეეცვლილიყო, თველი ახსოვდა, ახლანდელი იგივე იყო. ამიტომ გაფიქრების-

ანონსი

თანამედროვეობის თვალაზიწიო
ამერიკელი მკვლევარის
პერკილ ნემოიანოს
ლექციები

18 აპრილს

„ჩვენი მწერლობის“ რედაქციაში
„თორნტონ უაილდეკი“

19 აპრილს

ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტში
„ხბალი ქრისტია vs.
პოლიტიკური კორპეკტულობა“;

24 აპრილს

ქუთაისის უნივერსიტეტში
„ამბრიკული კონსერვატიზმი და
ლიბერალიზმის დინამიკა“

25 აპრილს

„ჩვენი მწერლობის“ რედაქციაში
„ანდლოსტაროს ბუნება და
მსოფლიო პოლიტიკა“.

თანაც უკავადო ეს ფაქტი.

- რა მწყერი, რა მიმინო, - უბრუნებოდა სომეხი ერთსა და იმავეს, ვერაფრით ამოეხსნა, რა ბედება.

მეველე ხარბარბება, კრიალოსანი რანკუნებდა მაგიაზე. ბოლოს, როგორც იქნა, დამიფიქრდა და ონსიმე სუანიძეს, ბულატერი რომ გახლდათ ბანკია, გასძახა:

- ონსიმე, პატრივემულ სოვედარს არც მწყერი სკოდნია, არც ბედურა, არც მიმინო, ხა, ხა, ხა, ხა... ჩვენ კიდევ მწყერები ვართ, მწყერები ამით ხელში. ხომ იცი, სად გავინოდა ქართულის დუქანი, სომეხის გუთანი, მწყერი გგონივართ ხომ, ხა, ხა, ხა...

- რა მწყერი... გადამივადებთ თუ არა მაშულის გამოსყიდვის - სიმტკიცე გურიია ხმამ ტაბახმეველმა.

- ვერა, ბატონო, ვერა! - მოუღვე მოუჭრა მიტელადემ.

- რატომ?

- აღარ ვართ მწყერები, აღარ ონსიმე, ერთი იუხსენი ამ ეკაცს, რომ ეადის ვერ გადაწევის, მაშული საჯაროდ უნდა გაიყიდოს!

- აბა, მწყერი? - უნებურად ნაშოვდა სომეხს.

- საქმეც მაგამია, ჩემო ბატონო, აღარ ვართ მწყერი, აღარ, ამიტომ ბედურასაც ნულარ დატანჯავთ, მიმინო-ბუე ნულარ გაორვებით.

სომეხი ნაშოვდა, ვერ გავრკვია, ნასულყო თუ დარბენილო... ბოლოს წასვლა ანუიბინა. მიდიოდა გუნა და ფიქრობდა - რა მწყერი, რა მიმინო, რა ბედურა, რაბადეს მატყუებდნენ, კრიალოსნით მაჯადებდნენ? ვერ გავიგე... მაშულის გამოსყიდვის ეადის გაგრბლება ვითხოვე, აბან კიდევ მწყერი, მიმინო, ბედურაო...

მიდიოდა და ფიქრობდა.

ფიქრონაც არ იცოდა, რას ფიქრობდა.

სამი სიტყვა ერთმანეთს ვერაფრით დეკავებოტრბინა და ტანჯავდა...

რა მწყერი, რა მიმინო...

რა მწყერობა აუტყვდით ამ პატიოსან და კრიალოსნით მოთამაშე ქართველებს?

მდინარე, რომელიც არ ხმაურობდა

თამაზ ბიბილურის წიგნის წარმშენებავი

თამაზ ბიბილური ის მოველენა ქართულ ლიტერატურაში, ვისი სახელიც, რაც დრო გადის, სულ უფრო იზრდება, – თქვა ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ ამ მწერლისადმი მიძღვნილ საღამოზე, ფურნალ „ფანი მწერლობის“ საღამოში რომ გაიმართა და უმანძინძლა პრეზენტაციას წიგნისა „ფრაგმენტები, წერილები, გაბნეული ჩანაწერები“, რომლის შემდგენელი და რედაქტორი მწერლის მეუღლე, ქალბატონი თინათი ვაშაძეა, მისი მომზადება კი გამოიმყვებლბა „ახალი 7“-მა ითავა.

– დღევანდელი ქართული მწერლობა წარმოუდგენელია თამაზ ბიბილურის რომანების გარეშე, – თქვა როსტომ ჩხეიძემ, – მისი „გამა კითხულსა“ კი დაწერება ქართული რომანისტიკის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიღწევად. არ გამოეა XX საუკუნის ქართული მოთხრობის ანთოლოგია, რომელშიც არ შეეცა „ჩივილი“, „ნაღამი“, სხვა ნოველები ამ მწერლისა. რაც შეეხება საყმანელო წიგნს „წელიწადის დრონი“, ვფიქრობ, განსაკუთრებული მონაპოვანია ჩვენი ეპოქისა.

ყოველივინ, როცა თამაზს ვახსენებთ, აუცილებლად რჩდება სახელი ვახტანგ ტყედიძისა, ვისაც განსაკუთრებული ღვაწლი მიუძღვის არა მხოლოდ მისი, მივლი თაობების მწერლად ჩამოყალიბებისა.

თამაზ ბიბილურის დებიუტი ფურნალ „ცისკირის“ ფურცლებზე შედგა. გამოცემა ახალი დაარსებული იყო, თამაზს კი შეტად მორიდებელი გახლდათ, ამიტომ თვითონ ვერ გაბედა მიტანა და თავის მეგობარს, ჯანსუღ ჩარკვიანს ანდო ეს საქმე. ასე შემოვიდა ქართულ ლიტერატურულ სამყაროში ეს მწერალი.

სხვათა შორის, თამაზ ბიბილური შეიძლება ყოფილიყო ერთ-ერთი იმ შემოქმედებაცანი, რომელიც „შუბლისა“ გახუთმა – ის ხომ უამრავ წერულს აქვეყნებდა „ახალგაზრდა კომუნისტში“, მაგრამ ვახტანგ ტყედიძის დიდი ღვაწლი ისიც არის, რომ არ მხოლოდ თავისთან – ლიტერატურულ გახუთში წამოიყვანა თამაზი, არამედ აფულიანებდა, სთხოვდა, აიძულებდა აქტიურად ეშუბვა პროზაზე. ის რომ არ ყოფილიყო, შესაძლოა „წელიწადის დრონი“ არ გვექონოდა, აღრავლერს ვამბობ მის რომანებსა და მოთხრობებზე. ეს სიტყვი, რომელშიც გავრითანდა თამაზ ბიბილურის წერილები, დილორის ჩანაწერები, სალიტერატურო სიერარის პირთვინელი შეფასებები, დაუმთავრებელი ნაწარმოებების ფრაგმენტები, მასალები ცალკეული ინტერვიუებიდან თუ დაუწერელი რომანებებიდან, ისე ვარგად დდაცა ქალბატონმა თინათიმ, რომ ეს ყველაფერი იმ ეპოქის სახეურ პორტრეტსაც გვექმნის. ამავე დროს წიგნი ისეა შეკრული, თითქმის თავიდანვე ასე იყო ჩაფიქრებული. ამიტომ ეს გამოცემა თავისი ფორმათ ერთი დასრულებული რომანი წიგნისა. თვითონ თამაზს უნდაედა დაწერა განსხვავებული ყიდის რომანი – რაღაც „ბანარო“-ს

მსგავსი – ქაოტური და, ამავე დროს, შინაგან წესრიგზე აგებული და ის, რაც მას სიცოცხლეში არ დასცავდა, მისი მეუღლის ძალისხმევით განზორციელდა.

წამაშე შეტანილია მნიშვნელოვანი წერილი: „ასე იტყუდა ოთარაანთ ქერიე“, რომელიც საფუძველს ქმნის ამ კრებულისა და ერთ-ერთ მიღწევად ითვლება ქართული კრიტიკული აზროვნების – ნაშუბა იმისა, თუ როგორ უნდა ნავიკობისა ილია და, საერთოდ, ქართული ლიტერატურა, ამიტომ ეს წიგნი ქრესტომათიული მნიშვნელობისაც არის და ღიდი შენაბენია ჩვენივის.

ჯანსუღ ჩარკვიანი:

– საერთოდ ასეა – თუ ადამიანმა შენი წარსულის ფასი არ იცო, არ შეიძლება ანაყო გქონდეს. სამ დროში უნდა იცხოვრო და იმ სამი დროის შემქმნელი შენ თვითონ ხარ შენი წარსულისა, ანწყობით და მომავლისა... ვინც სიტყვის ფასი არ იცის, იმან არც ის იცის, რომ პირველად იყო სიტყვა და ის სიტყვა ღმერთი იყო. ამ ყველაფერს ახლა იმიტომ ვამბობ, რომ მწყის ხოლმე, როცა დღევანდელი ადამიანები ყველაფერს თავის სახელს არ ვარქვევთ.

ამას წინათ წერილი ნავიკობზე თამაზ ჩხეიძეზე. გავიხარე. ასე უნდა იყოს – გაიხსტო, თქვა ვინ ვინ არის ამ ქვეყანაზე. მოგეცა შენ მილიონი კაცი და ყველას მოვლა სჭირდება, ყველას თავისი ადგილი და სახელი აქვს. ამ საოცარ სახელეებს შორის არის თამაზ ბიბილური – ლეგენდარული, ნიჭიერი, ნესიური კაცი – ადამიანი, რომელიც ანგარის არ უნევედა დროს, წერდა და ბეჭდედა იმას, რაც უნდადა. ანუბედა მზრად უნდა გავისენით. მუდმივად უნდა ვიგორიდებთ შათ ხვანსლს.

ოთარ ჩხეიძე გამხმნება ახლა. კარგა ხანია მისი თხზულებები არ ნამიკობავს. ერთ კაცს ვკითხულობ, რომელიც თავიდან ბოლომდე ოთარ ჩხეიძეა და... გავანებზე თავი, ვიფიქრო ამას მოვეცემა და სულერთია-მეთქი... უნდა იცოდე ვინ ვინ არის ამ ქვეყანაზე...

ამას წინათ ურთვეარი გამოკითბვა ნავატარე პარლამენტში იმას ვასარქვევდა, ეს ჰქონდა ნაკითხული „დიათ თუთაშია“. აღმოჩნდა, რომ 235 კაციდან ორმოცი იცნობდა ამ წიგნს. ეს ჩვენი უბედურებაა. დღეს ლიტერატურას ცოტა მკითხველი ჰყავს და ცოტად უცივით ვინ ვინ არის ამ ქვეყანაზე.

ეს ყველაფერი ახლა იმიტომ გაიამბეთ, რომ მითქვა: ჩვენ ვიცით ვინ იყო თამაზ ბიბილური და მისარია, რომ ყველანი ამ ერთ შეკრებულში, სასესი სიყვარულით და უხსენებთ ტეშმარტ შემოქმედს, ნამფილე მწერალს, კავურ კაცს... და ღიდი მადლობა ამისათვის. ახლა კი თამაზ ბიბილურისადმი მიძღვნილ ღეტეს ნავიკობათი.

როსტომ ჩხეიძე:

– თავის დროზე, როცა გამოქვეყნდა „გამი კითხულსა“, ღიდი გამოხმაურება მოჰყვა რომანს. რომელიმე

წლის შემდეგ კი ის მარკესის „სატრიარქის შემოღების“ დაუკავშირებს – დამწერ საუბარს გაუღებინებუ. შამინ ამ ხმებს ბატონი გურამ გვერდნოვლი გამოცხადებურა: ახლა რე საუბრობთ ამაზე, როცა მარკესი წინააღმდეგ, ავამი კითხულობს რომ დანერგა, შამინ „სატრიარქის შემოღების“ თარგმანი არ იყო, შექაბლა საერთოდაც არ არსებობდა, ასე რომ გაველინა გამოცხადებულა... ასე კი, მე თუ შეუთხაბეს კაცი, ამ რი რომანს რომ ვადაბრებ, „ავამი კითხულობს“ მორჩევილია...

დღეს ბატონი გურამი ჩვენიან ერთად არის. სიტყვით გამოხვლისგან თავს იკავებს. ეს ამბავი კი პუბლიკებლად უნდა გავცხადებინებო...

თამაზ ჩხეველი:

– საოცარი პროცენბა იყო თამაზ ბიბილური. მასსოცს წინააღმდეგ ინტერვიუ ჩამომართია, „ახალგაზრდა კომუნისტში“ წერდა შამინს. წინასწარ გამაფრთხილა: აქ ერთმამი კაცმა ჟიკლოვში ახალგაზრდებზე რაღაც ისეთი თქვა – არასაბარბიტილო და შენც მასე არ მოგვიუბოლო. იმ პერიოდში „პირველ სიხში“ დაიბეჭდა ჯემალ ავღამევილისა და ვიკტორია სარიშვილის თარგმანები, რომელიც ძალიან მომწონდა და ინტერვიუმაც სწორედ ამის შესახებ ვთქვა...

„ჩხეველკებს“ თხზბდა ზემს პატარა წიგნებს. გამოვიტემა დე მალევე წინდებოდა რეცენზიაც, თ. ჯეკარიძის ბლემონერით. წაეკითხებ ერთი – მომწონდა, მერე მფორცე, მესაბედა... დავინტერესდი: ვინ არის ეს ავტორი-მეთქი და მე ვარო, – მიხბრა თამაზმა, – ჯეკარიძე ბებიაჩემის გვარილი. იშვიათი გვარია – მართლა ფსევდონიმი გვგონებდა კაცს... იმის თქმა მინდა, რომ თამაზმა ჩხეველი იცოდა დაბმბრება, უზმამუროდ გაუკეთებლად გზას, თვითონ არც გამოიმდებოდა.

ვინ მოთელის რამდენი გვიმოგ ზაურია ერთად. ბუნება უყვარდა ძალიან. სხვათა შორის, თამაზს უნდოდა დაეწერა მხოვრადული რომანი ევრა-ფსაველასზე, რამდენჯერმე შეუთხაბა შენ ხომ არ ამირებო? არა, თავსუფალი ხარმეთქი, – ვუბნებოდი. მიუხედავად ამისა, შამინც ეხამმეზობლა და რამდენჯერმე ისევე ჩამუქბია... ეს ჩანაფიქრი ჩანაფიქრად დარჩა, ვეღარ მოასწრო. საინტერესო წიგნი კი იწმებოდა.

„წელიწადის დრონი“ ახბუნა როსტომმა. სხვათა შორის ამ წანამოუბის დედა მე მივინარედი, ეუთხარ: შენ ღვინობსოფელს, გაქვს არაჩვეულებრივი თეა, დაწერე რა ხდება სოფელში დავამთხვადის დროებებს მოხვეთი-მეთქი. მე ამას პუბლიკებლად გავაკეთებ და შენ მოგიწმენი – მიხბრა შამინ თამაზმა.

საოცარი პროცენბა იყო... და ისეთი ბუნებრივი, კარგი, გამორჩეულად კარგი ქართული იცოდა, პირდაპირ ფესვებიდან რომ მიდის ხოლმე.

მეც დაეწერე ერთი წერილი თამაზზე. შამინ მას უკვე შერეული ჰქონდა ჯანმრთელობა. სანახავად რომ მივედი, ქალბატონმა თორმე ჩემად გამანდი: თამაზს უთხარო, რომ მასზე წერილი დანერგე, მინი კი ასე მიხბსებუ:

– რაღა დროს, რაღა დროსო...“

ციხანა კვინტრადე-გომიამვილი:

– საინტერესო პროცენბა იყო თამაზ ბიბილური. კარგი მოსაუბრე, კარგად იცნობდა მსოფლიო კლასიკასაც და თანამდროვე ლიტერატურასაც. რაღაც ფანტატიკურად უყვარდა თეატრიც...

მიუღო საქართველო ფუბით ჰქონდა მოვლილი...

ილიას აღმურთებდა...

თავის ესეტი, რომელიც წლებს წინათ „წნათობში“ დაბეჭდა, იგი წერს (და ნახო, როგორ მიესადაგებდა დღევანდლობას):

„ათარაანთ ქვერვის ავტორიც მარტო დარჩა ცხოვრებისა და ბრძოლისაგან დიდლილი. გარშემო გულმურგილო ლეგონებში მომრეკულდნენ. ვაკო ყაზბის ნაცვლად კი სამგელი ყაჩაღები გამოჩნდნენ და თანაც ახალი იდეებით, საზოგადოების გარდაქმნის იდეებით შეიკაბებულნი. სიბოლნის მათეორიმა წვერვილმა დასცა და დააკინა ისედაც დაკინებული ქართული კულტურა. ფსინი დავარცა აფამინამა, იღარავის

თამაზ ბიბილური

სქირდებო მოღვენე“... ძალიან მიყვარს ის ეტი, თამაზ ჩხეველებე რომ დანერგა, პირდაპირ მე შევიტრია...“

თამაზ ჩხეველი:

– მე და თამაზ ბიბილური ბელნისკის ქუჩის კუთხებში ვიდექით. ოთხად მოკავკული ქალი გადადიოდა გზაზე. ვუფურებდი, შევიმინდა და თამაზს ვუთხარო: მე ასე არასოდეს დავბერებდი-მეთქი, ასე-მეთქი, თორემ დაბეჭდებით როგორ არ დავბერდი... სწორედ ეს სიტყვები გაათამაზმა მინ თავის წერილში. იცე... ახლახან წაეკითხებ: ლორკას უთქვამს თურმე ეს ფრანბა: „მე არასოდეს არ დავბერებდი“...

ციხანა კვინტრადე-გომიამვილი:

– აქ წერილები გავხსენებდი და არ შეიძლება არ აღენიშნო თამაზ ბიბილურის საინტერესო დიალოგი კრიტიკოს როსტომ შხეციქიანთან და რემს გამომვლის ისევე მინი სიტყვებით დავამთხვარებ:

„ნახულა უთქმელად და ამქვეყნად ერთი სამგურავიც არ დაუჩრქინა“.

ვახტანგ ჯავახიძე:

ეროვნობით და 1951 წელს უნივერსიტეტში 93-ე პარტიული
რამაში შევიკრიბით, ასე ვთქვათ, მწერლობის მონადენე
ახალგაზრდები. თამაზ ყველაზე ახალგაზრდა იყო ჩვენს
შორის და ეს უცხოობა კიდევ მას – მოქრახლული იყო
ძალიან, როგორც შეგვიძლია პრეტენზიებს არ აცხა-
დებდა. ეს მორიდებულაა დიდხანს, თითქმის მთელი
ცხოვრება გააყვა, სამაგიეროდ როცა მისი პირველი მოთ-
ხრობები გამოქვეყნდა, ერთბაშად მოგვეყვლინა დასრუ-
ლებული და სანტიქტოს მწერლად.

სულ მგონია, რომ ის მეტს იზახებოდა, მეტი დავა-
სება ღირს იყო. 1992-ში გარდაიცვალა. ეს ის დროა,
როცა ნანატრები ვიყავით მოკტუეული და ამ კარგი კა-
რისა, ქუშინიერი მწერლის სიკვდილი უხმაროდ ჩაიარა,
მეგრამ ორი წლის შემდეგ ლიტერატურულმა ვახუშტმა
თამაზისადმი მიძღვნილი ნომერი მოამზადა. მაშინ ვრცე-
ლი წერილი გამოაქვეყნა თათარ ჩხეიძემ.

ჯანსულმა დღეს თავი ისევე წაგვიტოვა... თამაზს
სიკვდილებზე უფროსად ღვივი გვიგეჯობდა. სხვათა
შორის, ამ სტრიქონებში მოახლოებულ სიკვდილის ან-
რდილად იგონებდა, რაჯგან თამაზს უკვე ავადმყოფობ-
და, თავად გვიც კი მთელი ცხოვრება სიკვდილის მოლო-
დინში იყო, ამიტომ ძალზე ტკივილიანი ლექსია. ეს სტრი-
ქონები საუკუნესთან გამოთხოვებაც არის. აი, ნავიკითხ-
ბათე და...

ლოლი გოგობია:

„სულ მგონია, ბატონი ვახტანგ ქულიძე რომ არ ვი-
ფიქრობ, ანელინადის დროში“ შეიძლება არც დაწერილი-
ყო. თამაზს ყველაფერი მოეჭირებოდა ქვირდა, ათი წელი
სულ ამბობდა დაწერა, მეგრამ რატომღაც ვერ ხერხდე-
ბოდა...“

დღეს აქ იმითაც მოუვდი, რომ მეორე წიგნის პრეზენ-
ტაციაც იყოს – გამოცემლობა „ნაქაფულმა“ წელიწად-
ის დროის“ ახალი გამოცემა მოამზადა.

ახლა ისეთი დროა, ასეთ წიგნებს რეკლამა სჭირდება
და ყველას ვთხოვ ურჩიონ ახალგაზრდებს ამგვარი
თხზულებები ნაკითხონ“.

როსტომ ჩხეიძე:

„ფიქრობ დიდი საქმე გაქეთდა ამ წიგნის გამოცე-
მათ. მას აწვიენებს ჯვრად ლოლუას შესაბამისი ილუს-
ტრაციები და ისიც მინდა აღვნიშნო, რომ ეს ერთადერთი
წიგნია თამაზ ბიბლიურსა, სხვა მხატვრის მიერ რომ
არის დასურათებული. მას ჰყავდა ერთგული მხატვარი –
ქარლ ფაქლიზა, ვინც ამ მწერლის თხზულებებს აფორ-
მებდა და ის გამოცემები ეროვნობაზე უკეთესია ამ
თვალსაზრისითაც. სხვათა შორის, წიგნაც: ფრაგმენ-
ტები, წერილები, გაბნეული ჩანაწერები“ სწორედ მან და-
ამჩნია თავისი მადლიანი ხელი“.

შანაბა ბადაშვილი:

„საერთოდ ძალიან გამომართლა ცხოვრებაში ამ
მწერს, რომ უნივერსიტეტის ადამიანების შემდეგ ვახუშ-
ტ ლიტერატურულ საქართველოში“ მივედი. მუშაობა რე-
დას თვარაბის რედაქტორებისა და ვინც, მეორე რედაქ-
ტორი მარგარიტა მოვიდა, შემდეგ კი ვახტანგ ქულიძე და ცოტა
ხანში მან თამაზ ბიბლიურს მოვიყვანა. ამ ადამიანების და-

ლისმხვეით ეს რედაქცია პატარა თვჯიბით იყო, თანის-
ვით მაშინდელ ყოფამა.

თამაზ ბიბლიურსა ძალზე ბევრი რამ მესძინა ქართულ
ენას, ლიტერატურას, ვახუშტს... ახლა ამ ხალხში ის ურ-
თიერთობები გამახსენა, ურთიერთობები, რომელიც
დღეს თინდათინობით იკარგება და ასე გვაკლია...“

ნათელა არქვლიაძე:

„საერთოდ მწერალს თავისი ნაწარმოებები წარმოა-
ჩენს ხოლმე.

საბედნიეროდ, ჩვენი საზოგადოებრივი ყოფა ყოველ-
თვის დახურულად იყო კარგი მწერლებით.

თამაზ ბიბლიური იყო ადამიანი, ვისაც შეეძლო ფაქტი
დაეჩანა ისე, იმგვარად ვთქვა სათქმელი და ისე დაეცვა
თავისი კოლეცია, მეგობარი (რომელზეც ერთი თანამედ-
რობის პირი იყო გამარჯბებული), როგორც ამას ვერავინ
გაკეთებდა.

თამაზმა მართლაც საოცარი ქართული იცოდა, ძარ-
ღვინი, აი ასეთი, რომელიც ადამიანთანაც შეიძლება
საუბარია და ღმერთთანაც.

საოცარი დამოკიდებულება ქვირდა ახალგაზრდებ-
თან. დღესაც მახსოვს რა სიხარულს განვიცდიდი, როცა
„ახალგაზრდა კომუნისტის“ რედაქციამ მედომ ახალბე-
და ავტორს გვერდით მეგვრა ორი მამაკაცი – თამაზ ბიბი-
ლური და სწორედ გვრადი და მისხნიდნენ, მასხნიდნენ,
როგორ უნდა ვეცნოთ იმისა სარედაქციოდ გამოა-
დებულ რედაქციას.

საათურებს მოვიჭირება მიჭირდა. ერთხელ საქარ-
თელიშვილი სტამბაზე ჩამოსული გვიჩვენებდა თვარის
სამეტყველებ ნერული დაწერა და სათაურად დავარქვე-
დი: „ადიება, დიება კეთისას“

სტატია სხვა სახელწოდებით დაიბეჭდა, თამაზმა კი
მოთხრო: ისედაც მთელი ცხოვრება ადამიან-ადიების გი-
ვინახობდა და ამას ეწარფრით ვერ დაგტოვებდით.

თამაზ ბიბლიური იყო ის ადამიანი, რომელმაც იცოდა
სიტყვებისთან ურთიერთობა და მადლობა მინდა ვითხრობ
იშისთვის, რომ დღეს ამ პიროვნებას ვიხსენებთ“.

თინა ცქიტიშვილი:

„გარდა ბუნებისა თამაზ ბიბლიურს ადამიანი უყ-
ვარდა და მის შინაგან სამყაროს აკვირდებოდა. ამიტომაც
არც გაქვირდებოდა, როცა მეტროში და რუსთაველიზე შე-
შაობისას ლიტერატურულ საქართველოში“ ნაკითხზე
მისი სტატია, რომელშიც ის ადამიანის შინაგან განსჯაზე,
შინაგან თავისუფლებაზე, სამართლიანობაზე საუბრობო-
და. მას მიაჩნდა, რომ ადამიანის შინაგანი განსჯა თანდა-
წოდებდა, ღვათებიდან მოდის, ოღონდ ამის თქმა მაშინ
მეძლია იყო. ოგი ფიქრობდა, რომ ის ადამიანი ღვათებრი-
ვი, ვისი შინაგანი განსჯაც უშუალო კავშირშია უზენაეს-
და და ამის საფუძველია სამართალი, სამართლიანობა.

იმ პერიოდში ბევრ ლიტერატურას ეკითხულობდი
ადამიანის ნებაზე, ნებელობაზე... და აი, დიდი ფილოსო-
ფოსები ამბობენ, რომ სწორედ ეს ყველაფერი ადამიანის
ადამიანობის განმსაზღვრელი.

ამდენი წელი გამოვიარეთ და ამ ყოფამ დაგვიდასტურ-
და, რომ ჩვენს საზოგადოებაში ძალზე ცოტა ადამიანური
ადამიანია და მათ შორის ერთ-ერთი იყო თამაზ ბიბლი-
ური.

აქ ითქვა: იგი ასე კარგად ფლობდა ენას, ღმერთთანაც შეუძლო საუბარი და კაცთანაცო. ცნობილი უნაბეზინიერო პუმიპოლიტი წერდა:

- სასაცილოა, ვინც ამბობს, რომ ენა შექმნა ადამიანმა. ის ჩვენ - მთელს კაცობრიობას ლეიფობიანად მოგვეძღვა, უნარადღე არიან გამოირყედი დასაბანივად, რომელენიც შემოქმედებითად ავითარებენ მას და შეკონა, რომ ამ რჩეულთა შორის იყო ადამიანბურცე.

თემურ დიაბევილი:

- იმის გამო, რომ ამ რამდენიმე წლის წინათ გაიმართა ასეთივე საღამო და ვრცელი მოგონებები მქონდა თამაზ ბიბილურზე, დღეს მოსმენას ვარჩევდი, მითუმეტეს, რომ ვებედობდი მიზნ უახლოესი ადამიანები გამოიფიქრდნენ სიტყვით, მაგრამ ეს გამოსვლა ახლა შესაძლოა სინდისის ქრწენაც იყოს და გვეტყვიო რატომაცო.

მასსიუსს, ახალი გამოქვეყნებულ იყო «გამი კოთხულისა». ტელევიზიით კრიტიკოსები წლის ლიტერატურულ პროდუქციას აფასებდნენ. ყველაფერზე ილასირაკესს, თამაზ ბიბილურის რომინი კი არ უსენებოთ. ძვილიან აღვფიქროვო, გადავიცემს შუამდგე დაფერეგე მას და უბრალოდ ჩემს დამოუდებელბა ვაფუხიარე. მართალია ტელევიზიით ვესაუბრებოდა, მაგრამ თითქმის ინტერვიუცამი უფრეჩენი, დაენახე, როგორ სკველიანდ გაიღობა, თქმით კი ასე მახონა: ამ ყველაფერს უფრო იოლადა უნდა შეგედო, ეს ასეც იწებოდაო.

თამაზის სიტყვები გულზე მომწედა და დიდხანს ვესაუბრე - შევეცადე ხასიათი გამოიქსნორებინა მისთვის.

ახლახან, ჩემს რედაქციუს ვალაგებდი და «განთიხადის» ის ნომრები ენახე, სადაც ეს ვეულადერი მონიშნული მქონდა, ჩანანდრევიც ვაგაზინდებ, მაგრამ მოხდა ისე, რომ სტედასხვა მარეხს გამი ეს წერული ვერ დაწერტე, ახლა გამახსენდა, უფრო სწორად თამაზ ჩვენკელს რომ ვესმენდა, გულზე მომხედა ის სიტყვები, თამაზ ბიბილურის რომ უთქვამს: რაღა დროს, რაღა დროსო...

ახლა ვფიქრობს ნეტავ აქვს კი მაღლი უკან მადევიებულ ლამპარას, იმას, რომ ეს მართლაც უბრალოდა და კიდევ უფრო დიდი მასშტაბების რომინი კვლავ ვაქციოთ წვენი მოხველობის საგნად, მაგრამ... ახე მგონია ეს ყველაფერი თამაზ ბიბილურს კი არა, ჩვენ გეფიქრება უფრო.

ნათქვამია: იმ მდინარის გვიწინდებს, რომელიც არს ხამა-ურბობსო.

თამაზ ბიბილური მართლაც ვაგაზინებდა და ვაგოცებდა თავისი სიღრმით, ხედივით, გულწრფელობით და განუ-მყოფრებელი აღქმით იმ სამყაროს, რომელსაც ტრაგიკულადაც ვაჩივლიდა და ამავე დროს ძალიან უფერავო.

შუქია აფერიდონიძე:

- პირველ ყოვლისა დიდი მადლობა მინდა ვუთხონა ქალბატონ თითურას იმჩაათვის, რომ ასეთი რუდუნებით შეგრა ეს წიგნი. მას კარგად ესმოდა თავისი მეუღლის, მი-სი მწერლური სტილის და მჭრობა, რომ ნატონ თამაზს რომ ენახა ეს გამოცემა, ძალიან მოეწონებოდა.

თუ ორი სიტყვით შეიძლება თამაზ ბიბილურის დახასიათება, მაშინ ასეც შეიძლება ითქვას: ის იყო ფიქსიტი და ღირსეული. ღირსების საკითხი ძალზე მაღალ რანგში აყვავდა. ეს გაზეთთან დამოუდებულებამაც იგრძნობო-და. საწმუხაროდ, დღევანდელი «ლიტერატურული საქარ-

თველი» ძალიან დამირად ლიტერატურას. ეს ტენდენცია - მოძალადეული სიტყვულობა, აგრესიობა, შეტად თვალ-საჩინოა და გული მწყდება. ამ თვალსაზრისით თამაზ ბიბილურის, ვახტანგ ქვიციანი, რვეზ თეგრაძის ხანა მართლაც გამოირყედი იყო ლიტერატურულ სამყაროში.

დღეს ხშირად ახსენებენ სიტყვას კომპიუტოლიტი და ზუსტად ვერ აცნობიერებენ მის მნიშვნელობას. თამაზ ბიბილური კი ნამდვილად მსოფლიო მოქალაქე იყო - ქუშ-მარტივად უბრალოდა, რომელმაც ისიც იცოდა, რომ ვერო-პასთან მერწყმაც საჭირო იყო, ოღონდ საკუთარი ფიქვისი შენარჩუნებით.

არ იცოდა რამდენად გამოირტოვდა ეკლესიორობით, მაგრამ ბულიერებას დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა. მან მთელი თამაზ გამოვლენიარდა და მადლობლები ვართ მი-სი, რადგან ვისაც კი ურთიერთობა გვექონა მასთან, ყვე-ლა გავაგავთილობილია, ვეულებს დავაგანია თავისი გა-მომრწეული მადლი».

თემურ ნადარევილი:

- თამაზ ბიბილური «ჩივილიში» წერს: მინდოდა შეთ-ქვა, რომ «ერთი ადამიანი» მატლონობით ადამიანს ნიშ-ნავს, რომ ერთას მოკლეთ ჩვენ მატლონებს ვეკლავთ და მთელი კაცობრიობის წინაშე უხედიით ცოცხელიო.

ვაგაზინებდა ნობელის პრემიის ლაურეატის ვერნერ ჰა-ინზენბერგის ასეთი წიგნი: «ნაწილი და მთელი», რომელ-შიც ის მთელ რამეს ამბობს: მთელში მოცემა ნაწილი და ნაწილში მთელი, ასე რომ ერთ ადამიანში მთელი კაცობ-რიობა და კაცობრიობა თითოეული ადამიანისგან შედ-გებაო.

აქ ითქვა: თამაზ ბიბილური იყო მწერალი, რომელიც ვერ შეტანა ვაზუთშიაო. ვაგაზინებდა პემრევეცი, ვინც თავი-სი კარერა სწორად სავაგეთო რემორტაბუცით დაიწყო და ეფიქრე: იქნებ ეს აუცილებელი ეტაპია არის მწერ-ლისათვის-შეთიკა.

თამაზ ბიბილურის დახასიათებისას გამომსველელებმა არაერთხელ აღნიშნეს: ის პანაგანად მორიდებული კაცი იყო და უტყდა მოგვევლინა დიდი მწერალიო. ჩემი აზრით, შემოქმედით ადამიანისთვის ეს კარგი და დიდი თვისებია. დოსტოვესი წერს: ფიქრი შემწი უნდა გამოიქანჯოსო. საკუთარ თავს ვერ მომტყუებს და იმტომო. იქნებ სწორედ ამიტომ არის თამაზ ბიბილურის მწერლობა ასეთი კარგი, ქემსიარტი ლიტერატურა».

გომა ხუნდაძე:

- მე ცოტა დაემორფები ლიტერატურას, მაგრამ მისი ოჯახიც მინდა ვავიხსენო. ხაოკარა იყო მთლიანი შავედა, მათ ოჯახში ყოველივე სასურველი იმს სტუქმარი.

თეთრონ თამაზს ახალგაზრდებთან ურთიერთობა უხა-როდა. მასთან ერთად მთელი საქართველო მოვიარეთ. ის თეატრის კარგი მცოდნე იყო და რატომღაც მგვონია, რომ იგი ბევრს ფიქრობდა დრამატურგიაზე. თამაზ ბიბილურ-ის მინიატურები ზომ ასეთი სახეობაა, თითქმის ხედავ ყველაფერს, მხოლოდ სცენაზე ვადატანა სტერეობა.

ჩვენს თანამედროვეობაში ბევრი კარგი და შეუდგარი მწერალი სწორედ მისი ხელდასაბუთია. იგი ავტობიოგრაფიტი იყო ახალგაზრდებისათვის და მის ირგვლივ ყოველთვის იყო უროვნული მუხტი, რაც ჩვენ ასე ვაგზობადაა—

აი, ეს მინდოდა შეთქვა...»

ზურაბ ცხონდია

რაც უნდა დუმილით გითქვას

მინიანს საოცარი მატამორსოზა

ცნობილი რუსი მწერალი ანდრეი სინიაევსკი თავის საოცარ ნივთში „127 წერილი სიყვარულზე“, აღნიშნავს: „გველი ქრისტიანულ სიმბოლოა. ბოროტების სანდოსთან ერთად, ხანდისხან კეთილ საქმიანობასთანაც სიახლოვდება. დამაფიქრებელია ძველი ბიზანტიელების და სლავების ყოფილი დანერგული ამუღებების ისტორიაც. ქრისა და ლათინისაგან გამოპირული მუდალიონების ერთ მხარეზე გამოსახული იყო რომელიმე წმინდანი, ხოლო მეორეზე გველი“. ამით ავტორი ზეციას და მიწის ერთიანობას ძველ მითოსურ მოვლელზე მიანშნებს, რაც ქართულ კაცობუნებრივ აზრებს მეზობის კულტის ასოციაციასაც. თრუაგბელის გარეშე დღემდე გვიმწოდებდა კონსტანტინე გამსახურდიას პროზის უცნაური პერსონაჟების, გველის მგემავი ლუკაია ღამბაჟას, ტაია მელისა, მბარას და სხვათა წარმართული „სენსიტივის“ ვახსენება. ჩვენი მოქრეული წინაპარი ივერტაბა და ანენარტება და ამ დემონოლოგიურ არსებობა ყოვლისმომხდობას. ხომ მოგაგონდათ გველურ სიმარწუნის ნახარება მინიანს საოცარი მატამორსოზა აგველის მჭამელში“. ამ „მატამორსოს“ ებოლოგვი გველის მიერ სულთმობრძავი ლუბუბის განკურნების ებოზოვი, დიდი ევას სტრიქონება, გამაზრებელი და ანენარტება, პტერი ცოდავების მოქმედება, გამაზრებელი და ანენარტება, რა სიმბოლოებით იმსტავდვის მისი გველური ბუნება“.

ამ როგორ უნდა ვიფიქრებდეთ მაცხოვრის დარჩევას მონაფეხებისაგან: იყავით გველივით ბრძენი და მტრედელით უმანკოთი. არც იმის დეინახაობა გვებრის, რომ ნიქმეს ზარატუსტრამ მგლობრებად არწივი და გველი აირჩია. ნუთით წარმოიდგინოთ: როგორ მოგვეჩვენება ნუთისთიფელი, თუ უფრო თამაშად დეინახათ ცუდები ვრცის, უფრო ფართოდ გავუბნებოთ სიყვიას და ბოროტების არა აღრევის, არამედ ურთიერთმუნჯარების, ურთიერთ გამანოსნისწონებულ მათის ერთიანობის და განახლებების ივას.

„უბაშო ნათლის“ მკვრატელი

გრანელი საოცრებაა. ამას დღეს არაფერ თელის საექთნოდ. თუმცა დაობენ იმის შესახებ, რომელი პლასტი დომინირებს ზოგადად ქვემარტი პოეზიაში: საკეთრივ პოეზია თუ ფილოსოფია? ჩემი აზრით, ეს ფუჭი თავისმტყვევია. ზოგნი იმონშებენ ტ.ს. ვლოტის მტკიცებას, რომ ყველა ქვემარტი პოეტის უკან დგას დიდი ფილოსოფოსი. მოპყავთ პოლ ვალტრის დიაბეტრულად განსხვავებული

თვალსაზრისიც: „ლექსში პოეზია უნდა ვეძებოთ და არა ფილოსოფია“. იქნებ მთარეულ თქმაში – „ესაც რისი დანახვა სურს, იმას პოეზიობს“ – მეტი სიმართლეა. ჩემს მოკრძალებულ აზრს ასე გავახმოვანებდა: პოეზიაში მტკი დოხოთ სახიერდება საოცრება, ვიდრე ფილოსოფიაში.

წარსულს ჩაბარდა დამკვიდრებული კლიშე, რომლის წყალობით გრანელი ამქვეყნიური არსებობის უარყოფელი, მუღებელი რელიგიურ-მისტიკური მიმართულების პოეზიას აფეტბად იყო აღიარებული. თუ გურადღებით დავიკვირდებით, ძველ ინდოელთა მსოფლმხედველთან გრანელს უფრო მტკი ამორებს, ვინემ ახალთეებს. თუ ევბების ფილოსოფია ადამიანს მინიერი სიხარულის დავინებისაკენ უთითებს, ჩვენს პოეტს გული ცისფერი ზაღისაკენ მიუწევს. „ღმერთო, სიცოცხლის მუჭი მაღირსე, დღეს ასეთია ჩემი პროფერია. და მოვალ ასე ცისფერ ზაღისკენ და მოვალ ასე გამაწყოზილი. და შენ მწუხარე არიას იხმენ, ეს ყვავილები ვინ აური და მე სიცოცხლეს ვუმდარი ისევ და მე სიცოცხლე ისევ მწყერია“. მასთან არეაღერი სამაფარის, მესამე გზის ძიება ღმერთის სიყვარულით არის მთავორებული. სწორედ ზუთიაგონების ზღერეულ სიმაღლეზე იწერება ანეთი სტრიქონებზე: „ისევ ღამა და მოვარე სიყვარ, ღამეა ჩემი და ასე მერთალი. ვნევიარ და ვწეროზომ მე უხილავდე და ისევ მენიშის ზმა როიალს“. სედა მისი სულის ის პანი სარკველია, რომელსაც ვამი-ტამ მოაფებოდა ხოლმე „სამუდამი მხარადან“ გადმოღერილი დიდი სინათლე. ამდგეარ სულერი მდგომარეობაზე მიაწინშებს დიდი ინდოელი მოაზროვნე შირი აურობანდო: „ყოველი მეცოდება აანთებს ხოლმე ჩვენს არსებაში მტანაწვედ ალს, რომელიც გამოჭრის ნახერტს შუქის შეროსასხედლად. ამ მზებრტვიდან შეროდის ჩვენში სიყვარული და თანავარწმობა სამაფაროსადში“.

გრანელი მარად მჭერტელია აქვამო ნათლისა“, როგორც ქრისტეს ერთ-ერთი ამოფატკერი სიმბოლოსი: „ახლა რას ვხედავ, ანდა სადა ვარ. ღმერთო, ჩემს თავზე რა ამბავია. ეს ფიქრი ისევ მზეში გადავა, ახლა მე ქურხს ვეღარ გავიარ“. და ამას წერს პოეტს, ვისაც არ ეთმობოდა პროფუნული საზღერების ნაშლა, ტრანსცედენტურ არსებობაში „ავალიბა“. პირიქით, ბარათაძელის მწეფარეით საქუთარი პროფუნების გაფართოებას, ინდივიდუალურს და მარადიულს შორის ზღერის გადღაჯებას ღამობდა.

ფიქრობ, მისი შინაგანი ფორიატეს, მისი სევედის ერთ-ერთი ნყარო ესეც იყო.

უახლოეს სამგეში მეთიხველს შევითავიზებ ჩემს მოკრძალებულ ნაშრომს ამ გენიალური ლირიკოსის შემოქმე-

დებანზე. თუ ამით მცირეოდენ წვდომს შევცდით ამ საოცარი ფუნქციონის ცალკეული ასპექტების ნარმოქონის საქმეზე, თავს ბედნიერ ვეჭვობად ჩათვლი.

თუმცა ეს წვდომა რა მოსატანია იმ საყოველთაო აღიარებასთან, რაც ტერორისტ განივლს ზედა. ნაღვრჯობა უკვე იქცა ერთგვარ სიმბოლო. ეს პატარა მოსინათლე ქალაქი ვალაკოვონის ქვეყნის, ნოვადლის ვიფერმეტეტის, ამოდინერის კონსტროვიცის, ბერნის იერმარის, ბალმონტის გუმწინის და სხვა სახელოვან დაბა-ქალაქების გვერდით თავის საბატო ადგილს იმკვიდრებს მხოლოდ პოეზიის რუკაზე.

მოსმენა უნდა იმეცხველ დუმილსაც

დიდ ხელოვნებაში მუდამ დომინირებს სიცოცხლის შეუქცევადობის თემა. ჯოტოს, რაფაელის, ტიციანის ელემბო ფრანგულ იმპრესიონიზმს მხის ესთეტიკა გადაეღოვოვა ენტეფიკად. დააკორფიო, რამდენი მუტა მათ ტილოებზე. ხანდისხან ნახატის წინა პლანზე აქცენტორებული პორტრეტ ტრანსპარანსაყ ყოველთვის ფერადოვანი, გახსნილი პორტრეტი აღდობს.

ინტუიციით დაჯილდოებული დამთავლირებული იმპრესიონიზმის ესთეტიკურ კრდლის დედას ურო-ერთ ნახატზე გაკეთებულ ნარქრამში ამოკითხავს, რქნებასის გოლასთან ჯოტოს რომ უქდენა: „ხელს წუ მიშდი, გეთავა, პარიზი დავინახო“.

გენიალური ინტუიციის ხელოვანი სავსის, მოვლენის არას მინჯანი თვალით ნეფემა. იმპრესიონისტებმა ასე დაინახეს პარიზის სული, მისი კონტრასტების იფუშალი მშვენიერება. ამ სილამაზე „დიონისოს ლიმოლის“ პერსონალი კონსტანტინე სავარსამიძე მოწესხა და ეს სიტყვები ამოთახებინა: „ყველა გზები პარიზს მიდიან, ყველა გზა პარიზიდან მოდის“.

პარიზული მინიორების მიღმა მაინც მშვენიერ და ამაღლებული რეალობის ქერქტედა არტურ რემბო. ციბე-ციბელინიანი თეოთავს ვან გოგის „ხუთისილის ხეება“, „ნითელი ვენახები არღმი“, „მხესუმწირები“. მაგარი სასმელების და მონეული თეოთუნის სუნი გეცემა ლორტეკოს კაფე-მანტანებთან, ველორის სიმწინდის ათინათი ადგას გოგენის ტიპტური ნახატების ციკლს.

მშვენიერი რომ იგრანო, მინჯანი ინტუიციის, გემოვნება უნდა გაგანდეს. უნდა კითხულობდე არა მხოლოდ სიტყვებს, არამედ „სახელების ენას“, „მეტყველ დუმილს“ – სხუანიარად ვერ ჩანეფდეს სურსათზე და აღმადოვარის კონომეტაფორას, სტრადერისა და პიტერ ბრუკის თეატრალურ სტრლისტიკას, ზურვილის, ვიბოინის, ნიკოლსონის უფაქებს კომიზმს. თუნდაც ჰეინი ნიკაელას სულის ფარულ ნოქანსებს.

რას ხახდები, ხსენიან ცხოვრება

არსებობს ლევენად ფილოსოფის დემოკრიტიკე, რომელმაც თეალები დაიბრმავა, რადგან დარწმუნებული იყო, რომ ანსტრაქტული არხოვნებაში ხელს შეუშლიდა.

კარგად უნყოფა ბრძენმა, რადგან სამოში ეს უსათუთქო განიხ ადამიანისთავის. მწელი ასახსნილ არ არის ამ უქნაური ღლინელის მოსაზრების ფსიქო-ემოციური ასპექტიკ. თვალი ხომ სხვა ორგანოებზე უფრო ფართო სპექტრით ისრუტავს გარესამგარიდან ნარინარი მთაბქქედლებს ეთიკების საბოთ. სწორედ ამ „მაცდურებში“ ხატებისთვის უცხადეფება მწედველობის ორგანოს უნდობლობას ფილოსოფიის.

რატომღაც ეს ეპიზოდი გამახსენდა, როცა ციხიდან ახლად გამოშვებულ ახლოებულს შეუხვდა. გულწრფელად გაეფიხორე ჩემი ნუხილი იმის გამო, რომ უდამამაულო კაცი ასე გაიმეტებ. სხვა საქმეა, შეგნებულად მუსტოდა მოსამართლე თუ უნებლიედ. დახანანი ისაა, რომ შეცდომის ფატორი ხანდისხან საბედისწერო ვადლებას ახდენს საბოლოო ვადმჩენზე.

ანატოლ ფრანსის „კრწკლების“ ერთ-ერთ პერსონაჟს, მემწეხანებს ბრალი იმაში დასდეს, რომ კუთვნილი 14 სუს მომლოდინემ ქუქაში ოროდენ წუთით მოძრაობა შეაჩუტა. ამდგვარ მოქმენებით სამართალს მემდგვი სიტყვებით გამოსატყავს მოხმარობის პერსონაჟი ვან ლურ-მიტი. აროვლად მონმე მწლით არის შეარადლებული, ხმალს უნდა მოუწმინო და არა ადამიანის“

იმ ფერო კრწკნებელით დამართა ჩემს ნაცობს. რას იხამ, ცხოვრებას სწევია ხოლმე უდამამაულო კაცის გამამქედება. გარეთ ცხოვრება დელის და გადმოდულს. ზოგს პავმანზე მავქქარება, ზოგი მიდერულ სურფას უზის და განცხრამბოთა. მაგანი ცოლმელოიანი ერთად ზღვის კამქება ტალღებში ნებეფობს. მუნ კი, ნამინო-ლოდხარ ამ დროს ნარზე და უქმად დაკარგულ ნღებზე დარდობს...

ფარულმა ზრახვამ გასცა

ჩებოვს აქვს მშვენიერი მოთხრობა „მოზა დამით“. კაცი თვის თეხმჭურ ბრიჯადასთან ერთად ზღვაში გადის. ამოქარეფება ქარბუქი. თეხმჭური იგვიანებს. ქირსისუფლებს პანიკა აქყობს. მათ შორის ამ ვაცის ცოლსაც. ზოლოს, როცა ქალმა ქმრის პოვნის იმედი დაკარგა, მინდარუნება გადამეცობა. გზაზე, სრულად მოულოდელად, ნაწყდებს გადარწინილ მუულებს. კაცი გადაებოთა ცოლს. ხელში აყვანა, მაგრამ უკანასკნელმა კი კოელით უახსუბა. ამით ვასცა თავი, თავისი ფარული ოცნება ქმრის დაღუპულის თაობაზე. კაცი ხუტება ყველაფერს, აჯეფებს ნავს და სასიკედილოდ აბოზიკრებულ ზღვაში შედის.

უქმინეუტის საოცარი მოთხრობა – „ფრენისი მაკომ-ბერის ხანმოკლე ბედნიერება“ უსიყვარული წყვილზეა. ლომებზე ნადირობისას ღამხანი, ნებეირა ცოლითავის მილოინერ ქმარს სიმხდალუში გამოიტყრას და პირველსავე ღამეს მეგობარ მამაკაცთან გაიხიარებს სარეცელს.

მეორედ დიდს ნადირობა განახლდება. ცოლი ხუტება, რომ ქმარი თთვის გამოიყვალა და მიმის დაძლევის ცდილობს. ეთარება იხაბება. ტევერიდან დაქრული გარეული კამქი გამოვარდება და ქმრისკენ გამოქქენება. ცო-

ლი ავტომობილიდან ისერის, მაგრამ კამეჩის მაგიერ ქმარს კლავს.

მწერალი ლიად ტოვებს კითხვას: რა იყო ეს. საბედისწერო შედეგია, თუ ქალის არანებობიერში წლიებით ნატარები ფარული წინადასუსტებული, ფულით ნაკიდი სიყვარულისგან განათავისუფლებისა...

ვის იცის?!

ინტიმურის ანღაბები

ჯერ კიდევ როდის ითქვას, „სიყვარულსა მალეა უნდაო“, რუსთულამდე ზომ თვით უფაღმა ჩააყოლა ევასა და ადამის მოღვენას: სიყვარული თქვენ ორს საიდუმლოა და გარეშე თვალთაგან შორსად საცხადო იფარეთო. მაგრამ უფლის ამ შეგონებად დღეს რატომღაც მავანს ირონიულად ეღიმიება. უბიჯლო ტიხარი მოიშალა და დაუფარავიანს ენება მხატვრულ ნორმად იქცა. თავის დროზე ლესინგი აფრთხილებდა შუხის მსახბობო, გრძნობათა გამობზატის საზღვრებს ნუ გადახველობო.

ახლა ვისდა ახსოვს „ლაოკონის“ ავტორი. პირიქით, საპირისპიროს გვიმტკიცებენ, თითქოსდა მაქსიმალურ სიმომწევეთ იღოს ინტიმურის ანღამატი. ყოველ ფეხის ნაბიჯზე გუთავაზობენ ქალ-მამაკაცის სექსუალურ ორგანებს ჩამოშვებული ფარდების გაშლამა. თანამედროვე სითეტელი ამ ტენდენციას ათასნაირი ტერმინით „მოაპყენს“. ავტორების ახდამა, „დესაქრალიზაციო“, „ჰექსენოზიზაციის პრინციპი“.

ამასწინათ, ტელევიზიით გავიდა სიუჟეტი სატელეწიოდ ცნობილ რეჟისორ ზანუსზე. მისა ზოლო ფილიმანს ერთტკული სცენაზე აჩვენეს. ვიღაცას, თუ რაღაცის ერთდებოდა საწილო თოხაში განმარტოებულ წვედეს. თითქმის მათ შიშველ სხეულს ჭეჭრეტანინადაც ვიღაც უფიქრობავლებდა.

აჰ, ეს იყო ნამდვილი მხატვრული მიგნება, ესთეტიკურ ჩარჩოებს გადაუცდებელი, დამაჯერებელი, სასიამოვნო... იქნებ ეს ჩემი ნაფიქრიც ასე შორსაა ჭეშმარიტებისგან, როგორც ეკატერინესტული მადის იფიქრებდა ანტილოის საპანპიროს ენებათადღელებისგან გაგანაა სეზონში. დღერთი დიდებულსო. ეინდა შეიცვოს გზანი შტანი...

მ, მოგონებაა, უტკანსო ყოვლის

დრო, დრო აღნიშნე – ეს პოეტური მეტაფორა იმ მშვენიერ გავლენებათა უკუდასუსტოვად მოგვიორადებს, რასაც არცთუ იშვიათად გვთავაზობს ყოველდღიურობა. საგანი, მოვლენა, ფაქტი, ყოველთვის როდო გვეხსნება უშუალოდ ჭეჭრეტის მომენტში. ბევრი რამ შეხსიერებას გადააქვს თაობიდან თაობაში. ამ მხრივ, შემოქმედის კალამს თუ უფუნეს მაგიერ ანღამატი აქვს, რათა გარდაამავდეს გაშთა უძირო მორჩენილ მარჯალიტების დარად ამოტანოს მარადგაუხსნარი მოგონებანი. საქმარისია სულ რაღაც უშინაშენლო, მცირედ ბიძგი, რომ მანკაღებულად განეძინა ზღაპრულმა კალეიდოსკოპმა ცხრა მთა და ცხრა ზღვა გადაგვატაროს.

სულის სიმების შეურბედად ვერაინ კითხვობს თარამ ეშვარის ზარათს, თამარისადმი მიწერილს: „ალიმსებრ ისეთი ეტრატია, რომელზედაც ოდესღაც რაღაც ნაუნერიათ. მერც ეს ნაუნლიათ, სხვა ნაუნერიათ. ასეთ ეტრატს სინაოლეში რომ გახედდა, ძველსაც შეამჩნედა და ახალსაც. ასე, ჩემო ძვირფასო, ასეთი პალიმსესტია ჩვენი სულო. ვიღაც მოდის, აწერს და შლის. ხანდახან ისაც მოხდება ხოლმე, რომ ძველად ნანაწერი უფრო საინტერესოა, ვიდრე ახალი. მე იმდენი მათრია ცხოვრებამ, იმდენი ნანაწერეს, ვეღარ ვარწმუნე, რომელია ძველი, რომელი ახალი“.

ნაწი, ვითარცა მოგონებო, – ალიმინერის ამ უნრფელეს მეტაფორას კვერი დაუკრა შევარებული ბოღლერის მუხამ: „მე შემოძლია ალუაგინო ის დრო თავიდან, დღე ბედნიერი, რომ გარონხელა შენს თეთრ მუხლებთან. მშვენიერების საძებნელად სადღა ნაიფეო, ის შესს სულში და სხეულშია ცვლად ბრუნულებლად“.

სიკვილო ვერც იტყვას სიყვარულს. გარდაცვლილი მეუღლის სიკოცხვად დარჩენილს მოგონებებში გრძელდება. ზოგიც ზვარავს თხოვს.

გენიალური მოდილიანის გარდაცვალება ვერ გადაიტანა მისმა უერთგულესმა ფანა ეპითეტრინმა. ზოლო ტიფისად დაღუპული მოცარტის გაუფიქრებლ ლოკინში უფიქრებლ ჩანდა მისი კლავი კონსტანცია, რათა სასიკვდილო სენა მისთვისაც მოელო ზოლო, მაგრამ ბედად, გადაიარჩინეს.

სადღაა სხეთა მამაკაცო, ენის გულაც სიყვარულის ლეთიურ ძაღლს არ განეწმინდოს.

შან, დაბადებით სარ უფლისწული

ტილო თუ ფეხზე დაისვია, თავზე ავაცოცდებდო, – ნათქვამია. არ ცდებდა ხალხი. უღირსს თუ შემოწილუ, აღბათ დარბი ეყოფილვარო, იფურებს და არ მოცეშება, სანამ თავის მწიკელს ზედ არ მოცეხებს. ამიტომეც შორს იჭერენ ზოლმე თავს განიერნი ათასი ჯურის კაცუნებისგან, რომელთა წრეგანსული ფაშიზარობა ამაზრზნია.

ვალერიან გაფრინდამსული ასეთ ეპიზოდს გვთავაზობს გრივლო კაზობიქის ცხოვრებდან: მანდილოსანთან საუბრის გართული გრივლო ნელი ნაბიჯით მისეირნობს რუსთაველის გამაზრზე. ფეხდაფეხ ცნობისმოყვარე მწერალთა ჯგუფი ასდევნებია. უფრად ერთ-ერთი მათგანი გამოხანდება და ზურგზე შეახტება მწერალს. გრივლო ნარბასაც არ შეიბრის და „ტვირთავიფებულ“ მშვედად განაძებობს გზას. ზოლოს თავდამსხმელი იძულებული ხდება გაეცალოს ეჭაურობას. კავალერი ზვეული ტაქტიით ბოიფის უხედის ბანიფესს, იბღოს პიუჯას, წმინდეს ხელთათმინთ და განაგრძობს დროებით შერყევილი მუხაფს...

ამ პატივ ეპიზოდშიც მღაფენება დიდი მწერლის შინაგანი არისტოკრატინში. ამ სცენას თავისებური ესთეტიკურა ხიბუც მოსავს. როცა რომბიქის შეველიანდენ მეგობრები, რატომ ამატიე თავხედს უფანო საქცილო, თურმე ასე უპასუხას: „მეც ზომ მატვას გაუტოლდებოდი, მის უბემ სხეულსა რომ ავყოლდებოდი“.

იდეზანი და ამოცხენილი

სიკვილი... აიასისათვის, ამაზრზენად მქლე სიკვილი შივი ხელთათმენებით, გამქარდავი მხერთ... ტალღური კომიდიანტი, ფიტასტიკური სისრავით რომ აიასისთვის თავის ყრფილით ცივ მელემი უთავადავ ნიღბს, რათა მუფრვით აიკრას სახეზე და მუზანთორად თავს დააცხრეს მსხვერპლს. ტყელად იქადნება, ადამიანს ეყრევო.

ადამიანი დაუმრცხებელი... სიკვილის მედამ დაკრავს რალად ფანტასტიკური, როგორც ყოველივე იდეზალს, ბოლომდე ამოცხენილს ამ გავგებარ წუთისოველში. ძველი დროის ამავი ელხიელი ნინდვანს წვეთოვად თურმე კუბოში, რომ თანდათან მუჭვეოდა მოახლოებულ აღსასრულს. ამით ფსიქოლოგიურადაც მოწმზადებინა საკუთარი თავი ამ ქვეყნიდან სამუდამოდ წასასვლელად. აღბათ ეს მოტივი კარნახობდა ჩვენს ნინაპარს მოწვეო "ათვის ტირილი" – ეს სულსმეცხერულ მისტიკურ სანახაობა, რათა ერთგვარად შევცინა სიკვილისათვის და ქორისუფალათვის მოსალოდნელი უბედურების უფრო იოლად გადატანის შესაძლებლობა მოცვა.

გვახსენებთ ამ თემის მსახობური წვდომით ამტყულებს სურგო ზაქარაიის მიერ ერთფილმში არ დიდარლო". ამ ესთეტიკურად ძნელად მისაღები ჩვეულების ერთგვარი გამოახილი ხომ არ არის გენიალური სურგო ფრანკოლის მიერ ამ რამდენიმე წლის წინ გათამაშებულ "საბუთარი დასაფლავების ცერემონიაში?" კატაფალზე, შავ ზარჩობი ჩაბნული მისი პორტრეტი იყო თურმე მიმავრებული. თვითონ გვერვით მიახუცებდა, ხელეტი გულზე დავტრიადა მხურარედ და შემეფერნა შეკოტავზე. აქის საფლავებზე?", მწიფი ღირსებით პასუხობდა: "სურგო ფარავანოს".

მართლაც, სიკვილი – უთვალთმაცქცივი ვამპირა, ამდავეარი ფანტასმაგორიების მოსაწყობად რომ შეავლლიანებს ბოლედ ადამიანებს.

შუპ-ჩრდილების წუთისოველი

ეს სამყარო კონტრასტებისგანაა აკანძული. აღბათ ამ შექ-ჩრდილებმა ათქვევანა ვაჟა-ფშაველას: ზოგჯერ სიკვილს გავზადებს, ზოგჯერ მქნელა ავისაო. შუკი უფლისგანაა, ჩრდილი კი მქნელიად ეშმაკის ნახელავისა შვავს. თუ ძალიან ხშირად არა, ხანგისხან მარნიც ვეოფლავარი ასეთი სურათის მხალველი: შერზრდება ხანდახნული კაცი წუთით ქუჩიში, მყუდრო გრადიში ფრთხილად ჩამოდებს ნაფაქრით დატვირთულ ხელჩანთას, ამოიღებს იქიდან ცოტაოდენ ხილას და წუგვარა და იქვე მოხეტიალედ მიჰქუნას სამათხოვროდ გამორვილი ხელში ჩაუღვებს. ამ დროს ძალიდ გასარჩევია, ვის თვალეში უფრო მჭტი შუტია, მშიერი ბიჭისა თუ გულმონყაულე შერზრდაცის.

შერზრდილები... ამ ორ ცნებას ერთმანეთისგან პანანინა დევისი ყოფს. ცხოვრებაშიც ასეა. უბედურება და სისარული ისე ახლოს არიან ერთმანეთთან, რომ მათი აღ-

ქმა ცალ-ცალკე ქირს. ხომ თვალს ამამებს მდელოზე მოფარფატე თელხატული პეველა. დრენს ლადავ, უდარველად. მატრამ დავით სანუთრის მუხანათობის მოულოდნელად ამოვარდა ქარი, ჩამობნელდა ცისქვეშეთი და ქლიავისოდენა სეტყვა დაუშინა. საზარლო პეველი ეს-სეტყერალი ერთბაშად გაავებულ სტყავას, საღამომდე ვერ შიატანა სულე...

რა დაპოვნებელია შრდესკის "პეველა..."
ეჭავს საოვარი შეტაფორავ ამოაქვს:

შენ თუ გგონია სიციცხლე,
სამითობის კარი ღიოა,
შე მოხვად, მინას ეფარე,
მსიკვამში არა ფრიაო.

შუზის თითრი ცხალეზა

წინასწარ არავინ უწყის, რილის მოაკითხავს მუხა. როცა დაავოვნებს მოსვლას, ხელოვნურ სტიმულატორის მიმართავნ ზოგნი. ასე შემოიქრება ხოლმე ხელოვანის ცხოვრებაში ნარკოტიკი და ალკოჰოლი. ამიტომაც იქნის მუველი არგუმენტის ძალას შიარული თქმა: თავად პირველების ხასიათი მისივე დემონია. ძალზე ხშირად მას ფატალური ძაღების გამოხობის ფუნქციაც უტვირთია შემოქმედის ბედსანებაშ. გენიალური ვან გოგი თავს ანუტრემის იცდებდა, როცა შიოვლებით რამდენიმე დღე, არაღხინელ მგვამარტობაში, მცხუნვარე მის ქვეშ თავას გამაოგნებელ "შხუნფშირებს" ზატავდა.

ამედო მოილიანის ყოველი გამორჩენა მონმარტრზე ავალ-მავალით მთავრდებოდა თურმე. ვერც თავისი უერთგულესი თანამგზავრის განა ეხოტრენის თვალმოუხუტებამა დამსათევემბა გაანელა მხატვარში ბახუბით აღძრული შალეცინაციები. და ბოლოს, ამ დღემ საეცებით ნაადრევად განამორა პარიზის ლაფეარელანც ეს.

რამდენი დავიდარბა გადაუტანია მარინა ელადის, სასივლს დამეგობრებული ქმრის, ვალკოვია ეისოცის ბოშერევი ვირავეების გამო. დიდი ბარდი, ელანამდე მყევარებული შარინაზე, პათოლოგიურ სისასტრესი ირედა არყისაგამო. იგი შინიდან გარბოდა, ეკარგებოდა, ეტხედენ, პოულობდენ... მარინასთან რეკავდენ პარიზშიც ისანი, ვინც ვალკოვიასთან ერთად სვამდა და სობოვდენ, ეშველა ქრისათვის.

ხომ უბედირერეს წყვილად შერზრბოდენ ისტორიის სერკეი ტენინი და ასევედრა დუნკანი, შერზრდის ეკალივით რომ არ ჩამდგარიყო მათ შორის ბახუსი. გენიალური ბავლიანის თავბრულდამხვევ კარიერას ქმრის გამოდმებული "თეთრი ცხელეზა" უცილოდ ერთგვარ ჩრდილს აფენებდა კიდევაც.

და მარინ, ნუ განვხვით დიდ შემოქმედით ამისათვის. იქნებ თორბის ვებმა გაცილებით მნიშვნელოვანი რამ არის, ვინც ჩვეულებრივი ადამიანური საელი. შიოვლება მას, უფლის ნებით, შემოქმედის მხატვრული ფანტაზიისთვის ცეცხლის საიკვებებს ფუნქცია აკისრია?

ივო ანდრიჩი

ნიმბი

მიმისმავეარი გრძნობით უხსენებ ერთი ხანგრძლივი და დიდი შიშის ამბავს. ამ შიში საერთო არადრნი აქვს იმ მრავალრიცხოვან და ნაირ-ნაირ შიშებთან, რომელიც თან სდევს ადამიანს არსებობისა და სამედრისათვის ბრძოლაში. ვინაობრებ სულ სხვა, ბავშვურ შიშზე, რომელსაც აყალიბებს სამყაროს მოვლენებთან, საზოგადოებასა და მის კანონებთან ურთიერთობის წესი. განვითარებისა და სწორი აღზრდის შედეგად ეს შიში შეიძლება დროთა განმავლობაში გაქრეს ან, პირიქით, დარჩეს ბავშვში, გაიზარდოს მასთან ერთად, დაამახინჯოს და დაღუპოს მისი სული და მოუწამლოს სიცოცხლე. საუბარი იქნება იმ პატარა, შეუმწივრელ მოვლენებზე, რომლებიც ხშირად უმანხველებ სულს იმ პატარა ადამიანებს, რომლებსაც ბავშვებს ვეხსიბით და რომლებსაც ჩვენ, ზრდასრული ადამიანები, ზოგჯერ ვერც კი ვამჩნევთ.

ბიჭა სასაფულო არადევნების შემდეგ, სექტემბერში, დაბრუნდა თავის ქალაქში. გინაზის მესამე კლასში მიიღეს, ავტორული ტიპის გიმნაზიში. თანატოლების უმრავლესობის მსგავსად, მასაც უჭირს ზაფხულის თავისუფალი და თვითრასი დღეებთან გამოსვლა. ვახვა და გაიროჯა, მზემ იმავე გაუხუნა. ტანადეცილი ექიმებმა, ფეხსაცმელები უჭერს და ასე უკრინა, სხვისი აცვია. მეგობართან ერთად ცხოვრობს ერთი ქვრივი ქალისგან ნაქირავებ თაობაში. დისასობის დიდი ნურნერტი და ბუნდელი ვინმეა. ორი შვილი ჰყავს, გინაზიში სწავლობენ. ქუჩები და სახლები თითქოს გადიდებულან, გაშელები უცნაურად გამოპირანქულან, მაღალიბიმი საყიდლების ტევა არ არის. გრძნობს, რამდენად პატარა, დაბორცული და უმინმენელია. რამდენიმე მონტეა, ჯიბეში რომ უზრიალებს, იმდენად ცოტაა იმასთან შედარებით, რასაც ქუჩაში და მაღალიბიმი ხედავს, რომ უკობია, ფული სულაც არ პუროვს. იმდენად ცოტა აქვს და იმდენად უსუსურობა, რომ ის საგნებსაც კი, რომელთა შექმნა მას შეუძლია, თავის მიწოდებულობას კარგავს. უღლორია და ამას მტკივნეულად განიცდის.

გინაზის მუშაობის წინ მავეარი ხილთი, ტკივილულობა და ნაწონით მოგჭრეებს ბავშვები დასაყვანი, ყველაფერს უყოფლობენ, ერთმანეთს სათავაზოვნ, უყოფენ იმ ჩუბობებენ. ბიჭს ძალიან უნდა მათთან მისეული, მაგრამ ვერ მოუხერხებია, ავით-ივით აცეცებს თვალუბს შორცები დამკვირვებულობა.

გინაზის ფართო დერეფნები ცივი და ცარიელია. მოცემული შენობის ვრავადერე მშენებლებზე, დაე შეე დაფიქრებ გამოყვანილია იმ მოსწავლეების გვირგვინი, რომლებსაც წერილობით ულოგებთ. ბიჭა, როგორც ყოველთვის, კითხვობის გვირგვინს, გული სწავლება, რომ მისთვის არადრია და არც იქნება, რადგან არავინ მოსწარს წერილს, თავს ახსენებს საჯაროდ დაძირული ყრუ ტკივილი. უცებ რომელიღაც ნაწონ თვალის ამგავსებში. თავის სახელსაც ნათლად ხედავს. მაშინვე წარმოიფხვნს წერილს, ნამშვილ წერილს,

დაბეჭდილს, მარკებთი, ბეჭდებით და ხანგრძლივი მოგზაურობის კვალით, წერილს, რომლებშიც მნიშვნელოვანი, კეთილი და საინტერესო ამბებია! ვინაა ის ბედნიერი, რომელიც ამ წერილს მიიღებს? დაფაზე ასობები ამოძრავდება, აცეკვდა და მისი სახელი და გვარიც აორთქლდა. აღარც წერილია და აღარც კეთილი სურვილები. სამწუხაროდ, როგორც არადრნი არ არის ღამაში, უცნაური და ამაღლებული; არის მხოლოდ მონოტონური სიცოცხლე სასწავლებისა და სურპრიზების ვარშე, საყვე უზრალ მოვლენებთან და გაურკვეველი, რაული და უღმიდამო ვალდებულებებით.

უფრო პატარა დაფაზე წერია, თუ სად და როდის შეუძლიათ მიტარებულ მოსწავლეებს უფასოდ მიიღონ სასწავლო ნივთები. ამას უკავშირდება ის უსამაოწონ წუთები, რომლებიც გადაიტანა მარშთან და მარშწინში.

მოსწავლეები, რომლებიც წარადგენენ ცნობას, რომ მშობლები არ შეუთ ან მათი მშობლები დარიბები არიან, სახელმწიფოსგან უფასოდ ღებულობენ სასწავლო ნივთებს. რასაც ვერცხვია, ეს ის წიგნებია, რომლებსაც მასხვით დარიბი მოსწავლეების ხელში გაიარა. ისინი არცთუ იშვიათად დანებებული, დაკერებული და განახლებულია. ყოველ ფურცელზე სხვადასხვა ხელით და მულნითაა გამოყვანილი ნაწიწრები, ციურები და უზრლო გეომეტრიული ფიგურები. ფურცლებზე სადილის ნაკვალევსაც შეხედებით და იმ ნაკვალევ რაქებზეც, რომლებიც ძველ სახელმწიფოებზე ყოველთვისაა. ბიჭმა ეს ლაქები ზიზღს იწვევს. თითოეული წიგნის პირველი გვერდზე კი ვეცლა იმ მოწაწლის გვარი და სახელია, ვის ხელშიც ამ წიგნმა გაიარა და რომლებიც ახლა შორს, იმ ადგილებში არიან, სადაც უფრო საინტერესოა.

იმაზე ფიქრი, რომ ამ წიგნებთან ერთად უნდა გადატაროს მთელი წელი და ყოველდღე მათი დახმარებით იმეცადინოს, ბიჭმა ზიზღს იწვევს; მას უყვე სძულს ისინი, და ისინიც, რაც მასში წერია და რაც მათზე წერია და ხატია. ასეთი სახელმწიფოებულობით და ოცნებით, სუფთა, ღამაზ ნივთებზე, რომლებშიც დიდი და გამოკვეთილი შრომით არის დაბეჭდილი რაღაც ამაყი და სასამაოწონ გულხედილობა, ბიჭმა დაიწყო გინაზიში მესამე წელი. მაგრამ ამ მესამე წელს ერთი ბედნიერი იმეტი მოპოვდა. მესამე კლასიდან მოსწავლეებს ქდელოდაი უფლება, გინაზის მიბლიოთეკაში მნატურული და საშეცნიერი ნივთებით ესარგებლათ.

გინაზიში გადატარებული პირველი წლებსა მანძილზე რამდენჯერ უფიქრია ბიჭს იმ ბედნიერ დღეზე, როცა ნებას დაწრავდნენ ბიბლიოთეკიდან აეღო სურათებიანი წიგნი, რომელსაც უფროსკლასელების ხელში ხედავდა. მითინა საუბრისას ბიჭმა იმ წიგნის სახელწოდებაც იცოდა, ამ პატარა ბიბლიოთეკაში რომ ინახებოდა.

ახლა დადგა ეს დღე.
სამშაობაში, დღის მყოფი ნახევარი მილიონით და-
კტრალა კარის წინ რაღმე იფა და ბიბლიოთეკარს ელა-
რა. როგორც ეს გამოჩნდა, კარი გაიჭრა და ცივ, ცივრ
ნიღბით სახეზე ოთახში შევიდა, ზეპისთვის დადგა წამი,
რომელზეც დღე და ღამ ოცნებობდა.

ჯერ უფროს კლასებში რაღა იყო. მასწავლებელი,
რომელიც ბიბლიოთეკარის მოვალეობას ასრულებდა,
ზოგ შემთხვევაში აძლევდა, ზოგს წიგნს ურჩევდა, ზოგსაც
არჩევდა უწინააღმდეგო და სხვა წიგნს სთავაზობდა. ბიჭი
უფროსად უამრავ წიგნს და ტექნიკურ გრანობდა, რომ არ-
ჩვენა მხოლოდ ერთზე უნდა შეეყრებინა. რა შედეგებზე
და იქნება, - ფიქრობდა ბიჭი, - ყველა წიგნის ნაკითხვის
უფლება რომ მჭირდებოდა, რა არის ერთი წიგნი, თუნდაც სა-
უკეთესო, როცა იცი, რომ არსებობს ათასობით და ათი
ათასობით სხვა წიგნი? ნეტავ, ორი-სამი წიგნის ადგილს შე-
წილდეს, - ერთს რომ დავამთავრებ, მაშინვე მჭირდეს და-
წერებზე. აქ უკრა ხვდება, ყოველ საშაბათს ერთი წიგნი და
ასეც ის, რაც მისი კლასისთვისაა განსაზღვრული და იმ
პირობით, რომ არც ერთ საგანში არ მიიღებს ცუდ წიშანს.
ყველაფერი შეზღუდულია, ჩარჩოებშია მოტყუებული და
ნამცვე-ნამცვე გაიყვანა. არადა, ხომ არსებობს მსოფლიო-
ში მილიონობით, არსებობს უამრავი წიგნი და არსე-
ობენ ადამიანები, რომლებიც მათ თავსუფლად კითხუ-
ლობენ. მას ბევრი არც უნდა, მხოლოდამხოლოდ ოთხი-
ხუთი წიგნი მოგზაურობებზე. და იმ წიგნის ტექსტს, რომელ-
საც კითხულობ, ამოიკითხე ოთხი-ხუთი სხვა, რომელსაც
მოკითხავთ ნაკითხვად. და დრო და დრო ცალ თველით
ნაიჭყურო მთხმე, სანამ მიიქვამ დაამთავრებ. არ ვიცი,
რატომ, მაგრამ ვფიქრობ, რომ ეს მისი ყველაზე დიდი ოცნე-
ბის ასრულება იქნებოდა.

- შენ მე წიგნისთვის მოხვედი თუ დასაძინებლად? -
ოცნებობდა გამოთვანა უხეშმა და მოუთმენელმა ხმა.
ბიჭი ძლიერ გამოიყრტყა. ვერც კი შეაშინა, როგორ მივი-
და მისი რთვი. უკან მისი ამანაგები იცინოდნენ. წინ კი
ბრაზიანი მასწავლებელი იდგა.

ბიჭს მოეჩვენა, რომ რაღაც სასტიკი განსაცდელის წი-
ნაში აღმოჩნდა. ყველაზე კარგი, რაც ბიბლიოთეკას უკავ-
შირდებოდა, - მისი ორწლიანი ოცნება ბიბლიოთეკაზე, -
ეკამლოთ გაქრა. შემთხვეული იყო. ყველაზე მეტად იმის
ეცინოდა, რომ მასწავლებელს, როგორც მის სწეუდა, რა-
იმე დამამოწმებელი და დასკვნის შეტასებელი არ მიეცე-
რებოდა; და თუ შონსაველებში ამ შეტასებელს აიტყუებდნენ,
ვერანც ვეღარ მოამოწრებდა.

- აბა, რა გნებავს? - ირონიულად აგრძელებდა მას-
წავლებელი.

- შე... შე მინდა რამე მოგზაურობაზე, - ჩაიბუტბუტა
დაბნეულმა ბიჭმა.

- შენ... შენ გინდა... როგორც ჩანს, თავად არ იცი, რა
გინდა, - უთხრა მასწავლებელმა, აიღო კვადრატული,
საქაოად სწელი წიგნი, ჩაიწერა ბიჭის სახელი და ხელში
მიანება.

- შეშავი
შეცხუებულმა ბიჭმა სასწრაფოდ დატოვა იტაურობა
და მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა, რომ შეტასებელს გაფორ-
ჩა. მერე გამალა წიგნი და თელში ცხა უნდა გეგამოსახე-

ლი თელ-კონფლიქტი ფერადი სურათი და სახელწოდება:
„ეკლესიოლოგია პოლარულ მხარეში“.

კიბეზე წელა ჩაიკოდა, ყოველ საფეხურზე ჩერდებო-
და და წიგნს ფურცლებდა - ჩრდილოეთის პეიზაჟები, ფი-
ნელის მითი, ძალღებმებზელი ნარტები და თოვლის ქო-
ხები.

აი, თურმე რა სიამოვნება მოვიდა ბიბლიოთეკაში სი-
არული.

წიგნის თვალყურებით გართულს, თავმოყვარუბაზე-
ლხებზე კიბეზე ფეხი დაეყვია, წინასწარობა დაკარგა
და რომ არ ნაქცევდოდა, ხელეზით ეკედეს მიეგრძობა,
მაგრამ წიგნი ხელადან გაუვარდა და კიბეზე ჩაივარდა.
როგორც კი გასწორდა, მაშინვე წიგნს დასწვდა და შიშით
დახვდა. ყდა შობრობდა, რამდენიმე ძაფხელა ეკადა.

თითქოს თავში დაეკრუსო, თვალთ დაუბნებდა. სას-
წინაოდ ჩსავა წიგნი ყდაში, მიხედა-მოიხედა, ეინემ ხომ
არ დამიანიათა და მისიკენ გაემარია.

ქუჩაში გამოსულმა ნახევრე აუქტარა. ცინორ და უსია-
ში მიზლოდა ზეგნისათვის სათამაშოდ გავიდა. თამაში ყველა-
ფერი დაეაჩნდა, მაგრამ შეზინდებისას, ამხანაგებმა დამ-
და რომ დაჩვენეს, ცუდი და უსიამოვნო შეგრძნება კლავდა
განუხავდა.

შინ მიიდა, წიგნი სკოლის ძირში ჩადო, ისახლი და
მეზობლის მიტყუარა სათამაშოდ გავიდა. თამაში ყველა-
ფერი დაეაჩნდა, მაგრამ შეზინდებისას, ამხანაგებმა დამ-
და რომ დაჩვენეს, ცუდი და უსიამოვნო შეგრძნება კლავდა
განუხავდა.

სწრაფად იგახმა. მერე ადგა და საწოლ ოთახში გავი-
და. წიგნის ღემათა თვისი კუთხისკენ გადადგა. სანამ მისი
მეგობარი დასახლისის შეიღებთან ერთად სასადილო
ოთახში იმყოფებოდა, ბიჭმა თავი მოაქვინა, თითქოს ხვა-
ლიდელი დღისთვის შეეგეგმებოდა, აიოლო წიგნი და
იხე ათვალეებზედა, როგორც ქრწილობის საკუთარი სხე-
ულზე. ყდა ორ ძაფხე ეკადა. ჩანდა, რომ წიგნი ერთხელ
უკვე იყო უხეშად დანებებული.

ბიჭს ათასი კითხვა უტრიალებდა თავში. აღარ იცოდა,
რა წყაღში გადაეარდნილოყო. ნეტავ როგორ იქცევინა
სხეუ შემთხვევებში? ერთი ნაიფილად იცოდა - აბას არა-
სოდეს გაუხეშებდა იმ დიდ და უხეშ ადამიანს, ბიბლიოთე-
კაში რომ ნახა. ეინემ მკრინავი იპოვნოს? პო, ყველაფერს
ეს სჯობს. მაგრამ მაშინვე ტქვმა შეუპოვო მკინაძევი მოკე-
დებს ხელს და სამქვს? ყლოვა ვული? ხომ არ შეეგებოდა
წიგნს, რომ თავადან აკონძის?

- ამ დროს კარი გაიღო და მისარული ხმები შემოიჭრა.
ბიჭმა სასწრაფოდ დაიბრუნა წიგნი სკოლიდან. არავინ შე-
მოსულა. იხე ამოიღო, მაგრამ ის ორი ძაფხე განდგა, რომ-
მელო წიგნს უდასთან ახარებდა. ერთ ხელში წიგნი ეჭი-
რა, მეორეში ყდა. ახლა გველაფერი უფრო ცუდად არის.
წიგნს ყდა მოარგო, სათოვლად ჩადო სკოლაზე და გასაღე-
თით ჩაექცა.

სასადილო ოთახში დაბრუნდა. იქ ვიღაცებს ეახურე-
ბოდა, იცინოდა, თამაშობდა, მაგრამ თავის მტკივნეულ
საიდუმლოთა ერთი ნოთით ვერ იყინებდა.

ასე დაიწყო ბიჭისთვის შესანიშნავი სასწავლო წელი.
გაკვეთილების დროს, როცა მასწავლებელი ბერძნულ
ანბანს უსწინდა, ფანჯარაში სოფრები გაქცურებდა. უცხო

ასობების დამახასოებრების თავი აღარ ჰქონდა, მხოლოდ გაფუჭებულ ნიგნზე ფიქრობდა, რომლის ვერც აკიბებს და ვერც ახლით შეცვლის ვერ მოახერხებდა. და ეს მტკიცენული აზრი თავის პირველად ფორმას კარგავდა. ასე იყო გაკვირვების, თამაშის და მეგობრებთან საუბრის დროს. ყოველ ნამს მხოლოდ იმზე ფიქრობდა, რომ ამ ქვეყანაზე არსებობს რაღაც გაფუჭებული, რაღაც უმეფურება და დანაშაული, რომელსაც ვერაფერს გაუმხელს, ვერ გამოასწორებს და რომლის გამოც პასუხისგება მოუწევს.

ხანდახან თამაშის ან მეგობრებთან სურათობისას თავის საიდუმლოს იფიქრებდა, მაგრამ უცებ, როგორც ფიზიკური ტკივილი, დამალული ნიგნი თავს ახსენებდა. გადოდა დღეები და კვირები და თავისთავად უშინდელი და მტკუნებრივი მოკლეობა იღებდა სულ უფრო დიდი, ფანტასტიკური და სამხედრო საიდუმლოს სახეს, რომელიც აუცილებლად უნდა დაეძლია.

ეს იყო სისულელი, მაგრამ რეალური და მტკიცენული. ბიჭმა დაიწყო მეგობრებისგან თავის არიდება. რა აზრები არ მოსდოდა თამაშის რა შესაძლებლობები არ ეხატებოდა, რა აღსრულებლად ოცნებებზე არ ფიქრობდა!

ღამე იღვლიდა, ის კი შინც ფიქრობდა. გაუმხილოს ეინმეს, რაც დაემართა? ჰკითხის ეინმეს რჩევა? ამის გაფიქრებზე სადღაც შიგნით სითბო აღერებოდა და ყველაფერი ერთი ნაბიჯი ნაბიჯი, მარბუჭი და უზარალი ხდებოდა. მის წინ ამხანაგების სახეები ჩაქრულვებდა. ცხადად წარმოადგენდა საუბარს – თავის აღსარებას და მათი სახეების გამომეტყველებას და პასუხებს; და მიიღოდა იმ ფასს, რამაც რომ ვეცდებოდა ეს ფუჭი, მეტრე, შეუძლებელია. ურთულ ისიც გაიფიქრა, დიასახლისის გავეწვდობო, მაგრამ მისი მიგვე სახის გასვენებაზე ხალხის გაუქმება. გათანაცვება ყველაფერს მამათაის მიწერა და რჩევა გუბნა, ან დახმარება ან ერახებოდა მსუბუქი მიზნით თქვაში და მასწავლებლისთვის გაემხილა.

თანდათან უფრო რწმუნდებოდა, რომ ეს მის ძალეებს აღემატებოდა და ვერაფერს მოუხერხებდა საიდუმლოს, რომელიც სულ უფრო აუტანელი ხდებოდა.

ცხადა თავისი მეგობარობა ლოკალით შეემსუბუქებოდა. და მართლაც დიდხანს ლოკალითა. მსურველი ლოკალი უფაღს და მის ნიშნდებებს ექვედრებოდა, მოუხდინათ კიდევ ერთი სახსარული, გაემსუბუქებოდა ნიგნი, რათა თამაშად დაებრუნებოდა იმ ბრახიან აფამბისათვის, და ამით ავიკლებოდა თავიდან დაემცირებოდა, საყვედური და დასჯა. ლოკალი ზაქტანებოდა. დილით კი იმედით მარბოდა სკოლიდან და იქ პოულობდა თავის დახეტულ ნიგნს ისეთი, როგორც ლოკალი იყო.

„სიკვდილი – ფიქრობდა სანალოში მოკუნტული, – სიკვდილი ახლავე, ამ ნუთის!“ სიკვდილი ნიშნავდა აღიარების თავიდან აცილებას; სიკვდილი ნიშნავდა, რომ არასოდეს შეხებოდა იმ მასწავლებელს, რომელიც ნიგნი მისცა; სიკვდილი ნიშნავდა, რომ სასწარული არ მოხდებოდა; ეს ნიშნავდა, რომ მისი სიკვდილით აღარც ნიგნები იქნებოდა, როგორც ძველი, ისე ახალი, როგორც დახეტული და ბიბლიოთეკები და ბიბლიოთეკარები და პასუხისმგებლობა და მის ნიშნეში მოიქცეო.

„ღმერთო, გამომიკუნებ სიკვდილი, სანამ ის გარდაუღელი მომწიქნე დადგება, როცა ნიგნის დაბრუნების დრო

მოვა და ბიბლიოთეკარის ნიშნე პასუხისგება მომწიქნე დახეტული ნიგნის გამო“.

შემდეგ ფიქრობდა, რა მოხდებოდა თუ გამიზნოს შენობა თავისი ბიბლიოთეკით დაინებოდა და ზეუ გაიქცებოდა სიაც მამკვებოდა? მაშინ დაიწინილი ნიგნები უნდა დაებრუნებოდა? თუ არა, სჯობს ის სახელი დარწმუნა, რომელიც ცხოვრობს ყველა ნივთთან და იმ სკოლიდან ერთად, სადაც ნიგნი დევს.

არა, ყველაზე კარგი სიკვდილი იქნებოდა. მაგრამ იმის ნაცვლად, რომ მომკვდარიყო, ყოველთვის ამ სურვილით იძინებდა. სინამარში კი ყოველთვის დახეტული ნიგნი ესინამარებოდა ფანტასტიკური სახით და შიში დაუშინებოდა და მისმე პასუხისმგებლობის გამო, და მასთან ერთად – სინამარშიც – სიკვდილის სურვილი, როგორც რეალური, ისე არარეალური ცხოვრებიდან უკმა უკვლად გაქრობის სურვილი.

რაც დრო გადიოდა, ბიჭი უფრო გულწაბრობოდა და მარტოხულო ხდებოდა. გახდა, რადგან ცოტას ქამდა, თუმცა ამას ვერაფერს ამჩნევდა. სამაგუროდ, მასწავლებლებმა შენიშნეს, რომ სწავლას მოუკლო. ზედიზედ ორი თვის მანძილზე ბერძნულსა და მათემატიკაში არადასაქმავოფლებულ ნიშნებს იღებდა.

ბერძნულის მასწავლებელმა ერთი-ორი კითხვა დაუსვა და გამართული პასუხი რომ ვერ მოისმინა, სიძულელით უთხრა:

– აფიქრე!
ერთიანები ერთი მყოფს მყოფლებს და გვებოდა მწკრივში.

უფრო რთულად ჰქონდა საქმე მათემატიკის მასწავლებელთან, განმდარ და კეთილ მოხუცებულთან.

– რა მოგდის, ბიჭო? შენგან სულ სხვა პასუხებს ვარ მიჩვეული. გაიკვირე.

ბიჭი კი თავალებს აფხებოდა, ნითლდებოდა და ხმის იღებდა.

ნიგნის მალახივებს შიშით უფლიდა გვერდს. როგორც ამხანაგები ბიბლიოთეკაზე ან რომელიმე ნიგნზე იწვებოდა სუბარს, მასწავლებელი ნითლდებოდა, ენა ებნებოდა და ცხადლობდა სუბარს სხვა თემებზე გადაუტანა. ამ დროს მიერ მკერდში, როგორც ფიზიკური ტკივილი, იღერებოდა ნაცნობი მტკიცენული შეგრძნება რომაც უბედოვან და გამოუსწორებელი უბედურებაზე, რომელიც თავს დაატყდა, რომლის შესახებ არავინ იცოდა და რის გამოც მალე პასუხი უნდა ეცო. ეს შეგრძნება მით უფრო მიმე იყო, რაც უფრო მეტად მალავდა.

ყველა დღე მისმე იყო, მაგრამ სამშაბათობით შინც განსაკუთრებით უჭირდა. ამ დღეს ვერაფერზე ფიქრობდა, თავისი ნიგნის გარდა. სამშაბათის მისი თანხალსკვლევა ნაკითხულ ნიგნებს აბარებდნენ და ახალს იღებდნენ. ბიჭი ამასვე ფიქრისაც ვერ ზედავდა. მას არც დირექტორის ნიშნე და არც ნებისაფური სასამართლოს ნიშნე დგომის არ შეემინებოდა, მაგრამ ბიბლიოთეკარის ნიშნე ვერანდებოდა ვერ ნარდებოდა. თანაც დახეტული ნიგნით არა, ამისთვის გამებოდა არ უყოფოდა. ამ ქვეყანაზე ყველაზე მეტად შიში ეგრძობდა.

ერთხელ, სამშაბათს, შესვენების დროს, როგორც საუბარი ნიგნებზე ჩამოვარდა, ბიჭს ეილაცამ ჰკითხა, ბაბ-

ლიოთეკიდან წიგნები რატომ აღარ გამოგატყოს. ჯერ პირველი არ ნამიკითხავს, - უპასუხა. ერთი თანაკლასეული, ზორბა და დამცინავე, საუბარში ჩაერია:

- თეოდოთი ზომ არ გვქვინება. როცა ფინსებს დასქირავენ, დაბრუნება მოგჩვენებს. ზეპირად ხომ არ სწავლობი ბიჭმა შიშით და ცუდით მეზედა, უნდადა მეცნობებინა, იმიტომ მეზენება, რომ იცის, რამაა საქმე, თუ უბრალოდ ასე, ბოროტად ამბობსო. მისი მხერვა შეორე ადამაანის დამცინავე და დაუნდობელ თვალებს შეხედა, რომლებშიც სასტიკი გამომეტველებას გარდა ვერაფერა ნაკითხა.

მაგრამ ამ ვარაუდმა ბიჭის ცნობიერებაში იწვევტი გაიფედა. მართალია, პირველი სემესტრის ბოლომდე აქვს უფლება წიგნი შექონდეს, მაგრამ ახლა განახლებული შიშით კეთილბოდა თავს, რა მოხდება, თუ ვინმე სწორედ იმ წიგნით დანიტრქესდებოდა, რომელიც ატურ უკვე ორი თვე შექონდა წაღებული და მის მოტანას მოსთხოვდა? მაშინ ყველაფერი გაცხადდება. მოახლოებული საშობორობა შიშის ამბატრება.

ამა თიძულა სასწრაფოდ გამოსავალი ეტენა. დროთა განმავლობაში მთელი ეს ამბავი ისე შეეზარდა მის ყველაზე ინტიმურ აზრებს და შიშებს, რომ ღაბარაკიც არ შეიძლებოდა იმასზე, რომ ვინმესთვის გაეშობიდა თავისი განაქირი არ წრევა ეკითხა.

მომდევნო თვის პირველ რიცხებში მან მიიღო ფული, მოწვეულ მიწრუბულ ქუბაზე ერთი ყრუ ებრაელსგან ნებონი ფილები იყიდა. შემდეგ დაკლდა, როდის დაჩრქობოდა სახლში მარტო. მოძებნა ძველი ქოთანა და მასში გაადონო ნებო. ხან წყალს ამტებდა, ხან აკლებდა, ხან ურედა, ხან ეცხებზე დგამდა და ხან აცივებდა, ისე გაეროო, თითქოს ყველაზე საიდუმლო და საზიზღარ საქმეს აკეთებდა და ვერც შეატყო, როგორ დაინება თითები და ამოიგვანდა ნებონი. თუმცა ცდილობდა მსახური ქალისთვის ისე მოეჭვენებინა თავი, თითქოს ყველაზე უწინმწიგლო საქმეს ვაკეთებო.

ნებო რომ გადნა, თავის ოთახში წაიღო, ამოიღო წიგნი და დაუწყეს ნასწა. ნებო თითებზე ტეხებოდა, იფლანქებოდა და ინელბოდა, როდესაც წიგნის ყდას ზედებოდა.

რაც უფრო ცდილობდა სუფთად ემუშავა, მით უფრო დედაღედა. ბოლოს და ბოლოს წიგნი ყდამა მასგა და სამიშინიბურის სხვა წიგნები და მძიმე სავერები დაადო. მეშვეოთათი მოსაუფოდაც და ხელეში დაბინა.

მთელ ღამე მოუცენერად ებნა. ხშირ-ხშირად ეწვეებოდა, ისეთი შეგრძობა შექონდა, რომ ყველაფერი საბოლოოდ გააღუტა. ერთი ხელი შექონდა ამგვარიოდ და ენახა, ნებო გვირა და კარგად დანებდა თუ არა. მაგრამ უბნობა ოთახის მხურე კუთხეში მძინარე ამბანავი არ გაეკლებებინა. გათენდა თუ არა, წიგნს ეცხა. ყდა ნებოს გაეკლებებინა, ფურცლები ძლივს იმლებოდა. ფრთხილად გაიფანია ყდა. დაწებებული კი იყო, მაგრამ პირველ და ბოლო ფურცლებზე ნებოს და ცუდი ნამუშევრის კვლი ეტყობოდა.

წიგნი ისევ სკიერში დააბრუნა და სიცივისგან აკანკალებული საწოლში ჩანდა და ფიქრობდა - ყველაფერი კარგად გამოუფიდა თუ საბოლოოდ გააფუტა ყველაფერი.

ამის შემდეგ საკმარისი იყო მარტო დარჩენილიყო, დღე იწნებოდა თუ ღამე, მაშინვე ხსნიდა სკიერს, ათვალეერებდა წიგნს და ფიქრობდა, შეიძლებოდა თუ არა ამ სახით წიგნი ბიბლიოთეკაში დაებრუნებინა. ხშირად პასუხი დადებითი იყო, უფრო ხშირად კი უარყოფითი. და შიში წელელა იზრდებოდა.

და დადგა ის სამშაბათიც, პირველი სემესტრის ბოლო სამშაბათი. ამ დღეს უნდა დაებრუნებინათ წიგნები, რომლებიც ნახევარი წლის მანძილზე იყო ბიბლიოთეკაში გატანილი. ვინც არ დააბრუნებდა, ნიშნების ტაბელა ვერ აიღებდა. წინა ღამეს ბიჭს თვალის ამ მოუტყებდა. რამდენჯერმე წუხად ადგა, გახსნა სკიერ და წიგნი შეამოწმნა. თავის არწმუნებდა, მანსაველებელი ვერაფერს შეამწმუნესო, მაგრამ როგორც კი დანებებოდა, მამბევე ცუდი იპყრობდა. მისი აზრით, ნებოს ღაქები იმდენად დიდი იყო, რომ ბეციც კი შენიშნავდა. ცოტა ხანი განსჯას უძლეოდა, შემდეგ ისევ დგებოდა, წიგნიდან მიდიოდა და ყველაფერი თავიდან იწყებოდა.

უამრავჯერ წარმოიდგინა სკენა, როცა ის ბიბლიოთეკაში მივიდოდა. შევიდოდა იმ დროს, როცა ყველაზე

მხატვარი ნინო ზაღალაშვილი

მეტრ მოსწავლე იქნებოდა – ამ შემთხვევაში მასწავლებელი მასზე დიდ დროს არ დახარჯავდა. ჩვეულებრივი მშვიდი სახით თავს დაუკრავს, მიესალმება და ეტყვის: „ბატონო მასწავლებელო!“. არა, არა, არაფერს არ ეტყვის, რადგან ამით ყურადღებას მიაპყრობს. უბრალოდ, თავს დაუკრავს. ნიგნს თითო ქალაქში შეხვევს, ამოიღებს და მასწავლებელი მიხვდება, თუ რა სათუთად ეპყრობოდა მას. ეს კარგი აზრია. კარგი, მაგრამ ამ დროს მასწავლებელი აიღებს ნიგნს, სწრაფად გახსნის, ნიგნს ხმას გამოსცემს და გაიკრევა, თუ რა ცუდად არის დანებებული. აი, მაშინ, აი მაშინ დადგება... არ იცოდა, კრძოდა რა დადგებოდა, მაგრამ დადგებოდა ის გამოცდნობა, რომლის ნინაძეც აგრე უკვე რამდენიმე თვეა კონკრეტულად, ცუდად ხიბნავს, ცუდად ქვამ და ცუდად სწავლობს: ატყდება სიდიადი დადილი, თავს დაატყდება საყვიდურები, დაკითხავენ, დასჯიან და ყველას ნინაძე თავი მოეჭრება. მოკლედ, მოუწებს პასუხს ვასცენ იმ გურკვეველ, რთულ და მრავალ კითხვას რომელზე ფაქრიც კი ზარავს, მაგრამ, მოუხდება და ამისა, რადაც უნდა დაუჯდეს, ეს ყველაფერი თავიდან უნდა აიცილოს.

ფაქრებში ნასულს ეძინებოდა, თან წარმოუდგებოდა ვეღაზე ფანტასტიკური პროცედურები, რასაც მის დასასჯელად გამოიყენებდნენ.

ინერის სუბთან დღე იდგა. ზოქმა სკიერიდან ნიგნი ამოიღო, მძუტვად ხინაძეშვიც კარგად ჩანდა გაცრეცილი და სამედიამოდ გაფუჭებულია. და საშინელის მოლოდინში ნიგნი თითო ქალაქში გაახვია და გიმნაზიისკენ გაემართა.

მიზლითიკასთან ბოლთას სცემდა, იქედან გამოსულ ამხანაგებს ესაუბრებოდა, ითვლიდა მათ, ვინც შეუვა და უცებ დაიხანა, რომ სამნი ერთად შეიძენენ, დააკაუნა, პასუხს არც დალოდებია, ისე შევიდა.

აი, ის თათბი, რომელშიც ჯობდა არასოდეს შემოსულიყო და აი, ის, ეს მომენტის ქილები უნაკანებად, მარჯვენა ფეხი კი დრო და დრო უტრიადა. მასზე ადრე შემოსულებს ამოუჯდა უკან და ცდილობდა არ ეცანკალა. ფაქრებსა გარდაუღმა ეერ შუამწინა ერთი მკორეს მიყრდებით როგორ გაუჩინებდნენ მის ნინ მდგომები და იმ მამაკაცის ნინ აღმოჩნდა, რომელზეც ფაქრი ხუთი თვის მანძილზე შიშის ზარს სცემდა.

თავი დაუკრა და ჩაიბურტყუნა: „გამარჯობა, ბატონო მასწავლებელო“ და ნელ-ნელა დაიწყო ნიგნისგან თეთრი ქალადის მოცლიება. ბრანთან მასწავლებელი მას არც უფურებდა. აიღო ნიგნი, ხელი დაარტყა, დახვდა ნიგნის უკანა მხარის მინეროდ ნომერს, შემდეგ ნოთელი ფაქრით გადააშალა ბიჭის გვერდით სიამი, ნიგნი კი ხაზარებული ნიგნების თავზე დაიწყო თავაუწველად

გაიშირა ხელი შემდეგი ნიგნის გამოსართმევად. ბიჭი მოწესხლოვით იდგა. როცა მის უკან მდგარმა ბიჭმა გვერდზე მინადა და თათბი ნიგნი გაუზრდა მასწავლებელს, ის გაუმბედავი ნაბიჯებით გადაეგვერდზე, ნელა და ფრთხილად, როგორც სიზმარში, როგორც მის ერთ-ერთ სიზმარში, რომელსაც ადამიანს მაშინაც კი არ ხვრია, როცა ხედავს, კარისკენ გაემართა. ტანში ერთნაირად უვლიდა და დარწმუნებული იყო, რომ ახლა მის გვერდს ნარმოთქამდნენ და უკან დაუბიჯებდნენ. ასე გამოიყვანა ბილითიკიდან. უფრო სწორად გამოავლეს იმ მოსწავლეებმა, რომლებიც ბილითიკეში შედიოდნენ და გამოდიოდნენ.

თავი სიზმარში ეგონა, ტანში ერთნაირად უვლიდა, არანაირად არ ტოვებდა იმის მოლოდინში, სადაც იყო, დაუბიჯებდნენ. გაიარა ფართო ფურქანში, სივრცე მავადაც ეკიდა იმ ბედნიერების გვერდითი, რომლებმაც წერილებს მიიღეს; არც კი შეუხვებდა. ქუჩაში გავიდა. მიიღო და ხველ, ქუჩაშიც თოვლი და ისევე ეგონა, რომ დაუბიჯებდნენ. არა, არავინ ეძახდა. რა მოხდა? დიდი ხანსაღული არაფერიც არ მოხდა. ყველაფერი ბუნებრივად და მარტოვად იყო. ამბავი კარგად და მშვიდობიანად დამთავრდა. აღარ არის არც დახეული ნიგნი და არც შიში პასუხისმგებლობის ნინაძე. ხანგრძლივი წამების დროს ყველაფერი დანერგებით შექონდა წარმოდგენილი, ყველაწინა დასასრულს ელვდა, მაგრამ არა ასეთის და არა ამის. დაძაბულობა, რომელიც თითქმის არსებობდა და იზრდებოდა, ერთ ნუთში გაქრა. თითქმის შიში არც არასოდეს ყოფილა. ყველაფერი ნაშობა, ყველაფერი დიდნივების მიეცა. იცხვდა, რომ უნდა გახარებოდა, მოულოდინოდ და ბედნიერი დასასრულით აღფრთოვანებულს უნდა ეყვირა. პო, უნდა გახარებოდა. შეიძლება უზარია კიდევ, მაგრამ იმ სიცარიელეში, რომელიც დაუჭრებელი ფინალის გამო წარმოიქმნა, სიხარული ვერც ადგოვს მოულოდნელად და ვერც გამოძახებს.

გულში კი უზარია, მაგრამ ქუჩაში ნაცემივით მილასლავს, თითქოს შიშივე ავადმყოფობა გადაეტარა. წემი ქუთითი ყველმა ებეჭინება და ყოველი ნაბიჯის გადადგამაზე ამოხუტება ლამობს. ასე, ნელა და დაბნეულად, მანჩინალდა სახლთან, შედის თათბიში, და ამდენი ხნის შემდეგ, პირველად, შიშის გარეშე ხსნის საკერს. თავალი ხედება ადგილი, სადაც თვეების განმავლობაში იღო ის საშინელი ნიგნი, შემდეგ ხურავს და ჩაფიქრებული ემეება სკორზე. ხის დიფხანს, ჩაფიქრებული, თავჩაღუნული, იდაყვებით მუხლებზე დაყრდნობილი, როგორც დიდი და დალოლი ადამიანი, რომელიც მთელი თვისი არსით ეძვედა დასვენების ხანმოკლე სუთვას.

სამშაბათს, 4 მარტს
 ფურნალ „წვენი მწერლობის“
 დარბაზში გაიმართება
 ვიკა ჯობაძის
 საჯარო ლექცია
 „როსიშ ბროდსკის პადისწარა“
 დასაწყისი 14 საათზე
 ჩუბინაშვილის 41

თარგმნა
 ნაცა იოვანიშვილი

ფერწალისტი საყვდელ-რობის დეკორი უსკონტის, რომ იგი თავის შემოქმედებებში თავის არიდებს პოლიტიკას და ნარსულში პოულობს თავშესაფარს. უსკონტი მოამბინებთ უბნის ფერწალისტს იმ მარტაქ ქუჩამარტაქს, რომ ხელფასებით მნიშვნელოვანია არა ვადღედაა, არამედ თემები, იდეები... რომ ნარსულმა უნდა ახსნას ანჭო, ისტორია ხომ შორდება და მსხი ვაკე-თიღები ინარჩუნებენ თავიანთ ძალას; ხოლო ყოველგვარი ტორანია, პოლიტიკური იღნება თუ ინტელექტუალური, ყოველთვის საზიზღრობაა, ყოველთვის სახარღლია.

სახელგანთქმული კინორეჟისორი უბნის ფერწალისტს კინემატორაფის მარტაქ საიდუმლოებას; ფილმის გადასაღებად საჭიროა ფული; ფული უნდა წადის პროდიუსერმა, ხოლო პროდიუსერებს მაინცდამაინც არ აწუხებთ სოციალური უსამართლობის პრობლემა. ნებისმიერ შემთხვევაში ისინი საქმიანობა არიან და ზოგჯერაც - ბინძური ადვოკატები. ამასთან ერთად, ამ დანარებს ხელ-ფეხი შეზოჭილი აქტი უცხოურ კაპიტალზე დამოკიდებულებაში. პროდიუსერებს სჭირდებათ მიწველი სხეული, სწინადი ეროტიკა. ისინი ამბობენ: „კეთილი, თუკი ფილმი აუცილებლად უნდა იყოს მხოლბანი, ქუ მანინგ შეარბილდ ეკა ურგანოების მომგვრელი სამიჯნური სცენარითა და მომზობელი უკანაღბის ზვენილს“.

მაგრამ უსკონტი უკან იხტეს ამგვარი კომპრომისებისგან და არ ემორჩილება ფულის ტომარებს დიტატას. უსკონტის ფილმი „დემორიების დაღებვა“ დიდი წარმატება მოიხვეჭა მეტროპოლიტ მტატებში. პრესაში უზებად იყო საუბარო რეცენზიები და მაყურებელიც არ მოკლებია ფილმი. უსკონტის დანდულოყნად დამარდნენ, რომ დააფინანსებდნენ მის მომდევნო ჩანაფიქრს.

ეს კი ვახლდათ ეკრანიზაცია თმას მანის მოთხრობისა „სეკვილი ვენეციამი“, კეთილი და პატროსანიო, ბრანსეს ამყრელებმა და ორად იყო პირობა ნამოუყრეს. პირველი ის იყო, რომ ინტელსელი მსახიობი დირქ ზოგარდი, რომელ-

მომხინელი ია-პარღანიტი

საც გუსტაქ ფონ ამენბახის როლი უნდა შეესრულებინა, შეეცვალა სხვა მსახიობს, ასევე ინტელსელს, ოდონდ ისეთს, უფრო მეტ შემოსავალს რომ უზრუნველყოფდა. უსკონტიმ გადაჭრით იყარა ეს და ვარუცხადა ამერიკელებს, ზოგარდი უკვე გაპაქტული მსახიობიეთ ქაღლია საქონე-ნაიმი და ელის, ქვაში რიფის ვუკრავთ თავსო.

მეორე მსახიობის ის იყო, რომ ყმანთელი ტაძისი მამზობითა სცქინათ კი არ უნდა ვოფილაყო, არამედ - მედერრობითისა. მათი სიტყვით, ამგვარი ვერნია უფრო მისაღები იქნებოდა ამერიკელი პუბლიკოსათის, ხოლო თუ დატკულებთ, როგორც თამის მანის მოთხრობისა, ამერიკელი მაყურებელი იფიქრებს, რომ „ბინძური ბებრბანა ჩანდების ღამას ყმანთელს“.

უსკონტი ეკითხება პროდიუსერებს: ნუთუ თქვენ სერიოზულად მივკანინათ, რომ ამერიკელი პუბლიკა შშეიდად მიიღებს იმას, რომ ტაძისი გოგოვ გადაეხვევით და ტაძისა და-ვარტყვით? აქ ღამბარკია სინწინდისა და სილამაზის ღობაზე, ამერიკელები ამას ნუთუ ვერ გაიგებენო? შეგანბნებს, რომ ამ ნაწარმოებს უკვე კარგა ხანია კითხულობენ მიღეს მსოფლიოში (ამერიკაშიც კი კითხულობენ) და ამგვარი ცეცხლი ვერ ახრავს გასწინაში.

უსკონტიმ თავისი გაიტანა, მაგრამ ამერიკელებმა გაუნახვერეს ფილმის ბოლუჯტი. მუხებრივია, რომ საგრძობლად შეწყობდა გადაღების უჯლობს ვასამარჯველიც. უსკონტიმ განაცხადა, რომ უარს იტყოდა თავის პირობარზე. იტალიური კინოს ვარსკვლავმა სილვანა მანგანომ მარტოოფენ სასტუმრის ხარჯების ანაზღაურება მიხივა. ყველამ მოიჭირა ქაბრები.

სხვის რომ თავი დავებამთ, უსკონტი იძულებული გახდა, გენახებრებინა მასობრივი სცენების მოწინაიღეთა ოდენობა.

ზუთი თვის ვანწავლობაში სასტაქვი ეკონომის ბრტყალებში მოქცეულნი მუშაობდნენ.

ასეთი ია-კარდებით ყოფილა მოფენილი ჭხა სახელუფანი კინორეჟისორისა.

ლუკონი უსკონტი

კობტისისა - კობტისუსა

ერთი ისეთი მეზობელი მყავს, ას მეტობარს მორჩენიაო - რუსეთშია უნდა თქვას. ეინ არ ინატრება ფინეთსთან კარის მეზობელს! მისი ძირძველი მინა-წაღის მსუყე ნაჭერს საშვილიშვილოდ მიიტაცებს, ის კო ნარბასაც არ შეიეროს, უდრტინველად და-ეგმორჩილება ბუდეს და მეტყითად მოგამარტაგებს სხვადასხვა ჯურის საჭიონლით, სადაც საგანგებო აღნიშვნას იმსახურებს უშაღლებს ხარისხის ქალადი. ფინეთი რომ არ გავრინა ამქვეყნად მანაზეციურს, მისკოვში როგორ დაბქ-დადნენ მარქსიზმ-ლენინიზმის კლასკოპთა ფასდაუდებელ ნაშრომებს ანდა სასკოლო სახელმწიფანელებს ეინ

ლი სახელმწიფო. ვეღარც ამერიკატრიკა“ უშვებოდა და ევღარც შამაითდან აფრინელი შევარდენი.

ენამონბრებულმა დასავლეთის კალმონსებმა საერთა-შორისო პრაქტიკაში დაამკვიდრეს ფრიად ორიგინალური ტერმინი „ფინლანდიზაცია“, რომელსაც იყენებდნენ აზია-აფრიკისა და ლათინური ამერიკის კონტინენტებზე მდებარე ამა თუ იმ ქვეყნის საბჭოთა გავლენის ქვეშ მოქცევისას. იტყოდნენ ნიკიტაჯანს ანდა ანგლონის „ფინლანდიზაციას“ და ყველასთვის ნათელი იყო საქმის არსი.

ასე გადაიტყა ფინეთი კამიტილისტურ სამყაროში საბჭოთა ხატულაობის გზადღად.

უნკალური ფაქტია: ფინეთში საბჭოთა დასტრეცის ადენტბა რიცხობრივად აღემატებოდნენ ფინეთის უმიმროების სამსახურის თანამშრომლებს.

„ციურა ხარ“ ზღეში კაცებუ თვის ყველაზე წარჩინებულ აგენტად თვლიდა ფინეთის აგრარული პარტიის პოლიტიკურ მოღვაწეს – უშიო კეკონენს, რომელიც რევოლუციურად ხედვებოდა თავის საბჭოთა ოპერატორს.

1956 წელს კეკონენი არჩეულ იქნა ფინეთის პრეზიდენტად ამ ამბავს, ცხადია, დიდი ხარ-ზენიით შეხედებოდნენ მოსკოვში. ზღეშიანკა, მთელი ერთი კვირის მინძილზე, არცხია და კონიაკის ზღეში იხრობოდა.

ამ პოსტზე კეკონენი იმყოფებოდა 25 წლის განმავლობაში, ანდრიუ გრომიკო, სსრკ საგარეო საქმეთა მინისტრი 1957-დან 1985-მდე ეიდერ ქართველი შეგარდენი შეგარდებოდა დახასხებულ-დაპტრებულ კრემლში), ქებას არ იძურებს კეკონენის მისამართით:

„გამომწილი ფიურა არა მარტო ფინეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, არამედ საერთაშორისო ასპარეზზეც... კეკონენი უზარმაზარი წელიწადი შეიტანა ფინეთ-საბჭოეთის შევიწყობის მრავალ დარგში. მისი საგარეო პოლიტიკის წვალით ფინეთმა მთელი მსოფლიო აღაფრთოვანა“.

კეკონენი ზოგჯერ იმსხვეც კი იყო ვახლას, რომ თავისი საჯარო გამოსვლების ტენესტი შეტანა „თეზისები“, მომზადებულ სკკეც კეკას საერთაშორისო განყოფილებაში, საბჭოთა დახდურის პელისიკლი რეზიდენტი რომ მიარსიქვდა. კაცებუ პირველ მთავარ სამხარეოვლობა (საგარეო დახდურა) პელისიკლიდან იგზავნებოდა რიხიანი რედაქციებში, ხოლო კაცებუ თვის წარმატებებს ამყაედ მოახსენებდა პოლიტბიუროს.

გასულ საუკუნის 70-იანი წლების დამდეგს ფინეთში კაცებუ უფრო შეტა აგენტმა და კონსოიდენციალური კონტაქტურ მოიპოვებოდა, ეიდერ ერთად აღებულ სხვა ქვეყნებში (დადა პრეტბანეთი, ირლანდია, სკანდინავია), ფინეთთან ერთად საგარეო დახდურის მესამე განყოფილება რომ უჭრებოდა.

1968 წელს სწორედ პელისიკლი განალავა თავისი შტაბშია მშვიდობის დაცვის მსოფლიო საბჭომ, რომელიც „მარგამომხრული საქმიანობის“ გამო გამოადევს ჯერ პარნიზად და მერ – ვენიდან.

ფინეთში საბჭოთა პოლიტიკის ერთ-ერთი მიზანი იყო, რომ კეკონენი შეგანარჩუნებინა თავისი პოსტა. 1962 წელს მოსკოვმა ზენილა მოახდინა პრეზიდენტობის პრეტენდენტზე სოციალ-დემოკრატული პარტიიდან და აღძულა იგი, უარი ეთქვა არჩევნებში მონაილეობაზე.

კეკონენის მთავარი გულისსაიღი კი იყო, რომ ფინეთის შეგანარჩუნებინა დამოუკიდებლობა და საამსოვდ ეთილმეხოლური ხიდეები უნდა ვეიდო მოსკოვიდან. კეკონენმა მშვენიერად იცოდა, რომ დასაეღეთი სეროზულ დახმარებას ეერ გაუნდვდა ფინეთს საბჭოთა აერესიისდან თავის დაცვის საქმეში (საბჭოთა კავშირს, დიდი-დიდი, გაეროდან გარკეზადდნენ, როგორც გარკეზებს ერთა ლევიდან 1940 წელს ფინეთთან ომის გამო).

კეკონენი წარმოშობით გლეხთა ფენიდან იყო, ხოლო ხანგრძლივმა ისტორიულმა გამოცდილებამ (მეფის რუსეთში) ასწავლა ფინელ გლეხებს, რომ საქმის დაჭერა რუსებთან ვეებს უსიამოუ იყო, მაგრამ წარმოადგენდა აუცილებლობას.

კეკონენი მიეკუთვნებოდა იმ პოლიტიკოსთა რიცხს, ეინდ მიიწვედა, რომ პრადე კონტაქტებს საბჭოთა წარმომადგენლებთან თავისი კარიერის წინდახედულ დანაშტად გამოადგებოდათ. ეისთანაც ამგვარი ურთიერთობა შექნდათ, ენდობოდათ „კოტირუსა“ (სიტყვისსიტყვათ: მიხარეო რუბი) – „კოტირუსა“ (მიხარეო კაცა) ანალოგიით.

კეკონენი ყოველთვის უკედენებს სიფრთხილეს ორენდა, რათა დარტყმის ქვეშ არ დაეყენებინა ფინეთის დამოუკიდებლობა. თუკი ჩათვლიდა, რომ რომელიმე დიდმობეღელ თო მინისტრი ბილაედა დამოუკიდებლობის იფება, პრეველსავე ხელსაყრედ მომენტში თავიდან იძირებოდა.

კაცებუ ამყაედ უნატებებდა პოლიტბიუროს – კეკონენი ჩვენი აგენტი არისო. ფინეთის პრეზიდენტა კი იყო ყველაზე დაუცვრომიელი პატრიოტი და, უპირველეს ყოვლითა, თავის სამშობლოს ემსახურებოდა.

ქრონიკა

12 თებერვალს თბილისის ბანკის ბიბლიოთეკაში გაითარია შირიანა ნანობაშვილის ახალი წიგნი – „ეცებლუვანი ქალთეხას წელიწადის“ პრეზენტაცია.

საღამო გახსნა გამოიქვებოდა „ფოივენს“ მთავარმა რედაქტორმა ანა ქვამებუდა, მანვე აღნიშნა, რომ ეს არის შირიანა ნანობაშვილის მეორე კრებულა წიგნში თამაზურელი ნოველები და მოხიბობებს იტყებოდნენ დაღტრებულ დურნად-გაზეთებში. შერეულ პრიათ ფსიქოლოგიურია, ძირითად თემს კი აყვხეზობს და სამაზბლოს პრობლემების მსატერლად ამახტ შეადგენს.

სიტყვით გამოივადნენ თურნად აღიტრატურული პალიტრას“ მთავარი რედაქტორი, მერალი მისი მოსუღამეღი და პოეტუ ზურამ რთელაიძელი. პრიათაისამა შერეული ქალის შემოქმედებას დიდი რზენიანმა მინაიძე და ანტონ ჩიქობის ქორუსს შეუადარა, ხოლო პოეტმა ქალისავე ატრირის ახალი წიგნი და დასწინა, ეს კიდეე ერთი კარგი საჩუქრისა ქართული საზოგადოებისთვისო.

შორის აგებომა საღამოს დაეადება გამოცემლობა „ფოივენს“ და თბილისის ბანკის მხარდაჭერისთვის და ვახტება, რომ არის ეს ბანკი, სადაც ასეი ვერგბ და მშვედ გარემოში არ წარმოიპოვებოდა.

ქრონიკა

8 თებერვალს „ეკავსიურ სახლში“ თვა თოფურისა წიგნის „პიტრის კალამ“ პრეზენტაცია გაითარია. ეს პირველი გამოცემა და მისს ის წინადაჭერბთა თავმოყრული, რომელთავე წლების განმსაეღობაში ვსტრედა და ვაერეებდა. ამის გამო წიგნი თესატურადეც და ვენარობრებადეც მრავალფეროვანი გამოივდა – ვველაზე მეტად კი თვითორინა სტარბობს, რაფგანაც აუტენტელ ყოფას თუ სხვაფერად შევადე, სასაცილო ხეგბ და აღმთანებ ამანტრეღელ ზემოქმედებს უკვე ვეღარ ამხერსს – განივხადე ატრობია.

პრეტრეტაცია გამოცემლობა „ფოივენს“ მთავარმა რედაქტორმა ანა ქვამებუდას გახსნა, სწორედ ამ გამოცემვლობამ ითავა, ახალგაზრდა სიქურთ ავტორის წიგნს დღის სინაილე ექნა.

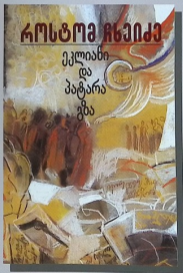
სიტყვით გამოივდა პოეტუ და თურნალიტბი აღეკო ქუტბამეღი, რომელსაც რსაუბრა თვა თოფურისა შემოქმედების მანაგან რთელეობისაზე. დასასრულ ატრეტბა წიათბა ახალი დღეები.

ანდერძად — რწმენა და იმედი

ესეც ამ გახმაურებული დეტექტიური ცდის — „ეკლიანი და პატარა გზა“ — მეორე, საგრძნობლად შევსებული გამოცემა ნიშანდობლივია, რომ **როსტომ ჩხეიძე** კვლავ და კვლავ უკვირდება ილია ჭავჭავაძის მკვლელობის ყოფითსა და მისტიკურ საიდუმლოს და მაშინდელი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური რეალობისა და პერსონაჟთა გაღერების აღდგენა-წარმოსახვასაც ლამობს. მართლაც გულისშემძვრელი და შთამბეჭდავი სურათი იხატება. ნაკლები ექსპრესიის უფლება არც გააჩნია არავის, ვინც ამ თემას მოჰკიდებს ხელს.

ეს ხომ ის ტრაგედიაა, რომელიც მოუცილებლად სდევს თან ქვეყანასაც და თვითეულ ქართველსაც, ვის სულშიც ჟოლავს ილიას ნაანდერძევი რწმენა და იმედი საქართველოს სახელმწიფოებრიობის ისეთი დადგენილების და დამკვიდრებისა, რომ აღარასოდეს შეექმნას საფრთხე მის თავისუფლებასა და დამოუკიდებლობას. ღრმად გავერკვეთ წარსულის საბედისწერო მოვლენებში, რათა წამიერადაც ვერ შეგვაკრთოს მომავალმა.

გამოიცა ალექსანდრე ორბელიანის საზოგადოების თაოსნობით

რედაქტორი და ბოლოსიტყვაობის „მისტიკური დეტექტივი“
ავტორი ივანე ამირხანაშვილი
მხატვარი იანა ზაალიშვილი

სსიპ-ის 01209200406 33063

ფოტოა ზამბახიძე